

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Johs. C. Jessen

**V. og Ø. Flakkebjerg
Herreders**

Skolehistorie

*Blade af den danske Skoles Historie
fra ca. 1690 til vore Dage*

V. og Ø. Flakkebjerg Herreders Skolehistorie

Johs. C. Jessen

V. og Ø. Flakkebjerg Herreders Skolehistorie

Blade af den danske Skoles Historie
fra ca. 1690 til vore Dage

I Kommission ved ASAs Forlag
Trykt i Aktieselskabet Sorø Amtstidendes Bogtrykkeri
Slagelse 1938

Skoledistrikterne.

Agersø Side 172, Arløse*) 84, Bisserup 281, Bistrup 86, Bøgely 287, Egeslevmagle 214, Enø 242, Faardrup 113, Flakkebjerg*) 105, Fodby 47, Frederiksminde*) 198, Fuglebjerg*) 52, Førsløv 31, Gimlinge 121, Glænø*) 211, Haarslev 145, Haldagerlille 135, Haldagermagle*) 130, Herlufsholm 236, Holløse 68, Holsted 267, Hyllested*) 116, Hyllinge 40, Høve*) 159, Karrebæk*) 64, Karrebækstorp 90, Kirkerup 246, Krummerup 276, Kvislemark 149, Kyse 285, Ladby 270, L. Næstved 263, Ludvigsmindle 274, Magleby*) 166, Menstrup 81, Ny Holsted 286, Omø 228, Reinstrup 72, Rude 274, Saltøby 74, Sandved 287, S. Bjerre* 205, Skafterup*) 193, Skælskør*) 287, Skørpinge 109, Smidstrup 221, Sneslev*) 225, Spjellerup 201, Stignæs 18, Sørbymagle*) 125, Tingjellinge 253, Tjustrup 139, Tjæreby*) 93, Tornemark*) 198, Vallensved 43, Vedskølle 279, Vemmeløse*) 272, Venslev 184, Volle-
rup 287, Vredsløse 17, Ørslev 152.

*) Privatskole, Skolehjem el. Fagskole i Distriktet.

Indhold.

Indledning Side 3, Vejledning 13, I. Offentlige Skoler: A. Legat-
skoler 17, B. Frederik den Fjerdes Skoler 100, C. Degneskoler a) 145,
b) 159, D. „Nye Skoler“ a) 183, b) 210, E. Løbeskoler 241, F. Skoler,
oprettede efter 1742 246, G. Skælskør Skole 287. II. Privatskoler 315.
III. Skolehjem og Fagskoler 327. IV. Spinde- og Industriskoler 330.
V. F. A. Holstein 342. Kilder 348. Skoledistrikterne (offentlige Sko-
ler) se ovenfor.

Supplement : se Personlisterens første Side.

*Skrevne Personlister er tilstillet Rigsarkivet, Landsarkivet for Sjælland
og Det kgl. Bibliotek.*

Til Udgivelsen af nærværende Bog har jeg modtaget økonomisk Støtte af Den grevelige Hjelmstjerne-Rosen-croneske Stiftelse og Det Reiersenske Fond, hvorfor jeg her-ved bringer min Tak.

Jeg takker Arkivarerne for enhver Haandsrækning, de har ydet mig, og alle, der har været mig behjælpelige med at fremskaffe Materiale, deriblandt mine Kolleger i Flakkebjerg Her-reder og navnlig Lærer T. G. Nielsen, fh. Skørpinge, som var med til at sætte mig i Gang ved Arbejdet, samt min gamle Kammerat, fh. Overlærer i Helsingør Laurits Pedersen, der har tilladt mig at bruge nogle Billeder, han har skænket „Dansk Skolemuseum“. Ogsaa Forstander, Dr. phil. Axel Garboe, Jægerspris, der samtidig har skrevet sin Bog om Agersø, har interesseret fulgt mig, hvilket alt har været mig til Opmuntring. — Overlærer H. K. Henrichsen, R. af D., fh. Skælskør, takker jeg for venlig Hjælp under Korrektur-læsningen.

J o h s. C. J e s s e n,
fh. Lærer ved Stignæs Skole.

H. Schneeklothvej 14, København F.,
Maj 1938.

Michael Ancher: Pogeskole (c. 1880).

*V. Marstrand: Per Degn.
(Vil I have groft Sand eller fint?)*

Ordene Degn og Lærer dækker hinanden i mange Menneskers Bevidsthed. Naar „Per Degn“ gives, tænker man paa Lærerne. Det er for Smed at rette Bager, og Holberg nævner da ogsaa gentagne Gange, at der tillige var Skolemester i Pers By. „Per Degn“ var Tidens Degnetype, i Regelen en Student, der foretrak Degnekaldet for fortsatte Studeringer. Degnekaldet var gejstligt, og Degnen var Klokker, Graver, Ringer, Kordegn og Kateket. Foruden at assistere ved Gudstjenesterne og de kirkelige Handlinger paa Søn-, Hellig- og Hverdage (herunder ved Lørdags Skriftemaal) skulde han katekisere med Ungdommen paa Kirkegulvet, ombære Tavlen i Kirken, føre Tillysnings- og Kirkebog, udfærdige Mandtalslister, Afgangs- og Tilgangslister, tegne Altergæster, besørge Kirkeurets Optrækning, holde Kirken i Orden, tilse og frede Kirkegaarden, ombære Kollektbøger, føre Fattigregnskabet, holde Auktion over Fattiges Efterladenskaber, skrive Testamenterne ved Ligprædiken, ringe med Klokkerne, maaske hjælpe Præsten med Tienderegnskabet og tælle (Negenene paa Marken), under Præstens Forfald holde Søndagens Prædiken, gaa med Provstetasken og holde Bylæsning, nemlig 1 Gang ugentlig i hver af Pastoratets Byer „læse“ med Ungdommen. Denne Læsning, som foregik paa Omgang i Bøndergaardene, var dog ingenlunde en Undervisning i Skolefag, end ikke i Boglæsning. Den var nærmest møntet paa den voksne Ungdom og bestod kun i Katekisationer, det vil sige Samtaler eller rettere Oprensninger af Katekismus og Fremplapren af Lærebogsstof. Og Per Degn kunde støbe Vokslys, ligesom han i det Hele var en vellærd Mand, der

forbedrede Embedet ved at sætte Takster paa de forskellige Salmer samt paa fint Sand og slet og ret Jord til at kaste paa den Døde ved Jordefærd. Men han havde jo ogsaa lært Latin, som hjælper et Menneske meget udi alle Forretninger. Man forstaar, at Degnens Pligter var mangfoldige. Naar han nu ogsaa skulde passe sin Avling, ikke sjælden en lille Gaard, kunde en samvittighedsfuld Mand — og saadanne fandtes naturligvis — have nok at gøre, navnlig naar der var Anneks til Pastoratet.

Indtil Rytterskolerne blev oprettede, var der kun faa fast indrettede Skoler. Hvorvidt Byens eller Sognets Ungdom lærte Bogstaverne — stort mere var der næppe Tale om — afgang af, om der i Byen var en Mand, der vilde og kunde lære fra sig, f. Eks. Degnen, om Forældrene kunde afse et Par Skilling til denne private Undervisning, og om der var lærvillige til at tage imod Lærdommen, hvilket altsammen ikke alt for ofte var Tilfældet.

I Rytterskolernes Kølvand fulgte adskillige Legatskoler, og ved Reskript af ²⁵/₂ 1735 paabødes det Stiftsøvrighederne at indberette, hvormange Skoler der foruden Kongens egne var indrettede, og hvormange der endnu gjordes fornødent at indrette. Sjællands Stiftsøvrighed indberettede, at der i Stiftet var 73 Skoler foruden Kongens, men der fattedes 175 (senere: 256). I Ø. Flakkebjerg Herred var der 20 og i V. Flakkebjerg Herred 2 foruden Kongens, og der fattedes 12. — D. ²¹/₁ 1737 udsendtes følgende kgl. Skrivelse: Saa har Vi det nødvendigt anset — for at rydde af Vejen de Hindringer, der stiller sig for at forbedre Vore kære Undersaatters Velfærd i det aandelige, ej mindre i det timelige — at lade overalt i Vore Riger, hvor det ikke allerede er sket, danske Skoler indrette, hvor den opvoksende Slægt . . . paa Landet kunde i deres Kristendoms Grund samt Læsning, Skrivning og Regning undervises og altsaa gøres bekvemmere bedre end hidtil at besørge deres timelige og evige Bedste.

Paa Grundlag af Indberetningerne og „Den lille Skolekommissions Relation“ udkom Forordning af $23/1$ 1739, hvis Bestemmelser desværre modereredes i Plakat af $29/4$ 1740 saaledes, at Lodsejerne ved Skolernes Indretning — Bygninger, Lønninger, Skolernes Placering m. m. — kunde afpasse alt skønmæssigt, dog at alle Skoler skulde være indrettede inden $1/1$ 1742. I Antvorskov og Korsør Amters 3 Herreder — Slagelse og begge Flakkebjerg Herreder — afholdt Amtmanden orienterende Møder med de 3 Provster, Lodsejerne og Sognepræsterne, bl. a. i Sdr. Bjerre, d. $5/3$ 1737, paa Borreby — Amtmandens Domicil — d. $28/5$ 1740 og paa Antvorskov d. $1/6$ 1740 samt indstillende Møder paa Antvorskov d. $13/3$ 1739 og $31/12$ 1740. Ved til Stiftsøvrigheden at fremsende den endelige Indstilling, undertegnet af Amtmanden og Provsterne, bemærkede Amtmanden, at ved de orienterende Møder „var ikke noget fuldkomment at beslutte om Skolerne, eftersom en Del af Lodsejerne udeblev, (og) har jeg som Amtmand maattet paatage mig at korrespondere en og anden Gang i denne Materie, hvorover Sagen er trækket til nogen Vidtløftighed.“

Nye Skolebygninger kunde opføres à 200 Rd., Inventariet inkl., men det var gerne kun et Gadehus, man indtog til Skole. Tilbygninger til Degneboliger (Skolestuer) kunde indrettes à 110 Rd. I Hovedsogdenes Kirkebyer maatte ikke faa Degne overtage Skoleholdet; i Flakkebj. Hdr. dog kun 6 foruden Skælskør, men af forskellige Grunde, bl. a. Anstandsfølelse, holdt Degnen ofte „Adjunkt“ til Skolen. — For mange Skolers Vedkommende udfærdigedes der ikke nøjagtig Fundats, og Lyspengene brugtes flere Steder til at afbalancere Lønnen, uden at den derfor blev anordningsmæssig. Disse Lyspenge udrededes fra $1/5$ 1740 af Kirkerne med 5 Sld. af hver Landsbykirke og 6—12 Sld. af hver Bykirke. Deres Anvendelse ses af fig.: De Penge, som aarlig er gaaet til Lys paa Alteret, i sig selv uskadelig og velment, men dog ufornødent dertil anvendt, med større Nytte til Ungdommens bedre Un-

dervingning som et Gud tækkeligere og for Kirken og Landet højst nødvendigt Værk, henlægges til Skolekassen.

Det var altsaa fattige Forhold, Skoleholderen gik ind til. Han maatte flittigt bruge Naal, Syl, Høvl eller andet Værktøj, saa han sammen med Skoleholdet kunde underholde sin i Regelen talrige Familie. Han var henvist til at hænge ved Embedet, indtil Døden befriede ham, og hans Efterladte forsørgede man, efter Tidens Skik, ofte ved at lade Eftermanden ægte Enken. — Provst Olivarius, Ørslev, skrev i 1746 til Biskoppen: Med disse stakkels Skoleholdere er det en stor Ynk. De faar ikke den fulde Løn i H. t. Forordn. i Penge el. Korn, og den Del, de faar, er endda lagt paa Bønderne, hvorfra de faar det, som de kan, eller ogsaa, hvor det er tydeligt indført i Fundatsen, at de skal nyde det, saasom paa Omø, gaar det saa mange Veje omkring, at det kommer sent el. urigtigt; thi Lyspengene kommer fra Provsten til Amtmanden, fra denne til Proprietæren, fra ham til Fogden og derfra til Skoleholderen, og det, der skal betales af Fogden, har altid sine Diffikulteter (Vanskeligheder). — Sognepræsten til FINDERUP foreslog, for at bøde paa den knappe Løn, at Skoleholderen skulde have fri Begravelse for sig og Familie. Hermed mentes vel fri for Oftring til Præst og Degn ved disse Lejligheder.

Tiden slæbte sig hen mod Aarhundredskiftet. Det blev dyrere at leve, og da Lønnen ikke blev højere, forringedes Skoleholderens Kaar. Skolebygningerne forfaldt. I 1790 indberettede Provst Falck, Tjæreby: Skolens Fag er for lidet til at modtage Børnene, slette Veje forvolder, at endog Børn i Byen, hvor Skolen er, næppe kan komme dertil, endsige de udenbys, formedelst de dybe Render og sumpige Moradser, ej at tale om Hoveriet, der paa de fleste Steder maa gælde til Undskyldning for Børns Forsømmelse — dets Afskaffelse vel umulig. Og Provst Beyer, Egeslevmagle, i 1799: De fleste Bygninger slette, de færreste lovlige.

I 1783 var Degnenes bitre Modstander, Skoleholdernes gode Beskytter, Degnesønnen Balle blevet Sjællands Biskop. Han var en flittig Visitator og saa, at Skolens slette Tilstand svarede ganske til Skoleholdernes ringe Stilling. „I de fleste Sogne findes nogle faa Dreng, som har begyndt at skrive lidet“, indberettede han, „med Pigerne er det ikke saa almindeligt. Ej heller lægges meget Vind paa at lære Regning.“ Han anraabte om en liden Belønning i Skoleholdernes trange Kaar til en ringe Husværelse og derhos opmuntre desto flere til at forøge deres Flid. Balle var en mild Visitator. Var Skoleholderen flittig, fik han „straks sin Berømmelse i Menighedens Paahør og bliver derved under saa trange Kaar saa glad, som var han det lykkeligste Menneske.“ Medens Bispevisitatserne hidtil havde været afholdt i den rummelige Kirke, mødte Balle i den lave, snævre, usle og mørke Skolestue. For tidligere Bisper var Skoleholderen navnløs, overset, ringe, en Slags Appendiks til Præst og Degn, for Balle var han et Menneske, der tiltaltes med Navn. Provst Faber, Egeslevmagle, udtrykte sin Beundring for Balles Visitatsmaade: Hele Herredet er blevet oprømt ved Deres Nærværelse (1784). Hvor jeg kommer, roses Deres Visitatsmaade af alle, læge og lærde, rige og fattige, store og smaa, gamle og unge, som overmaade tydelig, opvækkende, muntrende og den eneste, hvorved Ungdommen ret kan prøves og gøres villig til at søge at tage imod Viden og større Undervisning i Fremtiden. Ikke sært, at det var Balles Erfaringer, der gav sig til Kende i „Den store Skolekommission“s Betænkning i 1789: Det er ganske forgæves at haabe Forbedring i Skolevæsenet, saa længe Skoleholdernes Tilstand ikke er blevet forbedret, da ellers ingen duelig Mand vil paatage sig Undervisning i den offentlige Skole, fordi han ej derved kan have sit nødtørftige Udkomme, men dette Arbejde maa overlades, ligesom hidtil, til aftakkede Underofficerer, Matroser, forarmede Haandværksfolk, slette Husmænd el. forvildede Studenter o. a. desl.,

som af Mangel paa Oplysning og Sædelighed ikkun fordærver Ungdommen i Stedet for at gavne den.

D. 31/1 1785 havde Balle henstillet til Kancelliet, at Degnekaldene ophævedes ved forefaldende Ledighed, og at de derved frigjorte Midler anvendtes til Skolerne. Dette drøftedes i „Den store Skolekommission“, men mange af Kirkens Mænd nærrede Betænkelighed derved, thi „Præsten mister saa at sige den eneste Person, han nu ved alle Lejligheder har nærmest om sig, hvis Tænkemaade han kan danne og forædle, hvis Indsigter han kan udvide, hvis Gaver han kan opelske, ja, hvis Raad og Beretninger han i Sognets Sager ofte kan nytte.“ Men Balle hævdede: „Præsten mister ingen saadan Lærling. Skoleholder i Kirkeby bliver til Stede hos ham og vil uden Tvivl vise sig mer lærvillig. Hvor Sognet i Anledning af Degnekaldets Nedlæggelse bekommer 2 Skoleholdere, faar Præsten 2 deslige Lærlinge i Stedet for een. Erfaring bekræfter ellers ikke, at Degnene har været villige til at lade deres Tænkemaade forædle eller deres Indsigter udvide eller deres Gaver opelske af Præsterne. De er som oftest maadelige Studenter, der netop har listet sig igennem den første, højt den anden Eksamen ved Akademiet, og siden ofte har ladet den besværlige Bog, som var dem aldrig til nogen Glæde, ligge urørt.“ Og Biskop Ussing bekendte i sin Kirkeforfatning: De synger jammerligen og katekiserer, saa Gud maa sig forbarme.

Kancelliet billigede stiltiende Balles Forslag om Nedlæggelse af Degneembederne. Paa Holsteinborg Gods nedlagdes Hyllested-Holsteinborg-Venslev Degnekald i 1794, og efter at Embedets Indkomster var blevet fordelt mellem Sogdenes Skoleholdere, tituleredes de „Kirkesangere“. Skolereglementet af 10/10 1806 gik i samme Retning. Og ved Anordning af 29/7 1814 blev Balles Forslag endelig lovfæstet for hele Landet. Men V. og Ø. Flakkebjerg Herreders sidste Degnekald nedlagdes dog saa sent som Nytaar 1842 (Karrebæk). Benævnelsen „Skolemester“, der oprindeligt brugtes, afløstes ved

Skolernes faste Indretning af „Skoleholder“, fra 1814 af „Skolelærer“. Nu hedder det officielt „Lærer“ (jvf. de nyere Love).

Det lysnede i Skoleverdenen. De pædagogiske Synspunkter havde begyndt at gøre sig gældende. Skolegerningen blev mere anset (Greverne F. A. Holstein, C. D. og J. L. Reventlow). Og følgende Ord af Balle (1789) kunde anføres som Prolog dertil: At det skal være saa tungt at slæbe i en Skole, naar en brav Mand kan derved have sit Levebrød, er ikke afgjort. Metoden at lære paa kan gøre Arbejdet baade yderst fortrædeligt og højst behageligt, alt ligesom den er indrettet. Gamle, værdige Skoleholdere mig, Biskop Balle, bekendt, tragter ingenlunde efter Degnekald. De holder sig for mest ærede og lykkelige i deres Plantested for Skole og Kirke. Hvad som hidtil har foraarsaget de store Besværligheder ved en Skoleholders Embede, er den bitre Mangel og haanlige Foragt, hvorunder han nedtrykkes. Men skaffes ham Hæder som nyttig Mand i Staten og skaffes ham Livsophold til Fornødenhed, enhver retsindig Skoleholder ønsker da nok at være i sit Kald.

I 1791 stiftedes det første Seminarium paa Blaagaard (næst Tønder), det første Hold eksaminerede Lærere udsendtes i 1794, i 1793 oprettedes Lærernes Enkekasse. Men ellers kom der fattige Tider, urolige Tider, Krigen 1807—14 og dens Følger. Der var ikke Raad til at afskedige de gamle Skoleholdere, da man ikke kunde skaffe dem noget at leve af. For at bøde lidt derpaa resolverede Kancelliet i 1806, at gamle, affældige Skoleholdere skulde have fortrinvis Ret til Optagelse paa Slagelse og Helsingør Hospitaler, men der uddannedes iøvrigt ikke Lærere nok til at afløse de gamle. Ikke før 1824 forelaa samtlige disse Herreders Skoleplaner i H. t. Anordning af 1814 approberede.

Det var paa høje Tid, Degneinstitutionen ophævedes. Den havde overlevet sig selv i mindst 100 Aar. I 1742 klagede

Sognepræsten i Marvede over, at Ungdommen udeblev fra Degnelæsningen: Om Sommeren findes ingen at læse for, men om Vinteren kan det ske, desuden bliver mange borte fra Første-Prædiken, Pigerne for at malke Faar og Geder og saadant at tage Vare, Drengene at flytte Heste og sligt. Og fra Biskop Hersleb, der i 1739—40 havde været paa Visitatsrejse i flere af Stiftets Herreder, lød flg. Klagemaal: Saadanne, som er en Snes Aar gamle og kan ikke et Guds Ord, vil og ikke lære, forstaa og begribe, kan man vel true, eller som de kalder det: skælde. De agter ingen Formaninger. Kan Guds Ord noget gøre hos slige, som ej ved, at der er Gud, Sjæl, Himmel el. Helvede til? Det hører og ser de andre, at man maa lade saadanne gaa. Derved styrkes andre vankundige. At lide paa, at Forvaltere, Fogder, Underfogder skal tage sig af sligt, det er forgæves Haab. Det hedder: Hvem skal holde dem i Skole, hvem skal føde dem imens? Hoveriet og Arbejdet skal gøres, Kroppen skal bruges, Sjælen kan have, hvem der vil. Naar saadanne horrible Eksempler findes midt i en kristen Konges Land, midt i Lyset, midt i saa gode Anstalter, saa synes det at sige, stante pede, uden Ceremoni — naar Sagen er saaledes for en Menighed befunden — (de) burde føres til næste Tugthus, *der* under Tvang og Arbejde informeres, og saasnart de har lært det allernødvendigste igen komme løs. Saadant Eksempel gjorde godt i stor Cirkumferens i mange Aar derefter. Faa Steder er al Ungdommen samlet ved Visitats, mange Steder næppe Halvdelen. Jeg svær ikke for, at det ej kan ske med en Del Præsters Minde og Vidende, som jeg eensteds har attraperet. Overalt klages, at Bønder og Husmænd ikke lader deres Børn gaa i Skole enten tidlig nok, el. flittig nok, el. bestandig nok, men naar de gaar nogle faa Dage i Skole, da hele Uger og Maaneder bliver borte derfra. I Købstæderne overalt og med een Mund klages, at Katekisationen er fast Spilfægtning, kun Skolebørn møder, derimod voksen Ungdom, især Tyende, aldrig, el. rart

nogle faa, og hos de faa, der mødte til Visitats, fandtes større Vankundighed end paa Landet, saa det synes ikke utroligt, at mange gaar ind til Tjeneste i Købstæderne blot for at undgaa den Undervisning paa Landet, hvor de haves under nøjere Tilsyn og bedre kan findes. — I 1749 udgik Ordre om, at Degnenes Læsning i Byerne ikke maatte være Bønderne til Besvær med Traktement, og Degnen ikke nyde nogen Slags Drik, saalænge Læsningen varede. Men i 1815 saa det saaledes ud: Degneaftenlæsningerne er ikke alene unyttige, men ligefrem til offentlig Forargelse og Sædernes Fordærvelse; Svir, Letfærdighed, Løstgighed, Trodsighed mod Husbond og Madmoder er de almindelige Frugter deraf ifølge Erfaringers klare Vidnesbyrd, og om man bør bibeholde dem de jure, saa er de de facto hævede paa mange Steder. (Amtsprøbst Mønster.)

Ellers gik det saavel smaat nok med de pædagogiske Fremskridt. Sorø Amts Skoledirektion udsendte saaledes i 1811 følgende: Baade Drengene og Pigerne over 12 Aar skal møde Skolelæreren ved Kirken og følge med ham samt gives Plads i Koret for at assistere ved Sangen, paa den ene Side af Koret Drengene, paa den anden Side Pigerne. De skal møde mindst hveranden Søndag, og enhver Forsømmelse straffes. Den Lærer, der forsømmer hver Søndag at møde i Kirken, bør vedbørlig anses og straffes (eller: uden Skaansel straffes meget alvorligt). Og Prøbst Beyer, Egeslevmagle, skrev i 1815 til Biskoppen, at han havde hørt om et Sted, hvor Konfirmationen varede fra Kl. 9 til Kl. 5, Menigheden forlod Kirken, nogle af Børnene fik ondt. Et andet Sted varede Konfirmationen kun 2 Timer, men da B. mente, at for meget og for lidt fordærver alt, foreslog han som en Norm, at den skulde begynde Kl. 9 og slutte Kl. 2.

I 1822 kom Anordningen om den indbyrdes Undervisning, som ved sin Aandløshed gav Befolkningen Stene for Brød, selv om den gkl. Befaling i 1824 nok saa kønt lød, at Dagens

indb. Undervisning skulde „indledes med Andagt — Bøn og Forklaring — for at opvække religiøse Følelser og Begreber hos de Unge, hvilket skal være et Hovedformaal“ for denne Undervisningsform. Endnu i 1844 skete Undervisningen ved denne Metode i 37 af 51, ja, i 1848 i 39 af Herredernes 51 Skoler.

Men nu forbedredes Skolevæsenet efterhaanden, dels ad Lovgivningens Vej, dels ved større Forstaaelse blandt Befolkningen for Skolens Gerning og dels ved den voksende Interesse, Skolens Mænd og Kvinder nærrede for deres Kald.

Da det har været Forfatterens Hensigt med nærværende Bog at fortælle om den danske *Skole*, om dens Tilblivelse, dens Kaar og dens Vækst gennem Tiderne, er Lærernes Tjenestestilling ved Kirken saavel som deres Indsats paa andre Omraader kun undtagelsesvis nævnet. Det vilde da ogsaa falde for ensformigt, om hver Lærers Stilling ved Kirken skulde anføres, og det vilde blive for omfattende at omtale hver enkelt Lærers Medvirken ved Aftenskole, Ungdomsarbejde, Foredragsforening, Bogsamling, Sogneraad og økonomiske Sammenslutninger som Sparekasser, Brugsforeninger og Mejerier el. lign.

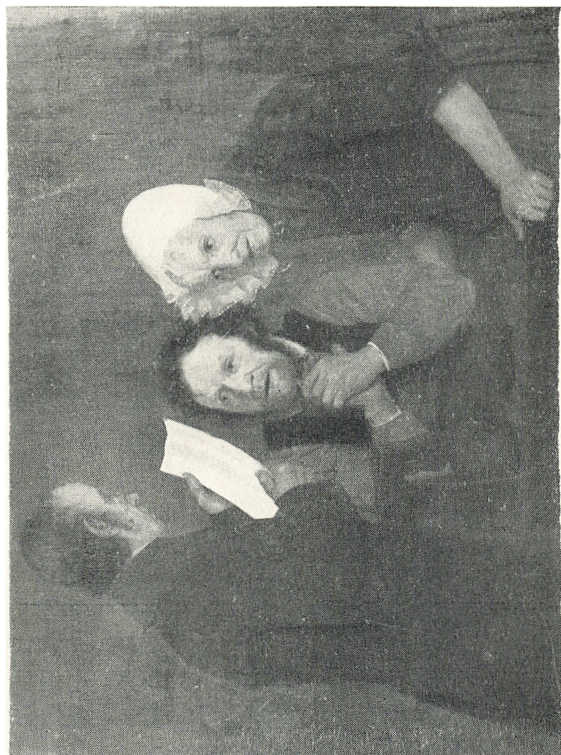
Vejledning.

Forordning (Forordn.) af 23/1 1739: *Skoleholderen*, som skal være mindst 22 Aar gl., kunne undervise i Læsning, Skrivning og Regning, forstaa sin Kathekismus og derover kunne kathekisere, have Vidnesbyrd om ulasteligt Forhold, særlig ej bander, lyver, er tilgenegen til Drukkenskab, Liderlighed eller Uredelighed, bringes i Forslag af Sognepræsten og eksamineres af Provsten. Kirkens Patron har *Kaldsret*, saafremt han tillige er største Lodsejer i Distriktet, ellers gaar den omkring efter Tur mellem Kirkens Ejer og de største Lodsejere, som ejer mindst 32 Td. Hartkorn. — *Skoleholderens Løn*, 12 Rd., 5 Td. Rug, 7 Tdr. Byg (= ialt ca. 24 Rd.), Græsning og Foder til 2 Køer og 6 Faar, 25—30 Læs Tørv, reparerer paa Hartkornet (Gaardmændene) [Det hændte, at Bønderne paa Omgang om Vinteren tog Skoleholderens Kvæg paa deres Stalde og fodrede dem der i Stedet for at levere Furage. Derved sparedes Husrum til Kvæg og Foder i Skolen, tilmed beholdt Bonden Gødningen, „ham til nogen, Skoleholderen til ingen Nytte“]. Som Indskrivningspenge gives 4 Sk. og siden aldeles intet for at lære Børnene at læse og deres Kristendom, men for at lære dem at skrive og regne 2—4 Sk. ugentlig, dog at fattige Børn intet betaler. Unge Folk, som behøver Undervisning i deres Kristendom eller Læsning, skal aarlig give: 1 Karl 1 Mk., 1 konfirmeret Dreng eller Pige 8 Sk. Skoleholderen skal ikke betale Skatter. — *Børnene* skal søge Skolen fra 5—6 Aars Alderen til Konfirmations Antagelse, nemlig indtil de har lært at læse og kender deres Kristendom. De store Børn søger Skolen om Vinteren. Undervisningstiden er fra Mikkelsdag til Paaske: 9—12 og 1—4, om Sommeren: 7—11 og 2—6. Dagen indledes og sluttes med Andagt: 1) Salmesang, 2) Bøn og et Kapitel af den hellige Skrift læses, 3) Salmesang. Børnene skal under Bønnen ligge paa Knæ og med Andagt synge, bede og høre Guds Ord oplæse. De skal lære Luthers Kathekismus, først forstaa, siden Ord for Ord udenad, derpaa Lærebog, lære at læse, og hvis Forældrene ønsker det — at skrive og regne. Drengbørn skal møde Skoleholderen ved Kirken, følges med ham i Kirken og forblive der, til

Prædiken og Kathekisation er endt. Børnene skal lempelig rettes og formanet til Flid og Orden, men for aabenbar Ugudelighed med Banden, Skælden, Trodsighed og Ulydighed straffes med Ris. — *Inspektører*: Biskop, Amtmand, Provst, Herredsfoged, de fornemste Ejere og Sognepræsten. — *Skolehuset*, 8—10 Fag, skal største Lodsejer besørge. Bønderne skaffer Ler, Vænder og Halm, graver Brønd (man tog oftest Bybrønden i Brug) og indhegner Kaalhaugen samt yder Spandage, men Husmændene yder Gangdage. Skolestuen afdeles med Tralværk (med Dør og Nøgle, saaledes at Dreng og Piger hver kan sidde for sig og ej løbe sammen, om end Skoleholderen gaar ud af Stuen). — *Inventarium*: 1 Bibel, 2 store, sorte Tavler, 2 Blækhorn, 2 Linealer og de umisteligste Bøger, saasom ABC, Kathekismus, Lærebog, Davids Salmer, Nye Testamenter, Salmebøger, helst til fattige Børns Fornødenhed, hvilket alt skal udredes af *Skolekassen*, hvis Midler fremskaffes af Lyspenge, Bækkenpenge ved Kirken Fastelavns-søndag og Mikkelsdag, Tavlepenge ved Gæstebud, Bøssepenge ved Tingsteder, Straffepenge for Banden og Bulden i Tingsalen og for Helligbrøde. Haandværkere betaler 8—16 Sk. pr. ¼ Aar, Husmænd 4—16 Sk. aarlig, 1 Karl 3 og en konfirmeret Dreng eller Pige 2 Sk. pr. ½ Aar, Forældre, der holder Informator, 2—6 Mk. aarlig. Skoleforsømmelser mulkteres med 4—6 Sk.

Anordning af ²⁹/₇ 1814, jvf. Reglement af ¹⁰/₁₀ 1806: Skolekommissioner og Skoledirektioner oprettes. I hvert Amt oprettes en Skolelærernes Hjælpekasse, hvortil hver Lærer skal svare 1 Td. Byg, hver Skolekasse 1 Rbd. aarlig. Lærerløn: Bolig, Brændsel, Furage, Embedsjord (udlagt fra 1790 som Erstatning for Græsning paa Fælleden), 6 Td. Rug, 10 Td. Byg in natura og i Pengeløn som Regel 25 Td. Byg efter Kapitelstakst. Indtil Skoleplanerne efter Nyordningen blev udarbejdede, skulde Lærerne ifølge Reglementet have et midlertidigt Løn-tillæg, som Amtet fastsatte, men det udbetaltes næppe før fra 1813. Ved Degnekaldets Nedlæggelse fordeltes de fleste af dets Rettigheder og Forpligtelser mellem Sognets Lærere. Fra 1850 fritoges de for at udrede Degnepensionen til Latinskolerne og fra 1851 for Provstetaskens Befordring. Efterhaanden er de andre Forpligtelser ogsaa bortfaldne, men en af Sognets Lærere fungerer i Reglen som Kirkesanger, en anden som Organist, som ikke var Degnetjeneste, ved Sognekirken paa Landet. Ved Kaldelse kan en Lærer dog forpligtes indtil 5 Aar.

Lov af ⁸/₃ 1856: Skoledirektionen faar Kaldsretten, indtil 1934 kaldedes Kirkebyens Lærer i Hovedsognet dog som Regel af Biskoppen.

Unna: Skolemester læser Brev for de Gamle. (Skolemuseet.)

Frederik den Fjerdes Skole. (Skolemuseet.)

Der oprettes Pogeskoler el. ansættes II Lærere. Lov af 24/3 1899 foranledigede Oprettelse af mange Forskoler.

Iøvrigt bemærkes ved:

1) *Bygning*: Skoler, indrettede efter Forordn. af 1739, er opførte med Egebindingsværk i Fod (Egb. i F.) el. Stolper paa Stenene, har klinede Vægge (kl. V.), Straataag (Straat.), blyindfattede Ruder (Blyvind.), Lergulve (Lerg.), Bilæggerovn (Bil.), Plads til Brændsel (Br.), Furage og Stald. Skoler, opførte efter Aar 1800, er grundmurede, har Straat., engelske Vinduer (eng. Vind.), Brædegulve (Brædeg.) og Udhuse. Samtlige Stuehuse er indrettede med Forstue (Forst.), Køkken (Kk.), Spisekammer (Sp.) og mindst 1 Skorsten (Skorst.). Undtagelser fra disse Regler nævnes under Beskrivelsen af den vedkommende Skole, hvorhøs bemærkes, at Skolestuen er medregnet i det Antal af Værelser (Vær.) og Kamre (Km.), der anføres. — Kobberk. = indmuret Kobberkedel, udv. = udvidet, øvr. = øvrige.

2) *Lønning*: Summen af de Lønde, der ved Skoleplanerne af 1824 opregnes for hver Skole, dækker Værdien af Embedets Korn- og Pengeløn, hvorved bemærkes, at 1 Td. Rug (R.) = 1½ Td. Byg (B.) = 4½ Rbd. Sølv. Pengelønnen var for Karrebæk, Krummerup, Fuglebjerg, Ørslev, Bjerre, Hyllested, Holsteinborg og Venslev Sogne samt for Holløse, Førslev og Saltøby Skoler kun 20, for Enø 16 og for Glænø 12 Td. Byg, paa Agersø og Omø kun de tidligere Indkomster. Omkring 1840 bortfaldt Afkortningen for Offer (= Offer og Accidentser) de fleste Steder. — For 1876 er opført Embedets Reguleringssum = beregnet Værdi af alle Lønde. Forkortelser iøvrigt: Degnek.s Nedl. = Degnekaldets Nedlæggelse, midl. Till. = midlertidigt Løntillæg, 3.5 Td. = 3 Td. 5 Skp., 4.2 (12) Rbd. = 4 Rbd. 2 Mk. (12 Sk.), 3.14 Lp. = 3 Lp. 14 Pd., Sulep. = Sulepenge, Ref. = Refusion for nedlagte Gaarde (Gd.), Hs. = Hus, Hmd. = Husmand, Gmd. = Gaardmand.

3) *Jord*: Mt. = Matrikel, Ht. = Hartkorn, tilgr. = tilgrænsende, Huspl. m. H. (2) = Husplads og Have 2 Skp., V., Ø., S., N. = Vest, Øst, Syd, Nord. — Omkring ved Aar 1900 begyndte man at frasælge Skolelodderne, som nu næsten alle er frasolgte.

4) *Personalia*: Lx. = Lærereksamen, ueks. = ikke Lx., Stud. = Student, ust. = ikke Stud.; for den Lærer (L.), der har Lx., nævnes i Regelen ikke hans anden Uddannelse, altsaa ikke, om han tillige har Studenter-, Real-, Tillægseksamen eller lignende. Jo. = Jonstrup (indtil 1809 Blaagard), Jell. = Jelling, Br. Tr. = Brahe Trolleborg, Kbh. = København, Skoleh. = Skoleholder, Sk. = Skolelærer el. Skole,

Hj. = Hjælpe­lærer, Husl. = Hus­lærer, her = kaldet hertil, t. = for­flyttet til, entl. = entlediget, g. = gift, Dt. = Datter, Hosp. = Hospi­tal, Fmd. = Formand, Eftmd. = Eftermand, Sgp. el. Pr. = Sogne­præst, Pgd. = Præstegaard, Hjælpek. = Hjælpe­kasse, Bisk. = Biskop.

5) *Undervisning*: Læsn. = Læsning, Skr. = Skrivning, Regn. = Regning, Geogr. = Geografi, bib. Hist. = bibelsk Historie, Gymn. = Gymnastik, Rel. = Religion, indb. Und. = indbyrdes Undervisning, konf. = konfirmeret, Konf. = Konfirmation el. Konfirmand, kath. = kathe­kiserer, Kath. = Kathekismus eller Kathekisation, alt efter Sam­menhængen, Ungd. = Ungdom.

Vis. = Bispe­visitats (Hersleb 1737—57, Balle 1783—1807, Münter 1808—30, Mynster 1834—54). Visitatsberetningerne er forkortede.

Inventarium: Se bl. a. Stigs­næs, Karrebæk, Sørbymagle, Agersø, Omø, Kirkerup og Skælskør.

I. Offentlige Skoler.

A. Legatskoler.

1. Vredsløse (1699).

1738: Udi Herlufsholm Sogn er kun een Skole, stiftet i 1699 af Baron *Frederik Trolle* († 1700), i Vredsløse, hvortil han har indsat 500 Rd. i Herlufsholm Kloster. Renterne skulde være til Skoleholderens Løn, 20 Rd., og 5 Rd. til Skolehusets Reparation. Derom er ikke nogen Foundation hverken paa Herlufsholm eller i Præstegaarden; thi Gud hjemkaldte den gode, velbaarne Herre Aaret efter. — 1742, Legatberetning: *Marcus Gjøre* († 1698) skal have skænket 1000 Rd., hvoraf de 500 blev anvendt til et Orgelværk i Kirken, de andre 500 til en dansk Skole i Vredsløse. — Saavel Trolle som Gjøre tilskrives altsaa Æren for Oprettelsen af Vredsløse Skole. Gjøre er formentlig Skolens Fundator, men hans Efterfølger som Skoleherre paa Klosteret, Trolle, har maaske realiseret Gjøres sidste Vilje ved at lade Skolen indrette og bekoste Skolebygningens Opførelse. — Myndighederne paatænkte i 1739 at flytte Skolen (se Herlufsholm), men de lod sig bevæge til at frafalde Kravet desangaaende efter at have modtaget følgende Redegørelse fra Sognepræsten: Ved Vredsløse liden Skole er en Kirkegaard for Vredsløse, Holsted og Øverup Byer, hvor de afdøde i samme Byer jordes, og de fleste Tider bruges da dette Skolehus til at holde en Ligtale over dem, som begraves, men hvor skal Præsterne da faa et forordnet Sted som

hidindtil, hvor de kan holde Ligprædiken, som dog har sin Kristendoms Nytte, og Bønderne vil endelig have en Ligprædiken ved deres Kirkegaard i V. — Jeg har vel foreholdt dem, at naar deres Lig blev indsat i Kirkegaarden, kunde de rejse til Herlufsholm og der lade ske Ligprædiken, men det mener de at være for vidtløftigt, og at Ligprædiken skulde holdes i en eller anden Gaardmands Hus i V., derover har Holsteds og Øverups Bønder ikke at byde, ikke heller Præsten, og ved Begæring ofte ikkun lidet formaar, hvilket er prøvet i Ladby, hvor det gamle Kapel er for nogle Aar siden ganske nedbrudt ovenfra og ned ved den ene Side.

Legatsummen anvendtes i 1742 til Indretningen af den danske Skole ved Klosteret. Noget Brændeved, der var tillagt Skolen af Udvisningen fra Herlufsholm Skov, forblev ved Skolen indtil *dens Nedlæggelse* i 1762. I 1763 vilde Sognepræsten have Skolen genoprettet, men Skoleherren satte sig derimod, „endskønt den er saa højvigtig og betydelig; thi naar man ikke sørger for Skolerne, synes mig, Kirkerne hjælper os kun lidet” (Sgp.).

1699—1723. *Hans Pedersen Fyenbo*, f. 1661, blev Substitut i Herlufsholm, † 1737, „var kendt paa gode brave Sæder“, g. 1) Anna Andersdt., f. 1670, † 1707, 2) her 1707 Maren Johanne, † 1724. □ 1723 — † 26. *Peder Christensen*. — I 1730 skrev Sognepræsten til Biskoppen: Almuen her i Sognet ønsker gerne, at en bekvem Skoleholder snart maa blive beskikket til Vredsløse Skole, at deres Børn derved kan ledes til nogen sand Oplysning om Guds Naade. □ 1730—42. *Jens Hansen*, Skrædder, g. her 1730 Anna Hansdt., var her muligvis, indtil Skolen nedlagdes.

2. Stignæs (Mortensdag 1706).

Under den skaanske Krig holdt Ove Ramel (1637—85) og hans Hustru *Mette Rosenkrantz* (1646—1730) med Danmark.

Følgen blev, at deres skaanske Godser efter Krigen konfiske-
redes. Som Erstatning for de tabte Godser fik de en aarlig
Pension af 500 Daler, og i Aaret 1681 købte de Borreby. I
Gaarden indestod som fast Prioritet en Legatsum, stor 500
Rd., stiftet i 1624 af Claus Daae til Fordel for 15 Fattige i
Magleby Sogn. Renterne af denne Kapital var i en længere
Aarrække ikke uddelt p. Gr. af Valdemar Daaes „Tilstands-
forandring og Uformuenhed til at erlægge dem”; men de op-
gjordes til ialt 275 Rd., der sammen med de 500 Rd. blev
staaende i Gaarden. Mortensdag 1682 fik de Fattige Renterne
af de 775 Rd., men i de næstf. 23 Aar kunde Ejeren ikke udrede
Renterne. I 1706 fandt Mette Rosenkrantz, at hendes økono-
miske Tilstand tillod hende at bøde paa den begaaede Forsøm-
melse, og Mortensdag s. A. stiftede hun „Det rosenkrantzske
Legat“. De resterende Renter udgjorde nu 1268 Rd., men da
hun mente, at de 15 Fattige ikke hverken behøvede eller til-
kom „al den Rente, saa har jeg, Mette R., eragtet det gudeligt
og til Guds Menigheds Opbyggelse nytteligst, at Renterne
saaledes kunde deles, at de Fattige nu som tilforn kan nyde
30 Rd. (6 % af 500). Saa og, at et Skolehus i Magleby Sogn
opbygges, og en Skolemester derudi have sin Løn og Under-
holdning aarlig. Udi hvilke Tanker jeg da i Jesu Navn derom
har gjort følgende Fundats til Guds Ære og Ungdommens
desbedre Opbyggelse udi deres Saligheds Kundskab.” De
1268 Rd. anvendte hun nu saaledes: 1) 100 Rd. tillagdes
Claus Daaes Legat, altsaa nu forøget til 600 Rd., men ellers
kun afgav 30 Rd. i Renter, idet Rentefoden efter Chr. V.s For-
ordning var nedsat fra 6 til 5 %. 2) 100 Rd. til at bygge Skole-
huset, 8 Fag, Egekæmningsværk, Mursten fra Grunden, Bo-
skab, Borde, Bænke, Seng og Jernkakkellovn, hvilket altsam-
men kostede langt mere end de 100 Rd. 3) 1068 Rd., som
skal indestaa i Borrebygaard og forrentes med 5 % og „ikke
nogen Tid derfra eller fra dennes Brug af nogen forvendes
eller forringes, under den almægtige Guds Dom og Straf.”

Den aarlige Rente, 53 Rd. 2 Mk. 6 Sk. $4\frac{4}{5}$ Penninge eller 80 Rd. 0 Mk. 6 Sk. $4\frac{4}{5}$ P. slet Mynt, skal anvendes a) til Skoleholderens Løn 20, til Kost 40 og til Ildebrand 10 Sld. (tilsammen 70 Sld., omsat til 93 Kr. 33 Ø.), b) til Skolens Vedligeholdelse og til Bøger for fattige Børn 10 Sld. 0 Mk. 6 Sk. $4\frac{4}{5}$ P. (= 13 Kr. 47 Ø.). Skoleholderen, der beskikkes af Borrebygaards Ejere, skal være en skikkelig, ædruelig, gudfrygtig Person, som for nævnte Løn med Troskab og Flid skal undervise 12 af de fattigste og skikkeligste Børn i Sognet udi deres Børnelærdom og Kristendom og lære dem at læse, skrive og regne. De 12 Børn (Mærk: 12 Disciple) udvælges af Godsets Ejer. Findes nogen af samme Børn uskikkelige i Skolen, skal saadan En udelukkes og et andet skikkeligt Barn indsættes i Stedet. Hvis nogen af Bønderne, som det formaar, vil sætte deres Børn i Skolen og selv betale for dem, skal det og være dem tilladt, dog at de fattige Børn derover ingenlunde forsømmes. Sognepræsten skal have Tilsyn med, at alting med Børnenes Undervisning sker tilbørligt til Guds Ære og Børnenes Forfremmelse i Gudsfrygt. (Forkortet.)

Skolen blev „uden dertil hørende Grund opbyggt paa Magleby Kirkegaards Ringmur og Fortov med den inderste Side, hvis Tag derpaa hvilede.” Af det første Hold Børn var 9 af de „udvalgte” fra Magleby, 3 fra Stignæs (Nored Laug). — 1739: Se Magleby. I 1740 blev Skolehuset nedbrudt og derefter igen opført, hvor Stignæs Skole endnu ligger. Men „eftersom Skoleholderen efter Fundatsen ikke er pligtig uden Betaling at tage videre end 12 fattige Børn under Information for intet”, saa forbedrede Borrebys Ejer, Amtmand Berregaard, Bygningen med 2 Fag (den bestod derefter af Skolestue, Dagligstue, Kammer, Køkken, Spisekm. og Stald) og Lønnen med 15 Sld., nemlig 10 i Penge og 5 Sld. til Ildebrand. Mændene i Holtén og Nored Laug (Holtén, Forentofte, Mindeshoved (Gedehave), Nored, Askegaarde og Nygaarde) skulde yde Græsning og Foder til 1 Ko + 4 Faar. Der tillag-

des Skolen Lyspenge, men iøvrigt var en Skolekasse jo her overflødig. *Inventariet*, der i 1732 bestod af et langt Fyrbord, 2 lange og 1 kort Bænk, 1 Træstol, 1 Sengested med gult Omhæng, 2 Dyner, 2 Hovedpuder, 1 mindre do. med Overtræk, 1 Par Lagener, 1 Kakkellovn, 1 Træstige og 12 Salmebøger, forbedredes, saasom det forrige befandtes af Ælde meget ubrugeligt. Af nyt anskaffedes: 1 Sengested med Omhæng, uldent Tøj til en Dyne, 1 Skolebord, 2 Bænke, 2 Bibler, 12 ABCer, 13 Katekeser. Til Skolen hørte Gaardsrum og indhegnet Have. Mikkelsdag 1740 begyndte Undervisningen her. Skolehus: meget god Bygning. *Distrikt*. 1814: Østerhoved undtagen 6 Gaarde (Gd.), Holten og Nored Laug, 4 Huse (Hs.) af Hovmarken. *Bygning*. 1809: 10 Fag (F.), 3 Værelser (Vær.), 2 Bilæggerovne (Bil.), Kobberkedel (Kobberk.), Bagerovn, Brædegulv (Brædeg.) i 1 Vær., Stentag. 1820: Ny Skole, 9 F., 4 Vær. (Havestue), Pigekm., 2 Skorstene (Skorst.), Bagerovn, 1 Vindovn, Brædeg. i 4 Vær., fornødne faste Borde og Bænke i Skolestuen. 1898: + 2 F. 1914: Karnap. *Løn*. Fra Magleby Degnekalds Nedlæggelse (Degnek.s Nedl.) i 1822: + 7 Tdr. Byg (B.), 25 Sn. Æg, 25 Pd. Ost, Offer 10 Rbd.; endvidere lignes 6 Td. Rug (R.), 10 Td. B.; men midlertidigt Tillæg (midl. Till.), 5 Td. R. + 8 Td. B., samt Tillæg af 1819: 50 Rbd. bortfalder. *Jord*. Mt. Nr. 1 Forentofte, $3\frac{1}{10}$ Td., „et smukt Vænge”, Husplads med Have $3\frac{1}{2}$ Skp. midt i Marken, og i 1828 + Mt. Nr. 2 c, 4 Td., i Arvefæste med 4 Td. B. i Afgift til Borreby, at betales af Sognet. Borreby Gods vedligeholdte de 8 Fag af Skolen indtil 1908. Samme Aar erholdt Kommunen Bygning og Jord til fri Ejendom — fornævnte Afgift bortfaldt — mod, at Godset fritoges for Vedligeholdelse af Bygning og Inventarium; den funderede Løn, $93\frac{1}{3}$ Kr., indgaar fortsat i Kommunekassen. 1876: 1457 Kr.

Ved Fastsættelse af Lønde til Skoleplan af 1824 udgik Forbedringslønnen (15 Sid. = 10 Rd.) af 1740, idet Gods-

ejeren erklærede, at han vilde fratage Beløbet ved Volkersens Afgang. Dette synes ukorrekt, naar man henser til følgende Konditioner angaaende Auktion over Borreby d. 20/9 1761: VII) Forbindes Køberen aarlig at betale 1) til Sognepræsten for Gudstjeneste i Kapellet 30 Rd., for 6 Køers Græsning i Hovmarken 10 Rd., Vin og Brød til Kommunikanter 10 Rd., 2) til Degneskoleholderen i Magleby og Skoleholderen paa Stignæs, som iflg. Skoleforordningen og derpaa fulgte Repartition af forrige Herskab dem er tillagt, aarlig 20 Rd., 3) Herredsfoged Carlsen, Forentofte, i Dommer og Skriverløn 32 Rd. aarlig.

Inventarium 1824: Holms Religionsundervisning, Boysens Lærebogen, 8 P. Jensens ABC, 15 Stentavler og 1 Trætavle, 3 gl. Landkort (Blade), 5 Skraaborde m. Bænke, 2 løse Bænke, 1 Sandbord, 1 Pult, 3 Bibler, 8 Nye Testamenter, 10 Pegestokke og alt til indb. Und.

1710—13. *Jens Olsen Pind*, f. i Sahl Pgd. 1667, Stud. Viborg 1689, t. Degn og Rektor i Skælskør, † 1727, g. Kirstine Povlsdt., † 1727. Kirkebogen 1710: „Introduceret hæderlig og vellærde Jens Pinds Hustru efter lang udstanden Svaghed efter sit dødfødte Barn”. Herpaa støttes en Formodning om, at P. var Skoleholder her nogle Aar, men ellers kan det ogsaa tænkes, at Skolen fra 1706—15 lededes af Achtonius. □ 1713—15. *Achtonius*, se Agersø. □ 1726—27. *Andreas Petersen Møller*, f. i Skælskør 1702, Stud. der 1723, c. th. 1726, t. Degn og Rektor i Skælskør, 1733 Kapellan i Skørpinge-Faarstrup, g. i Alsted 1734 Kirsten Nielsdt. 2 Sønner Degne, henholdsvis i Kgs. Lyngby og Rørby. □ 1727—35. *Hans Roed*, f. 1704, Stud. Kalundborg 1725.

1735—†66. *Niels Erichsen*, f. 1710, Stud. Kbh. 1731, Søskende: se Egeslevmagle og Ørslev, Broderdatter Birthe styrede hans Hus. Dødsboet: 2 Køer, 1 Stud paa 2 Aar, 1 Skovl, 1 Greb, 1 Svinetrug, 1 Havespade i Stalden. I Gaarden en Hjulbør, 2 aarsgamle Svin. I Skolestuen: Sengeklæder. I

Dagligstue, Kammer og Køkken bl. a.: Skindbukser, Skindtrøje, hvide Hoser, Traadstrømper, 1 sort Barakans Kjortel, 1 blaa Klædes Kjortel, 1 sort do. og en sort Vadmels Vest, 1 Par Støvler, Signet med Lak, 1 Skildpaddes Tandstikker, Øreske, Tandbørste, Accomodere Kam, Parykblok, Hat m. 2 Parykker, Snustobaksdaase af Pap, 2 Fyrstaal, Flint m. Laas og Messingbeslag, Krudthorn, Krudt, Hagel m. Pose, en Del tyrkiske Bønner, walske do., Sukkerærter, 1 Skuffe fuld af Sellerifrø, en do. af Porrefrø, 1 Bismer, Vægtskaale, 1 Par store do. m. Vægt af Malm, Spejlglas, Egechatol, 1 Ryslæders Stol, Tobaksbord, 2 Fyrreborde, Træløstestage m. Jernpibe, 2 Messingløstestager, 9 Bouteiller, 1 Thepotte, Thekopper, 1 Kaffemølle, 1 Kaffekande af Pottemagerarbejde, 1 Kobber-Thekedel, 1 mindre do., Vinglas, 1 Kobberivejern, 1 Skilderi, 1 gl. Stueur, 2 Par Knive og Gafler, 1 Tintepotte m. Fod, 3 Tin Søbeskeer, 1 Tin Saltkar, 11 Tintallerkener, 1 stort Tinfad, 4½ Pd., 1 gl. do., 2½ Pd., 1 stor Jydepotte, 2 Jydekander, 1 Jydepande, 2 Jydekrukker, 1 Jydepotte til Lyseforme, 1 Æbleskivepande af Ler, 1 Jernkugle at male Sennep med, 1 Jerngryde paa 2 Sp. Vands Rum, 1 mindre do., 1 Kærne m. Stav, Ølfjerdinger, 2 halve Oksehoveder, Si, Sibøtter, Haandkværn, 2 Td. god R. à 3 Rd., en Mængde lærde Bøger. Auktionen indbragte 97 Rd. — ~~Pinde~~ Broder, Søren, havde ²⁴/₁₀ 64 faaet en rød Kviekalv, 16 Uger gl., af ham. Søren skulde fodre Kvien, indtil den blev Ko, og beholde den 3 Aar fra den Dag, den kælvende første Gang, hvorefter Koen tilhørte Niels, men Kalvene, den havde faaet, tilhørte Søren saavel som Mælk og Smør i den Tid uden Leje eller Betaling. Skifteretten fandt, at S. kunde beholde Kvien, som syntes dyrt nok betalt af ham ved Fodring. Boets Oversk.: 16 Rd. — Vis. 1739: Præd. var kunstig, dog ikke uden Opbyggelse. Skoleh. kath. lovligt, Degnen maadeligt og blev desuden alvorligt irettesat for Drukkenskabs Rygte, lovede Bedring og derfor blev advaret paa første Klage at skulle suspenderes. Ungd. kunde godt læse i Bog, men ganske lidt

forstaa. De syntes at være uøvede. Og dersom der ikke havde været nogle faa blandt de ukonf., som kunde svare godt, vilde jeg have givet Præsten Skylden. 1749: Skoleh. synes at være flittig.

1766—† ¹⁵/₆ 1811. *Søren Pind*, f. 1725, g. her 1766 Birthe Marie Jensen, Husholderske paa Borreby, f. 1725, † 1809. Ægteparret var barnløst og gjorde gensidigt Testamente til Fordel for den af dem, der levede længst. P. testamenterede paa sit Dødsleje 100 Rd. til sin Tjenestepige og 50 Rd. til Sognets Fattige. — Af Dødsboet: 2 sortskjoldede Køer, 1 rød Kvie, 4 Faar, 6 Lam, 1 Gris, 14 Høner, 1 Hane, 5 Bistader, 4 Skilderier, 1 rød Nathue m. m. Fundator havde som Inventarium ommeldt en Seng, Skolen tilhørende. Derfor afleverede Boet til Skolen 1 Himmelsengested med blaat Hvergarms Omhæng, 1 Linned Dyne, 24 Pd., 1 do., 26 Pd., 2 Hovedpuder, 13 Pd., samt et uldent Vaar, usyet, hvoraf noget var brugt til at bøde paa andre Dyner. Men der manglede 1 Underdyne, 2 Pudevaar, 1 Par Hvergarms Lagener og 1 Par Blaagarns do., som Herskabet forlangte godtgjort med 60 Rd. Præsten fik for Ligtale 8 Rd., Degnen for at synge 6 Rd. og Organisten 2 Rd., Købmand Heilmann, Skælskør, 10 Rd. for 10 Potter Brændevin til Begravelsen. Boets Overskud: 1186 Rd. 1 Mk. 7 Sk., hvoraf Halvdelen deponeredes i Kongens Kiste, saasom ingen Arvinger havde været at finde efter P.s Hustru, den anden Halvdel tilfaldt P.s Slægtninge i Thy. Ved Auktionen medgik til Beværtning: 1½ Pd. Kaffebønner, ½ Pd. hv., ½ Pd. br. Sukker, ½ Pot gl. Vin, 4½ Pot Brændevin, ¼ Pd. Kongo The m. m. — Vis. 1789: (60 Børn) Børnene havde været flittigere (end i Magleby), læste bedre i Bog og kunde bedre gøre Rede for deres Børnelærdom, ikke uden al Eftertanke, som dog behøver mere at opvækkes. P. gør sig Flid og er paa Vej til at blive en antagelig Kateket. 1801: Børnene havde vel ikke gjort megen Fremgang i Lærebog, men svarede dog vel og med Forstand, ligeledes vidste de at svare forstandsmæs-

sigt af Kath. Adskillige læste godt i Bog, men flere behøvede deri mere Øvelse. Nogle skrev. P. underviser og kath. skikkeligt. 1807: P. er en Olding paa 80 Aar og derover, er endnu rørig og munter, men har dog liden Evne til at være paa forstandig Undervisning. Af 38 Børn mødte 29. 9 skrev og læste Skrift, ingen regnede. Den udlevede Skoleh., som vel udretter, hvad han kan, men formaar nu kun lidet, behøver nu en duelig Medhjælper, ifald der ikke gives ham Lejlighed til at levne ham Ro og Hvile i sin Alderdom paa antagelige Vilkaar. 1809: Sangen var smuk, Boglæsn. ret god, Skr. Fremgang, men ikke i Regn. Den adjungerende Lærer *Kaarsberg* har endnu ingen Øvelse i Kath., han spiller Kirkens smukke Orgelværk. Skoleholderne skal være de sletteste i Herredet.

Vakancen bestyredes af *Kaarsberg*, se *Magleby*, indtil Aug. 1812, men der holdtes hun Skole Lørdag hele Dagen og Søndag Eftermiddag, og Grunden til, at han ikke fortsatte til ny Lærers Kaldelse, var, at Bønderne ikke vilde befordre ham fra og til Skolen. Han boede hos Faderen i *Magleby*. □ $\frac{1}{10}$ 1812— $\frac{1}{2}$ 13. *Hans Christian Petersen Børling*, Stud. Kbh., Sk. i Greve Sogn, her, t. *Vetterslev*, hvor „Lønningen kun var til tarveligste Kost og Beklædning”, 1821 t. V. *Egede*. B. var eneste Ansøger og modtog altsaa hurtigt andet og daarligere Embede. Farvandene ved *Stignæs* var Krigsskueplads 1807—14 (*M. A. Ebbesen*: Batterierne paa *Stignæs*, *Agersø* og *Omø*). Skolebygningen var meget molesteret fra det Aar, Embedet stod ledigt. Bygningen blev vel til Dels istandsat, men et Vindue var ødelagt, og for dette Fag var der slaaet Bræder, som gjorde det meget mørkt og koldt i Stuen. — B. var ligesom Pind kaldet med Forpligtelse til at forrette Degnetjeneste i *Borreby Kapel* — uden Vederlag. Ved hans Tiltrædelse modtog han flg. Bøger, Skolen tilhørende: *Zeuthens Anvisning til raa Jords Behandling* og *Rønnes Anvisning til at behandle sine Bier*. □ 1813—24. *Christian Mickael Rothbøll Volkersen*, f. 1772, Stud. *Helsingør* 1790, kgl. Udnævnelse

som Undergraver ved Vor Frue Kirke, Kbh., g. Dorthea Magdalene Piccardi, Søn: Niels Henrik, f. 1820, Tivolis bekendte Pjerrot. — Amtsprovsten søgte at befri Læreren for Degnetjenesten paa Borreby, men Kancelliet nægtede at slette Bestemmelsen i V.s Kaldsbrev. Amtspr.s Uvilje mod Bestemmelsen havde dog næppe pædagogisk Adresse, men Godsejeren med Familie bekendte sig til den reformerte Religion og lod sig betjene af en ligesindet Præst. — D. 18/9 1819 Kl. 9 Aften opstod der Ildløs i Skolen. I det stormfulde Vejr udbredte Ilden sig voldsomt, og i Løbet af 1½ Time laa Skolen i Aske. Næsten nøgen frelste V. sin Kone og sovende Børn ud af Luerne. Den indavlede Sæd, det meste af hans Indbo samt Skolens Inventarium brændte. Generalmajor Castenschiold paatog sig at opføre ny Skole og Udhus mod at erholde Assurancesummen. Indtil Bygningen blev opført, stationeredes Skolen i Fornetoftegaarden (Herredsfogedgaarden). Vis. 1817: Bibelhist., Læsn. g., Rel., Regn., Skr. mg. Læreren maa vænne Børnene til større Renlighed i Skrift, ligesom jeg haaber, at hans moralske Forhold stedse vil være saaledes beskafne, at hans Foresatte kan være tilfredse med ham. Han drikker, dog skal han i de senere Aar efter Castenschiolds Formaninger have forbedret sig. Han er meget ulykkelig gift. □ 1824—34. *Johan Samuel Schierner*, f. i Braaby 1801, Lx. Vesterborg 1824, efter sin Entledigelse Forpagter af „Annebjerggaarden”, † 1866, g. her 21/8 1825 Christine Mejland, Borreby, f. 1800, † 69. Godsejer Castenschiold var Forlover ved Brylluppet og Fadder til det første Barn, f. 17/2 26. S., der som Skolemand „manglede mindre Duelighed end Flid og Orden”, var en dygtig Landmand. Vis. 1826: S. meget dueilig, Fremgang tg. Læreren erholdt i Følge af det, jeg havde læst i Skolekomm.s Forhandlingsprotokol, en alvorlig Advarsel af mig i Komm.s Nærværelse. NB. Schierner blev gift med Generalmajor Castenschiolds Maitresse, men inden Brylluppet besvangrede han sin Tjenestepige. □ 1834—76. *Niels*

Jørgen Lerche, f. i Tulstrup Sk. 1797, Lx. Jo. 1824, L. p. Omø, her, Forpagter af „Lerchesminde”, som han drev sammen med Skolejorden, † 1886, g. 1) *Ellen Hansdt.*, f. i Herlev 1804, † 45, 2) *Johanne Marie Jappe*, f. 1805, † $\frac{11}{3}$ 47 i Barselseng, 3) i Sorø $\frac{6}{8}$ 47, *Mariane Dorthea Jappe*, f. 1815, † 59, Søster til J. i Kirkerup og Kusine til Joh. Marie. L. blev i 1843 idømt 2 Rd. i Bøde for manglende Flid. Vis. 1836: 69 Børn, L. er meget indskrænket, skal kun ortografere daarligt og kath. meget maadeligt. 1844: 75 B., L. hører til de simple, og Provsten har ved sidste Visitats fundet Skolen meget forsømt. Denne Paamindelse maa have hjulpet, thi nu fandtes Tilstanden upaaklagelig. Indb. Und. temmelig god. 1852: 85 B., L. er meget ringe. □ 1876—1906. *Carl Christian Knudsen*, f. i Herstedvester 1844, Lx. Jo. 1866, Hj. her fra 1866 og derefter kaldet, † i Kbh. 1916, g. her 1868 Fmd.s Dt., *Marie Frederikke*, f. 1839, † i Kbh. 1925. I de 10 Aar, K. var Hj., sad han i meget smaa Kaar. Han var afholdt af en stor Del af Befolkningen p. Gr. af sin ungdommelige og frisindede Natur, men de kaldende Myndigheder forbigik ham ved Embedsbesættelser, formentlig af politiske Grunde. Ægteparrets mange Børn blev dygtige Handelsfolk.

Lærerindeembede fra $\frac{1}{11}$ 1902, Bygning afsides i Skole-distriktet, i Østerhoved. En paa den Tid formaaende Sog-
mand fik den lagt nær sin Dør, skønt den var planlagt til at skulle ligge ved Siden af Hovedskolen. Derved hindredes den gode og økonomiske Ordning af Distriktets Skoleforhold, som var tiltænkt. Se Høve. Fra $\frac{1}{11}$ 1902: *Else Jørgensen*, f. 1877, Lx. Horsens 1902.

Holten Skole. I 1772 overlod Geheimeraadinde Berregaard „et Hus paa den Kant af Stignæs, hvor Børnene havde vanskeligst ved at komme til Skolen, og har lovet 10 Rd. foruden anden Smaahjælp til hvilken Mand Præsten maatte finde duelig til at læse for Børnene”. 1772—† 74. *Carl Hagemeyer*, som var Skolens første og sidste Skoleholder.

3—15. C. A. Plessens Skoler.

Frederik den Fjerdes Søskende, Prins Carl og Prinsesse Hedevig Sophie, indrettede Skoler paa deres Godser i Dronninglund, Nordsjælland og Vemmetofte, ialt 20 Skoler. Overkammerherren ved Prinseparrets Hof paa Vemmetofte, *Carl Adolph v. Plessen* (1678—1758), funderede 15 Skoler paa sine Godser, nemlig efternævnte Nr. 3—15 samt Skelby og Træløse i Tybjerg Herred. Om Plessens Skoler indberettede Biskoppen i 1751: I Ø. Flakkebjerg Hd. findes saa herlig og glædelig en Kundskab; det er, næst Lærernes (Sognepræster-nes) Flid, Hs. Excellence v. Plessen at takke for, som selv tager sig den Umage — rara avis in terris (sjælden Fugl her paa Jord) — at lade Børnene i sin Overværelse overhøre og derhos ikke sparer noget for at opmuntre saavel Skoleholderne som Børnene til Flid og Oprigtighed. I 1755 omtales Plessen saaledes: Hs. Ekscellence, som nu er aldrende, nyder endnu Frugterne af sin oprigtige og tro Tjeneste. Han har som hans Sal. Herre, Prinsen, bestandig været ugift. Denne velfortjente Herres mange berømmelige Fortjenester og hans ædelmodige Godgørenhed er enhver fuldkommen bekendt.

Plessens Gavebrev, som undertegnedes paa Vemmetofte d. 19/10 1724 og gjaldt de første 5 Skoler, lyder forkortet saaledes: Jeg, C. A. v. Plessen til Førlev, Kastrup, Harsted, Fuglebjerg og Fogedby Gaarde . . ., gør vitterligt, at som det er det evige Liv at kende den eneste sande Gud og den, han udsendte, Jesum Christum, og denne saliggørende Kundskab i en retsindig Gudfrygtigheds Øvelse er den faste og ubevægelige Grundvold, hvorpaa alt fuldkommen godt og al timelig Lyksalighed skal bygges, og derfor i alle Menneskers Hjerter fra deres spæde Aar og Ungdom af bør indplantes, saa har jeg under den Allerhøjestes Velsignelse og Bifald, hans helligste Navn til Ære og Ungdommen paa min Godser til Opbyggelse, 5 nye Skoler ladet indrette, hvori jeg den

Ungdom, med hvilken Gud mine forbemeldte Godser velsigner, udi Guds frygt og den rene evangeliske Lærdom vil have undervist. Skolehusene, nyopførte, bestaar af 7 Fag (5 F. br.), Egebindingsværk, Straatag, Skorsten; til hver Skole er henlagt Jordsmon til Kaalhaug. 1) Skole i *Førslev* By, Bygge- og Haugeplads $28\frac{1}{2} \times 45$ Alen, til Indgang 2 halve Døre, til højre Side en Dør til Skolestuen (3 F.), derudi 4 Vindueskarme med 8 Vinduer, Lergulv, udi Skolestuen 2 lange Fyrreborde paa Pæle og Bænke af Fyrrebræder. Til venstre af Indgangen en Dør til Skoleholderens Stue (3) med Lerkakkelovn, Vindueskarm med 2 Vinduer, Lergulv, en aparte Dør til Skolestuen (som opvarmedes ved, at denne Dør stod aaben), en Dør til Køkkenet, hvor Skorsten med derhos en liden Bagerovn, en Dør ud til Gangen, $\frac{1}{2}$ Vindue ud til Gangen, en Dør til Spisekammeret, $\frac{1}{2}$ Vindue ud til Haugen, en Lem til Loftet, en Stige dertil af 10 Trin. Inventarium: 1 Bibel, 40 nye Testamenter, 100 Katekeser, 100 ABC'er, af hvilke nogle ved Skolen, andre ved Kirken forbliver. 2) Skole i *Hyllinge* By, 30×25 Al., 3) i *Vallensved* By paa Harrestedgaards Grund, 45×30 , 4) i *Fogedby* By paa Fogedbygaards Grund, $42 \times 25\frac{1}{2}$, og 5) i *Fuglebjerg* By, en Husplads under Fuglebjerggaard, 35×17 Al., alle indrettede som Nr. 1. Kaalhaugen forsynes med Grøft og Gærde, som vedligeholdes af Bønderne, der ogsaa aarligt skal reparere Huset med Ler og Langhalm, men ellers paahviler det Fundator at vedligeholde Bygningen. Dog skal Skoleholderen selv foretage Smaareparationer ved Vinduer, Dørbeslag o. lign. — Til Skoleholdere antages dygtige Subjekter, der er veloplyste og funderede i deres Kristendom, kan undervise i det rene danske Tungemaal, læse i danske Bøger og skrive nogenlunde. De skal være gudfrygtige, ærlige og uberygtede. Naar et saadant Subjektum anholder om et Skoleembede, skal han eksamineres af Sognepræsten og meddeles Kaldsbrev af Stedets Herskab. Skolemesteren skal oplære Børnene til Guds frygt; han

skal begynde og slutte Skoledagen med Bøn og Sang, lære Børnene at bede og ret at kende Gud, saa og at vide og forstaa deres Katekismus og at læse perfekt i Bibelen. Han skal omgaas Børnene og traktere dem lempelig med Fornuft og Kærlighed og foregaa dem med et godt Eksempel. I Skolen maa ikke holdes Kro eller lystige Forsamlinger, ejheller forhandles nogen Vare. Børnene tilholdes flittig at komme i Skolen, item alle Søn-, Fest- og Prædikendage udi Kirken at lade sig informere. Forsømmelser straffes af Stedets Herskab. Og som Hensigten med denne Anordning sigter alene til at indplante Ungdommen den sande Guds frygt og sande Kristendom, hvortil Skrive- og Regnekunsten ikke egentlig hører, men derved kun Tiden spildes, saa skal Skrive- og Regnekunsten ikkun agtes som et tilføjet Værk, men findes nogle dertil capable ingenia, kan dem og derudi forhjælpes. Skolemestrene skal holde Skole baade Sommer og Vinter, saasom de lønnes hele Aaret igennem, og holde Register over Disciple, om de er flittige osv. — Løn: Bolig, 30 Rd., 10 Rd. til Lys og Brændsel. Sognepræsten skal mindst 4 Gange aarligt besøge Skolen og sammen med Stedets Herskab 1 Gang aarligt afholde Eksamen. — Mine Arvinger og Efterfølgere og tilkommende mine Godsers Besiddere skal af alle menneskelige mulige Kræfter og Formue de 5 Skolers Foundation som en evig uryggelig Indstiftning tilbørlig iagttagelse og forsvare, saafremt de sig ikke selv Guds Fortørnelse og den kristelige, retfærdige Øvrigheds Straf derover vil tildrage. I alle Købekontrakter og Skøder, Godsernes Forhandling og Afstaaelse vedkommende, skal Fundatsens Bestemmelser iagttages.

Ved Fundats, dateret Vemmetofte d. $21/4$ 1726, af samme Indhold oprettede Plessen 1) Skole i *Karrebæk* By, $63 \times 26\frac{1}{2}$, her nævnes 6 Bænke, 1 Jernkakkellovn, i Køkkenet 2 halve Døre ud til Haugen, 2) i *Tokerup* By paa Gunderslevholms Jord, $94 \times 37\frac{1}{2}$ (i V. kun 32) Al., 4 Bænke, Lerkakk., 1 hel

Dør til Haugen (se Holløse), og 3) i *Skelby* By. De øvrige af Plessens Skoler er funderede paa samme Maade, men Fundats for disse foreligger ikke. D. $27/2$ 1739 forbedrede han Lønnen med 12 Rd., men uden at Fundats oprettedes. Denne Mangel paa Fundats medførte efterhaanden flere Retssager. D. $6/1$ 1801 kendtes for Ret, at Skolelønnen for Arløse skulde være som Førslevs Skoleløn. D. $26/8$ 1821 blev indgaaet Forlig: Lønnen er 52 Rd., inkl. Lys og Brændsel; heri fragaar 6 Rd. for Brændsel, der leveres in natura af Godserne. — Kancelliet resolverede d. $25/7$ 1812: Forbedringer og Udvidelse af Skolen i H. t. Reglement af $10/10$ 1806 saavel som de Reparationer, der er paalagt Lærerne, skal udredes af Distriktets Beboere. — Kgl. Skr. af $18/11$ 1825: Godserne fritages for Vedligeholdelse af Bygninger og Inventar mod en aarlig Godtgørelse af 20 Rd. pr. Skole. Herved blev de Vanskeligheder afhjulpne, der var opstaaet ved Anordning af 1814, idet Bygningerne nu ejedes og vedligeholdtes dels af Godsejerne, dels af Beboerne. — Se Tjustrup og Haldagerlille.

D. $13/3$ 1739 indberettedes: Og da, siden Forordningen undertager Rytterdistriktet med de det funderede Skoler, item Grevskabet Holsteinborg, og lige med dem formener vi uforgribelig, at de Sogne, hvor Plessens Godser falder, hvis Skoler overalt, saa vidt behøves, forlængst er opbygte og med Skoleholdere forsynede, som nyder deres visse Underholdning, kan være at anse, saa ved vi ingen Byer flere i disse Herreder, uden at de allerede er henlagte eller ved denne Beretning bliver henlagte til sine visse Skoler. — Der skete altsaa ingen Forandringer med Plessens Skoler, som jo ogsaa mere end opfyldte Forordningens Bestemmelser, og fik da „Degnene derved desmere Lejlighed til deres Information i Sognene for den voksne Ungdom“.

3. Førslev ($19/10$ 1724).

Distrikt. Førslevgaarde og 1 Hus af Sneslev. *Bygning.*

1809: 10 F., Murstg., i Skolest. Lerg. — *Løn*. 1824: Ingen *Jord* og *Fourage*, da *Degnen* tillige er *Skoleh.* — *Fra F. Degnek.s Nedl.* i 1828: *Ref. for F. Bys Nedlæggelse* (1731) 18.4, do. for *Degnejorden* 14, *Offer* 16 og den gl. *Skoleløn* 46 Rbd. Der maa yderligere lignedes 6 Td. R. — Der kan ikke udlægges *Jord* til *Skolen*, da her kun er *Hovedgaardens* og *Præstegaardens*, og der for *Degnejorden* svares *Refusion*, men der tillægges dobbelt *Fourage*, da *Græsning* ikke vil være vanskelig at erholde. $\frac{1}{1}$ 1834: *Skolen nedlægges*, *Bygning* m. *Have*. *Mt. Nr. 4*, $\frac{1}{9}$ Td., midt i *Byen*, sælges til *Førslevgd.* for 200 Rbd. — *Degneboligen*, *Mt. Nr. 3*, $\frac{1}{4}$ Td., *Hus* og *Have N. Ø. f. Kirken*, sælges til *Herredsfoged Leuning.* — *Refusionen* til *Degnekaldet* for *F. By* var tillige 4 Læs Br.

1724—44. *Anders Terslev*, f. 1675, „ust., men kan ellers regne og skrive vel“, gift. — 1744—45, *Krabbe*, se *Arløse.* — 1745—52. *Jacob Winsløv*, f. i *Nidløse* 1717, *Stud. Slagelse* 1738, *Sk. i Jordløse*, her, t. *Degn* i *Finderup*, † 1789, g. 1) *Marie Elisabeth Aagaard*, † 1772, 2) *Øllegaard Herfordt*, f. 1743, † 1810. — 1752—† 68. *Hans Jacob Loos*, f. 1729, *Broder: Sk. i Korsør*, *Organist* ved *F. Kirke*, g. her 1755 *Sal. Martins Enke Anne Marie Løppenthin.* Af *Dødsboet: I Lostald* 1 *Ko*, 1 *Kalv*, 1 *Gaas*, 1 *Gase*.

1784—94. *Joachim Jensen*, se *Haldagerlille.* I 1793 havde *Degn Carlsen*, *Fodby*, og *J.* planlagt at ville bytte *Embede.* *Pastor Brasch*, *Førslev*, fik *Nys* derom og bad *Biskoppen* afvise *J.*, hvis han skulde melde sig med sit *Kaldsbrev.* Det var *Brasch* ligegyldigt, om *J.* blev *Degn* i *Fodby*, men „*Degn Carlsen* er for sin bekendte *Liderlighed* og *Drukkenskab* ganske *uværdig* og *uduelig* til saa *anselig* en *Skole* som her i *Byen.* Vi er en *Del Familier* uden for *Bondestanden* her, som har *Børn* af den *Alder* nu, der kan og bør søge den *danske Skole.* Fik vi en *uduelig Skoleholder* hertil, hvor *forlegne* bliver vi ikke da? Men fik vi en *duelig* og *respektabel*, hvor *veltjente* kunde ikke baade vi og han blive! Samme kunde

vente at nyde foruden sin Løn anselige Douceurer af os, ja, endog fri Kost daglig ved vort Bord for sin egen Person“. — I 1790 beklagede Jensen sig til Biskoppen over, at han var daarlig aflagt. „Det er saa overmaade indskrænket her, at jeg ikke kan have det allerringeste Kreatur, som dog alle de andre Landsbyskoleholdere kan have, og dertil kommer, at min Præst undertiden har været og endnu er mod mig for en stor Del overmaade urimelig, saa ser Bisk., at jeg med Familie maa leve et tungt og besværligt Liv“. I 1793 kom det til et ulægeligt Brud mellem J. og Sognepræst Brasch. D. 22/11 1793 udbad J. sig Provstens Beskyttelse i Anledning af, at B. den følgende Dag agtede at kaste hans Boskab (i Skolestuen) paa Gaden. Sagen var, at B. ved Gudstjenesten d. 7/11 havde forlangt, at Skoleholderne i Sognet skulde skiftes til at staa i Kordøren „for at bortjage de Folk, som kom for at lade sig tegne til Deltagelse i den hellige Nadver, da han ikke vilde have flere end 24 ad Gangen“. Denne Befaling kunde Skoleholderne ikke efterkomme, da saadant stred imod Guds og Kongens Lov, og da det heller ikke vedkom Embedet som Skoleholder „at postere sig udi Kordøren for at skændes og klamres med Folk, som attraaede at nyde det hellige Sakramente“. De forlod derfor Kirken. Senere kom B. ind i Skolen og spurgte J., hvorfor han ikke efterkom Befalingen. J. svarede, som foran er nævnt, og erklærede, at han kun gjorde det efter højere Ordre. „Herpaa greb B. min Saks, slog den med al Magt mod Bordet og paa en voldsom Maade anmassede sig nogle Traade og Maal, som hængte i Vinduet, stak det i sin Lomme og gik bort. I Aftes, d. 21/11, da jeg, Kone og Pige staar i Skolestuen for at skære nogle Særke og Skjorter af et Stk. Lærred, vi havde faaet hjem fra Blege- manden i Næstved, kommer Hr. B. med sin Tjenestekarl, Ole, ind til mig med en stor Knortekæp af Størrelse som et godt Kosteskaff og en Haandlygte med Lys udi, skærpede Tænder som et rasende Menneske, griber fat i Lærredet, river det med

Gevalt ud af Hænderne paa os, slog i Bordet med Kæppen, saa alt det, som var paa Bordet, fløj rundt omkring i Huset, og sønderrev alle de Baand, der laa paa det andet Bord.“ J.s Kone kom nu med en Bemærkning om, at B. næppe havde noget at gøre i Skolen udenfor den befalede Læsetid, men saa stak han hende Lygten i Ansigtet og sagde, at han vilde se den spidsnæsede Ting i Ansigtet, hvorpaa han dunkede hende i Hovedet med knyttede Næver og bad Djævelen gale i den Skrædderkvinde. — B. havde ytret noget om, at han ønskede en Provsteret nedsat i Sagen, men vidste, at han ikke kunde erholde lovformelig Ret, da J. var Provstens Tæller og Skrædder. — Provsten sendte Klagen til Brasch med Forespørgsel om dens Berettigelse og tilføjede: „Hvad angaar Beskyldningen (mod mig), saa formoder jeg, at disse Ord er udtalte i et uheldigt Øjeblik, i en Slags Overilelse, og i saa Fald kan jeg gerne overse dem, i modsat Fald vil jeg udbede mig Hr. Broders nærmere Erklæring om denne Post. J. har syet for mig, men er ikke min Tæller, jeg har aldrig holdt ham dertil, men alene bedet ham og Ambdi, at naar de tællede i Haldagerlille Sogn, de da vilde tegne paa en Seddel, hvor meget jeg tilkom, da Bønderne kunde tage selv.“ — ²⁶/₁₁ 1793; B. til Provsten: „Jeg havde ej troet, at der i hele Sjælland kunde være saa skamfuld, løgnagtig og onskabsfuld Skrædder-Skoleholder som min Anklager, der tør komme til sin Provst med en saa forbandet Klage mod sin Præst, der indeholder saa mange løgnagtige, fornærmelige Beskyldninger. Alene det er sandt, at jeg kaldte hende en spidsnæset Kvinde ved det, at hun var saa skammeligt kaadmundet og saa forargerlig fræk, at hun bad Djævelen gale i sig. Hvorpaa jeg sagde: Vogt dig for, du spidsnæsede Kvinde, at Djævelen ej kommer til at gale i dig. Har du ej hørt om Køge Huskors, der var saa gyseligt og skrækkelig, at Djævelen der galede dem i Huset.“ — Provsten sendte nu Sagen til Biskoppen. — D. ³/₁₂ anmodede Brasch Biskoppen om at nedsætte en Ret,

der ved Forhør i Førsløv Skole kunde oplyse Sagens rette Sammenhæng og tillige lægge J.s skammelige Forhold som Skoleholder for Dagen. „Da Provst Wædelee (Tjustrup-Haldagerlille) d. 7/11 visiterede her og ved Overhørelsen var kommen til Ungdommen nederst i Kirken, stod jeg med alle mine 3 Skoleholdere ved Kordøren“. Og der stod han da, skrev han, og talte med dem om Uordener ved Gudstjenesten, og han bad da Skoleholderne staa hos ham i Kordøren, medens Folk indlodes til at blive tegnede af Degnen til næste Søndags Kommunion. Saa var det, J. gik. I Skolestuen havde J. sagt: Skaf mig Børn i Skolen! „Derpaa slog jeg med min Haand paa hans Skrædderværksted og sagde: Skaf mig dit Værksted ud af Skolen, saa skal jeg skaffe dig Børn i Skolen“. De følgende Dage havde B. undersøgt, hvorfor Børnene udeblev, og der fremkom da Klager over, at J. mishandlede dem. Ved sit andet Besøg i Skolen foreholdt han J. dette, men Jensens kaadmundede og frække Kvinde sagde og bad, at Djævelen skulde gale i hende, om det ikke var Løgn. Hvorpaa B. sagde . . . (se foran). „Alt det øvrige i Klagen er en ublu, bitter, væmmelig Ondskabs og Skalkheds Surdej, er saa løgnagtig, at om en Djævel i Helvede havde rakt et Blækhorn derfra til ham med løgnagtig Ondskabs Galde udi, saa kunde han ej have skrevet en mere forbandet løgnagtig Klage. Gunstige Hr. Biskop! Deres Ære er min. Men jeg tror ogsaa, at min Ære er Deres Ære. Lad mig faa Vanære afværget.“ I Karrebækstorp kunde J. ikke begaa sig, fortsatte B., da han der „havde mishandlet og forbanket en Dreng i sit Skrædder-Armebræt. Saasnart han havde begyndt sit Skoleembede her, og jeg forlangte hans Ugeseddel, kom han ind i mit Hus og bredte sit Underofficers Afskedspas for mig paa Bordet med disse Ord: Her kan De se, at jeg har tjent Kongen som en Karl. I al den Tid, han har været her, har han ilde medhandlet Børnene i Skolen med Hug, Slag, Stød for Brystet og under Hjertet, hvorover Forældrene har klaget meget, især Hmd.

Chr. Olsen, hvis Søn gik til Sengs, spyttede Blod og endelig døde.“ — ¹²/₁₂ 1793: Jensens Erklæring til Biskoppen: „Medens Provsten d. ⁷/₁₁ overhørte Ungdommen, underholdt Hr. Brasch os samtlige Skoleholdere med en opbyggelig Fortælling om, hvor mange Æg, Høns og Ænder han tabte ved de nedlagte Gaarde i Sognet. Derefter sagde han: Her i Menigheden er 400 Kommunikanter, men deraf kommer knapt 100—120 til Offers, men naar de skal tegnes, stimler de op til Koret 70—80 paa een Gang. Derfor vil jeg have, at I skal skiftes til at indlade tvende Personer ad Gangen, da jeg vil have tvende onde og tvende gode for derefter at indrette min Tale, og I, Jensen, skal være den første, da det er første funderte Skole, og saa skal den Kavaller, sagde Hr. B. til Albrechtsen, og saa skal du, Johannes.“ Videre berettede J., at hans Kone havde bedet om, at de maatte aflukke et Kammer fra Skolestuen, saaledes som sket var i Arløse og Sneslev, for at de kunde sætte det Boskab derind, som stod i Skolestuen. Herpaa havde B. svaret: „Du skal have Djævelen, du Skrædder-Kvinde. Naar du faar Tilladelse til at sætte Skillerum, maa du spytte mig i mine Øjne, og saa skal jeg lade dig bære et Natskrin, at du kan have at skide og fløjte dig udi.“ Sagen fra Karrebæk var bleven afsluttet med, at vedkommende Klager maatte give Bøde til Fattigkassen. Med Hensyn til Chr. Olsens Dreng forbavsede det J., at det kunde fortælles først nu, 3 Aar efter. Iøvrigt stemplede han B.s Fremstilling som usandfærdig og fremhævede, at han havde erhvervet sig Ros for sin Skoletjeneste saavel fra Gejstlige som Verdslige. — Det med Køge Huskors kendte han intet til. — ¹⁹/₁₂ 1793: Provsteret, sat i Førslev Skole: Den døde Drengs Fader sagde rent ud, at J. var uskyldig i Drengens Død. Det oplystes, at J. var ret haard i sin Straffemaade. Paa Forespørgsel, om Brasch havde advaret ham, svarede J., at B. nogle Gange var kommet i Skolen og havde sønderbrudt Riset, nogle Gange bragt Kringler til Børnene og nogle Gange tilbudt ham en

Tamp. Provsten tilholdt nu J. at omgaas Børnene venligt og kærligt samt vise sin Præst tilbørlig Agtelse og Lydighed. Efter Bispens Ordre fritoges Skoleholderne for at staa i Kordøren, men Jensens Værksted skulde bortskaffes af Skolestuen, med mindre B. frafaldt dette Krav. (Det var Provstens Mening, at naar de 2 andre Skoleholdere havde faaet Lov til at aflukke et Kammer af Skolestuen, burde det heller ikke nægtes J., især da hans Skolestue var den største, og der var ingen Gaarde, kun nogle Huse i Byen, og ialt kun 12 Børn, som aldrig mødte alle). J. lovede at tilbagekalde sin Klage mod B., hvis denne ogsaa tog sin Klage over J. tilbage. Præsten indgik derpaa. — ²⁸/₃ 1794: J. ansøger om at maatte søge Altergang andet Sted, da han har erfaret, at B. vilde revanchere sig ved under Skriftemaal at forbigaa J. ved Tilsigelsen, indtil han tilstod, at hans Klage indeholdt lutter Usandheder. ³¹/₃: Biskoppen til Provsten: Tilladelse til Altergang andet Steds kan kun gives af Kancelliet, men gives ikke let en Religionslærer. „Jeg kan aldrig forestille mig, at B. vil afnøde ham den omskrevne Bekendelse i Skriftestolen og i Mangel deraf vise ham bort. Det var et Skridt, der vilde gøre forskrækkelig Opsigt i vore Tider og ej alene volde ham store Fortrædeligheder, men kunde maaske have til Følge, at Skriftestolen afskaffedes. Tiderne er vanskelige“. Om sligt kunde befrygtes, var det bedst, at J. opsatte sin Altergang, indtil han erholdt Embede i et andet Sogn, som der var Udsigt til. — ¹⁴/₄: Provsten har udvirket, at J. og Axelsen, Haldagerlille, bytter Embede. Brasch havde lovet at give Axelsen fri Kost, saalænge han var ugift, mod at læse for hans Børn. Dette vilde A. have skriftligt, men da B. ikke vilde give det, trak A. sig tilbage. — D. ¹⁴/₇ gik B.: til Skolehuset og søgte der at formaa J. til at sige, at det var aabenbar Løgn, han havde skrevet. Da J. ikke vilde indgaa herpaa, erklærede B., at han vilde klage til Kancelliet, „og skulde jer Klage blive bevist at være Sandhed, skal jeg rive min Kjole i lige saa

mange Stykker, som der er Præster i Ø. Fl. Hd., og sende hver eet og Provsten 2 Stykker deraf“. Ogsaa J.s Kone maatte holde for, det kom til et Skænderi mellem hende og B., og mange af de Folk, som var til Hove for at indavle Hø, stimlede til Huset for at høre, hvad det var for en Alarm. — $\frac{2}{8}$: Axelsen er død, og Jensen kan forflyttes til Haldagerlille. $\frac{30}{8}$: Provst til Bisp: B. vedbliver at have Hævntanker, det var maaske bedst at lade ham komme i Hænderne paa Juristerne, thi dette har ofte helbredet dem, som for Teologerne var inkurable. $\frac{2}{9}$: Bisp til Provst: Med Glæde og Taknemmelighed læste jeg Efterretningen om J.s Forflyttelse. I det mindste er nu gjort, hvad muligt var til at afværge forargerlige Ophævelser og frelse den gl. B. fra Vanære og Fortræd, om han ellers vilde lade sig frelse. Da J. er Dem bekendt, kan han gerne antages til Guds Bord uden Skudsmaal. Formentlig gør B. Ophævelser derover, men da faar jeg Lejlighed til at sige ham nogle alvorlige Sandheder.“ — Vis. 1789: Børnene er ikke kommet ret vidt. De havde dog lært at forstaa Kath. og vidste lidt af Bibelhist. Ogsaa kunde de læse godt i Bog. J. er ikke uskikket til at undervise og anvender Flid. — 1794—ca. $\frac{1}{1}$ 95. *Hersted*, se Haldagermagle.

1795—96. *Poul Hein Eggers*, f. 1772, Stud. Nyborg 1792, † 1800, g. i Karrebæk 1795 *Christiane Steger*, et af de fattige Pigebørn, som Geheimeraadinde v. Plessen lod opføde. Ejeren til Førslevgaard kaldede ham til Degn for Skelby—Gunderslev, skønt han kun havde været Skoleh. i 1 Aar. — 1796—† $\frac{19}{1}$ 1806. *Christian Nielsen Gjerløv*, Murmester fra Skelby, f. 1738, g. i Skelby 1769 *Maren Sørensd.*, f. 1732, † i Skelby $\frac{9}{2}$ 1829. — Vis. 1800: Børnetallet ikke stort. De, som havde lært en Del af Lærebogen, svarede godt og ej uden Forstand. De gjorde Rede for Kath. med Fornøjelse. Boglæsn. var god. Man havde lært Salmer. Nogle skrev. G. underviser ganske vel og kath. skikkelig. — 1806

—28. *Wulfsberg*, Sognedegnen, se *Arløse*, skulde iflg. *Kanc.s Res.* af $10/5$ 1806 paatage sig Skoleholdet, som havde været standset siden *G.s Død*. Under $24/6$ 1806 tillodes det ham at holde Adjunkt. Han antog da Skrædder *Thomas Hansen*, f. 1768, entl. 1829 med Pension af $8\frac{1}{4}$ Rd. af Skolel.s Hjelpek., † 1850, g. *Charlotte Amalie Frandsdt.*, f. 1774, † 1856. Ægteparret henlevede deres sidste Dage som Fattiglemmer i *Førslev*. — *W.* lønnede *H.* med 10 Rd., frit Hus og Brændsel samt Offer af Skoledistriktet. — *Vis.* 1808: *F. By* er som bekendt nedlagt, og dens Jorder lagt under *Førslevgaard* og kun nogle Huse tilbage. Efter *Mandtal* 23 Børn i *Distr.*, men de fleste ude at tjene om Sommeren udenfor *Distriktet*, nogle er syge, andre aldrig søgt *Skolen*. Til disse sidste hører *Skytens* og *Skovfogedens Børn*, ialt 6. Jeg forefandt kun 4 Børn i *Skolen*, de 2 paa 7 Aar, de andre 2 var 6 Aar gl. og var endnu i *Færd* med at stave, hvorfor jeg ikke kan udtale mig om *Skolens Tilstand*. Det kunde synes, at denne Skole er overflødig og kunde nedlægges, og det har ogsaa været omhandlet, men det bemærkes, dels at dens *Distrikt* bestaar af *Husmænd*, der altsaa er uformuende i det hele taget og er altid tjente med den letteste Skolevej baade for *Fødens* og *Transportens Skyld*, dels at denne Skole har sin *Indtægt* af den pless. *Fundats* og altsaa ikke besværer *Distriktet*, dels at *Skoleholderen* til den er *Kirkesanger* i *Byen*, der følgelig bor ved *Kirken*, dels at *Sognets andre Skoler* ikke uden at faa for mange Børn kunde modtage dem fra *Førslev*, dels at de andre Skoler ikke med *Rimelighed* kunde flyttes andre Steder hen og endelig, at de andre Skoler ogsaa er de plessenske, saa ved *Skolevæsenets Organisation* vil hver Skole uden følelig *Byrde* for *Distriktet* ved *Degneindkomsternes Deling* kunne vorde meget fordelagtigt og hensigtsmæssigt ordnet. *F. Skole* vil uden *Tvivl* af disse *Grunde* bestandig vedblive. *Skolegeringen* her paahviler egentlig *Degnen*, men han har en *Adjunkt*, der læser for ham under hans *Tilsyn* og *Ansvarlighed*.

Degnen er flittig, i Hr. Braschs Tid vel den, der udrettede mest. 1825: Læsn. kun temmelig og uden Interpunktion, i Kathesisation har Th. H. ingen Øvelse. — 1829—34. *Grewe*, se Arløse. 1833: Byen bestaar kun af nogle jordløse Arbejderhuse, som efterhaanden udflyttes, samt Førsløvgaard, Præstegaarden, Enkesædet, Tinget med Herredsfogedboligen og et Ejenomshus, som alle er beboede af Folk udenfor Bondestanden, hvis Børn ikke søger Skolen. Tilsidst vil der kun blive et Par Børn, ja, man kan vel risikere at komme til at staa med Læreren alene. Naar Albrechtsen i Arløse afgaar, bør Skolen i F. nedlægges.

4. Hyllinge (^{19/10} 1724).

Distrikt. H., Agerup, Hagenskov, Harrested. 1872: H. Sogn, se Saltøby. *Bygning.* 1807: Murstg. i 1 Vær., 1830: Ny Skole, 10 F., muret i Ler, Skillerum Bindingsværk m. raa Sten, 3 Vær., 2 Km. à 1 F., 1 Bil., i Kk. Kampestg. 1909: Ny Skole. Udhus fra 1821. *Løn.* Fra Marvede-Hyllinge Degnek.s Nedl. i 1821: + 12 Td. B., 21.2 Lp. Brød, 12 Lp. Flæsk, 24 Sn. Æg, 22 Oste, Offer 30 Rbd. Der paalignes endvidere 2 Td. R., men midl. Till., 4 Td. R. + 6 Td. B., bortfalder. — Kanc. res. i 1790: Universitetsbøndernes Børn skal nyde Undervisning i H. Skole ligesom de pless. Bønders Børn i Sneslev Skole uden videre Betaling. Men Universitetsbønderne i H. skal stadig udrede deres Andel i Græsningspengene til Sn. Skole ligesom hvad andet, de hidtil har ydet til samme. *Jord.* 7 Td. Ø. f. Byen, Huspl. m. Have (1½) S. i Byen, V. f. Gaden. Skolebyggn. af 1830 ligger 5 Al. nærmere Vejen end den gl., som nedreves. Skolejorden ombyttedes i 1831 med Mt. Nr. 1, 4½ Td. tæt Ø. f. Byen. Den tidligere Jordlod var mod en aarlig Leje af 30 Rd. udlagt af Gaardfæster L. Larsens længst bortliggende Jorder. Skolekommissionen ønskede i 1831 i Stedet at tillægge Skolen 6 Td. af samme Gaards Jor-

der, men af den Del, der ligger nærmest Hyllinge. — Hyllinge Degnekald forenedes i 1787 med Marvede Degnekald, og Birkedommer Gjerløv, Saltø, købte Boligen for 120 Rd. — 1876: 1852 Kr.

1724—† 67. *Ahasverus Frich*, ust., Degn i Reerslev 1712—24, tituleredes Degn, Broder: Degn i Marvede, g. 1) Sofie Marie, † $\frac{4}{11}$ 46, 2) her $\frac{2}{3}$ 47 Sofie Pedersdt. Dødsbo 1767: 7 Faar, 1 Væder, 7 Lam, 1 Gaas m. 8 Unger, 1 Gase. — Vis. 1745: Er nogen Menighed vel forsynet, saa er denne. Her er en Præst, 2 Degne, 4 Skoleh. (Biskoppen medregner Saltøbys Skoleholder), og alle flittige. Ungd., som var en stor Mængde, efter Sjæleregisteret 248, deraf i 4 Skoler 110, svarede fast overalt meget godt, saa det er en Lyst at eksaminere, og stor Begærlighed hos Ungd. at blive tilspurgt. 1751: Her var det glædeligt. — 1767—† 81. *Christen Thomas Sehested Langgreen*, f. 1734, g. i Førslev 1771 Karen Fugl, f. 1745, se Haldagerlille. — 1781—84. *Soelbjerg*, muligvis Rytter Andreas S., g. i Næstved 1774. — 1784—1829. *Henrik Andersen*, f. i Spjellerup Sk. 1762, Skomager, † 1836, g. her 1785 Ane Marie Buchardts, Marvede Pgd., f. 1763, † 1831. — A. pensioneredes med 15 Rd. af Skolel.s Hjælpek., 15 Rd., 2 Td. R., 3 Td. B. af Sognet og 2 Td. R., 3 Td. B. af Eftmd. — Vis. 1806: 1 Barn skriver. 1808: Af 54 Børn mødte 27, af disse læste 3 à 4 godt, 5 taaleligt godt, og Resten maadelig el. slet i Bog. De 4 første Kapitler af Lærebogen var lærte udenad, og Børnene vidste nogenlunde at gøre Rede derfor. Kun 1 Barn havde begyndt at skrive. Vel har A. ikke været synderlig flittig, men han mangler Kundskaber. Jeg var utilfreds med Skolevæsenet i disse Sogne. Slette, ja, aldeles uduelige Lærere, elendige Skolehytter, usle Lønninger, evige Skoleforømmelser. 1825: Den gl. Lærer gør utrættelig, hvad han formaar.

1829—63. *Hans Mortensen*, f. i Haarslev 1802, Lx. Br. Tr.,

† i Holløse 1871, g. i Fuirendal 1832 Caroline Petersen, f. i Skafterup Sk. 1813, † 1871 af Tæring. Dt.: se Holsted. Vis. 1843: 86 Børn, M. kath. godt, dygtig Mand. — Skrivelse af 26/9 1831 fra Mortensen til Gmd. M. Larsen: Fra Provstinden skulde jeg anmode ham og C. Lassen om at komme til Marvede og være behjælpelige med at bære Hr. Provsten til Graven. De 6 Karle til at ringe i Hyllinge ville I to gode Mænd nok udnævne. Foruden Mad og lidt Brændevin i Taarnet kunde de jo, hvis Husbonderne tillader det, tage Del i Gildet hos Jørgen Andersen. Iøvrigt vilde han maaske bede Sognefogeden eller Oldermændene at bekendtgøre, at hele Sognets *gaardbrugende Mænd* samme Dag efter egen Lyst og Lejlighed kunde møde hos bemeldte Jørgen A., der har 20 Potter Brændevin og 1 Td. godt Øl, hvorved Mændene ville erindre dem om deres hedengangne Sjælesørger, eller med andre Ord: hvori de ville drikke Provstens Gravøl. □ 1863—† 93. *Niels Jørgensen*, f. i Stubberup, Kerteminde, 1834, Lx. Jell. 1860, L. paa Flakkebjerg Institut, Privatl. i Haldagergaarde, her, g. i Krummerup 1863 Jacobine Birgitte Gertrud Sophie Vestengaard, f. i Ørslev 1840, se Bisserup, † 1883. Søn: Overlærer Hildinge, Hellebæk. J. virkede paa Friskolevis, var en glimrende Fortæller og læste ofte Historier for Børnene, og der blev sunget meget efter Morten Eskesens Sangbog. Han var en ivrig Landmand og passede omhyggeligt sine Dyr. Saa længe den gl. Lars Jensen var hans Pløjemand, var der ikke en skæv Fure paa hans Mark, og hver Ager var præcis 15 Furer bred. — 1893—1909. *Anders Søgaard Andersen*, f. i Frølund Sk. 1866, Lx. Jo. 1887, Hj. i Nordrup, II L. i Sørbymagle, her, t. Forstander for „Landerupgaard“, † 1912, g. Karen Johansen fra Hyllinge Dyr lægebolig.

Pogeskole fra 1885, *Forskole* fra 1/1 1901. 1) 1885—96. *M. M. Christiansen*, f. 1860, L. i Spjellerup, her, 2) 1896—1906. *Thyra Jørgensen Vestengaard*, f. 1873, ueks. — Tillige II L.-Embede fra 1909.

5. Vallensved (¹⁹/₁₀ 1724).

Distrikt. V., Kyse, Øllerup. 1824: + Stubberup og Lund, se Holløse. 1859: ÷ Kyse Distrikt. Bygning. Kobberk., eng. Vind. i 1807. Den gl. Skole er fra 1813 anvendt til Fattighus; samme Aar blev Degneboligen taget i Brug til Skole, 10 F., 2 Vær., 2 Skorst., Kobberk., Bagerovn, Brædeg. i 2 Vær. og Gang, eng. Vind., desuden et Udhús i Ø. og et Stuehus, 10 F., i V., Brønd som Hyllested. 1842: Ny Skole, 11 F., indviet ²/₉, senere udvidet. Løn. Fra V. Degnek.s Nedl. i 1813: + 5.5 Td. R., 15.6 Td. B., 38 Lp. Brød, 10 Gæs, 20 Medister, 38 Sn. Æg, 76 Kd. Mælk, 40 Pd. Flæsk, Ref. 4.4.12 og Offer 30 Rd. 1877: ÷ Degnelønnen fra Kyse Distrikt. Jord. Mt. Nr. 3, 8½ Td. N. f. Byen, Huspl. m. Have (3) V. i Byen, S. f. Gaden, og fra 1813 desuden Degnejorden, Mt. Nr. 2, 7 Skp., Huspl. og Have (2) og et Vænge derved, Ø. 1 Byen, N. f. Gaden. 1876: 1635 Kr.

† 1735. *Jochum Popp*, f. 1675, Hustru † 1733. — 1735—45. *Lassenius Dreyer*, Stud. Sorø 1700, Sk. i Vejlvø og Birkeskriver paa Gaunø Birkekontor, Sk. p. Enø, her, entl. med 8 Rd. i Pension af Embedet, t. Enø, Enken † 1748. Vis. 1745: De 2 Skoleh. kath. lovligen, Degnen bedre, Pr. allerbedst. Ungd., efter Sjeleregisteret 211, deraf i 2 Skoler 55, befandtes alle vel øvede og kunde finde sig udi, hvordan Spørgsmaalene blev forandrede. De gjorde og Rede for Teksten, Delingerne og hele Prædikenens Indretning. — 1745—† 49. *Christian Fæster*, f. 1717, ust., g. Mette Cathrine Danielsdt., der 1750 ægtede Ladefoged R. Nielsen, Gunderslevholm. — 1749—65. *Hans Trapp*, f. 1691, Sk. i Saltøby, her, † 1770, „havde været Sk. i V. Sogn i 35 Aar, tilsidst antagen af Degnen her i Byen til Underholdning i hans Alderdom. Han var født af skikkelig Familie, hans Far var Renteskriver. Han havde mange beslægtede, men ingen Venner, som vilde tage sig af ham i hans høje Alder og kummer-

lige Tilstand.“ G. her 1739 Ingeborg Marie Bugge, St. Hedinge Degnebolig, f. 1700, † 1765. Vis. 1751: Pr. talte smukt. De Voksne og i Særdeleshed de nykonfirmerede vidnede om deres Lærers (Pr.s) Flid, som det og var en Fornøjelse at høre Skolebørnene. — 1765—† 83. *Hans Møller*, f. 1736, g. her $21/5$ 65 Lucie Cathrine Gravesmølen, der $27/4$ 65 var blevet Enke efter Degn Marse, Marvede, se Krog, Holløse. Dt. g. m. Skoleh. Ivar Hee, Frydendal. — Eftmd. købte følgende ved Auktionen over Dødsboet: 6 F. Udhus, 1 Hønsesus, 1 Lude, 1 Hundelænke, alt for 26 Rd., $1/2$ Læs Langhalm 3 Mk., 1 Svinetrug 5 Sk., 2 Faar 2.4.10 Rd., 3 Karstole 11 Sk., 1 Trækølle 1 Sk., 1 Gaasetrug 2 Sk.

1783—† 1811. *Niels Christian Aarslev*, f. 1755, Snedker, Sk. i Høve, her, g. Malene Olsdt., f. 1744, † 1817. I 1800 klagede Sognefoged Anders Erichsen, Kyse, til Biskoppen over den Efterladenhed og Skødesløshed, Sognets Skoleholdere udviste ved Ungdommens Undervisning, idet de „lod Børnene undervise af deres Koner eller af andre Skolebørn, som ikkuns er lidet eller intet oplyste, og naar de imellem kan være til Stede for at overhøre Børnene, behandler de dem ofte med en uhørt Strenghed.“ Dette gjaldt især og fornemmelig Aarslev. Sognepræsten paategnede Klagen: Ved Visitatser havde Bispen givet Skoleholderne gode Vidnesbyrd, og hvad Behandlingen angik, da kunde en Skoleholder intet udrette med en saa stor Mængde slet opdragne Børn, naar det skulde være ham forment at bruge alvorlige Midler. Han havde sjælden truffet dem fraværende i Skolen, skønt deres Kaar meget kunde undskylde dem, om de tog uvedkommende Forretninger, navnlig i Høstens Tid, da de tjente lidt ved at tælle. „Iøvrigt vil jeg langt fra kalde dem fejlfri; de er Mænd, som i deres Ungdom har haft liden eller ingen Opdragelse og derfor bl. a. har den Fejl, at de ikke med fornuffig Snildhed vil søge at gaa Bonde-Stoltheden i Møde, en Fejl, hvorved Fordom for Bonden opvækkes imod dem og har i mine Tanker maa-

ske foranlediget denne indgivne Klage imod dem“. Provstens Paategning: Den Person, som havde skrevet Klagen, var en Vinkelskriver, idet han ikke havde nævnet sig og efter Forordningen altsaa fortjener Straf. Iøvrigt var Klagen fremkommet for at skille Aarslev ved hans Levebrød; men der kunde ikke rejses Tiltale mod ham, fordi Hustruen underviste, det var kun godt, naar det skete forsvarligt ved en af Parterne. „En fattig Skoleh. kan vel undertiden behøve en Dag til à parte Ulejlighed. Da imidlertid den, der har et Embede, bør tage Vare derpaa, foreslaar jeg, at Skoleholderne befales at være til Stede i Skoletimerne, saa befries man for videre Klage.“ Dette Forslag billigede Biskoppen, hvorefter Klagen blev afvist. — Vis. 1789: Børnene havde været meget forsømmelige. Imidlertid viste de flittige, at de var bleven underviste med Forstand og kunde derfor svare til Fornøjelse, ogsaa læste de vel i Bog og havde lært Salmer; men den bib. Hist. skulde først begynde. 1800: En stor Mængde Børn havde forsamlet sig, mange gjorde Rede med udmærket Færdighed og god Indsigt for Lærebog og Kath., nogle vidste adskilligt af den bib. Hist. De læste for det meste vel i Bog og havde ogsaa lært mange Salmer. Nogle skrev, men Regning var ikke begyndt. 1808: Af 71 Børn mødte 57. De Børn, der flittigt havde søgt Skolen, læste skikkelig vel i Bog og svarede med temmelig Færdighed og god Eftertanke efter Lærebog og Kath. , de kendte og den bib. Hist. og havde lært Salmer. 18 Børn havde begyndt at skrive, hvorved bemærkes, at de f. T. gaar over til Sættenskrift. Til Lærerens Ros bør det anmærkes, at adskillige Piger af hans Kone i Timerne mellem Skolegangen er anviste at sy Navne, og af deres fremviste Navneklude skønnes en heldig Begyndelse. Gud give sin Velsignelse til Fremgang i sand Kristendoms Oplysning og gavnlig Uddannelse. A. er vel oplagt til at være Lærer, men mere Dannelse tiltrænges. Jeg gav ham, ligesom Balle tidligere gjorde, et Monitum ikke at blande sig i uvedkommende Sager

ell. befatte sig med ham uvedkommende Beskæftigelse. Hans Forhold iøvrigt upaaklageligt.

1811—12. *Edvard Samuel Blichfeldt*, ueks., konstitueret. □ 1812—35. *Birch*, se Saltøby. Amtsprovsten i 1824: B. er en ældre hos Faget uddannet Lærer, mangler ikke god Vilje, men har ikke haft andet og faar det ejheller. I Levnet intet at udsætte. Vis. 1825: 52 Børn. B. har i nogle Maaneder været paa Ringsted Seminariekursus for ikke eksaminerede. Duelig. Fremgang god. — Kanc. d. $\frac{6}{5}$ 1830: Begge Lærerne i V. Sogn skal holde Hj., da de er fuldkommen uduelige — eller i andet Fald entlediges. — Hj.: til 1833 *Ohlsen*, se Saltøby, derefter *Henrichsen*, *Sekt*, se Holsted, og *Reistrup*, se Omø. — 1835—55. *Laurids Nicolaj Vilh. Tolderlund*, f. i Kbh. 1807, Lx. Vesterborg 1830, L. i Køng 1831, i Menstrup, søgte om Afsked „p. Gr. af vedvarende Svaghed og anden Bestemmelse“, her, t. I Lærer, Kordegn og Klokker i Sorø, † 1868, g. her 1835 Barbara Kirstine Schneider, Husjomfru paa Saltøgaard, f. i Nyk. F. 1816, † 91. Dt. g. m. Lærer Søren Hansen, Sorø. — T. var en anset Mand, ogsaa mellem Kolleger, blev i 1843 Næstfmd. for Sorø Amts Skolelærerforening. Vis. 1835: T. er en brav Mand og udviser kendelig Flid. — Amtspr. i 1838: meget duelig, meget flittig, hans Forhold i enhver Henseende rosværdigt. — 1855—77. *Christian Ludvig Poulsen*, f. i Kbh. 1804, Lx. Jo. 1824, L. i Ølsted 1826 og i Enegaarde 1832, her, † i Slagelse 1877, g. i Ølsted 1827 Marie Nicoline Mathilde Sparre, f. i Ølsted Degnebolig 1807. — P. var en gudfrygtig og velmenende Mand, der paa sine ældre Dage havde Vanskeligheder med Skolebørnene, fordi de benyttede sig af hans Godhed. — Hj.: Eftmd. og *Juhl*, se S. Bjerge. — 1877—1918. *Theodor Emil Petersen*, f. i Borup Sk. 1849, Lx. Jo. 1869, Hj. her og derefter kaldet; fik som Hj. 120 Rd. + frit Ophold, † i Kbh. 1921, g. her 1877 Mette Marie Rasmussen, f. her 1855, † i Kbh. 1936.

1893: Syskole indrettes i Udhuset. $\frac{1}{1}$ 1901: *Forskole*.

6. Fodby (¹⁹/₁₀ 1724).

Bygning. 1831: Ny Skole, opført efter Kanc.s Normaltegning, 10 F., 3 Vær., 1 Km., se Bistrup. I Skolestuen 1 Kateder og 6 Skraaborde m. Bænke. Udhus. 1894: Udv. — *Løn.* Fra F. Degnek.s Nedl. i 1829: + 11.6 Td. B., 22½ Sn. Æg, Ref. 1.4 Td. B., Offer 24 Rbd. For Tillæg af Degnejorden beregnes 4 Td. B. *Jord.* Mt. Nr. 3, 15 Td. N. V. f. Byen. Degnebolig, Huspl. m. Have (3) samt Skolehus med vedliggende Have, begge N. Ø. i Byen. — Der blev i 1829 to Gange afholdt Auktion over Degneboligen, men højeste Bud, 155 Rbd., blev ikke antaget. I den stærke Storm Natten mellem den 3. og 4. April 1830 nedfaldt en af Længerne, og Stuelængen blev saa medtaget, at den ikke kunde bruges til Beboelse. Degneboligen blev da borttaget, og paa dens Plads opførtes den nye Skole, som blev indviet d. ²⁹/₁₀ 1831. Den gl. Skole købtes ind til Saltøgaard og blev 1831 overladt til Fattigvæsenet. 1876: 1862 Kr.

1716—22. *Joachim Fred. Clausen Switzer*, f. 1692, Stud. Kbh. 1716, t. Degn i Gladsaxe-Herlev, † 1761, g. 1) i Frue Kirke, Kbh., 1716 Anneke Schantz, † 1718, 2) Cathrine Møller. — 1724—51. *Johan Henrik Blom*, f. 1689, ust., g. Ursula Madsdt., † 1767, 80 Aar gl. Vis. 1751: Saavel Skolebørn som de Voksne havde almindelig god Kundskab. — 1751—59. *Peter Andreasen*, ust., t. Holløse, g. i Vejlø 1752 Lovise Sørensdt., tjenende paa Gaunø. □ ?—1778. *Lerche*, se Torne-mark. □ ?—1786. *Clemen Mickael Lassen*, f. 1756, Stud. 1771, Sk. i Liunge, her, t. Degn i Næsby og 1788 do. i Ondløse-Søndersted, † 1824, g. 1) Karen Sophie Stub, † 1796, 2) i Pedersborg 1796 Christiane Johanne Adolph, † 1833. — 1786—90. *Johan Henrik Müllertz*, f. 1739, Officer, g. Elisabeth Hugrede, f. 1758, † i Fodby 1818. I 1790 klagede Bønderne over, at M. havde villet forføre deres Ungdom til Sodomitteri. Straks efter rejste han i al Hemmelighed fra Skolen,

men man efterlyste ham ikke, og Kancelliet bifaldt d. 11. Dec., at „den vederstyggelige Misgerning saavidt muligt bør begravnes i Mørket, paa det ej Forargelsen skal udbredes videre.“ Provsten udtalte ved denne Lejlighed: „Det vil stedse blive et af mine varme Ønsker, at slige afsatte Officerer ikke hverken skulde blive befordrede til Skole- eller Degneembeder, thi det ryggesløse Væsen, der synes at være dem egnet, de mange Eder og Bander, som de har megen Færdighed i, og den Letsindighed, hvormed de, i ringeste de fleste jeg kender, forretter deres Embeder, bringer vist ikke gode Frugter.“ Vis. 1789: En Del Børn vidste nogenlunde at svare med Eftertanke. Man havde begyndt paa den bib. Hist. Men Hoben havde været forsømmelig. M. fattes ikke Evne til at undervise og kath. ikke slet.

1791—99. *Christian Grandjean*, † paa Slagelse Hospital 1824(?), g. Karen Thye, en Præstedatter. G. var fra 1757—85 adjungeret sin Far, Skovrider Jochum G., Vemmetofte, men fik efter dennes Død sin Afsked. Familien flakkede nu om fra Sted til Sted for at søge Arbejde i hans Fag, men alle Steder var der lukket for ham. I 1791 opholdt han sig i Karrebæk, og da Karen Thye hørte, at Skoletjenesten i Fodby var ledig, overtalte hun sin Mand til at søge Embedet, skønt han forklarede hende, hvor udelig han var til den Tjeneste. Præst og Provst fandt ham heller ikke just duelig dertil, men med Jammer og Klage bad hun dem og sagde, at hun med sand Omhu og Troskab skulde bestræbe sig at passe Skolen, og saa udvirkede de, at G. blev kaldet. Hun stred da ogsaa for at naa det Maal, at hendes Mand i mindste Maade kunde befatte sig med Skolevæsenet. Men „hans Afsky er saa stor at omgaas og være ved de ubehagelige Følger af saadanne Børn, 30—40 Stk., saa jeg frygter at komme til at gaa med Skammen“, bekendte hun i 1793. — I 1796 indberettedes: G. er et Skarn, som for Liderlighed blev afsat fra Skovrider-tjenesten, han er ikke værdig til Embedet.

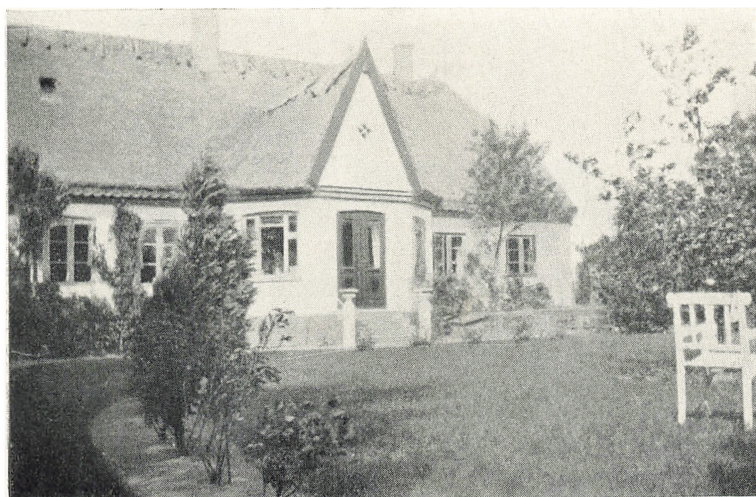
1799—† 1829. *Søren Thornam*, se Haldagerlille; Sogne-
 degnen overtog nu Skolen. Vis. 1800: Fremgang i Lærebog
 var liden, Børnene vidste noget mere af Kath. og svarede med
 temmelig Forstand. I Boglæsn. sporedes Mangel, Skr. og
 Regn. fandt ikke Sted, Bibelhist. ikke kendt. Nogle faa Sal-
 mer lært. Degn T., tillige Sk., synes ikke at have vedbørlig
 Flid, men han lovede Bedring. Han kath. nogenlunde. 1808:
 Tilstanden i høj Grad nedbøjende og sørgelig, alle Børn lige
 uvidende, og en Degn og Sk., der er en skikkelig Mand, men
 saa uduelig til at være Lærer, at jeg ikke tror, man kunde
 finde en Mand, der bedre kunde opstilles som Eksempel paa,
 hvorledes en Lærer ikke bør være end denne Degn T. Han
 har aldrig lært noget og har aldrig haft nogen Forstand el.
 Anlæg, alt gaar i god, gammel Slendrian. Han har ogsaa for-
 uden andre Mangler og Ufuldkommenheder et yderst ubeha-
 geligt Ydre, et særdeles stygt Organ og lige saa lidet Op-
 mærksomhed paa sin Klædedragt som paa sin Undervisnings-
 maade. I en Slags Kathekisation over 2. Artikel spurgte han,
 hvor Kristus blev af, efter at han var død paa Korset, og
 sagde dem derpaa, da de ikke vidste det, at han blev gravet
 ned. Af 27 Børn mødte 22. De var yderst maadelige og slette
 i Boglæsn. og havde alle en afskyelig stolprende, halvt syn-
 gende Læsetone, hvorved hver Stavelse enkelt fremsættes, næ-
 sten ingenting lært af Lærebog og Kath., eller det skulde gaa
 i en Ramse, og forgæves at vente mindste Begreb om Mening
 og Indhold. — I 1821 fik T. Valget mellem at holde Vikar el.
 at faa sin Afsked. Han holdt saa Vikar. 1) 1821—28. *Lars
 Meisler*, f. i Kbh., Bagersvend, maatte forlade Bagerfaget p.
 Gr. af Brystsvaghed, Handelsmand, Kontormand, var ved
 Toldvæsenet, her. Lærer i Magleby, Møn, Folketingsmand Fr.
 Meisler, som var en Brodersøn af M. og i Pleje hos ham her,
 har nedskrevet sine Erindringer i „Opfostringsdrengen Nr.
 101“. Om deres Ankomst til F. Skole fortæller han: „I vor
 Befordringsmands simple Hjem vederkvægedes vi af Kartofler

med Meldyppelse, hvorefter vi, klatrende over et Stengærde, naaede ind i vor egen Have og derfra ind i vort tilkommende Hjem, en lav, lerklinet Hytte med smaabitte blyindfattede Vinduer, 1 Stue, 1 lille Køkken og do. Spisekammer med respektive Gulve af Ler og Brosten og i Skolen og Stuen 2 af de saa bekendte smaa Bilæggere fra Fritzøs Jernværk. Huset var fuldt af Snavs fra øverst til nederst.“ „Vore Hovednæringsmidler var Havesager og Kødet af nyfødte Kalve, som kostede en Sk. pr. Pd“, fortæller han, „fik vi heldigt et Stk. Oksekød, vankede der Suppe i 8 Dage. Smør kostede 12 Sk. pr. Pd., Kartofler 6 Sk. pr. Skp., en Køretur til Næstved 2 Mk., og gl. Ane gik Bud til Næstved for 4 Sk. og en tynd Kop Kaffe. Markedsdagene i Næstved var Festdage. Hos Ole Sipperup paa Torvet nød man Gaasesteg med Brød og Øl til 12 Sk. pr. Portion.“ Om Farbroderen skriver Fr. M., at han var ugift, en kundskabsrig Mand, der bl. a. skrev usædvanlig smukt og korrekt og havde en ikke ubetydelig Bogsamling, han var en særdeles dygtig Lærer efter sin Tid og vilde ikke indføre indbyrdes Undervisning, men han var en fuldendt Pryglemester. „Jeg mindedes ham med oprigtige Taarer“. Lars Meisler tog sin Afsked p. Gr. af Svagelighed og døde et Par Aar efter. Saa kom Fr. M. paa Opfostringshuset. Vis. 1825: M. har været i Ringsted paa Petersens Seminariekursus for ueks., Fremgang meget god. — 2) *Frederik Georg Biermann*, f. i Kbh. 1805, Lx. Jo. 1828, her, Vikar i V. Egesborg, 1832 L. i Aashøj, 1838 i Karlstrup, † 1854, g. i Karlstrup 1839 Maren Larsdt.

1829—30. *Josias Petersen*, byttede Embede med Eftmd., g. Ane Dorthea Emilie Mertz, f. 1805, † i Søllerød 1856. — 1830—41. *Peder Jensen*, f. 1798, Lx. Brøndbyvester, L. i Øverød, her, † i Næstved 1842, begr. her, gift. I Anledning af, at Sognefoged Ole Pedersen i 1831 havde „forulempet“ J., skrev Provsten: „O. P. er en brutal og trættekær Mand og tillige meget oplæst, saa det vil være nødvendigt, at han

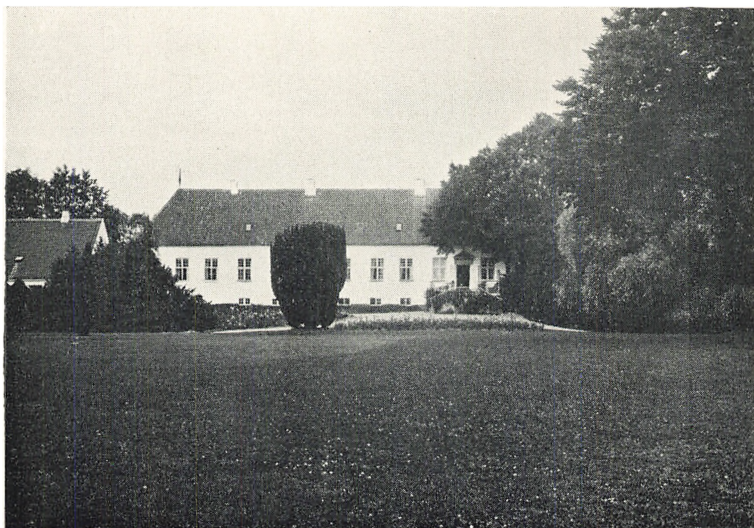
Lege- og Gymnastikplads efter Aar 1900.

Stignæs Skoles Hovedbygning, opført 1820.

Vallensved gl. Skole, opført 1724. (Skolemuseet.)

Førslevgaard. (Nationalmuseet.)

vorder revset efter Fortjeneste for at afværge ham fra videre Synd, (og Provsten) henstiller for at imødegaa den Tendens, der — p. Gr. af tidligere daarlige baade Overlærere (Præster) og Underlærere i Sognet — er til Uvilje mod Lærerne i Sognet, og forhindre flere forargelige Optrin, der har begyndt med Degnen og kunde ende med Præsten, at det vilde være af særdeles Vigtighed og Nødvendighed, at O. P. for hans udviste Forhold vorder tilbørlig anset.“ I 1837 indberettes: J. er meget duelig og kunde ved Flid bringe Børnene meget frem, men hans Flid staar ikke i Forhold til hans Evner. 1839: Om J.s Forhold udenfor Skolen siges, at han vækker Forargelse, idet paastaas, at han ofte er i uædruelig Tilstand. Hans Kone har forladt ham. — J. idømtes et Par Gange Mulkt for Forsømmelighed, sidste Gang i August 1841, men hans Kaar var da saa trange, at man maatte fritage ham for at betale Bøden. Kancelliet afskedigede ham med $\frac{1}{8}$ af Embedets Indtægter i Pension. — Vis. 1835: 54 Børn, J. er separeret fra sin Kone, lever dog nu atter med hende, men slet, i Mellemtiden er han udlagt som Barnefader, men frasagt sig det ved Ed, kath. nogenlunde, skal være duelig.

1841—73. *Holger Jacobsen*, f. i Køng 1799, Lx. Brøndbyvester 1820, L. i Kostræde, her, † 1891, g. Bodil Torkelsen, f. i Hammer 1806; † 1899. J. fik Sølvkorset i 1870, og ved hans Jubilæum s. A. udtalte Sognepræsten: Ved sidste Eksamen beundrede og glædede man sig over den Lyst, Kraft og Troskab, hvormed denne hæderlige og elskelige Mand virker i sin Gerning. Man kan sige, at han gør mange yngre Lærere til Skamme. Dertil føjes, at han ved hele sin pletfri Vandel har staaet som et lysende Eksempel for Ældre og Yngre. — Vis. 1843: J., tilforn Kostræde, vedligeholder sin gamle Berømmelse, kath. tænksomt og godt. 1851: J. passer sin Skole meget tro. — 1873—90. *Niels Jensen*, f. i Bødstrup 1842, Lx. Jo. 1863, II L. i Esbønderup, L. i Sneslev, her, hvortil han kom paa Anbefaling „I alle Fag en Dygtighed“, tog sin Af-

sked p. Gr. af Svagelighed, købte Arløse Møllegaard, men solgte den igen i 1891 og bosatte sig i København, g. i Førsløv 1867 Caroline Sophie Iversen, Højbjerg, f. 1844. — 1890—1920. *Niels Peder Andreasen*, f. i Ring 1850, Lx. Blaa-gaard 1880, II L. i Vejlø 1881, L. i Ring 1886, her, † 1934, g. i Hammer 1882 Bodil Jensen Hovgaard, f. i Ring 1853. Søn er L. i Pedersborg.

Pogeskole fra 1891. M. E. Lund, se Bistrup. *Forskole* fra 1914.

7. Fuglebjerg (19/10 1724).

Distrikt. Fuglebjerg, Krummerup, Bendslev. 1804: F. Sogn. 1824: + Husene paa Vindstrup Overdrev (se Tjustrup), som i 1877 henvistes til Haldagerlille. *Bygning.* 1774: + 1 F. til Lade og Apartement („Toilet“ — i Regelen ikke indrettet ved Skolerne før 1856). 1793: Skolehuset bortfæstet, og anden Bygning indrettet til Skole. 1832: Udv. med 2 Fag. Om denne Skolebygning skrev Erik Bøgh paa sin 20-Aars Fødselsdag til en Ven:

Den ligger ved Byens fornemste Gade,
en meget afvekslende Promenade
med Bakker og Søer, hvori man kan vælte,
om Sommeren Støv og om Vinteren Ælte.

Af Ler og Pindeværk Muren er bygget,
Taget er kendelig pukkelrygget,
Skorstenen bøjer sig mildt deltagende:
Den gør mig vist en Visit en af Dagene.

Bjælkerne gnider mig Haaret af Ho'det,
Brædeloftet er skjoldet og sodet,
Ovnen ryger, men Enken derinde
forsikrer: Det er kun med visse Vinde.

Gulvet er ikke særdeles tørt,
men derimod er det blødt og mørt;
i Hullerne vokser der store Svampe,
og Rotter — du skulde se hvilke Tampe.

Væggene er elegant dekorete,
i Frostvejr bliver de krystalliserede,
og naar det tør, er de straks betrukne
med broget Tapet, for saa er de mugne.

Men hvad der hverken er kønt eller sundt:
af og til skal de løbe rundt,
fortalte min Formand. Stakkel, han led
selv saa meget af Fugtighed.

Skolestuen er smuk, kan du tro,
en Mellemting af en Stald og en Lo.
Luften derinde staar ikke en Smule
tilbage for den i „den sorte Hule“.

Der sidder jeg daglig fra ni til tre
og mader Ungerne med ABC,
„To gange To“ og „Bibel“ og „Balle“,
bare de kunde fordøje det Halve.

1843: Fuldstændig ombygget, 11 F., 4 Vær., Brædeg., i Kk. Murstg. 1855: Ny Skole, 11 F., den gamle Skole var fortæret af Svamp og solgtes til Nedbrydelse, Grunden solgtes til Fuglebjerggaard for 375 Rd. Den nye Grund, 2½ Skp. af Vænge ved Byen, tilkøbtes fra Fuglebjerg Krogaard. 1934: Ny Skole. Løn. Fra 1804, se Haldagermagle: + 3.4 Td. R., 7 Td. B., Julerente 6.4.4 og Offer 15 Rd. 1824: Ved Ligning + 2.2 Td. R. Jord. Mt. Nr. 1, 7¾ Td. (1857: Nr. 1 a, 7½ Td.), S. V. f. Byen ved Markskellet og Korsør Landevej, Huspl. m. Have (1½) Ø. i Byen, N. f. Gaden. 1876: 1672 Kr.

1724—29. *Niels Frandsen Vinding*, f. 1706, formentlig Søn af Degn Frands Dorph og Hustru, f. Vinding, i Krummerup, Stud. Korsør 1724, t. Klokker i Næstved, † 1777. Da Bønderne i 1728 kom med Julekorn, paaduttede Sognepræstens ildfulde Hustru 2 af Bønderne, at de ikke kunde have deres Koner i Fred for Vinding. Da Bønderne ikke ligefrem benægtede det, fik hun sin Mand til at afholde Forhør over V. Der fremkom intet Bevis, selv om det var et udbredt Rygte,

at det forholdt sig saadan. Det saa ellers ud til at være et privat Mellemværende mellem Præstefolkene og V., der skulde afgøres. Beskyldningerne mod V. kendtes ved Retten døde og magtesløse, og Præsten maatte give Regres for ulovlig afholdt Forhør. □ 1732—45—? *Bjørn Drachardt*, Stud. Sorø 1700, g. Anna Cathrine; han blev Skriver paa Saltø.

1751—68. *Jørgen Frederik Hoffmann*, f. 1726, Stud. Kbh. 1748, Sk. i Saltøby, her, t. Degn i Hyllinge, † 1785, g. i Vallensved 1750 Eva Marie Agnete Ramthon, f. 1724, † i Karrebæk 1802. Sønner: se Karrebæk og Menstrup. H. kaldedes i 1758 til Degn i Fodby, men frasagde sig Embedet. D. 17/11 59 skrev Provsten til Biskoppen om „en Hændelse, som sjældnen forefalder blandt Gejstligheden. Sollicitanten er den bekendte, vægelsindede Person, som resignerede Fodby Degnekald. Han er dumdristig, næsvis, og da han ej har taget sig i Vare for, at Madame Prom (hun blev Enke efter Sognepræsten d. 18/9 59) hedder Barbara, saa formerede hun som en Syllogismum in ferio,*) saa han nu forlanger, at Øvrigheden skal resolve. Saa vidt jeg skønner, er Sagen af den Beskaffenhed, at den aldrig burde komme for Lyset, men dæmpes af al Magt, ligesom jeg raadede ham, at han skulde ~~til~~¹⁴med sin egen Skam, tage den omtvistede Serviette og tørre sine Øren med, tilgive ^{5 om}en Kristen — helst en Enke, et skrøbeligt Redskab; det vilde blive ham selv til Spot, om saadant

---

*) Syllogisme = Følgeslutning, ferio = en Slutningsmaade; Barbara er et Huskeord, der anvendes ved visse Følgeslutninger. — Oprinet, der vel foregik paa Fuglebjerg Kro — det var 5 Aar efter Holbergs Død — minder om Erasmus Montanus og hans Syllogismer (II Akt³, IV² og V²). Hoffmann slaar om sig med Syllogismer, snakker Latin alt imens og er saa uheldig at bruge fornævnte Huskeord uden at ane, at Madame hedder Barbara. Hun forstaar kun lidet af hans lærde Udgydelser, men da hun hører sit Fornavn nævne, spidser hun Øren: Han er jo uartig, næsvis! Hun eksploderer da og bruger slaaende Argumenter; dem forstaar hun sig paa, endda grundigt, som man ser.

skulde bredes i Landet, og idet han syntes at ville forsvare sin Dør, forspildte han sin Kredit hos de fornuftige.“ H., der havde Medhold hos Amtmanden, bebrejdede Provsten for denne Udtalelse, men „jeg svarede ham, at han gjorde meget vel i, at han ikke vilde foreskrive mig, hvad Kurs jeg skulde tage, (og henstillede til ham) ikke at tage Turen anderledes, end at Returen kunde blive sikker og skadesløs. (Nu) tilskriver jeg Madame Prom og hendes Lavvæрге, at de ufortøvet lader Sagen forlige, ihvad det skal koste . . . Der er ellers noget særdeles ved denne H., at han saa at sige har det ligesom Abimeliks Skæbne i at falde for Fruentimmer. Det var forleden Aar saa nær, at den afgangne Degns Datter i Fodby havde faaet ham ved Ørene, hvis ikke en skikkelig Mand havde skillet dem ad. Nu anden Gang har han en Qverelle (Klammeri) af samme Beskaffenhed. Jeg er vis paa, han selv har givet Anledning og fortjent Revselse, men maaske har Md. Prom revset ham for haardt.“ Provsten fik Tvistigheden bilagt, men det stod haardt. Det viste sig, at H. havde været beskænket og med sin grove Opførsel givet Anledning til det passerede. I Hostrup Schultzs „Matz Prommus Historie“ fortælles om Md. Prom, f. Neergaard paa Fuglebjerregaard: Hun var stridslysten, havde det med himmelskrigende og forargerlige Eder, Banden, Smelden, Skælden, Pryglen, Slag; hun holdt Tordentale over Manden med Udskælden for Skælm, Kanalje, sorte slunkne Hund, og ofte maatte han gaa til Kirke med revet Ansigt og hovne Øjne. Hun kastede hans Bøger paa Gulvet og traadte paa dem, Ruderne sprang . . . — Vis. 1745: se Haldagermagle. 1751: Prom er en ynkværdig Mand, der har en stor Plage i sit Hus. Han er flittig og tro. Temmelig Kundskab findes i Menigheden.

1768—† 88. *Jens Sandrue*, f. i Faardrup Degnebolig 1738, Søskende: Ivar Boeslunde S., Sk. i Gryderup i 50 Aar, og Martha, se Smidstrup; Mor: se Læssøe, Skørpinge. Anneche Würtzel, se Egeslevmagle, var Søster til deres Farfar. Jens,

ust., havde været Sergent ved Livgarden, g. i Næstved 1772 Margrethe Hammer, f. c. 1754. S. havde paa egen Regning bygget Udhus, 6 Fag Lo, Lade, Stald, i Dødsboet vurderet til 18 Rd., men solgt til Grandjean, Fuglebjerregaard, for 12 Rd. Der nævnes ingen Kreaturer, derimod Kane og Seletøj med Bjælder. Boets Overskud $\frac{1}{2}$ Rd., Enken sad med 4 smaa Børn. I 1770 klagede Sognepræst Holst til Herskabet over S.: Han har vist sig overmaade grov mod mig, just fordi jeg efter Embeds Pligt formaner ham at undervise Børnene paa den bedste Maade, som han ikke vil, men gaa efter sit eget Hoved. Jeg sagde, at han en Times Tid om Dagen kunde tage en el. anden for sig og lade hver, som var kommet saa vidt, læse et Vers i Bibelen, at de kunde vænnes dertil. Jeg sagde derhos, at han mod Aften skulde gennemgaa en bib. Historie med dem (men S. gjorde det ikke). Jeg lod ham da efter Prædiken kalde over til mig (og sagde til ham): „Jeg er ganske misfornøjet med jer“. Herover blev han vred og i største Bitterhed med en haard og høj Røst sagde: „Jeg ved nok, I er misfornøjet med mig og vil klage mig an for Geheimeraadene, men det blæser jeg af!“ Under disse Ord begyndte han med en stærk Force at spadserere frem og tilbage i Stuen. Jeg sagde: „I kunde nok staa stille, mens jeg taler paa mit Embeds Vegne.“ Herpaa svarede han med en stolt og forbitret Mine: „Jeg har Lov at gaa, og jeg vil gaa!“ spadserede derpaa langt stærkere og heftigere og imidlertid slog i Bordet for mig og svor, at han lod ingen af Børnene læse i de nye Bøger. Da jeg mærkede, der var intet at vinde hos ham, lukkede jeg Døren op og sagde: „Der er en Dør! Nu kan I gaa!“ Herpaa sagde han med Forbitrelse: „Viser I mig Døren? Nu vil jeg bie.“ Jeg spurgte ham: „Hvorfor siger I / til mig?“ Herpaa svarede han: „I siger saaledes til mig, saa har jeg Lov til at sige det samme til jer.“ Da mærkede jeg først, hvori jeg egentlig havde forset mig imod ham. For at blive skilt fra dette galne og grove Menneske maatte jeg paa den

store Vis tage ham sagtelligen med den ene Haand under hans Arm og bede, at han vilde være saa god at gaa, hvorpaa han bekvemmede sig til at gaa i den yderste Stue, men i det samme vendte sig til mig og sagde: „Vil I have det fint af mig, skal I faa det, og vil I have grovt af mig, skal I ogsaa faa det.“ I Yderstuen maatte jeg ligeledes komplimentere ham, og var det næppe, han vilde gaa, thi han havde ret Lyst til Slagsmaal og derfor sagde til mig: „Vil I ikke give mig et Par Ørefigen, saa skal jeg, min Sjæl, give jer et Par straks igen.“ Endelig lod han sig overtale til at gaa. Og nu anmodede Holst Herskabet om at skille sig af med dette ubesindige, udelige og galne Menneske. Herskabet svarede, at det jo var kedeligt, at S. saaledes opførte sig ilde, og at Skolen var bleven forsynet med saa grov en Person, men da H. ikke havde klaget over Skoleholderens Forsømmelse i Tjenesten el. Børnenes Van-kundighed, maatte Sagen nok helst oplyses ved gejstlig Ret. Imidlertid kunde Inspektøren sammen med H. besøge Skolen en Dag. Herpaa svarede H., at han efter det passerede ikke længere kunde anse S. for Skoleholder i Fuglebjerg. „Mit Embede taaler ingen Tort. Det er ikke nogen Personel-Sag, men egentlig en Embedssag, som først maa og bør afstraffes til Eksempel for andre, inden jeg som Præst befatter mig med Skolen.“ Saa klagede H. til Biskoppen. Denne Klage er meget ordrig, og Oprinet refereres som foran anført. Og H. tilføjede: „Han løber om i Byen og endnu siger, han vil lade Fanden falde til Føje for Præsten med anden tølperagtig Snak, som kan bevises. Han er ingenlunde Skolen tjenlig, men bedre skikket til Tromme og Pibe, hvortil han og før har været vant. Endskønt det skete under 4 Øjne, har han dog selv ved Gæstebud i Fuglebjerg By og alle Steder, hvor han kommer, fortalt ganske publik alting saaledes (som her refereret), ja, ret rost sig deraf som en Heltegerning. Havde han faldet til Føje og lovet Bedring, skulde alting blevet dødt (da jeg selv har foreslaaet ham til Embedet), men da han er saa genstridig,

egenraadig og opsætsig og har Lyst til Slagsmaal, maa jeg vel frygte saadan et grovt, afsindigt, rasende og galent Menneske. Han kunde falde mig an paa Vej og Sti, ja, paa hvert Sted. Jeg kan ikke vide mig sikker i mit eget Hus end mindre paa andre Steder. Skulde dette gaa ham vel af, maatte hver Skoleholder følge hans Eksempel og gøre det samme ved sin Præst. Nu ønskede jeg Hoffmann igen til Skoleholder. Han var en dygtig, duelig, brav, skikkelig, flittig og føjelig Mand, som kunde lære Børnene mere paa een Dag, som denne ikke er i Stand til $\frac{1}{2}$ Aar.“ — H. anmodede Biskoppen om at nedsætte en Provsteret, men det kan antages, at Bisk. foretrak at lade Gemytterne falde til Ro i Stilhed.

1788—95. *Ivar Dahl*, f. 1745, Fuldmægtig paa Fuglebjerggaard, fik muligvis Embedet som et Tillæg til Kontorstillingen, holdt Medhjælper i Skolen, først *Amdi*, derpaa *Eftmd.*, ugift. Rektoren i Slagelse, der omtalte D. som en brav og omhyggelig Mand, skrev i Latinskolens Protokol: „Jens Møller (senere Professor, Dr. theol.), antagen 1790, blev efter sin Fars Død undervist af Skoleholder Dahl, Fuglebjerg, i $\frac{1}{2}$ Aar til Paaske 1790. Han har lært Forklaring, at skrive, Regning efter Cramers Regnebog til Vekselregning, begyndt med Donat.“ Vis. 1789: I F. Skole er ikke gjort stor Fremgang. Men Børnene havde nogenledes fattet Meningen af Kath. og læste vel i Bog. De havde lært adskillige Salmer. D. er ikke uskikket til at undervise og anvender Flid. □ 1795—1800. *Hersted*, se Haldagermagle. Præsten søgte i 1797 Biskoppens Oplysning om, hvorledes man kunde faa en skikkelig Kone ind paa Stiftelsen for at lære Jordemoderkunsten. Det var i den Henseende elendigt i hans Sogne, da der ingen var, som forstod den Kunst, hvorfor Folk ofte brugte, hvem de kunde faa. Skoleholderens Kone i Fuglebjerg havde Lyst til Gerningen, hvis hun kunde komme i Lære paa Stiftelsen. — I Vinteren 1800—01 var Skolen uden Kakkellovn. Sognepræsten klagede forgæves til Herskabet, men først efter at han i

Februar havde klaget til Biskoppen, kom Kakkellovnen. I Ventetiden havde han formaaet Skoleholderen „til at tage ind i Stuen til sig selv saa mange, han kan rumme“.

1800—† 01. *Holger Andreas Wilgaard*, f. i Slagelse Klokkerbolig 1758, hvor Biskop Balle boede, mens han gik paa Slagelse Latinskole, Sk. i Bakkendrup, 1785 Degn i Havrebjerg-Gudum, 1787 Degn i Krummerup-Fuglebjerg, fra 1799 tillige Skoleh. i Haldagermagle, byttede Skoleembede med Formanden, hvorved Degnekaldets Pligter lettedes for ham, g. her 1791 Sophie Helene Breinholm, f. 1775, som blev Enke med 5 Smaabørn, hvoraf et Tvillingpar paa 17 Uger, vist senere gift med Lars Pedersen, Førlev. — Dødsboet: + 16 ÷ 500 Rd.; Kromanden havde Panteret i 6 Fag Hus, som tilhørte W., men han fik udbetalt sit Tilgodehavende, 8 Rd. — Sognepræst Bagger havde modsat sig W.s Kaldelse til Haldagermagle Skole, thi han forudsaa mange Chikaner, og da Udnævnelsen forelaa, anmodede han Biskoppen om, at det maatte paalægges W. flittigt at undervise, at passe Skoletiden og aldrig rejse uden Præstens Tilladelse, at vise Præsten Agt og Lydighed samt at ansætte en Ringer i Krummerup til i hans Sted at passe Klokkernes Ringning, bortbringe Embedsbreve og lade W. vide, naar Præsten i Embedssager skulde bruge ham. — Vis. 1800: Et stort Antal Børn var forsamlet, ikke faa svarede ret vel af Lærebog med god Forstand, ligesaa gjorde en Del god Rede for Kath., Boglæsn. antagelig, men man havde ikke lært Salmer. 23 Bøger uddeltes til Skolegangs Opmuntring og til Belønning for Forældre, som har selv taget Del i Undervisningen. Degn W., tillige Sk., er en svag Mand, hans Kone stifter vel den største Nytte. (Balle uddelte Bøger som Præmier til flinke Børn; Pengene fik han af et Fond.) — 1801—22. *Henrik Boegh*, f. 1758 i Fuldby Sk., ust., Sk. i Tjustrup, her, † paa Slagelse Hospital 1831, hvor hans Hustru, Anne Sørensd., døde 1845. B. gjorde fra Hospitalet Efterkrav paa 17 Aars Løntillæg à 12 Rd. (jvf. Fundatsen),

men det blev godtgjort, at han i Stedet havde modtaget 4 Rd. i Lyspenge og Resten i Brænde. Vis. 1808: Skolens Tilstand efter Omstændighederne ikke slet. Af 31 skolepligtige Børn mødte 29. Jeg glædede mig ved den gode Boglæsning og fornuftige Svar af Lærebog og Kath. Af Børnene udmærkede Karen Hansdt. af Sneslev sig. De havde lært en Del Salmer. Der er mange Skoleforsømmelser. B. er ikke uduelig og mangler uden Tvivl hverken Lyst el. Evner, men han trænger til Dannelse.

1822—28. *Niels Peter Christian Hansen*, f. i Unnerød, Holbæk, 1799, maatte uden Eksamen, men med gode anbefalinger forlade Jonstrup, fordi han havde langvarige Anfald af reumatiske Smerter i Hoved, Øren, Tænder osv., 1818 Vikar i Værsløv, hvor han „vandt Børnenes Hjerte ved Sagtmodighed og Blidhed“, 1820—22 Vikar i Pedersborg og Sorø, fik paa Grundlag af sine gode anbefalinger Kancelliets Tilladelse til at søge Skolekald, † 1854 paa en Vogn under Transport fra Sorø til Krummerup Fattiggaard, g. Dorthea Langemach, som han havde ægtet, inden han kom til Værsløv. Hun flyttede i 1828 til S. Jellinge med deres 3 Smaa børn, 7, 2 og ¼ Aar gl. — I 1827 anordnedes en Provsteret mod H., og Retten indhentede Erklæringer fra hans tidligere Virkekredse. Disse Erklæringer staar i mærkelig Modsætning til de anbefalinger, der skaffede ham F. Skolekald. Sognepræsten i Bjergby-Mørke: Hans Rygte fra den Tid var ikke de bedste. Sgp. i Pedersborg: Det gik godt, saalænge han ikke havde faaet sin Kone hertil, men da begyndte han at blive forsømmelig og drikkældig og forsøgte Skilsmisse fra sin Kone. Sgp. i Sorø: Hans og hans Kones ægteskabelige Liv var ukristeligt og afskyværdigt, da det fremdroges i idelig Splid og Kiv. — Anklagen lød paa Drikkældighed, forargerligt Levned og Forsømmelse af Embedspligter. Anklagepunkter: 1) H. havde ved Skovauktion drukket sig saa fuld, at han maatte køres hjem i Sneslæde, liggende paa Ryggen med Benene hængende

bagud af Slæden, 2) havde i Haldagermagle drukket sig saa fuld, at han maatte ledsages hjem af 2 Karle, 3) ved anden Lejlighed drukket sig saa fuld, at han trillede om paa Gulvet med den Stol, han sad paa, og kunde ikke rejse sig igen, men begyndte dog efter at være bleven rejst igen at drikke, 4) havde paa Gaden udenfor Fuglebjerg Kro ladet hente Brændevin fra Kroen, som han sammen med Bønder og Karle drak ude paa Gaden. En af Tilskuerne fastnaglede ham ved et Søm gennem hans Kjoleskøde til Rækværket udenfor Kroen, 6) var rejst ud af Herredet uden Tilladelse, kom sent hjem, sov i Kirken den flg. Dag, 7) næstfølgende Søndag maatte Præsten slæbe ham ud af Sengen for at faa ham med i Kirke, 8) havde i et Værelse ved Siden af Skolestuen sammen med 2 Mænd i Skoletiden spillet Polskpas og ladet hente Brændevin ved Skolebørnene og drukket deraf saa længe, at han blev beruset. Der kom Klammeri mellem de spillende, og H. havde faaet Prygl, 9) undertiden været beruset, naar han underviste Børnene og var i høj Grad forsømmelig som Lærer. H., der tidligere havde været irettesat p. Gr. af Drikkældighed og forargerligt Levnet samt mulkteret for Forsømmelse af sine Embedspligter, blev $\frac{8}{3}$ 1828 dømt til at have sit Embede forbrudt. — Vis. 1825: 30 Børn, H. ikke fri for Drikkældighed, fik en Paamindelse, at Skolekomm. holder Øje med hans Opførsel, at han efterkommer Paamindelsen, da i modsat Fald Følgerne vil blive sørgelige for ham. H. har ogsaa haft en Sag med en Ægtemand, som endelig kom til Forlig i 1824; mg, tg, mg?, g.

1828—† $\frac{26}{12}$ 41. *Hans Jacob Jensen Sønderup*, f. i Nordrup 1800, Lx. Jo. 1823, L. i Omø, Holløse, her, g. i Haldagerlille 1828 Bodil Pedersdt., f. 1804, separeret fra Husar J. J. Petersen, † 1874. S. var meget koparret. I Anton Niensens Bog „Gl. Nielsen“ omtales han saaledes: Det var et ærligt Stykke Karl og en god Kammerat, men han var noget voldsom og hensynsløs. — De 3 gl. Kammerater: Lærerne i F., Gim-

linge og Sneslev, holdt broderligt sammen og delte Goderne, naar de da havde nogle. Vis. 1835: 68 Børn. Skolestuen meget indskrænket, ikke Plads til Udvidelse. S. ret dygtig.

1842—44. *Erik Bøgh*, f. i Kbh. 17/1 1822 (se Sneslev), i sin tidlige Ungdom Husl., Sekretær, Sognebibliotekar, Forsanger i Kirken, Gartner, Tæller, Skytte og Ridefoged hos Provst Monrad i Marvede, Lx. Jo. 1841, s. A. Hj. her og derefter kaldet, forlod Skolen d. 5/10 44, idet han foregav, at han vilde rejse til Norge for at søge Ansættelse ved Christiania Teater, og at Godsejer Neergaard havde tilsagt ham at kalde efternævnte, entl. af Kancelliet d. 21/1 45, Skuespiller, Digter, Direktør paa Kasino, Redaktør af „Folkets Avis“, Censor ved det kgl. Teater, fik Guldkorset, † paa Frederiksberg 1899, g. Andrea Schøyen, Schøyengaard, Norge. — B. skrev 110 dramatiske Arbejder, „Erindringer“, mange Digte osv. — Han brændte alle sine Vers, før han flyttede fra Fuglebjerg, men Nissen fulgte med paa Flyttevognen. Paa Vejen til Sorø skrev han Ynglingens Vaarsang: „... Jeg maa ud af den kvalme, den døsiges Rø i det skimlede Fædrenebo — jeg maa ud for at lufte det støvede Sind i den friske foryngende Vind — jeg maa ud i det fri, at Solen kan tømme mine stivnede Aarer paa ny...“ B. var Ven med Stephansens paa „Holsteinsminde“, hvor han gav Timer i Sang og Gymnastik, ret et Par Fag for den muntre og spillevende Ungersvend, men Sognepræsten fandt ham for friskfyragtig og forargedes — som andet Godtfolk — naar han sprang op paa sin Ridehest ligesom en Kunstberider, eller naar han lavede sine Badutspring. Skolebygningen var ussel, Skolen havde ingen Læsebøger, ingen indb. Und.s-Tabeller, der var for faa Skoleborde, ingen Journal. Skoledirektionen irettesatte B., fordi han behandlede Tingene uordentligt, men det viste sig senere, at man maatte adressere Irettesættelsen til Præsten, der havde forsømt at forsyne Skolen med de manglende Dele. Præsten saa jo ikke mildt til B., som da ogsaa mente, at det var Præsten, der havde

En Floj af Hyllinge Centralskole, opført 1909.

En Floj af Fuglebjerg Centralskole, opført 1934.

Fodby Skole, opført 1831. (Skolemuseet.)

Arløse Skole: Interior 1916.

præpareret Biskoppen til at irettesætte ham. Vis. 1843: 39
Børn, Skolen under Bygning, B. kath. flaut og gør sig ingen
Umage med Skolen. Han blev alvorlig advaret.

Som Prædikant var han (Sgp.) ellers herlig,
skønt ikke videre menneskekærlig.
„Svovlpølen“ nævnte han elleve Gange,
og „Tændersnidsel“ vist dobbelt saa mange.

Fuglebjergboerne, de er honnette!
med dem kan jeg herligt komme til Rette.
De er velvillige og beskedne,
somme er blot en Smule svedne.

Der er to Slags, som er højst forskellige:
dem, der bander, og dem, der er hellige,
dog lader det til, at den første Sekt
har en betydelig Overvægt.

Her er en Forpagter, meget agtværdig,
men halvgammel, ordknap, mørk og stiltfærdig,
en yngre Forvalter, der ikke er fri
for gode Anlæg til Hypokondri.

En skikkelig Kromand, hos hvem jeg spiser,
informerer og læser Aviser,
en sprænglærd Smed, der er ret kurios,
en Skomager, som har en Skrue løs.

Og saa er der Bønderne — det er dygtige
Folk, der er meget brave og kløgtige,
at slaa mig til dem vilde være det bedste,
men ak! jeg kan slet ikke snakke om Heste.

Forleden var jeg i Gildeslag;
men jeg var tilovers, jeg manglede Smag
for dampende Piber og trampende Hæle,
Toture, Trekort og halve Pægle. (17/1 1842.)

1844—62. *Johannes Sigvard Georg Bjerregaard*, f. i Kgs.
Lyngby 1816, Lx. Jo. 1840, Hj. i Uvelse, her, t. Ravnshøj

Høsterkøb, g. Karen Margrethe Greyersen, f. i Kbh. 1807. — Erik Bøgh om B.: „Endelig fik jeg en gl. Kammerat — en determineret Person, der ikke var forknytt af sig — til at overtage Embedet, naturligvis med Herremandens Tilladelse.“ Vis. 1851: B. er duelig, flittig, men føler sig, kath. godt. — 1862—† 73. *Frederik Nicolaj Laursen*, f. i Tjele 1838, Lx. Skaarup 1859 (Udmærkelse), Hj. i Halling, her, g. Christine Thora Schmidt, f. i Fausing 1841, blev Enke med 5 smaa Børn. L. drænede og merglede Skolejorden og bragte den frem i fortrinlig Stand. I 1871 klagede Gæstgiver Jespersen over Forholdene ved Skolen. Foranlediget heraf tilkendegav Skoledirektionen L. at passe sin Skole, der ikke ganske svarede til, hvad der i Almindelighed ydedes i Skolerne og Lærens Dygtighed og Begavelse. Skolekommissionen blev irettesat for manglende Omsorg for Skolegangen, og Sogneraadet fik en Advarsel, fordi det brugte Skolestuen til Skatteopkrævning. □ 1874—83. *Hans Martin Pedersen*, f. i Kværkeby 1847, Lx. Jell. 1867, Vikar i Mellerup og Himmelev, II L. i Vigersted, her, t. Skjørringe, 1889 Vangede, g. Mette Elisabeth Holm, f. i Sir 1850. □ 1883—1914. *Hans Sørensen*, f. i Stenderup 1844, Lx. Jo. 1875, II L. i Frølunde, her, † 1918, g. Elisa Dorothea Theen, f. i Holsten 1854.

Pogeskole fra $\frac{26}{8}$ 1883, *Lærerindeembede* fra $\frac{7}{5}$ 88. 1) *Mette Johanne Frølund*, ueks., L. i Høsterkøb, 2) fra 1886 *Amalie Riis*, f. Jensen i Vejby 1853, Lx. Zahle 1884, L. i Martofte, her. — I 1934 oprettedes tillige *II Lærerembede*.

8. Karrebæk ($\frac{21}{4}$ 1726).

Distrikt. K., Karrebæksminde, Saltø og Saltøgaard, se Saltøby. 1893: ÷ Karrebæksminde. *Bygning* opført 1725. 1807: Brønd som Hyllested, Udhus. 1830: Ny Skole, 12 F., 3 Vær., 2 Km., Bagerovn, 2 Vindovne; Kk. brolagt, opført for 1300 Rbd., den gl. Skole solgt for 302 Rbd. Sedler. 1869:

+ 7 F., Tegltag. I Skolestuen faste Borde og Bænke. *Løn.* Fra Karrebæk Degnek.s Nedl. i 1842: + 5.5 Td. R., 5.5 Td. B., 18 Lp. Brød, 18 Sn. Æg, 9 Lp. Flæsk, 54 Kd. Mælk, Offer 30 Rbd., midl. Till., 6 Td. R. + 10 Td. B., bortfalder. Fra 1812—41 maatte Degnen yde 3 Td. R., 6 Td. B., 15 Rd. aarligt til Skolevæsenet for at blive fri for at overtage en af Skolerne. *Jord.* Mt. Nr. 3, 6½ Td. N. f. Byen og N. f. Degnejorden, Huspl. m. Have (1) midt i Byen, Ø. f. Gaden. I 1854 afgivet Jord til Landevej for 146 Rd. — 1876: 1796 og 758 Kr. — D. 16/9 1777 nedbrændte Degneboligen og 6 Gaarde i Byen. Degneboligen blev genopført. I 1842 købte Lærer Clausen „Degnehuset“, der, ligesom Degnejorden (20 Td.), solgtes til Fordel for Skolelærernes Hjælpekasse. En Gymnastikplads blev dog frataget til Skolen. Sogneforstanderskabet vilde have disponeret over Degnejorden til Fordel for Sognets Skolevæsen, men Kancelliet holdt paa, at der i Forvejen var udlagt Jord til Skolerne.

Inventarium i 1829: 7 Skraaborde med Bænke, hvilke samtlige er for smaa, naar Børnene skal skrive, 1 Pult for Læreren, 2 Trætavler, 1 Jernkakkellovn, 1 Bilæggerovn, en Del for det meste ubrugelige Bøger, et fuldstændigt Sæt Tabeller for den indb. Undervisning samt de derhen hørende Apparater, men Skolestuen er altfor indskrænket og lille, især til indb. Und. ikke brugbar.

1725—† 36. *Johan Madsen Badenhof*, f. 1673, ust., g. her Anne Rasmusdt., Karrebæk. — 1736—† 58. *Jacob Hansen Tersling*, f. Sept. 1697, ust., g. i Næstved 1732 Catherina Dorthea Kohl, f. 1695, † 1758. Vis. 1745: Alle Skoleh. her var meget maadelige og syntes ikke skikkede til at øve de Unges Forstand. Sjæleregister 245, deraf i 3 Skoler 61 Børn. Børnene kunde læse godt i og uden Bog, men syntes ikke noget øvede i at forstaa. 1751: Skolebørnene særdeles gode, en Del af de Voksne svarede og vel, men andre fandtes maadelige, og klagede Præsten over Forsømmelserne. — 1758

—63. *Høgh*, Stud., gift, blev i 1762 af v. Plessen „advaret ved Trusler, dels ogsaa med det gode, om Forbedrelse“. Men han var „selv misfornøjet med sin Skæbne og tunge Vilkaar udi sin saakaldte miserable Tilstand, hvorved han har slidt sin Tid paa 4 Aar“. — 1763—64. *Otto Hjorth*, f. 1722, se Tiustrup, Stud. Slagelse 1743, Degn i Reerslev 1748, se Bistrup, t. Degn i Vallensved, † 1785, g. i Skælskør 1764 Ane Kirstine Lorentsd. Steenberg, f. 1746. — Provst til Bisp d. 10/5 1764: „Den arme H., der nu skal være Degn i Vallensved og omtr. for 14 Dage siden holdt Bryllup med en Skipperdatter fra Skælskør, har haft den Fortræd, at hans Kone efter 3 à 4 Dages Ophold i Huset hos ham er borttrømt til København og har efterladt sig et slet Rygte.“ — Hun kom tilbage og delte Degnekaarene med ham. — 1764—† 74. *Peder Guldager*, f. 1722, ust., g. 1) Anna Cramer, Saltø, f. 1711, † 18/3 70 af Brystsyege efter kort Leje, 2) her 8/1 71 Karen Pedersdt., f. 1751. — 1774—† 91. *Jep Pedersen Gundorph*, f. 1738, ust., se Enø, g. her 1774 Sidse Pedersdt., som i 1794 ægtede Skoleh. Conrad Henrik Obenhausen, V. Egesborg. Dødsbo: + 62 Rd. 1 Mk., inkl. en Lude og et Skillerum, som Eftmd. købte for 4 Rd., til Begravelsesomkostninger medgik 12 Rd., lignende Beløb henlagdes til Enkens Begravelse, Resten deltes lige mellem Enken og Sønnen. Vis. 1789: Børnene ramsede alt, hvad de kunde. Men til Eftertanke var dem ikke givet mindste Anledning. Med Boglæsn. gik det an. G. kan netop lære Børn at læse i Bog og forstaar ikke mere. — 1791—94. *Nielsen*, t. Menstrup.

1794—† 1827. *Rasmus Parkam Hoffmann*, f. i Fuglebjerg Sk. 1760, Tømrer og Snedker, g. 1) 1790 Susanne Frederiksd. Bruun, Bisserup, f. 1754, † 26/2 1804, 2) i Hyllinge 11/4 1804 Ane Kathrine Gjerløv, Hyllinge, f. 1782, † 26/4 1812, 3) i Førslev 4/8 12 Ane Christophersdt. hos Forvalter Voss, Førslevgaard, f. 1788, † 1847. — Vis. 1800: En talrig Forsamling af Børn var til Stede, mange af dem svarede fermt

af Lærebog og Kath. og havde smukt Begreb om Mening og Indhold. Man læste godt i Bog og havde lært mange Salmer. Skrivn. fandt ikke Sted, heller ikke Regn., H. underviser og kath. ikke ilde. 1808: Tilstanden burde og kunde være bedre, naar H. dels var dannet til at være Skolelærer, dels var driftigere og virksommere og dels var mindre bange for at støde Sognets Folk ved Nøjagtighed og Strenghed. Han har intet synderligt lært, er uvirksom og finder, at Verden gaar bedst, naar man ikke tager sig den for nær, og følger trolig sin gl. Regel: Stød ikke dem for Hovedet, du skal leve iblandt, saa jeg regner ham ingenlunde blandt de bedste Skolelærere. Han maa tilholdes til Flid og Nøjagtighed. Af 39 Børn mødte 27. En Del læste godt i Bog, nogle svarede ret godt efter Lærebog og Kath. De havde lært nogle Salmer og begyndt med Skrivn., men kun 8 regnede. Præsten har Æren af, hvad Ungd. kan her, uden ham var det tykt Mørke i Skolevæsenet. Han arbejder selv i Skolen, vejleder Lærerne og holder dem med mandig Strenghed til at gøre, hvad de nogenlunde kunde. Han har faaet Skole bygget paa Enø. Desuden har han af frivillig Drift og med megen Opofrelse oprettet et af de første Almuebiblioteker, som han bestyrer selv, forøger det aarligt og ønsker, at det maa faa kgl. Sanktion og kontrolleres ved Visitats. 1825: 70 Børn. H. ikke uduelig. Fremgang ganske god. Vel tilfreds under Hensyn til Lærerens Alder og legemlige Svaghed. Jeg beklager, at Præsten har saadanne Lærere at trækkes med. Ogsaa Karrebæk Skole vil synke mere og mere, jo ældre H. bliver. Foruden disse 3 Skoler er der i Karrebæksminde et lidet Institut af 9 Børn, som er approberet af Skoledirektionen, men ikke endnu offentlig autoriseret. Læreren er *H. Mortensen* (se Holløse). Jeg saa Børnenes Skrivebøger og fandt dem gode og renlige.

1827—77. *Enevold Peder Clausen*, f. i Ønsby, S. Jyll., 1805, Lx. Vesterborg 1827, fik i 1877 Sølvkorset, † 1888, g. i Fuirendal 1830 Anna Marie Boesen, Tornemark Mølle, f. 1809,

† 87. Dattersøn: Kultusminister Enevold Sørensen. Vis. 1835: 89 Børn, C. kath. godt, dog med Affektation som de ældste fra Vesterborg, Gymnastik opgivet, Svømning. 1851: 80 Børn, C. ikke meget begavet, men en vakker og tro Mand. — 1877—† 1911. *Henrik Amdi Brodthagen*, f. i Nyrup 1844, se Tornemark, Lx. Blaagaard 1868, L. i Hillerød, her, deltog med Rejseunderstøttelse i Skolemødet i Christiania i 1885, g. Marie Dorthea Dahlmann, f. i Tikøb 1848, † 1921.

Pogeskole. Løn: 100 Rd., 3 Mk. af hvert Barn, Bolig og Br. — 1850—57. *Karoline Jørgensen*, f. i Adellersborg 1830. — 1857—† 64. *Henriette Jensen*, Enke, f. 1821. — 1864—70. *Lovise Schneider*, f. Rahr i Kbh. 1814, Enke. — Pogeskolen nedlagt, i Stedet oprettet *II Lærerebede*: $\frac{1}{4}$ 1870—† 1875. *Lars Isaksen*, f. i Gumperup 1846, Lx. Jo. 1865, L. i L. Andst, her, „et herligt Menneske; døde af Brystsyge“. *Nis Sørensen*, se Spjellerup, var en Tid konstitueret i Embedet. Derefter *J. E. Vestengaard* til 1878 (Ordrup), *H. C. Erlandsen* til 1882 (Pederstrup), *J. P. Hanghøj* til 1883 (Rybjerg), † 1921, „var en Pryd for Lærerstanden“, *T. V. Jensen* til 1887 (Gammerød), *Jørgensen* til 1888, se Karrebækstorp, *C. Nielsen* til 1891 (V. Egesborg) og *C. F. A. Hansen* til 1902 (Herlev).

9. Holløse ($2\frac{1}{4}$ 1726).

Skolen laa oprindelig i *Tokerup*. Ved denne Bys Nedlægelse i 1731 flyttedes den til Holløse. *Distrikt*. Holløse og Tokerup. Desuden Stubberup og Lund til 1824, se Vallensved. — *Bygning*. 1809: Brædeg. i 1 Vær., delvis Blyvind., Udhus. 1831 udv., nu 11 F., 2 Vær., 3 Km., 2 Skorst., Brædeg. i 3 Vær., øvr. Murst., Ler- og Kampestg. Borde og Bænke kun maadelige og paa faststaaende Pæle. Efter Fundatsen skulde være 1 Bibel mm., hvilke Bøger mangler, men i Stedet er der andre nyttige Bøger. 1842: Ny Skole, 11 F., 3 Vær., 1 Km., Bagerovn. Det forrige Stuehus henflyttedes til N. Pe-

dersens Udflyttergaard. *Løn*. Fra Skelby-Gunderslev Degnek.s Nedl. i 1828: + 11 Neg R., 11 Td. B., 11 Sn. Æg, 22 Kd. Mælk, Smaaredsel 3.4, af nedlagte Gd. 5 og øvrige Ref. 10 samt Offer 20 Rbd. Ref. hidrører fra de nedlagte Tokerup og Kastrup Byer og tilhørte egentlig ganske Gunderslev Sogn, men Skelby beholdt dog $\frac{1}{3}$ deraf. *Jord*. Mt. Nr. 1, 7 Td., dels V., dels S. f. Byen, ved Vejen til Øllerup, Huspl. og Have (2) V. i Byen, S. f. Gaden. Holløse Skolejord bestod i 1802 af 5 Td. Land lige udenfor Skolen, tillagt af Gunderslevholm mod Afgift 4 Rd. 4 Mk. Desuden 1 Td. Land af Herlufsholm Gods, uden Afgift. De 5 Td. var indhegnet mod N. med Stengærde, ellers uindhegnet. 1876: 1545 Kr.

1726—43. *Rasmus Lund*, f. 1703, ust., har trolig og vel forrettet sit Skoleembede, g. Margr. Falchardsdt. — 1743—† $\frac{15}{6}$ 54. *Mickaël Dreyer*, f. i Kalundborg 1713, Stud der, Degn i Ruds Vedby 1731, her, havde svagt Bryst, forestod Skoleembedet med Flid og Omhyggelighed, indtil han døde, g. 1) Rebekka Mauritzdt. Schnabel, † $\frac{2}{1}$ 40 efter 40 Ugers Ægteskab, 2) 1740 Anna Margr. Schytz, der fødte ham 7 Børn. Vis. 1751: De Børn, der informeres af Skoleh. Jastrup (Skelby), som tilforn har været Løjtnant, er ypperlige, og bør denne brave Mands Troskab billig roses. En god Del af de Voksne svarede og til Fornøjelse. — 1754—59. *Frederik Adolph Carlsen*, f. 1730, Stud. Frederiksborg 1750, t. Degn i Fodby (se Førslev), g. 1) her $\frac{8}{1}$ 1755 Fmd.s Enke, † 1762, 2) Maren Bang fra Odense, f. 1731, † i Fodby 1804. Dt. se Haldagerlille. — 1759—† $\frac{7}{2}$ 62. *Peter Andreasen*, f. 1702, se Fodby, † i største Armod, saa at af de Fattiges Penge 2 Mk. maatte gives til at begrave ham, g. Lovise, f. 1703, levede efter Mandens Død i største Armod og Elendighed og døde om-sider d. $\frac{16}{5}$ 62 i Kallehaugehuset, hvor hun nogle Dage havde ligget til Sengs. □ 1762—79. *Christian Højer*, f. 1734, levede af Skoleholdertjenesten samt Pension af Krigshospitalskassen og lidt af Livrenter, t. Degn i Jylland, g. Charlotte Amalie,

f. 1739. □ 1779—99. *Johannes Krog*, ust., f. 1747, g. 1) i Kirkerup ¹⁹/₁ 1774, se Kirkerup, f. 1724, † 1784, 2) i Vallensved, se der, 1784 Lucie Gravesmølen. Vis. 1788: Skikkelig Boglæsn., Børnenes Eftertanke var heller ikke blevet ganske nedtrykt ved blot udenads Plapper, de vidste dog nogenledes at gøre sig Begreb om deres Kristendom. K. gør sig Umage og kath. ikke ubillig. □ 1800—04. *Hans Christian Fischer*, f. 1772, nævnes i 1801 „ugift Interim-Skoleh. og har Jord“, g. her 1802 Marie Kirstine Pedersdt. — Vis. 1800: Adskillige Børn svarede meget vel efter Lærebog og Kath., de læste ogsaa godt i Bog og havde lært Salmer. Men en Del røbede Skolegangens Forsømmelse. F. behøver Øvelse i at kath., men kan ved Flid blive bedre, da han har Lyst. □ 1804—20. *Walker*, se Smidstrup. Vis. 1806: W. duelig, flittig, underviser og kath. ret godt. Børnene lærer at skrive, 7 at regne. □ 1820—24. *Christian Handrup*, f. i L. Næstved Sk. 1797, som Faddere ved hans Daab nævnes 1 Major, 1 Majorinde, 1 Geheimeraad og 1 Kammerherre, Lx. Br. Tr. 1817, Vikar i Haldagerlille, i Sept. 1817 her og derefter kaldet, t. Næstved, hvor han i 1838 tillige blev Kordegn, † 1863, g. i Herlufsholm 1824 Sofie Marie Magdalene Albrechtsen fra Arløse Skole, Oldfrue paa Herlufsholm. Sognepræst Petersen, Herlufsholm: C. H. er omtrent min Fostersøn, meget værdig ung Mand, from Søn af from Fader, meget ferm, duelig, fuld af Lyst til sit Kald. — Amtsprovsten roste ogsaa H. og udtalte, at han havde sine Foresattes Agtelse og Yndest. □ 1824—28. *Sønderup*, se Fuglebjerg. □ 1828—32. *Hans Mortensen*, f. i Høve 1798, Gartnerlærling paa Sorø Akademi, Lx. Jo. 1821, ³⁰/₁₂ 21 nægtede Kancelliet ham Adgang til Skoleembede, Privatl. i Karrebæksminde, her, t. Valby v. Slagelse, † 1868, g. i Karrebæk 1827 Ane Marie Elisabeth Drechsel, Ølskovhuset, f. 1796, † 1835. Vis. 1828: 32 Børn.

1832—57. *Christian Vilhelm Carlsen*, f. i Kbh. 1804, Lx. Vesterborg 1829, t. Tjustrup, † i Sørbymagle 1883, g. Signe

Marie Aagesen fra Ferslev Sk. (Brødre Lærere i Jernløse og Vallore), f. 1810. Vis. 1837: 73 Børn, C. er en meget duelig Mand. — C. var Fmd. f. Ø. Flakkebj. Hd.s Afdeling af „Alm. dansk Skolelærerfor.“, der i 1842 havde 19 Medlemmer her. — Til Lærer Fichs Jubilæum i Skænkelsø Aar 1845 skrev C. et Digt, hvoraf citeres flg.:

I Dag for et halvthundred Aar
den store Mester kaldte
dig til den lille Urtegaard,
han gav dig at forvalte.
Du skulde dyrke den
og lede Planter frem,
som, naar din Herre kom,
da kunde vidne om
din Flid i Herrens Have.

Og tit, naar Planten end er stor,
da kommer Livets Storme
og knuser Grenene mod Jord —
paa Roden gnaver Orme —
og Frøet kastes bort,
dets Vaar ak, var saa kort!
Ej aabned' Blomsten sig,
og ej blev Høsten rig
for Urtegaardens Herre.

Det Arbejd, o, det er ej let
at dyrke Herrens Ager,
at danne Hjertet blødt og ret,
saa det mod Frøet tager.
Thi Letsinds Frø Ukrud
saa let ej ryddes ud,
det vokser hastigt frem,
og luges ej med Klem,
da kvæles ædle Spire.

Bedrøvet Havens Mand nu staar
med Taarer i sit Øje,
spildt er hans Tid i mange Aar,
forgæves var hans Møje.
Hans Mismod bøjer ned,
forstyrret er hans Fred:
Hans Hjerter vandt saa kær
hver Blomst, som var ham nær.
Nu sukker han saa saare.

Men Havens Ejer i hans Bryst
indgyder atter Lindring.
Det er hans Ro, det er hans Trøst,
at han trods hver Forhindring
har stræbt i al sin Tid,
har aldrig sparet Flid,
og nu med trøstig Aand
han giver i Guds Haand,
hvad Frugt hans Flid skal bringe.

1857—59. *Søren Christian Christensen*, f. i Nr. Søby, Hammerum, 1834, under Krigen Vikar ved Arnborg 2 Skoler i

1849, Lx. Jell. 1853, Hj. i Emmerlev, L. p. Bjørnø, Skælskør, her, t. Skellebjerg, † i Ruds Vedby 1906. □ 1860—1904. *Søren Larsen*, f. i Menstrup 1836, Lx. Lyngby 1858, II L. i Stillinge, her, g. Jensine Jensen, f. i Fuglslev 1834.

10. Rejnstrup (²¹/₄ 1726).

Distrikt. R., Gunderslevlille, Gunderslevholm. *Bygning.* 1809: Kobberk. 1830: Udv. og nyt Udhus. Der kunde behøves bedre indrettede Borde og Bænke samt en større Skolestue, men Sognet formaar ikke at udrede disse Bekostninger, dels formedelst en meget udbredt Koldfeber, som næsten er ulægelig, skønt ikke dræbende, som uafbrudt har varet det sidste Aar. 1834: R. og Holløse nye opbyggede Skoler (jvf. 1830) er anordningsstridigt lagt af Ler, men man finder det fornødent at lægge Brædeg. i Stedet — det maa snart blive nødvendigt, da Inventariet og navnlig indb. Und.s-Tabeller opraadner af Fugtighed. Iøvrigt er Skolerne saa rummelige, at ingen Udvidelse i en Menneskealder skønnes nødvendig. Gunderslevholm skal deltage i Udgifterne til Sognets Skolebygninger (à 7 F.) og Inventar med ¹/₃ (Deklaration af ¹⁶/₁ 1835). 1878: Ny Skole. *Løn.* Fra 1828, se Holløse: + 13¹/₃ Neg R., 13¹/₃ Td. B., 1.5¹/₃ Td. Havre, 15¹/₂ Sn. Æg, 30 Kd. Mælk, Smaaretsel 4.2.14, for nedlagte Gd. 3, af faste Ref. 8 og Offer 24 Rbd. — Midl. Till., 6 Td. R. + 10 Td. B., bortfalder. *Jord.* Mt. Nr. 1, 8³/₄ Td. V. f. Byen, Huspl. og Have N. V. i Byen. 1876: 1532 Kr. — I 1875 stiftede Etatsraadinde Betty de Neergaard et Legat, stort 4000 Kr., hvoraf Renterne i lige Parter aarligt skal gives til hver af de 4 Lærere i Skelby og Gunderslev Sogne.

1730—36. *Johan Daniel Jastrau*, f. 1709, fra Skelby Sk., Stud. Slagelse 1730, t. Degn i Førsløv, † 1787, g. her 1736 Anne Kjerstine Jacobsdt., Rosted, † i Tiustrup 1802. □ 1736—† 39. *Poft Hansen*, f. c. 1700 af ærlige Forældre paa Møen,

begyndte straks, da Aar og Alder det kunde tillade, at tjene for sit Brød, var Lakaj paa adskillige Steder, sidst paa Vemmetofte, hvis Tjeneste han formedelst Svaghed maatte kvittere og fik saa Skoletjeneste her. Han var hjemsøgt med Svindsots Svaghed, der tærede ham ud saa længe, indtil der ikke var mere Kød paa hans Legeme. □ 1739—51. *Niels Pedersen Svogerslef*, f. 1708, Stud. Køge 1731, t. Degn i Tjustrup, † 1755, g. Anna Jørgensdt., † 1757. □ 1751—56. *Topp*. □ 1756—60. *Hans Sigvart Flackebjerg* fra Skelby Degnebolig, f. 1732, Farbroder: se Flackebjerg, Stud. Kbh. 1751, t. Degn i Skelby-Gunderslev, † 1796, g. i Skelby 1764 Margr. Schinckel.

1760—† 1805. *Frederik Johansen Roland*, f. 1731, ust., „den berømte, brave“ Lærer, g. 1) her Marie Kirstine Olufsd. hos Forpagter Hjorth, Gunderslevholm, † 1800, 2) 1802 Sidse Jørgensdt., her, senere g. med Gmd. Jens Christensen, Ladby, se Hyllested. Balle præmierede i 1791 R. med 8 Rd., mens Kampmann, Tornemark, og Kastrup, Sneslev, fik hver 6 og Hoffmann, Menstrup, 4 Rd. Skelby-Gunderslev Degnekald blev tilbudt R. i 1796, „men den gode Skoleholder vil fuldende sit Løb paa den Bane, han har begyndt, med Glæde og vil ej forlade sin Skole.“ Vis. 1788: Degn Flackebjerg var tilforn Dranker, men skal nu være hel skikkelig. Hans Sang vil ikke sige meget, men han kath. med Færdighed. I R. Skole havde jeg megen Fornøjelse, Børnene kunde ypperligt læse i Bog, og de, som havde været flittige, vidste at svare med en Færdighed og Indsigt, som fortjener Ros. Deres Bibelh. var dem heller ikke fremmed. R. er en meget forstandig Mand, som kan sættes til Mønster for andre. 1800: Man læste forstandigt og tydeligt i Bog. Her blev skrevet og regnet. R., nu ærværdig Olding, har stedse hædret sit Kald ved Duelighed, Troskab og Gavnlighed og virker endnu med utrættelig Iver.

1805—06. *Morten Christensen*, g. i Herlufmagle 1806 Inger

Jørgensdt. □ 1806—10. *Johan Henrik Bremer*, f. 1771, ust., Vikar i Herlufmagle, her, t. Degn i Glumsø, † 1817, g. i Herlufmagle 1806 Ane Hansen, Husholderske i H. Pgd. — Vis. 1806: B. søger at efterligne Roland og virker med Flid og Held. □ 1810—† 12. *Hauschildt*, se Omø. □ 1812—† 36. *Hans Sørensen*, f. 1788, Lx. Br. Tr., ugift, blev savnet $25/10$ 36, efterlystes $17/12$ i Aviserne at maatte melde sig inden 6 Uger, da Embedet ellers erklæredes vakant, blev $19/12$ fundet som Lig i Susaaen, begr. paa Kirkegaarden i H. t. Amtets Resolution, men uden Ceremoni. Vis. 1828: 52 Børn, S. brugbar, duelig. □ 1837—44. *Enevold Thomsen*, f. i Møgeltønder 1809, Lx. Vesterborg 1831, t. S. Jylland, g. i Møgeltønder 1837 Hanne Marie Matzen. Vis. 1837: 51 Børn, det menes, at den nye Lærer snart vil hæve Skolen. Han synes ikke at mangle Dygtighed, men kath. skrigende og skaber sig temmelig ilde. □ 1844—81. *Hans Feddersen*, f. i Møgeltønder 1810, Lx. Skaarup 1834, g. her 1869 Karen Marie Hansdt., Venslev, f. 1840. — Se Enø. Vis. 1846: 68 Børn, F. flittig, lidt kedelig. □ 1881—1907. *Sigfred Hartmann Sophus Becker*, f. i Kbh. 1849, Lx. Jell. 1869, se Kirkerup og Egeslevmagle, g. i Egeslevmagle 1877 Ane Marie Petersen, f. der 1849.

11. Saltøby (1729).

Distrikt. S., Jenstrup, Taastrup. 1872: ÷ Den Del af Jenstrup og Taastrup, der hører under Hyllinge Sogn. Børnene fra Saltøhuse af Karrebæk Sogn har søgt Skolen fra dens Oprettelse. Der er senere indgaaet Overenskomst mellem Vallensved og Karrebæk Kommuner om, at 15 Børn fra Saltøhuse kan søge Skolen. — *Bygning.* 1807: eng. Vind., 1821: Udhus. 1836: Stuehuset udv., nu 11 F., 4 Vær., Brædeg. undtagen i Kk., Sp. og Forstue. 1907: Ny Skole. *Løn.* Fra 1813, se Vallensved: + 1.2 Td. R., 10 Td. B., 22.13 Lp. Brød, 7 Gæs, 21 Sn. Æg, 22 Kd. Mælk, 3.8 Lp. Flæsk, 1.2 Lp. Ost, Ref. 2.3.15 og Offer 20 Rd. 1878: Biskole med Løn

25 Td. B., 100 Rd., Offer 40 og Skolepenge 15 Rd., Bolig for ugift, Udhus fra 1821 paa nær 3 F. borttaget. 1899: Hovedskole. — *Jord. Mat. Nr. 1, 8 Td. V. f. Byen, Huspl. m. Have (2) N. Ø. i Byen og en liden Toft ved Byen, V. f. Bygningen. Jordlod solgt i 1878. — 1876: 767 Kr.*

1714—. *Jens Jørgensen*, Skolemester i Jenstrup. □ 1729—49. *Trapp*, se Vallensved. □ 1749—50. *Lassenius Trandberg*, f. 1721, Stud. Ribe 1742. □ 1750—51. *Hoffmann*, se Fuglebjerg. □ 1751—56. *Lerche*, se Menstrup. □ 1756—78. *Ambech*, se Menstrup. □ 1778—80. *Frederik Henrik Martner*, f. i Nyk. F. 1745, Stud. Frederiksborg 1765, t. Præst i Fodby, † 1790, g. i Fodby 1780 Ursula Sophie Cathrina Hobroe, se Arløse, f. 1747, † 1827. □ 1781—85. *Møller*, se Menstrup. □ 1785—† 93. *Jens Larsen*, f. 1740, Skrædder, g. Anna Fransdt., f. 1740. Dødsbo: 6 Fag Udhus, Skolebygningen uvedkommende, item Brøndværket og Stakitporten, 3 Faar, 3 Lam, 1 Væder, 1 Svin, 1 Gaaséhække. — Vis. 1789: Børnene havde gjort antagelig Fremgang efter deres Alders Maade og vidste dog nogenledes at bruge deres Forstand. De læste ret godt i Bog, men bib. Hist. savnedes. L. gør sig Umage og er ikke uskikket. Med Kath. gaar det an. □ 1793—1812. *Andreas Jacob Birch*, f. 1765, Skomager, t. Vallensved, † 1840, g. 1) i Tiustrup 1793 Maren Jensdt., Sorø, f. 1756, † 1819, 2) Kirstine Andersen, f. 1774, † 1852. — Fra Kirketjenesten i 1824: B. har en god og stærk Sangstemme, Nicolajsen kun svag, saa bør B., selv om N. skal have Offer, føre Sangen, men naar B. har Forfald N., saa godt han kan. N. bærer Tavlen. — Vis. 1800: De flittige svarede til Fornøjelse af Lærebog og Kath., ikke uden Forstand. Boglæsn. var god, man havde lært Salmer. Skrivn. begyndt, men ikke Regn. B. er ikke uskikket til at undervise og kath. ikke ilde. 1808: Efter Omstændighederne meget vel tilfreds, af 30 Børn mødte 29. Med sand Fornøjelse fandt jeg Ungd. vel undervist. De ældre svarede med Færdighed af Lærebog og Kath., lært

mange smukke Salmer. De kunde ogsaa Bibelhist., Bøglæsn. var ualmindelig god, 5 Børn havde begyndt at skrive. Søren Birch er især en haabefuld Dreng. Gud lønne den brave Lærers Nidkærlighed og Flid. Han er flittig, nidkær, utrættelig, meget duelig, men bør have flere Kundskaber. □ 1813—33. *Nicolajsen*, se Bistrup, været paa Hjælpe seminariet i Ringsted. Se Vallensved 1830.

1833—73. *Anders Ohlsen*, f. paa Fejø 1807, Lx. Vesterborg 1828, Hj. i Vallensved, her, † i Kyse 1875, g. i Thoreby 1833 Birthe Cathrine Holm, f. paa Bogø 1802, optaget paa Slagelse Hospital i 1877 og fik Ord for at være en agtværdig, god, venlig, from Kvinde, som altid havde været agtet og afholdt i Sognet, † 1878. Ægteparret opdrog flere Børn i deres Hjem. Selv havde de kun en Datter, der blev gift med en Købmand, som Aaret efter gik Fallit, hvorved O. som Kautionsist led et stort Tab. — Sognepræsten i 1857: O. er en agtværdig, retsindig, velbegavet og dygtig Mand, der omgaa Børnene med Godhed og vækker Sansen for Skolen og dens Gerning i sin Kreds. Frugten er bl. a. en mere end almindelig god Skolegang. Vis. 1835: 51 Børn. Ohlsen lige saa affekteret, som denne Skrivemaade af hans Navn. 1843: O. har aflagt sin Affektation, kath. meget godt og skal være en brav Mand.

Ohlsen kom som en af Danmarks Lærerforenings Pionerer ved en Artikel i „Sjællandsposten“ for 1840 Nr. 67 (Sydsj. Avis Nr. 64) ud i en ubehagelig Situation. Det fremgaar af nedenstaaende, at Myndighederne ved at præcisere Lørdag Eftermiddag som Arbejdstid for Skolerne vilde Lærerforeninger og Lærermøder til Livs. Det var blevet Skik de fleste Steder at give fri Lørdag Em. Den Tids Samfærdselsmidler var saa daarlige, at Lærerne blot fra nogle Nabosogne ikke kunde samles til Møde, naar de ikke havde mindst ½ Dag til Raadighed. Og om Søndagene var de alle optagne af kirkeligt Arbejde, nogle om Form., andre om Em. Desuden

lagde Jordlodden i det væsentlige Beslag paa deres Fritid. Prælaten, Provst Brasen, og hans ligesindede Kollega i Skoledirektionen, Amtmand Stemann, havde naturligvis let Spil overfor den modige, men ubesindige Skribent, der straks gjorde det Fejlgreb at betragte Lørdag Em. som hævdvunden Fritid.

Forspillet bestod i en Kanc. Skr. af ^{25/7} 1840 til Skoledirektionen for Flakkebjerg Herreder (Amtm. S. og Provst B.), der havde forespurgt, hvorvidt der efter Loven burde undervises Lørdag Em. Kanc. tilmeldte, at det forblev ved Anordningen, som ikke kender til Frihed for Skolegang Lørdag Em.

^{15/8} 1840, Sjællandsposten Nr. 67. Til Medlemmerne af Ø. Flakkebjerg Herreds Skolelærerkonvent. Saa det skulde nu være en Selvfølge, at vore Konventer maatte hæves, fordi Vedkommende med al den Iver og Nidkærhed, der er dem givet, har sørget for, at en Kanc. Skr. er udvirket, hvorved vi betages de eneste Fritimer, vi før har haft, nemlig Lørdag Em., da det højkongelige danske Kancelli (efter derom gjort Forestilling eller Forespørgsel naturligvis) har viseligen fundet, at der nu ogsaa skal holdes Skole Lørdag Em., saa at den Forordning, som maaske 1814 kunde være ret hensigtsmæssig, end maa i hele sin Udstrækning ogsaa være det i 1840 —? Nej, kære Brødre! Lad saadan Tale aldrig komme over Eders Læber, med mindre det er Ironi! Vi maatte have været aldeles uimodtagelige for Tidens gode Luffning, hvis nogetsomhelst Højtryk af den Natur kunde afholde os fra at stifte Foreninger, hvor vi som frie Mænd kan udveksle, berigtige og nære gode Idéer, der kan tjene til at gøre os mere duelige baade for vort Kald i Særdeleshed og Staten i Almindelighed. Slige Foreninger har nu engang den offentlige Menings Bifald; ligesom ethvert despotisk Middel, direkte eller indirekte, opvækker almindelig Ringeagt for dem, som nedværdiger sig saa dybt, at de maa gribe dertil for at bevare den jammerlige Nimbus, som Andres Trælleaag og Slavelæn-

ker kan give. Jeg haaber derfor paa et *ret talrigt* Møde af Omegnens Skolelærere hos mig d. 10. Okt. d. A. *om Aftenen*, thi *Dagen* vil vi nu ikke tale om *for det Første*.

Med sand Højagtelse, Hilsen og Venskab, de kære Medbrødres hengivne

A. Ohlsen, Suppleant f. Ø. Fl. Hds. Skolelærerforening.

^{4/9} 1840: Skoledirektionen henleder Kancelliets Opmærksomhed paa Artiklen, der formentlig egner sig til Paatale.

^{20/10} 1840: Kanc. 1) sætter O. under Tiltale for Provsteret og tilkendegiver „Sjællp.“s Censor, at han ikke burde have ladet Artiklen passere, 2) afslaar Slagelse Herreds Lærerkreds' Ansøgning (ved Lærer Fix, Sludstrup) om at afbenytte Slagelse Borgerskoles Lokaler til Kredsens Møder og 3) udsteder alm. Forbud mod at holde Lærermøder i Skolelokaler, da „slige Forsamlinger næppe vilde stifte noget synderligt Gavn og foranledigede uforholdne Udgifter“. — ^{5/12} 1840: Ohlsen ansøger Kongen om, at Tiltale maa frafaldes: „... Konventsmøderne var henlagt til Lørdag Em., denne Gang hos mig. Det forekom mig haardt, at vi havde mistet den Frihed, vi havde, og da jeg troede at se Fare for vore Møder, fik Stykket paa Grund af denne Mening en ikke passende Tone, og adskillige overlede Ytringer indløb, men ligesom jeg kort efter at have indsendt Stykket ønskede at tage det tilbage og gjorde Skridt til at faa det tilbagesendt, saaledes er jeg nu villig til at tilstaa, at jeg ubesindigen, uden ret at have kendt og overvejet Sagens Sammenhæng, har dømt om, og paa en upassende Maade, uden at iagttage den Ærbødighed, der skyldtes min af Gud og Kongen indsatte Øvrighed, har omtalt Foresattes rettelig begrundede Foranstaltning... Omkostningerne (ved Sagen) vilde være større, end jeg kunde bære, min Anseelse hos Befolkningen og blandt Børnene til sættes...“ — Ansøgningen passerede naturligvis alle de Palisader, Lærerstandens var omgærdet med, d. ^{18/12} 1840 Sogne-

præst Korn, der jo var forfærdet over Ohlsens anmassende Dristighed, men iøvrigt anbefalede Benaadning, da „O. har ført en hæderlig og uplettet Vandel og vist sig som en duelig, samvittighedsfuld og kærlig Lærer, der har søgt at gaa fremad, hvorfor han alt mer og mer har vundet saavel min som højere Foresattes Tilfredshed.“ D. ¹¹/₁₂ 1840 Provst Brasen: „... Hvad det omtalte Skolelærernes Konvent angaar, da kunde det kun anses for urigtigt, at Skolelærerne vilde, ved en saadan mellem dem selv indbyrdes stiftet privat Forening, anse sig foranledigede til at ytre Misnøje med de Forpligtelser, som iflg. Anordn. maatte paaligge dem. Forøvrigt er ingen Hindring bleven lagt i Vejen for disse Skolelærernes indbyrdes Sammenkomster, men det er paa Forespørgsel i denne Henseende stedse mundtlig bleven ytret af mig, at jeg anser slige Foreninger at være gavnlige, naar de blev ret anvendte og indskrænkede sig til mindre Kredse, hvorimod jeg har fraaraadet at stifte større organiserede Foreninger, i den Formening, at dette kun vilde bringe Skolelærerne ind paa et Gebet, som de for deres Stillings og Gernings Skyld helst maatte afholde sig fra, og give Enkelte Lejlighed til at udøve Indflydelse over en større Kreds, som ikke vilde være gavnlige . . . Forsaavidt som det maatte erkendes, at tilstrækkelig *Advarsel ved Sagens Anlæggelse* er given O., som iøvrigt kan tilskrive sin egen Ubesindighed de ubehagelige Følger af hans Foretagende, er jeg, med Hensyn til den af *ham ytrede Fortrydelse*, af den allerunderdanigste Formening, at Sagen uden Skade kunde bortfalde, og jeg kan dertil ikke andet end bevidne, at han i sin Skole er en dygtig og omhyggelig Lærer.“ — Ogsaa Biskoppen anbefalede, at Tiltale frafaldtes. — ²⁴/₁₂ 1840: Kancelliet sætter Ohlsen under Tiltale for Overtrædelse af Trykkefrihedsloven af 1799 § 18 og lader indrykke Bekendtgørelse derom i alle Landets Aviser. — ³¹/₁ 1841: Amtmanden indstiller, at Sagen uden Skade kunde bortfalde. — ¹⁶/₂ 1841: Kanc. bifalder — i H. t. Amtm.s Indstilling — at

Sagen hæves paa det Vilkaar, at O. i „Vestsj.s Avis“ lader indrykke en Erklæring, som forelægges Provsten til Bedømmelse, og hvori han erkender sin begaaede Uret og tilbagekalder de fornærmende Udtalelser. — ¹⁵/₃ 1841, Vestsj.s Avis Nr. 45: „At jeg (ved omtalte Artikel) i Overilelse og Ubetænksomhed har brugt upassende Udtryk og Udladelser om Øvrighedsforanstaltninger og Foresatte, det erkender jeg herved, og bliver tillige de brugte upassende Stykker og Udladelser tilbagekaldte. A. Ohlsen, Saltøby Skole.

Ved Sorø Amts Lærerforenings Møde i Liunge d. ²⁸/₈ 1841 oplystes det, at 50 Medlemmer havde vedtaget og underskrevet Foreningens Love, at Ø. Flakkebjerg Hds. Lærerkonvent havde 18 Medlemmer, der alle havde indmeldt sig i „Alm. dansk Skolelærersfor.“ og holdt regelmæssige Møder, men at V. Fl. Hds. Konvent kun havde 5 Medlemmer og kun afholdt 1 Møde. Ohlsen mindedes Amtsfor.s Stiftelsesdag: „Foreningen blev stiftet ved en Sørgefest over Frederik VI, som var alm. Landesorg, da det bedste Faderøje var lukket, da enhver ægte Danmarks Søn følte, at Fædrelandet havde tabt sin skønneste Prydelse, da vor evigelskede Landsfader, Danerkongen Fred. VI, var død, da var det Foreningen stiftedes. Den er dansk i sin Rod.“ — Til et Lærermøde i 1844 skrev O. et Digt, hvori det hedder:

Broderaand skal her sit Sæde bygge,
fælles Tarv forsamle skal enhver,
derfor under Enighedens Skygge
kaster bort ethvert Tvedragtens Sværd.

Sandhedsfakkelt for vor Fod skal lyse,
Aandens Mørke spredes ad ved den —
kun Despoten for dens Skin kan gyse,
thi af Lyset var han aldrig Ven.

Brødre, hvad der end os maa nedbøje:
trange Kaar og andre Trængselsbaand,
tillidsfuldt vi skuer mod det Høje,
venter Hjælp og Styrke fra Guds Haand.

1873—80. *Juhl*, se S. Bjerre. Mellem J. og Sogneraadet var der nogen Gnidning. □ 1880—82. *Petersen*, se Faardrup. □ 1882—85. *Mads Ludvig Nielsen*, Lx. Skaarup 1881, t. Grønnegade. □ 1885—89. *Laurits Hansen Christensen*, Lx. Jell. 1884, t. V. Egede og i 1907 til sin Fødeby, Tranderup paa Ærø. □ 1890—91. *Jens Hansen*, Lx. Jo. 1884, t. Pederstrup. □ 1891—98. *Søren Jensen*, Lx. Silkeborg 1890, † ..... □ 1898—1905. *Lars Rasmus Jacobsen*, Lx. Vesterbro 1896, t. Knudsby.

12. Menstrup (1729).

Distrikt. M. og Marvede. *Bygning*. 1821: Ud. 1848: Ny Skole, 11 F., 4 Vær. — Udhus fra 1807. *Løn*. Fra 1821, se Hyllinge: + Degnetrave 6 Td. B., 9 halve Gæs, 9 Lp. Brød, 1.10 Lp. Flæsk, 12 Sn. Æg, Sulep. 4 Mk. 8 Sk., Offer 16 Rd., fra Holsteinborg 1 Td. R. + 1 Td. B. (Holsteinborg formentlig nu største Lodsejer), af midl. Till. indgaar 5 Td. R. + 4 Td. B. i den faste Løn, Resten, 1 Td. R. + 6 Td. B., bortfalder. *Jord*. Mat. Nr. 3, 4¼ Td. N. Ø. tilgr. Byen, Huspl. m. Have (2) midt i Byen, Ø. f. Gaden, S. f. Lodden. *Bygning* fra 1848 ligger paa et lille Højdedrag c. 100 m fra den gl. — Marvede Degnebolig, Mt. Nr. 2 (?), ⅓ Td., Huspl. m. Have V. f. Kirken, se Tingjellinge. 1876: 1475 Kr.

1723—32. *Lars Skolemester* = Lars Jensen, se Spjellerup. □ 1732—38. *Henrik Kampmann*, ust. □ 1738—56. *Peder Abel*, f. 1700, ust., fæstede Degnejorden, t. Birkeskriver paa Førsløv, † c. 1780, g. her 1739 Ursula Stub, † 1766. Vis: se Hyllinge. □ 1756—† 78. *Niels Christian Lerche*, f. i Gimlinge 1713, Snedker, Sk. i Enø, Spjellerup, Saltøby, her, g. 1) Ane Kathrine Søderberg, f. 1715, † 7½ 74, 2) her ½ 75 Bondepige Maren Hansdt., Menstrup, der 1780 ægtede Skoleh. Reinath, Træløse. Sønner: se Hyllested og Venslev. Dødsbo: 4 Faar m. Lam, 1 Væder, 2 Grise, 1 Gaas, 3 Bistader. □ 1778—85. *Christen Ambech*, f. 1730, Stud. Slagelse 1753, se Saltøby,

t. Degn i Vallensved, † 1787, g. i Vallensved 1756 Ane Kathrine Oldst., f. 1735, † i Landsgrav 1826. Søn: se Enø. — Provsten om A.: Den brave, af alle saa yndede A. formedelst sit kristelige Levnet og lange tro Tjeneste i sine Skoleembeder. □ 1785—87. *Hans Andersen Møller*, f. 1749, ust., se Saltøby, „viste et eksemplarisk Forhold i Levnet, megen Flid og Duelighed i sit Skoleembede“, t. Degn i Vallensved, † 1807, g. Anne Marie Hermansdt., f. 1748. □ 1787—94. *Christian Ludvig Hoffmann*, f. i Fuglebjerg Sk. 1771, ust., t. Degn i Karrebæk, † 1841, g. i Karrebæk 1806 Anne Bisserup. Vis. 1789: Børnene kunde færdig gøre Rede for deres Kristendoms Kundskab med god Forstand og læste vel i Bog. Begyndt paa Bibelhist. H. er flittig og har gode Anlæg til Kathekisation.

1794—† 1810. *Mogens Nielsen*, Møllersvend, se Karrebæk, † 76 Aar gl., var meget svagelig, dog lærte han Børnene godt inden udi, g. 1) Margr. Andersdt., f. 1756, † $\frac{4}{2}$ 99, 2) her $\frac{30}{6}$ 99 Anna Erichsd., Brorup, f. 1753, † 1805. Dødsbo 1799: 1 Ko, 2 Faar. Vis. 1800: De faa tilstedeværende, som havde været flittige, svarede med Lyst og god Forstaaelse. Boglæsn. god. 1808: Menstrup var jeg ligesom Spjellerup og Hyllinge yderst misfornøjet med, daarlig Skolegang. Af 44 Børn mødte 18. 6 Børn læste taaleligt, de øvrige enten slet ikke læse eller slet. Faa Kapitler af Lærebogen var læst tankeløst udenad. 4 Børn skrev, men Læreren er en udlevet Olding og er i alt saa uskikket som muligt til at være Skoleholder. — En Søn har han hos sig som Medhjælper. Gud ved, med hvis Samtykke antaget, men naar man hører den Unge komme den Gamles Svaghed til Hjælp, da maa man nødvendigen mindes hin saa rigtige Bemærkning: Naar den ene Blinde skal vejlede den anden, da falder begge i Graven. □ 1810—† 13. *Rasmus Nielsen*, f. 1788. □ 1813—14. *Poul Poulsen*, Stud., „har været Bogtrykker, er ved uforskyldt Vold blevet ødelagt, har gode Kundskaber og har besøgt Amtsprovst Hammonds Seminarium, Vikar i Glostrup, $\frac{25}{2}$ 1814

kgl. Tilladelse til at søge Skolekald, t. Utterslev. □ 1814—20. *Lars Hansen*, f. i Holsteinborg 1793, Lx. Brøndbyvester 1814, oplært af Sorø Akademi, „særdeles godt Menneske, ædel Tænkemaade, stille, sagtmødig Karakter, tillige flittig og duelig Sk., har gode Evner, t. Vemmelev, levede i 1855 som Pensionist paa Glænø. □ 1820—31. *Peter Christiansen*, se Skafterup, „en saare duelig og derhos flittig og nøjagtig Vejleder, Ungd. er fortrinlig undervist, en vakker og brav Mand.“ Vis. 1825: ug, ug, ug, ug, Fremgang ug. □ 1831—32. *Tolderlund*, se Vallensved. □ 1832—† 38. *Christian August Jensen*, f. i Kbh. 1799, Lx. Jo. 1819, L. i Øverød 1819, Herlev 1826, Karrebækstorp, her, g. *Christine Nathalia Luplau*, f. 1805, † 81. J. fik i Jan. 1836 af Skolel.s Hjælpek. 12 Rd. i Understøttelse p. Gr. af langvarig og haard Sygdom, som hjemsøgte ham og navnlig i 1835 hans Hustru og 4 Børn. I 1838 blev der ham tilstaaet 40 Rd. aarlig til en Hj., men han var yderst fattig og kunde næppe selv udrede Resten. Vis. 1835: 69 Børn, J. nedtrykt af Næringssorger, kath. maadeligt, Undervisningen uden Liv. □ 1838—† 68. *Gottlieb Lexmond Heinrich Meyer*, f. i Toxværd Pgd. 1798, Stud. theol., Møllersvend, havde studeret sammen med Godsejeren til Førslevgaard, der kaldede ham til Karrebækstorp og hertil, Lx. 1838, g. *Ida Theresia Corfitzen*, f. i Kbh. 1813. — Præsten i Karrebæk: „M. er og bliver en underlig Fyr, men faar De ham, vil De dog sikkert have det bedre med ham, end om De skulde have begyndt, hvor jeg modtog ham.“ — Fra 1850 holdt han Vikar — med korte Afbrydelser til sin Død. — Vis. 1843: M. er en duelig Mand, indb. Und. meget god. 1853: 63 Børn, Lærdom god. □ 1869—92. *Lars Hansen*, f. i Bisserup 1844, Sønnesønsøn af fornævnte Lerche, tjente som Vogterdreng indtil sin Konf., 3 Aar i Skrædderlære, kom ved formaaende Mænds Hjælp paa Jell. Sem., efter Træfningen ved Vejle $\frac{8}{3}$ 64 blev Seminarieeleverne og enkelte Lærere af Østrigerne beordrede til Skansearbejde, men det lykkedes ham at flygte hjem, Hj.

her $\frac{1}{4}$ 64, bestod samme Aar Lx. i Jell., Hj. her og derefter kaldet, t. Rude, † i Hellerup Jan. 1917, g. 1) 1869 Thora Meyer, f. her 1844, † 189..., 2) 1899 med sin Kusine, Enke Martha Petrine Nielsen, † i Hellerup. Dt. gift med Lærer Damtoft, Søborg. □ 1892—1929. *Niels Peter Nielsen*, f. i Everdrup 1863, Lx. Gedved 1888, L. i Tolstrup, her, fik Sølvkorset i 1930, † i Næstved 1931, g. Zerine Hansen.

Pogeskole. 1888—1937 — *Anna Sofie Jensen*, f. her 1868.

13. Arløse (1730).

Distrikt. A. og indtil 1741 + 4 Gd. af Kvislemark. 1834: + Førlev. *Bygning*. 1809: Koberk., 1832: Udv. og Udhus. 1834: Ny Skole, 10 F., 3 Vær., Pulterk., Bagerovn, i Kk. Murstg., i Forst. Kampestg. Den gl. Skole indrettet til Fattighus. 1913: Ny Skole, den gl. brændte ved Lynnedslag i 1912. *Løn*. Fra 1828, se Førlev: + 15 Traver B., fra de 11 Arløse-Gaarde 5 Td. B., som Erstatning for Havre og Smaaredsel 5 Skp. B. pr. Gd., fra Arløsetorp 8 Brød à 12 Pd., 4 Flæskesider à 9 Pd., 15 Sn. Æg, Offer 20 Rbd.; midl. Till., 4 Td. R. + 6 Td. B., bortfalder. — Sneslev og Arløse Skolekald maatte hvert yde 1.4.8 Rbd. i Degnepension til Vordingborg Latin-skole. 1834: 10 Familier med 20 Børn fra Førlev tilgaar Distr., og Lønnen stiger med 5 Rbd. og $\frac{1}{2}$ Ref. af F. Bys Nedlæggelse, 9.2 Rbd. — *Jord*. Mt. Nr. 2, 6 $\frac{1}{4}$ Td. N. f. Byen, Hus m. Have (2) midt i Byen, Ø. f. Gaden, og fra 1828 Degnejorden paa Arløse Mark, Mt. Nr. 1, c. 1 Td., N. f. Arløse. 1876: 1788 Kr.

1730—44. *Niels Krabbe*, f. 1705, Stud. Nyk. F. 1724, Organist v. Førlev Kirke, t. Førlev, g. Annike Crum, † 1736. □ 1744—62. *Vogelius Vogt*, g. Vis.: Se Sneslev. □ 1762—75. *Henrik Frederiksen Hobroe*, f. i Lundforlund Pgd. 1717, Stud. Roskilde 1739, c. theol. 1742, Sk. i Sønderup v. Skælskør 1757, se Faardrup, t. Præst i Fodby, † 1780, g. 1) i Sørbymagle

1752 Majorinde Stramboes elskelige Dt., Vilhelmine Augusta, f. 1726, † 1772, 2) her 1773 Christine Margr. Bruun, Førsløvgård. H. boede i mange Aar indtil 1757 i Sørbymagle. □ 1775—87. *Johan Peter Wulfsberg*, f. 1746, Stud. Ribe 1765, t. Degn i Vallensved og 1787 do. i Førslø, entl. 1823 med en væsentlig Del af Degnelønnen som Pension, † i Roskilde 1828, g. i Vejlø 1775 Anne Olsdt., f. 1743, † 1823. — Vis.: Se Sneslev. □ 1787—1834. *Frederik Ludvig Albrechtsen*, f. 1756, Skrædder, † 1845, g. her 1787 Ursula Kirstine Abrahamsen, f. 1764, † 1844. Ægteparret forblev boende i den gl. Skole. Dt., se Holløse. — Vis. 1808: Af 33 Børn mødte 16. 6 à 8 svarede taaleligt af Lærebog og Kath., men syntes ikke at forstaa det lærte, nogle lært Salmer, men fremsagde dem uden Eftertanke; nogle læste taaleligt, de fleste maadeligt. 7 Børn skrev, nogle ret godt, 1 havde begyndt at regne. Læreren er vel ikke slet, men mangler den Dannelse, Undervisningsfaget kræver. 1827: A. er i Særdeleshed en god Skrive- og Regnemester. 40 Børn. Det, som hindrer Skolevæsenets Fremgang, er det strenge Hoveri, Bønderne i Arløse har. I Førslø og Sneslev er Skolegangen altid ordentlig, thi her trælledede Bønderne ikke under Hoveriets Aag. □ 1834—57. *Peter Grewe*, f. 1804, Lx. Vesterborg, g. her 1847 Mette Marie Pedersen, f. 1822, † 1880 af Brystsye. G. var Krøbling efter et Fald i 1848, han var i høj Grad halt, idet det ene Ben var sammentrukket og forvokset, saa at han kun naaede Jorden med den yderste Taaspids. „Hans Venlighed overfor Børn var ægte“ (Anton Nielsen). Vis. 1835: 58 Børn. 1851: 97 Børn, G. er en brav Mand, kath. godt. □ 1857—94. *Jens Peter Andersen*, f. i St. Brøndum 1828, Lx. Jo. 1848, II L. i Sørbymagle, L. i Aalborg, i Hillerød, her, † 1913, g. i 1852 Edele Dorthea Marie Rudolph, Kollerød Sk., f. 1827, † i Næstved 1906. Dt. g. med Missionær Kristensen, i Grønland 1877—86. □ 1895—. *Kristian Kæstel*, f. i Nybøl 1872, se Tingjellinge, Lx. Jell. 1891, L. ved Ildved Fortsættelsesskole,

1892 II L. i Jelling, her, g. 1894 Marie Rasmussen, f. i Falling 1870. Søn er L. i Hømb, Dt. g. med Lærer Lykke, Ørting.

Pogeskole fra 1895, *Forskole* fra 1901. 1895—1934. *Helga K. Madsen*, f. i Dannemarre 1869, ueks., L. i Stillinge, her.

14. Bistrup (1731).

Distrikt. B., Skraverup, Stenbæksholm, Bornak, Ydernæsgd., Gl. Hauge- og Mellemhaugehuset. *Bygning.* 1807: Udhus. 1838: Ny Skole, indviet d. $\frac{5}{10}$, Kanc.s Tegning, som Fodby Skole, Brædeg. i 4 F., øvr. Murstg., til Dels paa Kant, Kk. brolagt. 1875 og 1894: Udv. — *Løn.* Fra 1829, se Fodby: + 12.4 Td. B., 26 $\frac{1}{2}$ Sn. Æg, Offer 16 Rbd., midl. Till. indgaar i Lønnen med 4 Td. R. + 6 Td. B., desuden lignes 2 Td. R. — *Jord.* Mt. Nr. 1, 9 $\frac{3}{4}$ Td., S. Ø. f. Byen, Huspl. m. Have (2 $\frac{1}{2}$) N. i Byen, V. f. Gaden. — I 1815 blev det paalagt Distriktet at indrette Brønd, men da Skolen snart skulde flyttes, tilbød Læreren at nøjes med den offentlige, forfaldne Brønd, der fandtes paa Bakken paa Gaden, naar fornøden Vippe og Støtte blev sat. Det oplystes samtidigt, at der til Brug ved Skolens Renholdelse hvert halve Aar anskaffedes 2 Læs Strandsand og 1 Trave Koste. Der gik omtrent $\frac{1}{4}$ Aarhundrede, før Kampen mellem Beboerne i Skraverup og Bistrup om Skolens fremtidige Beliggenhed afsluttedes med, at Skolen i 1838 blev bygget mellem de 2 Byer. Den gl. Skole i B. By solgtes for 172 Rbd. Sedler til Hjulmand Frederiksen, Karrebæk. — 1876: 1528 Kr.

1731—33. *Hans Lorentz Christiansen Porth*, f. 1699, Stud. Aalborg 1722, t. Degn i Vallensved, † 1764, g. i Karrebæk 1732 Margaretha Davidsdt., Karrebæksminde. □ 1734—51. *Jacob Camstrup*, f. 1712, Stud. Næstved 1732, t. Degn i Karrebæk, † 1794, g. 1) i Fodby 1748 Marie Christine Stjernfeldt, Kalundborg, f. 1715, † 1784, 2) i Karrebæk 1785 Anna Kathrine Meisler, f. 1729, † 89. Vis.: Se Fodby. □ 1751—63. *Hjorth*, se Karrebæk.

1763—99. *Christian Carl Steenlosius*, f. 1721, Stud. Odense 1743, † paa Marken ved Saltø 1801, g. i Vallensved 1782 Christiane Marie Bast, Søster til Stiftsprovst B. I 1790 indberettede Præsten, at Bønderne havde klaget over Skolens slette Tilstand, som ganske rigtig var ynkelig, men Pr. kunde dog ikke afgøre, om det var Skoleh.s Skyld el. Bøndernes, der lod Børnene forsømme Skolen, og han saa nødigt, at den brave Mand skulde blive brødløs i sin Alderdom. Det var nok S.s Kone, Bønderne var utilfredse med og bange for. Hun havde tidligere i Rykketal været ligesom smaatosset, men var nu helt forstyrret og larmede ofte i Skolen. Pr. skrev videre: „Naar Fodbys unge Karle, uagtet alle Formaninger og Advarsler, ej vil møde ved Kathekisation i Kirken, men bliver ved i deres Halsstarrighed og begiver sig bort, naar samme skal begyndes, hvilke er da de tjenstligste Midler for at faa dem til at iagttage deres Pligt? At kives med dem ved Kirkedøren, som nogle Præster skal have for Skik, synes mig baade upassende og forargerlig. Da jeg i Gaar irettesatte en Karl for hans Forsømmelse i denne Henseende, fik jeg det uartige Svar: „Ja, klag kuns han, dermed gør han mig ingen Skade.“ Jeg tænker dog, en Præst bør have Revanche for saadan en Slyngels udviste Grovheder.“ — Biskoppen fik Stiftsprovsten til at tage sig af Søsteren, Bønderne tilholdtes at lade Børnene søge Skolen, og S. flittigt at undervise. Klagen over Karlene maatte rettes til Amtmanden, den gejstlige Ret strakte sig kun til gejstlige Personers Embede, Liv og Levnet, følgelig ikke til Bønderkarle. — Dragon og Pensionist *Johan Frederik Hansen* havde imidlertid aabnet en Privatskole i Bistrup. Præsten nægtede i 1794 at paategne Hansens Kvittering for Pension, medmindre han ophørte med Skolen. H. klagede til Kancelliet, der tilholdt Præsten straks at paategne Kvitteringen og forbød H. at holde Skole. Steenlosius holdt Adjunkt fra 1792. Vis. 1789: I Bistrup herskede atter blot Udenadslæren uden Forstand, og liden Fremgang havde fundet Sted. Heller ikke Bog-

læsn. var at rose. S. er gl. og vranten, han kath. hel maadelig, skønt han er *attestatus*.

1799—1813. *Hans Nicolajsen*, f. 1772, Skrædder, Adjunkt her 1792 og derefter kaldet, t. Saltøby, † i Hyllinge 1834, g. 1) Sidse Pedersdt., 2) i Hyllinge 1797 Maren Christensdt., Jenstrup, f. 1781, † 1834. Vis. 1800: Børnene svarede med Færdighed og temmelig Forstand. De læste godt i Bog og havde lært Salmer. Skrivn. begyndt, men ikke Regn. N. er en tro og flittig Mand, han kath. ganske vel. 1808: N., der synes at have Anlæg til Skolefaget, er flittig, arbejdsom og underviser, saa godt han kan, med Liv og Sjæl, men han trænger til mere Dannelse. Det er kun et lidet Skoledistrikt, og det kunde udvides. 27 Børn, alle mødte. De, der nogenlunde flittigt havde besøgt Skolen, læste vel i Bog, svarede vel efter Lærebog og Kath., men Meningen var ikke tydelig nok bekendt. Læreren maa lægge Vind paa at undlade Opramsning. 4 Børn skrev nogenlunde, ingen regnede. Gud give Held og Velsignelse til gavnlig Fremgang.

1813—33. *Lorentz Reistrup*, f. 1757, Stud. Kbh. 1779, c. ph., Boghandler, hørte til den københavnske litterære Skribentkreds, erholdt ved kgl. Skr. af $\frac{1}{10}$ 1813 Ret til at faa Skolekald, gift, Søn: se Tjæreby, Dt. g. m. Pastor Schmidt i Fodby. — Nogle Mænd klagede i 1815 over R.s Embedsførelse; de idømtes Bøde for deres ubeviste Paastande, men stemtes ikke derved venligere overfor R. Da N. Larsens Karl leverede Furage til Skolen, kastede han den over Stakittet ned i Møddingen, og derhos var han grovmundet. I 1816 erholdt R. imidlertid en Irettesættelse af Skolekommissionen, der fremholdt hans Pligter for ham. Vis. 1825: Fremgang god, g, mg, g, tg. — Præsten i 1830: R., nu en gl. Mand, arbejder med Liv og Iver. Han lader Børnene møde i Kirken. □ 1833. —51. *Marius Bernhard Frey*, f. i Kbh. 1806, Lx. Jo. 1831, Hj. i Hemmeshøj, her, g. Ane Kirstine Petersen, f. i St. Ols. 1812, † 1864, byttede Embede med Eftmd. Vis. 1835: Byg-

ning meget maadelig og indskrænket, hvor indb. Und. ikke kan indføres. Ny Skole skal bygges, men man er uenig om Stedet. F. er ikke skikket til at være Lærer, lever i ulykkeligt Ægteskab, ellers, som det synes, en ærekær Mand. 1843: F. hører nu til de opvakte, men ikke i Embedet opvakt, kath. kummerligt. Hans Kone skal nu fungere som Degn ved de Konventikler, som Lærer Jensen i Spjellerup holder. □ 1851—59. *Mads Frederik Hansen*, f. i Braaby 1802, Væversvend i Næstved, Lx. Jo. 1834, L. i Hagedsted, her, † i Næstved 1888, g. Karen Nielsen, f. i Ladby 1797, † 1858, begr. i Herlufsholm. Vis. 1851: 64 Børn, H., tilforn Hagedsted, hvor han havde indladt sig med Bondevennerne, og det skal til Dels være derfor, at han byttede med Frey; skal være meget stridig, ellers due- lig. □ 1860—68. *Hans Jacob Albert Schiøtt*, f. i Næstved 1828, Lx. Jo. 1848, Hj. i Baarse, L. i Smerup, her, arvede en hel Del Penge, søgte og fik Afsked uden Pension, købte Islev- gaard ved Roskilde, tabte det meste af Formuen, maatte sælge Gaarden i 1879, Høker i Kbh., 1881 Bogholder i Diskonto- banken, Næstved, g. Emilie Augusta Seidenfaden, begge † i L. Næstved c. 1895.

1868—90. *Matthias Schøndorph*, f. i Branderup, S. Jyll., 1842, konst. II L. i V. Vedsted 1859—61, Lx. Tønder 1864, II L. i Rangstrup og V. Vedsted, L. i Stenderup, afsat af Re- geringspræsidenten p. Gr. af Edsnægtelse, Husl. paa Fyn, † i Kbh. 1921, g. i Fodby 1870 Marie Eleonora Lund, Fodby, f. 1850, fra c. 1891 Lærerinde i Fodby, † 1908. S. opsatte Slyngesnarer i Skolens Havehegn og fangede derved Raadyr, der fra Skoven paa den modsatte Side af Vejen vilde ind i Haven. Dette var ikke ulovligt, men det paadrog ham megen Uvilje, navnlig naturligvis fra Egnens Herregaarde. Han laa desuden i stadig Strid med Befolkningen og Sognepræsten og egnede sig i det Hele absolut ikke til Lærergerningen. Han fik sin Afsked uden Ansøgning, men med Pension. Efter sin Afskedigelse laa han i Proces med Eftermanden om De-

lingen af Jordloddens Afgrøde for Aaret 1890; han fik kun $\frac{1}{3}$ af, hvad han havde krævet. S. var velhavende og købte nu Sorø lille Ladegaard, som en Tid efter nedbrændte. Senere nedsatte han sig som Pengeudlaaner og Pantelaaner, men han døde som en fattig Mand. □ 1890—1930. *Niels Sørensen*, f. i Hørning 1865, se Spjellerup, Lx. Skaarup 1886, Vikar i Tranberg, Næstved og Kyse, her, g. 1892 Karen Margr. Kirst. Markussen, Vrønding, f. 1866, † 1920. Dt. g. m. Lærer Nielsen, Gundsømagle, og en Dt. Lærerinde i Frejlev. S. var Foregangsmand paa Landbrugets Omraade. Endnu ved den store Bellahøjdstilling i 1938 i Anledning af Mindefesten for Stavnsbaandets Løsning fungerede han som Dommer for Fjerkræ.

Forskole fra 1914, Bygning i Skraverup (se Høve).

15. Karrebækstorp (1731).

Distrikt. K., Gumperup (Klintby), Lindegaard, Silkenborghuset. *Bygning*. Den gl. Skole, 10 F. (oprindeligt 7), beliggende i K. By, solgtes i 1807 til Justitsraad Neergaard, og ny Skole opførtes mellem K. og Gumperup, 8 F. Egekæmningsværk, br. Murstens-Vægge, 3 Vær., 2 Bil., Bagerovn, br. Murstg. i Forst., Udhus. 1836: Brøndværk. 1861: Ny Skole, beliggende parallelt med tidligere Stuehus og paa den gl. Legeplads. En smal Strimmel Jord maatte købes af Claus Christensens Enke, ny Legeplads blev indtaget fra Skolejorden. Det gl. Skolehus blev Udhus, og de 2 gl. Udhuse solgt til Nedbrydelse for 19 Rd. — *Løn*. Fra 1842, se Karrebæk: + 5.2 $\frac{1}{2}$ Td. R., 5.2 $\frac{1}{2}$ Td. B., 21 Lp. Brød, 20 Sn. Æg, 10 Lp. Flæsk, 2.8 Lp. Ost, Offer 30 Rd.; det midl. Till., 6 Td. R. + 10 Td. B., samt 15 Rd. fra Degnen bortfaldt. *Jord*. Mt. Nr. 1, 9 Td. S. f. Byen, hvorpaa Skolen byggedes (Have 2 $\frac{1}{2}$). 1876: 1436 Kr.

† 1725. *Skole Anne*, f. 1660. □ 1730—† 55. *Søfren Jensen*

Hellestrup, f. p. Hellestrupgd. i Jylland 1684, ust., g. her 1732 Margr. Rasmusdt., Karrebæk. Vis.: Se Karrebæk. □ 1755—79. *Iver Nielsen Hersted*, f. 1729, Stud. Frederiksborg 1750, Husl. „paa Gaarden“ i Karrebæk fra 1751, her, t. Degn i Boeslunde, † 1794, g. i Fodby 1756 Apelone Weile, f. 1729, † i Fuglebjerg Sk. 1795. Børn: se Fuglebjerg og Spjellerup. — H. virkede troligt, flittigt, skikkeligt, ædrueligt. □ 1780—82. *Ole Christian Haldkjær*, f. 1760, Sk. i Sønderby, her, t. Degn i Kornerup-Svogerslev, † 1786, g. i Herslev 1780 Helene Sophie Rosendahl, Skuldelev Degnebolig. □ 1782—84. *Jensen*, se Haldagerlille. □ 1784—1809. *Søren Nicolajsen*, f. 1734, Skomager, g. Helveg Hansdt., f. 1744, † 1810. Ægteparret blev 1809 optaget paa Slagelse Hosp. Vis. 1800: Kun 3 Børn havde læst noget i Lærebogen, de andre holdt sig til Kath., Boglæsn. var god, man havde lært Salmer. N. er nu en gl. Mand, som ved lidet. 1808: Jeg fandt en gl. udlevet Olding som Skolelærer og en Ungdom saa raa og uvidende, som det vel var muligt at forestille sig denne. Af 40 Børn mødte 27. Der var ingen Liste over Børnene. Ikkun eet eneste Barn kunde læse nogenlunde taaleligt i Bog, og det var kommet andet Steds fra. De øvrige, hvoriblandt Børn paa 14 Aar, kunde ikke engang stave med Sikkerhed. Det lidet læste af Lærebog og Kath. var ene bundet ved Hukommelse, men paa ingen Maade fæstnet af Forstanden. Jeg haaber, at anden Foranstaltning skal kunne søges uden at formørke den gl. Sk.s Alderdoms Lys. Han bør afskediges, men da hans Vandel og Forhold har været ulasteligt, kvalificerer det ham til Pension, der nogenlunde kan sikre ham mod Mangel.

1809—12. *Søren Kysing*, f. i Aarhus 1782, Lx. Jo. 1809, t. Holmstrup, g. Maren Kiib, f. i Klim 1774, blev begge optagne paa Slagelse Hosp., hvor de døde henholdsvis 1855 og 1848. — Amtsprovsten i 1824: K.s ærlige Flid og ufortrødne Arbejdsomhed, hans stille og ulastelige Forhold fortjener al Ros. □ 1812—† 17. *Lars Jacobsen*, f. 1791, Lx. Br. Tr. 1812,

g. Margr. Jensdt., Ørslev, f. 1787, som i 1821 ægtede Hmd. Jørg. Sørensen, Ørslev. □ 1817—28. *Jens Bisserup*, f. i Slagelse 1792, Lx., L. i Slagelse, Sorterup, her, † i Køge 1873, g. i Slagelse 1806 Karen Christensen, f. i Birkerød 1783, † i Næstved 1855, begge begr. i Herlufsholm. De havde mange Børn og levede under meget fattige Kaar. — Kanc. $\frac{9}{3}$ 1826: B. bliver at entledige, hvis han ikke forbedrer sin Undervisning. — Han søgte sin Afsked p. Gr. af Sygdom og pensioneredes med det Bidrag, Degnen skulde udrede til Skolevæsenet. Hans eventuelle Enke skulde nyde i Pension af Embedet 6 Skp. R., 10 Skp. B. og $7\frac{1}{2}$ Rd. — „Skolen var geraadet i dybt Forfald ved B.s psykiske Svaghed og Drikfældighed“. — B. maa paa en eller anden Maade have gjort sig fortjent senere, for han fik Sølvkorset. Vis. 1825: 40 Børn, B. ej ganske uduelig. Fremgang maadelig. Læreren drikfældig, han er advaret et Par Gange. Jeg gav ham nok en Advarsel. □ 1829—32. *Jensen*, „en duelig og nidkær Lærer“, se Menstrup.

1832—33. *Bøgh*, se Sneslev. Af Erik Bøghs „Erindringer“: „Skoven laa lige ved (Torp Skole) og tæt ved „Lodne Hoved“ Klint, rigtige Bønderhuse, rigtige Bønderfolk, rigtig Bondesjællandsk! Og Skolen: Et helt Landsted med Stuehus og 2 Udhuse, og der var Have og en stor, stor Mark til Huset. Jeg stormede straks (Familien var netop ankommet til K. Skole) ud i Haven: Blommer næsten saa store som Æg, gule, blaa, i Skæppevis. 2 Rækker Kæmpeplanter, der stod paa begge Sider af Hovedindgangen, med Stængler som Medestænger, omvundne med de dejligste lyserøde, purpurrøde, gule, chamois og hvide Blomster af Størrelse som Tvebakker. Det var Stokroser, — Pragtblomster, hvis Tilværelse jeg aldrig havde anet. Solsikker saa store som mit Ansigt. Stengærdet omkring Haven og udenfor i Vænget langs Markskellet et helt Buskads af Træer og Buske: Hvidtjørn, Røn, Hyld, Kaprifolier, et Benvedstræ, Brombærranker. Vellugtende

Spireaer, Kongelys, Klokkeblomster, Linariaer, jeg vidste næppe, om jeg var vaagen, men det følte jeg, at denne dejlige Septemberdag aldrig vilde kunne glemmes“ (forkortet).

1834—37. *Johan Henrik Fix*, f. i Kbh. 1805, Lx. Jo. 1833, t. Sludstrup, † 1873, g. Maria Marcussen Høeg, f. 1802, † 1888. F. blev i 1843 Formand for „Sorø Amts Skolelærerforening“ og var Fmd. for en Understøttelsesforening for Læres Efterladte i Sorø m. fl. Amter. Han udgav en Del Skolebøger: En Læsebog, „Danske Stiløvelser“, „Praktisk Regnebog“, „Ledetraad i Fædrelandshistorie“, „Udtog af Birchs Bibelhistorie“ m. fl., og han var Redaktør af Bladet „Samleren“. □ 1837—38. *Meyer*, se Menstrup. □ 1839—† 56. *Jens Carl Hammer*, f. i Kbh. 1813, Lx. Jo. 1838, g. Cecilie Kirstine Hansen, f. i Karrebæk 1815, † 1860. Vis. 1851: H. har udviklet sig til meget god Kateket. Skolen er nu meget god. □ 1856—59. *Laurids Christian Ditlev Poulsen* fra Sorterup Skole, f. 1830, Lx. Jo. 1851, Hj. i Munkebjergby, II L. i Sørbymagle, her, t. Fuldbj og i 1874 t. Slaglille, g. i Sorø 1858 Maren Christine Smith, Sorø, f. 1831. □ 1859—88. *Carl Theodor Qvortrup*, f. paa Sandlynggaard, Stenlille, 1818, Lx. Jo. 1840, L. paa Masnedø, se Enø, † i Kbh. 1892, g. her 1849 Maren Ommel, Enø Skole, f. i Rise 1818, † 1899. □ 1888—93. *Hans Karl Jørgensen*, f. i Ballerup 1863, Lx. Jo. 1885, Vikar i Sørbymagle og Egeslevmagle, II L. i Karrebæk, her, g. Julie Jacoba Sofie Jacobsen, f. i Krogstrup 1865. □ 1893—1907. *Henrik Mathiasen Nielsen*, f. i Sølvsten 1857, Lx. Ranum 1880, L. ved Oddense Højskole, Hj. i Laurbjerg, Haarup, 1883 II L. i Oddense, her.

Sy- og Pogeskole. 1868 *Margrethe Oppermann*. 1871—78 *Petrea Carstensen*, f. 1821, L. ved Mullerup Pogeskole, her, tillige Uddeler i en Forbrugsforening.

16. Tjæreby (¹/₄ 1728).

Laurence de Boysset, f. i Frankrig, kom her til Landet i

Christian V's Tid, var Militær, blev Oberstløjtnant, købte Basnæs i 1714, † 1728, funderede paa sit Dødsleje Tjæreby Skole — „Gud alene til Ære, fattige Børn til Forfremmelse og Oplysning“ —, og Gavebrevet undertegnede d. ¼ 1728 af hans Søn Christian Frederik. — Skolehuset: 8 Fag Egebindingsværk, muret, skraa Gavle, Straatag, dobbelt Dør paa hver Side af Huset, midt i Huset en Skorsten; fra Forstuen en Dør til Skolestuen, hvor 2 Karme med 4 Vinduer, Jernbilæggerovn, 2 Borde tilsammenhæftede, 3 Bænke fastslagne paa Væggen, 7 Skamler eller løse Bænke, 3 Hylder fastslagne. Fra den modsatte Side af Forstuen en Dør til Sengeskammeret, hvor en Karm med 2 Vinduer, 1 jævn Bilæggerovn, 1 Bord med Skuffe, Sengested med Ramme om; derfra en Dør til Køkkenet, hvor 1 Karm med 1 Vindue, videre til Spisekammeret, hvor 1 Karm med 1 Vindue og 3 Hylder fastslagne, Loft overalt, i Køkkenet en Lem til Loftet og en løs Stige. Gulve: Skolestue og Kammer Mursten, iøvrigt Kampesten. Huset skal Ejerne af Basnæs til evig Tid holde i den Stand, det er sat, uden at lade det forringe, saafremt de ikke vil drage Guds Straf og Forbandelse over sig. — Til Skoleholder antager jeg nu straks en Karl, som forstaar sin Kristendom, Luthers liden Kathekismus og dens Forklaring og kan læse, skrive og regne, hvilken har at føre et ærligt, kristeligt og gudeligt Levned og sig efter denne Fundats at rette og forholde, saafremt han agter ved Skolen at forblive. Han skal uden Betaling undervise i Kristendommen 12 fattige Børn med Læsning, Skrivning og Regning af Sognet, som jeg og Arvinger antager og lader ham overlevere, men for andre Børn, som til ham vorder satte i Skole, maa han tage Betaling, som Skik og Brug er. Skoletjenesten skal han fra Paaske til Mickaelsdag, Sommeren, begynde om Morgenen Kl. 6 slæt med Bøn og Sang og vedblive til Kl. 11, da han ender igen med Sang. Kl. 1 slæt begynder han igen med Sang og underviser til Kl. 6 slæt om Aftenen, da han ender med Bøn og Sang. Fra

Mickael til Paaske, Vinteren, paa foreskrevne Maade fra 8—12 og 1—4. — Skoleløn 50 Rd., nemlig Renterne af 1000 Rd., der til evig Tid skal blive staaende i Basnæsgaard, og Godsets Bønder i Tjæreby Sogn skal til Ildebrand levere ham 30 Læs Tørv. — Biskoppen anmodes om at visitere Skolen. Skulde nogen nogen Tid være saa ukristelig Kapitalen og den oprettede Skole, og hvad heri er meldt, at ville forandre, forringe eller tilintetgøre, maa han vente sig den allerhøjeste Guds Straf med timelig Ulykke, evig Død og Fordømmelse, hvorfra Gud naadelig bevare mig, mine Arvinger og Efterkommere til Basnæs, for Jesu Kristi Skyld alene. Amen. (Forkortet).

1737 og 1739: Lundby, 14 Gd., 4 Hs., Lundstorp, 4 + 0, og Egeslevlille, 5 + 1, samt af Egeslevmagle Sogn, 4 + 0, kan søge den funderede Skole, dog at de 12, som skal læres fri, tages af hele Sognet. Sogndegnen kan tilkomme at holde Skole for Tjæreby, 11 Gd. + 6 Hs., Vedskølle, 15 + 7, og Basnæs, 0 + 4; og Degneboligen tilbygges 4 Fag til Skolebrug. Tystofte, 10 + 3, henvises til Smidstrup Skole. 1740: Som Byerne i T. Sogn er ikke vidtløftigere fra hinanden beliggende, end at jo Ungdommen bekvemmelig af Skoleholderen kan forrettes, saa holdes ikke fornødent at bekoste en Degneskole, alene at Degnen ugentlig gaar om i Sognet for at undervise Ungdommen efter Loven. Tystofte kan besøge Tjæreby Skole, hvorved Sognet samles. Foruden den funderede Løn har Grev Holstein tilstaaet Skoleholderen Græsning og Foder til 2 Køer og 6 Faar samt 6 Td. Byg, som repareres paa Sognet. (Se Indledning til „Nye Skoler“).

Distrikt. 1811: ÷ Vedskølle Distrikt og de 4 Gd. af Egeslevlille. 1824: 2 Gd. af Egeslevmagle Sg. kan henhøre til Tjæreby. *Bygning.* 1809: Bagerovn, Kobberk., Blyvind., Brønd som Hyllested. 1816: + 5 F. til Skolestue og 1 Kammer. En Længe, tilbygget Udhuset, 4 F. til Beboelse, ejedes af Læreren, som senere skænkede den til Sognet mod, at hans Enke

erholdt Fribolig for Livstid. 1842: Skolest. udv. med 2 Fag. Basnæs og Distriktet ejede nu Lærerbolig og Udhus, Lærerenken de 4 F., og Distriktet ejede Skolestuen!! D. $\frac{5}{7}$ 1854 frikøbte Godset sig fra Vedligeholdelsespligten for det gl. Stuehus ved at betale Kommunen 1000 Rd. 1855: Ny Bygning paa det gl. Skolehus' Plads, 9 F., til Lærerbolig. 1885: Pogeskole, 11 F. 1908: Ny Bygning til 2 Skolestuer. *Løn.* Fra Tjæreby Degnek.s Nedl. i 1812: + 5 Rd., 8.3 $\frac{1}{4}$ Td. R., 11.4 $\frac{1}{4}$ Td. B., 30 Sn. Æg, 30 Maal Mælk, 2 Fv. Brænde, Offer 20 Rd. — Lønnen fandtes i 1824 at overstige Anordningens Fordring med 2 $\frac{1}{2}$ Td. R. + 6 Td. B.; man fandt det derfor rimeligt, at denne Lærer skulde yde Pensionen til Slagelse Latinskole og besørge Embedsbrevens Befordring. Den funderede Lønning indgaar nu i Kommunekassen. *Jord.* Mt. Nr. 3, 4 $\frac{3}{4}$ Td. N. Ø. f. Byen, Huspl. m. Have (3 $\frac{1}{2}$) N. i Byen, fra 1813 tillige Mt. Nr. 2a af Degnejorden, 1 $\frac{1}{2}$ Td. N. Ø. f. Byen el. den søndre Del af Degnejorden. Denne bestod af Mt. Nr. 2, 7 $\frac{3}{4}$ Td. N. Ø. f. Byen, Huspl. m. Have i Byen, S. f. Kirken. Sognepræsten købte Degneboligen, 10 F. + 2 Udhus. — 1876: 2033 Kr.

1728—† $\frac{8}{4}$ 50. *Jens Andersen Galschiøt*, „er nok Stud.“, g. 1) her 1728 Sidse Marie Olufsd., † 1745, 2) her 1747 Maren Olsdt., † 1749, 3) Margr. Elisabeth. Vis. 1739: Degnen kath. nogenlunde, Præsten meget godt, Ungd. fandtes skikkelig, saavidt Læsn. angaar, og adskillige ret smukke i at forstaa og svare af eget Begreb. 1749: I Lundby skal Forældrene for mange Aar siden have baaren Omsorg for, at deres Børn maatte lære noget godt; de var langt bedre end de andre, hvorvel og disse fandtes upaaklagelige og var overalt gode i Læsn. i Bog. □ 1750—57. *Christian Bager*, t. Terslev, g. 1) her $\frac{17}{7}$ 50 Fmds. Enke, † 1755, 2) her 1756 Frederikke Nielsdt. Bagge. Dødsbo 1755: 1 Ko, 1 Kvie, 3 Faar, 2 Galte, 1 So, 1 Gase, 5 Gæs, 2 Høns, 6 Ænder, $\frac{1}{2}$ Tylt Bræder, 1 $\frac{1}{2}$ Tylt Lægter, 4 Sparrer. I Skolestuen 1 Madskab, 1 Krog-

skab, 1 Hængeskab, 1 grøn Himmelseng. Se Randers, Skørpinge.

1757—77. *Frederik Anton Böhme*, f. 1730, Stud. Christiania 1751, t. Agersø, g. 1) Conradine Elisabeth Jonassen fra Boeslunde Degnebolig, f. 1748, † 1777, 2) her 1779 Anna Cathrine Breson, f. i Slagelse 1739, se Sneslev, † 1790, 3) Ellen Simonsen, † i Alsted 1829. Grev Wedel Jarlsberg, Basnæs, lovede i 1765 B., at han skulde faa Degnekaldet som Tillæg til Skolekaldet mod, at han holdt Adjunkt i Skolen, men Biskoppen kunde for Menighedens Skyld ikke indgaa paa dette og mente desuden, at saavel Degne- som Skoleholderløn hver for sig var meget gode. Provstevisitats 1759: Jeg maatte græmme mig i T., hvor de konf. var nogenlunde, men Resten, og helst dem, der skulde kaldes Skolebørn, grove og vanvittige. Drengene paa 14 Aar kunde ikke læse i Bog, vidste ikke Morgen- og Aftenbøn. Jeg maatte da spørge, om der ikke blev holdt skole i Byen, og hvor Skoleh. var, da han ikke indfandt sig, og jeg lod ham da ved Degnen tilkalde, da han sad nederst i Kirken. Han kom, men havde ikke Liste paa sine Børn og undskyldte sig, at som ingen Børn den ganske Sommer gik i Skole, kunde han ingen Fortegnelse give, men jeg maatte lære ham noget andet etc. Jeg vil ikke tale om, at Magister Hegelund forblev i Sakristiet under al Visitatsen, da han er mer end Provst i sine Tanker, som Skoleh. vil træde i hans Fodspor og mener, at Visitatsen rører ikke ham. 1765: Menigheden er en af de sletteste her i Herredet, grov, vanvittig, som en Dreng i Fjor, 14 Aar, kunde ikke læse Morgenbøn. □ 1777—82. *Fjeldsted*, se Høve. □ 1782—86. *Cassau*, se Ørslev. Vis. 1785: Strengt Hoveri, Armod, Fattigdom har foraarsaget baade her og andetsteds, at Guds Kundskab ikke kan udbredes. Der er dog Anledning til bedre Haab. Det nye Herskab paa Basnæs understøtter den værdige Præst, men hans Degn, Daniel Breson, duer ikke i mange Henseender. Nylig fik jeg ham ydmyget ved skarp Irettesættelse og

Mulkt. Det hjælper for en Tid. □ 1786—88. *Fjeldsted*, se Høve, indviede sin Skoletjeneste ved paa en Auktion at købe et Par Sølv-Knæspænder og et Par Tombaks Skospænder, hienholdsvis for 1 Rd. 1 Mk. 1 Sk. og 1 Rd. □ 1788—98. *Jens Poulsen Kløhn*, f. 1759, Underofficer, været Skoleh. fra 1780, t. Skælskør, † 1813, g. her 1791 Enke Mette Catharina Altover, f. Rossing 1761, se S. Bjerre, † i Skælskør 1847. Provst Falck, Tjæreby, om K.: Han er mig umistelig, dels i Henseende til Ungdommens Undervisning, dels og i H. t. den Assistance, jeg og andre mine Herredspræster kan have af ham at prædike for os i Tilfælde af Sygdom, Rejser eller Forretninger. Vis. 1789: (150 Børn) K. er herlig oplagt til Undervisning, anvender berømmelig Flid og kath. saare godt. Børnene gjorde fornøjeligt Rede for deres Børnelærdom, læste fermt i Bog, vidste noget af Bibelhist. og havde lært smukke Salmer.

1798—† 1829. *Hans Christensen (Braaby)*, f. i Braaby 1774, Stud. Slagelse 1796, c. ph., se Ørslev, g. 1) i Ørslev 1798 Ane Cathrine Cassau, f. 1774, † 1799, 2) Ane Kirstine Møller, f. 1767, † 1845. Dødsbo 1799: 1 sort Ko, 1 sortbrogget Kvie, 4 Faar, 1 Væder, 1 Gaas. — Biskop Balle havde holdt C. paa Slagelse Latinskole, og 1796—97 spiste han ved Balles Bord. Sognepræsten tilskrev i 1811 Biskoppen om 3 unge Mænd, han ønskede at antage til Konfirmation: J., 21 Aar, 4 Aars Præparation, forsømt i sin Ungdom, fattig, forladt af næsten alle, skikkeligt og stille Menneske, læser godt i Bog, kan Luthers Kath., er lidet kendt med Lærebogen, kan ikke skrive eller læse Skrift, udskrevet til Soldat. — C., 18—19 Aar, læser godt i Bog, kan Luth.s Kath., kan ikke skrive el. læse Skrift, forsømt, fattig, faderløs, skikkelig, haabefuld. L., 21 Aar, læser temmelig, kan lidt af Kath., kan intet skrive el. læse Skrift, forsømt, fattig, venneløs, har gaaet 4 Aar til Præparation, er ved sidste Session udskrevet til Landsoldat, i Forhold skikkelig og sædelig. De har alle 3 saa svage Fatte-

evner, er saa forsømte i deres Opdragelse og saa forladte af Menneskers Hjælp, at det ikke nytter at holde dem længer fra at blive konfirmerede. Skal Skolekommissionen bedømme disse svage og fattige Subjekter til idelig Skolegang, da vil ingen have dem i Tjeneste. De udsættes for at blive mere nøgne og fattige, end de er, lide Hunger og ondt og tilsidst desperere over deres haarde Skæbne. — Vis. 1801: En stor Mængde Børn var forsamlede. De svarede for en god Del med Færdighed og Forstaaelse af Lærebog og Katk. De havde lært noget af den bib. Hist.; mange skrev, tillige lært Salmer. Boglæsn. var kun maadelig. Herom fandtes alvorlig Erindring Sted, og Vejledning blev givet til Forbedring. B. underviser med Flid, kath. meget godt og synger vel. 1809: Over 150 Børn og kuns for 1 Lærer. De undervises af den duelige Lærer B. Jeg lod, da Skolehuset er for lille, Ungd. samles i Kirken og fandt mig meget vel fornøjet. Skolen er delt i 3 Klasser. 1817: g×, mg, g, mg, mg, B. holder Aftenskole. 1826: 100 Børn, mg?, mg, mg, mg.

1829—† 42. *Rosenqvist*, se Vedskølle. □ 1843—78. *Carl William Reistrup*, f. i Kbh. 1805, se Bistrup, Lx. Jo. 1837, Hj. i Viksø og Vallensved, L. paa Omø, her, † i Skælskør 1880, g. Anne Marie Olsen, f. i Skuldelev 1810, † 1874. — Vis. 1852: 87 Børn, Bygning ret god, men Tømmeret skal være raaddent, og der skal paaligge Basnæs Forpligtelse til at vedligeholde den. R. duelig og flittig. NB. Begge Lærerne beskyldes af Præsten for at være stolte og stridige, men han lider nok af samme Fejl. □ 1878—89. *Kristian Julius Petersen*, f. i Christianshavn (Skole) 1845, Lx. Jo. 1865, Husl., L. i Venslev, Horns Hd., her, t. Skuldelev, † 1913, g. Johanne Sophie Larsen, f. i Vig-Asminderup 1846. □ 1889—98. *Kristen Kristensen*, f. 1841, Lx. Lyngby 1861, L. i Handest, her, g. Laura Frederikkè Høgdal, f. i Vejle Amt 1841, † i Næstved 1921. K. blev i 1895 anklaget for at være for opmærksom mod en kvindelig Kollega, men Ministeriet res. d. 10/7 96:

Da man ikke ser, der er fremkommet nogensomhelst Støtte for Sandheden af de paagældende Rygter, og da man heller ikke skønner, at de paagældende paa noget Punkt har overskredet den Grænse for deres personlige Omgang, som Hensynet til andres mulige Domme om denne maatte drage, har man ikke kunnet finde tilstrækkelig Anledning til at foretage videre i Sagen. K. holdt derefter Hj., bl. a. Nielsen (Skørpinge), og entl. efter Ansøgning med Pension. □ 1898—1906. *Niels Christian Elias Nielsen*, f. 1868, Lx. Gedved 1887, L. i Sønderlem, Selling, Etterup, her, t. L. og Kantor i Stege, g. Kristine Knudsen, f. i Ørrevad 1869, † 1937. N. har været Overdirigent for den sjæll. Centralsangforening og har udgivet nogle Sangbøger.

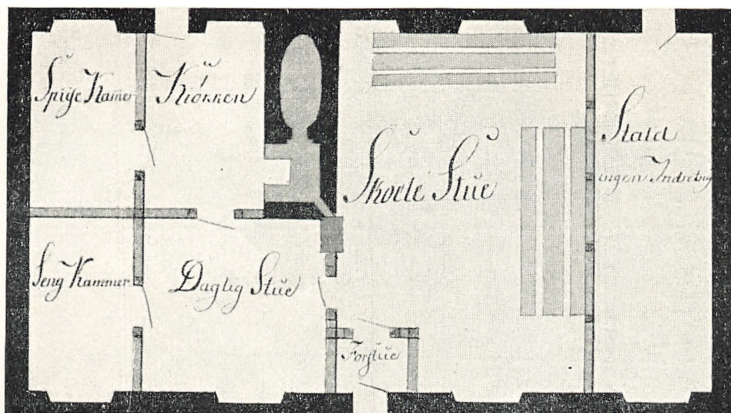
Pogeskole. $\frac{1}{9}$ 1878— $\frac{1}{8}$ 88. *Hulda Jensen*, f. Hansen 1827, ueks., Skolestue og Lejlighed blev indrettet paa Fattiggården. Løn 300 Kr., Br. og en lille Have. — Pogeskolen nedlagt, og *II Lærerebede* oprettet $\frac{1}{8}$ 1888. Indtil 1893 *J. P. Hedegaard*, til 1898 *Søren Johan Heiberg Christiansen Lyngby*, f. i Herfølge Sk. 1871, Lx. Jo. 1891, t. Martofte og 1907 I L. her, † 1920, g. i Thostrup 1899 *Christence Grønning Nielsen*, Thostrup Sk. — „L. hørte til de beskedne og stille i Landet, der trofast og dygtig passede sin Gerning“. (Sorø Amtstid.) 1898—1904. *Louis Kæstel*, f. 1877, Lx. Jell. 1898, t. Tolstrup, se Tingjellinge.

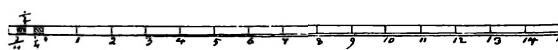
B. Frederik den Fjerdes Skoler

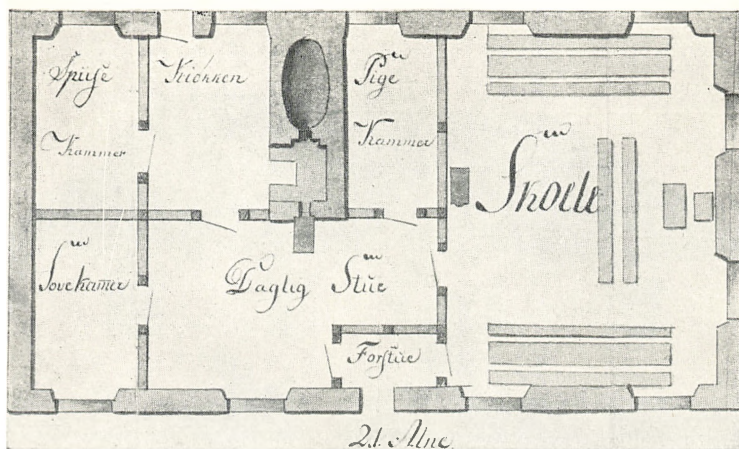
($\frac{7}{2}$ 1721).

Til Guds Ære og Ungdommens desbedre Optugtelse i Gudsfrygt og fornødne Videnskaber indrettede *Frederik IV* paa Kongens 12 Rytterdistrikter 240 Skoler, en Skole for hver 280 Td. Hartkorn (Ht.). I Antvorskov Rytterdistrikt indret-

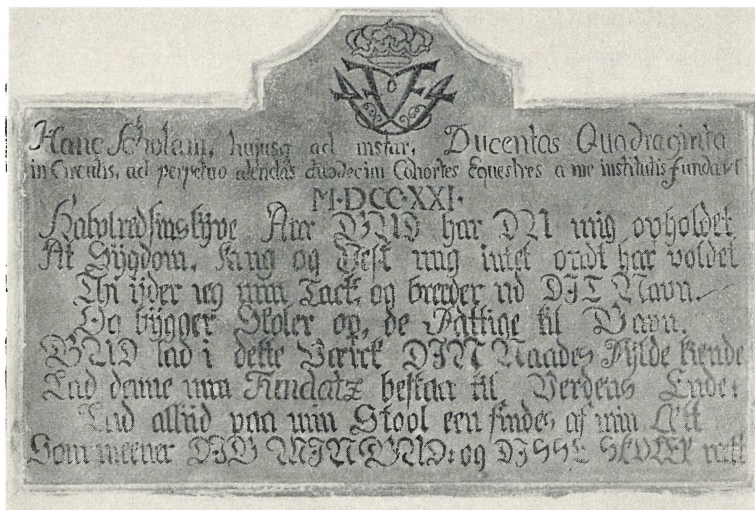

 Grundplan over en Frederik IVs Skole, som den oprindelig var indrettet.

Grundplan af Frederik IVs Skole, ombygget efter Jordernes Udskiftning c. 1790. (Laur. Pedersen.)

*Indskriften over Hovedindgangen til Frederik IVs Skoler
(Den gl. By i Aarhus.)*

*Den gl. Rytterskole i Vedbysønder, hvortil en Del af Kirkerup
Sogn henhørte. (Skolemuseet.)*

tedes 20 Skoler, hvoraf 9 i Flakkebjerg Herreder; senere regnedes ogsaa Kirkerup og Tingjellinge blandt Kongens Skoler. Ved Skoledistrikternes Inddeling efter Hartkornet fik mange Børn en lang Skolevej. De søgte dog i Regelen Skole „eftersom dem belejligst kunde falde“, men man hørte ofte om „Bondens Fortrædelighed over at betale sit Skolekontingent til en Skole, hans Børn ej kan komme til.“ — *Bygning*: 9 Fag, grundmuret, Tegltag, Forstue, hvorfra Indgang til Skolestuen (3), fra denne Indgang til Dagligstue og derfra til Sovekammer, fra Dagligstuen endvidere Dør til Køkkenet, hvorfra der var Dør til Spisekammer og Dør ud til Gaarden. Med Indgang fra Gaarden var der Stald i den ene Ende af Huset (ved Skolestuen), 1 Skorsten, 8 Vinduer à 48 smaa, blyindfattede Ruder, udvendige Vinduesskodder, brændte Murstensgulve, men i Stalden Kampestensgulv. Fra den aabne Skorsten med Ildsted og Bagerovn fyredes i Lerkakkelovnen, der opvarmede baade Skolestuen og Dagligstuen. Vand fik man fra Gadebrønden. Skolebordene var Pæle, nedrammede i Gulvet, oven paa hvilke der var fastlagt Bræder. Over Indgangsdøren var indmuret en Tavle, der oplyste, at Kongen havde opført 240 saadanne Skoler i de Distrikter, der skulde underholde 12 Ryttereskadroner. Nedenunder stod:

Halvtredsindstyre Aar, Gud, har du mig opholdet,
 at Sygdom, Krig og Pest mig intet ondt har voldet.
 Thi yder jeg min Tak og breder ud dit Navn
 og bygger Skoler op, de fattige til Gavn.
 Gud, lad i dette Værk din Naades Fylde kende,
 lad denne min Fundats bestaa til Verdens Ende,
 lad altid paa min Stol En findes af min Æt,
 som mener dig, min Gud, og disse Skoler ret.

Over Skoledøren:

Forsøm ej Skolegang i dine Ungdoms Dage,
 tænk paa den Levetid, du endnu har tilbage,
 hav ingen Ting saa kær som Herrens sande Frygt,
 tak dog den Konge, som har disse Skoler bygt.

Over Stuedøren:

Velsigne det, o Gud, som jeg mig foretager.
Gid jeg i Gerning og i Ord dig ej forsager,
gør mig mit Embede, gør mig det altid let,
forhjælp mig med din Kraft til at forrette det.

Over Sovekammerdøren:

Sødt og roligt kan vi sove,
Dagens Møje glemmes her,
Gud og Kongen maa vi love,
Nattero det bedste er.

Over Spisekammerdøren:

Lyster du Postej og Tærter,
udaf sligt vi intet har,
Landsbyretter, Kaal og Ærter,
staar udi hvert andet Kar.

Over Køkkendøren:

Brygge, bage, to og tvætte,
Maden koge og anrette
vores Køkkenarbejd er.
Balle, Strippe, Rist og Pande,
Potte, Gryde, Spand og Kande
er vor Piges Haandgevær.

Ifølge Overlærer Laurits Pedersens Undersøgelse skal Versene være forfattede af Sognepræst Jørgen Friis, Helsingevalby.

Ved kgl. Res. af $7/5$ 1729 fik hver Skole en Jernkakkelvov, i L. Haldager En, som vog 2 Skpd. 9 Lpd. 4 Pd. à Skpd. 7 Rd. — Instruks af $28/3$ 1721: Sognepræsten foreslaar Skolemesteren, der skal oplære Ungdommen i Luthers liden Katekismus samt Regning, Læsning og Skrivning, Provsten eksaminerer ham, og Amtmanden har Kaldsretten. Løn: 24 Rd., 2 Skovlæs Brænde, af hver Td. Ht. 1 Lp. Hø + 1 Lp. Halm, af hver 20 Td. Ht. 1 Læs Tørv, fri Græsning til 2 Køer og 6 Faar, og skal de Husmænd, der har Børn, gøre Skolemesteren 2 Dages Arbejde om Aaret eller betale ham 1 Mk. (Husmændene havde intet Hartkorn). Øvrige Bestemmelser som ved Forordn. af $23/1$ 1739. — Indberetning af 1739: Se Plessens Skoler.

Af Hyllested Skoledistrikt solgtes S. Jellinge i 1723 til

Fuirendal Gods og Resten i 1740 til Sognepræst Ferslew, men Kirke og Skole forblev i Kongens Eje. I 1731 købte v. Plessen Tjustrup-Haldagerlille Sogne. Derved forrykkedes Ligningsforholdene, hvorfor Antvorskov Amt i 1733 udsendte ny „Repartition (Ligning) over, hvad Byer og Hartkorn, som til hver af de 18 Skoler er henlagte af Ildebrand og Furage at kontribuere“ (yde). 1) Til Faardrup Skole yder F., Snekkerup, Halkevad, $\frac{1}{2}$ af Ormslev. 2) Skørpinge: S., Sørbylille, Stude, Serdrup. 3) Flakkebjerg: F., Hemmeshøj, Erdrup. 4) Hyllested: H., Vemmeløse. 5) Gimlinge: G., Gimlinge Torp, Vollerup, Bierup, Landsgrav, Skovsgaard. 6) Sørbymagle: S., Rosted, Kirkerup, Bødstrup, Sludstrup. 7) Haldagermagle: H., Tingjellinge, Eskildstrup, Lindebjerg, Kongskilde. — I 1774 solgtes den resterende Del af Antvorskov Distrikt. Derved kom Gimlinge, Sørbymagle, Kirkerup, Tingjellinge og Haldagermagle under Gyldenholm Gods, Skørpinge under Antvorskov, Flakkebjerg dels under Gyldenholm, dels under Holsteinborg, dels i Selveje, Faardrup delvis under Holsteinborg, iøvrigt Selvejere. Ligningen blev nu meget forvirret. Skoleholder Randers klagede i 1779 over, at han paa andet Aar kun havde faaet lidet af sin Løn, og han havde dog den ganske Vinter haft 20—30, ja, undertiden 40 Børn at læse for, men Finansraad Koes, Antvorskov, erklærede, at før Rentekammeret havde refunderet ham det forskudte, betalte han ikke mere. Amtmanden tilstod, at det var tungt, ja, vel haardt, at Skoleholderne ikke kunde faa deres Løn, men han kunde intet udrette. 3 Skoleholdere rejste til København for at klage over Forholdene, som endelig blev ordnede ved Reskr. af $\frac{16}{10}$ 1782. Der var nu 17 Skoledistrikter — Tingjellinge ikke inkluderet — med tilsammen 5336 Td. Ht., altsaa til hver Skole 313 Td. 7 Skp. — Udgifterne var 24 Rd. i Pengeløn, 3 Fv. Br. à 3 Rd. og aarlig Reparation af Bygning 4 Rd., ialt 37 Rd. pr. Skole. Efter at det Beløb, 13 Rd. 2 Mk., som Gyldenholm Gods skulde udrede til Kirkerup, og 2 Rd. af Valby-

gaard m. m. ved Amtmanden var blevet fordelt til Skoledistrikterne, paalignedes Resten med ca. 36 Rd. pr. Skoledistrikt eller $11\frac{1}{16}$ Sk. pr. Td. Ht. — Naturalydelseerne skulde præsteres efter Anordn. af 1739. — Ved Stadfæstelse af Skoleplanerne i 1824 bortfaldt samtlige Bestemmelser fra de Antvorskovske Skoleplaner.

Lys(e)pengene fra Rytterdistrikternes og Købstædernes Kirker fordeltes fra Stiftets almindelige Skolekasse til de Skoler, der oprettedes i H. t. Forordn. af 1739, i Flakkebjerg Herreder dog ikke til Skolerne paa Holsteinborg Gods, altsaa kun til 1) Degneskolerne ($\frac{1}{2}$ Portion) i Høve, Magleby og Agersø, 2) til „Nye Skoler“ ($\frac{1}{1}$) i Glænø, Egeslevmagle, Smidstrup, Sneslev, Herlufsholm og Omø samt 3) til Enø Løbeskole ($\frac{1}{1}$). Ogsaa Tjæreby og Stignæs fik en Portion. Beløbet skulde indgaa i den vedkommende Skoles Kasse, som jo styredes af Proprietæren; men der var „Diffikulteter“ derved, som f. Eks. gav sig til Kende ved, at „Proprietæren eller Fogeden selv tager det, endogsaa der, hvor Proprietæren ikke kontribuerer en Hvid til Skoleholderen“. — Det bemærkes, at et eventuelt overskydende Beløb i Skolekassen ifølge Forordningen kunde tillægges Skoleholderens Løn. — Ved Reskr. af $20\frac{2}{3}$ 1782 befaledes det Proprietærene paa Antvorskov Rytterdistrikt, som i nogle Aar havde nægtet at udrede Lyspengene, at de under militær Eksekusion havde „at udbetale saavel de tilbageholdne som fremdeles at udrede Lyspengene“. Fra 1813 betaltes alle den Slags Penge i Rbd. Sølv, men Hr. Thanch protesterede; han vilde kun erlægge Skælskør Kirkes Lyspenge, hidtil 6 Rd., „efter gammel Stil“. Samme Aar berettes, at Sorø Amtstue „besværes af de Skolelærere, der skal have Lyspenge“. Det var blevet Skik i de meget dyre Krigstider, at de fattige Lærere hævdede det ringe Beløb. — I Anordningen af 1814 staar Lyspengene vedvarende opført som Indkomst for Skolekasserne; men for Magleby og Stignæs Skoler „glemte“ man at hæve dem fra 1816—20.

1. Flakkebjerg ($7\frac{1}{2}$ 1721).

Distrikt. F., og indtil 1740 + Vemmeløse. *Kaldsret* fra 1814: Skoledirektionen, men Holsteinborg hver 4. Gang. 1841: Skoled. *Bygning.* 1825: Ny Skole, 11 F., 4 Vær., 1 Vindovn, 1 Bil., Brædeg. i 3 Vær., øvr. Murstg., Udhus før 1800. *Løn.* Fra Høve-Flakkebjerg Degnek.s Nedl. i 1802: + 4 Td. R., 7 Td. B., 11 Gæs, 22 Sn. Æg, 11.10 Lp. Brød, Offer 30 Rd. 1824: + $4\frac{1}{2}$ Td. R., 6 Td. B. ved Ligning, hvoraf Halvdelen hidtil var givet som midl. Till. — *Jord.* Mt. Nr. 2, $6\frac{1}{2}$ Td., Huspl. m. Have(3)N. i Byen, Lod N. V. for Byen v. Snekkerup Mark. Fra 1803 tillagt Degne-Mensalhusene, se Høve, Mt. Nr. 57 og 58 N. V. i Byen, af hvilke det ene i 1843 bortfæstedes for 25 Rd. i Købesum (Arvefæste) og 4 Rd. i aarlig Afgift til Embedet samt derefter 25 Rd. i Købesum for hver ny Ejers Tiltrædelse. Købesummerne skal gøres frugtbringende for Embedet. Det andet, „Sangerhus Nr. 1“, nedbrændte i 1878. Embedets Indtægt af Hus og Jord er for Tiden 16 Kr. aarlig. — Skolen opførtes i 1825 paa Mt. Nr. 9 V. f. Kirken. Den gl. Skole laa paa østre Spids af den nuværende Kirkegaard med Front mod Slagelsevejen. Mellem Skolens og Kirkens Jord gik en Vej. — 1876: 1670 Kr.

—† 1729. *Rasmus Tejlgaard.* □ 1729—† 72. *Morten Sivertsen Flackebjerg*, f. her 1702, se Reinstrup, Stud. København 1722, g. 1) i Magleby 1731 Birgitte Sophie Mortensdt., 2) † 1749. I 1757 klagede Bymændene over F., og Provsten skønnede, at „ermeldte F. i Henhold til Forordningen som en Person, der ej har levet skikkeligt, ej oplært Ungdommen flittigt og ej efterlevet sin Instruks, jo bør uden videre Proces afsættes. Vel er det saa, at man paa den ene Side nødvendig vilde et fattigt Menneske fra Brødet, men igen, naar man konsidererer (anser) Menighedens Opbyggelse, som derunder lider, Ungd.s Forsømmelse og Vanvittighed, maa sliig Person heller removeres (afsættes), end Guds Ære skal lide.“ Biskop-

pen (Bisk.) gav F. en Irettesættelse og lod ham skriftligt forpligte sig til Flid og Forbedring i Fremtiden, og Præsten blev anmodet om at føre flittigt Tilsyn med hans Undervisning og Livsførelse. — Af Dødsboet: 1 rødbrøget Ko 14 Rd., 1 Faar 1 Rd. og en Gaard, 1 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 1 Album Ht., tilskødet ham af Faderen i 1739, nemlig 3 Agre i Dalmose-, 4 i Hede- og 3 i Frankerupmarken, der vurderedes til ialt 40 Rd. Datteren Birgitte, der tjente Skoleh. Fehmø, Tyelse, havde Skødet i Pant paa et Laan, 24 Rd. 4 Mk., hun havde ydet sin Far, men Gaarden solgtes ved Auktionen til Anneksbonde Lars Nicolajsen, her, for 65 Rd. Birgitte havde til Begravelsen og Auktionen gjort forskelligt Indkøb og indgav Regning derpaa til Boet. Men hendes Broder agtede Regningen for urimelig og usandsynlig, bl. a. gjaldt det Indkøb af Kaffe, Vin, Sukker, Brændevin, Akvavit, Hvedebrød, Smør og Fløde. — Vis. 1739: Præsten præd. enfoldigt, Skoleh. kath. kun slet, Degnen meget enfoldig og lidet duelig, dog skikkelig og gør, hvad han kan. Blandt Ungd. fandtes ingen ret munter, ganske faa havde nogen Øvelse i Saligheds Forstand. De fleste vidste kun at læse op udenad. 1749: Blandt de konf. nogle ret gode, de mindre havde lært noget udenad, men intet videre.

1772—81. *L. Jørgensen*, fra 1771 Hj. og derefter kaldet. I 1780 blev han beskyldt for at have raadet Rytter og Fæstehusmand Hans Henrichsen til selv at lede sin Kone i Kirken („Kirkegangskone“) uden at give noget til Præst og Degn. J. henholdt sig til, at Ryttere var fritagne for at yde saadant Offer, men det hjalp ham ikke, idet H. ikke var indkvarteret, men fh. Rytter og Fæstebonde. J. fik en alvorlig Advarsel og Erindring om at afholde sig fra Vinkelskriveri.*) — 1781—1811. *Vilhelm Garf*, f. 1744, ust., g. 1) Karen Nielsdt., f. 1745, 2) Margr. Nielsdt., f. 1742, † $\frac{4}{4}$ 1805, 3) her $\frac{12}{7}$ 1805 Kir-

*) Vinkelskriver: se Vallensved Aar 1800.

sten Olsdt. Vis. 1789: I F. Skole saa det maadeligt ud, Børnene havde lært at ramse Kath. udenad uden at begribe noget af Mening og Indhold. Med Boglæsn. var det heller ikke syn- derligt bevendt. Forsømmelser var almindelige. G. forstaa- slet ikke at kath. og synes ej heller at gøre sig Umage. 1801: Børnenes Antal var ikke stort (1790: 34 Børn). Et Par sva- rede vel af Lærebogen, ikke uden Forstaaelse. De fleste gjorde skikkelig Rede for Kath., Boglæsn. var god. Een havde be- gyndt at skrive. Man havde lært Salmer, men Bibelhist. og Regn. ikke begyndt. G. har forbedret sig og kath. nu ikke ilde. 1807: G. har vænnet sig til visse Spørgsmaal. Det kom- mer ikke an paa, hvad Svar han faar. Skolen er saare daarlig for Tiden, Læreren ubrugelig. — 1811—† 14. *Hans Vinther Eitzen*, f. i Ringsager, Hedemarken i Norge, 1783, i 1795 paa Latinskole, i 1800 i Bogtrykkerlære, Lx. Jo. 1810, Hj. her og derefter kaldet, g. Karen Marie Mahler, f. 1785. — 1815—41. *Jens Lange*, f. i Vinge Sk. 1791 (Faderen kom senere til Langaa), Hj. hos Faderen, Lx. Jo. 1812, Privatl. paa Skaft- vedgaard, Frederikshavn, her, blev sindssyg i 1841, † 42, begr. i Laurbjerg, g. Marie Lykke, f. 1789, † 1855. Skolen brændte i 1825, og der blev indsamlet Brandhjælp til L., men Sognepræsten i Skælskør, der ikke var Medlem af Brandkas- sen, erklærede denne Indsamling ham uvedkommende og sagde: Gud hjælpe de stakkels Brandlidte. — Hj. i 1840: *Visbye*, se Omø. — Vis. 1817: mg, tg, ug, ug, ug (Læsn., Skr., Regn., Rel., Bibelh.). 1826: 72 Børn, L. er meget duelig, Fremgang meget god. 1836: L. meget duelig, men tager sig meget for udenfor Skolen og passer maaske derfor denne min- dre tro. *Instituttet* for moralsk fordærvede: Bygningen er ny- lig bleven færdig, den er hensigtsmæssig og passende indrettet for 20 Dreng, kan godt være Plads til 40. 72 Td. Ld. god Jord, men noget forsømt og sid. *Instituttet* kan aabnes med det første. Forstander Møller er uden Tvivl en brav Mand, men ser just ikke ud til at have megen Energi, derimod synes

hans Kone at være baade blid og ferm. — I 1837 vis. Provsten: L. er velbegavet og kraftig Mand, i Religion var Børnene tavse, Tavleregn. intet, Hovedregn. kun simple Opgaver som til Smaabørn, Skr. maadelig, Retskrivning for intet at regne, ingen Sang. Der klages over, at L. lader sin Søn undervise, mens han selv er fraværende.

1841—68. *Christian Peter Skaarup*, f. i Snedsted 1817, Far Lærer i Villerslev, Lx. Snedsted 1836 sammen med den bekendte Skolemand Kold, Husl. p. Fuglebjerggaard, her, † 1885, g. i Førslev 1842 Cornelia Charlotte Sophie Schousboe, f. i St. Hedinge 1823, † 1887. Ægteparrets mange Børn var dygtige og kom i gode Stillinger, se Christensen, Høve. S. kunde være haard i sin Straffemaade og fik i den Anledning i 1843 en Bøde paa 2 Rd. og en alvorlig Advarsel. Han var en dygtig Lærer og en interesseret Mand, der tog livlig Del i Diskussionerne ved Lærer- og Skolemøder o. lign. og repræsenterede jævnlgt sine Kolleger. I 1846 stiftedes „Dansk Samfund“. En Afdeling af dette holdt Møder i Skørpinge Skole, skiftevis med F. E. Bojsen og Skaarup som Foredragsholdere over historiske Emner. Desværre henfaldt denne begavede Mand i sine sidste Virkeaar her til Nydelse af spirituøse Drikke, som en Tid tog Magten fra ham, og Præsten tilskrev ham i 1867 i Fortrolighed, at han maatte gøre Forandring, søge Herrens Bistand dertil og Hjælp ved fuldkommen Afholdenhed. Forholdet bedredes ikke, hvorfor han maatte søge Afsked, som han under Hensyn til tidligere Dygtighed fik med Pension. Han flyttede nu med Familie til Fuglebjerg, kom i Forbindelse med Hindholm Højskole, blev en agtet Lærer ved denne Skole, hvor han bl. a. underviste i Dansk og var Skolens Boghandler, og afholdt sig nu fuldstændig fra Nydelsen af spirituøse Drikke. — Vis. 1844: S. duelig, kath. godt. *Instituttet* er i bedste Orden, Undervisningen gaar meget godt, mindst maaske Regning. Møller og Hustru er fortræffelige Mennesker. 1852: 81 Børn, S. ret duelig

Relief fra Frederik IVs Sarkofag i Roskilde Domkirke. (Laur. Pedersen.)

Sørbymagle Skole, opført 1724.

Gimlinge Skole, opført 1723. (Fot. Holm, Odense.)

og flink, har dog tilforn behøvet Paamindelse. Institutet har 25 Børn, Besøget var glædeligt. — 1868—1902. *Ludvig Emil Sørensen*, f. i Gryderup Sk. 1840, Lx. Jo. 1861, s. A. Hj. i Boeslunde, derefter her, † i Slagelse, g. Anna Margr. Christensen, f. i Gryderup 1839. Hj. fra 1896—1901: *T. G. Nielsen* (Skørpinge).

Forskole fra $\frac{1}{6}$ 1904.

2. Skørpinge ($\frac{7}{2}$ 1721).

Distrikt. S. og indtil 1782 + Sørbylille og Sludstrup. 1782: + Halkevad. — *Bygning* opført 1724, 1816: 10 F., Brædeg. i 2 Vær., øvr. Murstg., eng. Vind. m. Træskodder, Brøndværk som Hyllested. 1849: udv., 1870: Ny Skole, 15 F., Udhus fra 1816. — *Løn*. Fra 1813, se Faardrup: + 17.3 Td. B., 20 Sn. Æg, 10 Lp. Brød, Sulep. 3.2 og Offer 14 Rbd. — 1824: + 6 Td. R., 10 Td. B., ÷ den gamle Skoleløn og Husmandspengene. Etatsraad Bruun forbedrede i 1799 Lønnen med 4 Rd., som bortfaldt c. 1820, da intet Hjemmelsdokument fandtes derfor. — *Jord*. Mt. Nr. 2, $4\frac{3}{4}$ Td., Huspl. m. Have ($1\frac{1}{2}$) midt paa Gaden, Lod S. Ø. f. Byen. — 1876: 1409 Kr.

1726—30. *Peter Knapsted*, f. 1706, Stud. 1725, forlod Skolen for at modtage Boeslunde Degnekald efter sin Far, men Kaldsbrevet nægtedes Approbation, 1731 Substitut i Liungebroby, Degn der i 1735, † 1775, g. i Liunge 1743 Birgitte Dorthea Hylling, f. 1706, † 1793. — Amtmanden tilskrev Provsten i Februar 1730: „Det var efter mine Tanker ej saa aldeles vel gjort af K., at han vilde overtage Boeslunde Degneembede og flytte derhen og i saa Maade at forlade Hs. kgl. Majestæts Tjeneste, af hvis Naade han i 3 Aar har oppebaaret sin visse Løn, uden at give mig den allerringeste Efterretning derom.“ — Knapsted til Amtmanden d. $27\frac{1}{2}$ 30: I allerdybeste Ydmyghed nedfalder jeg for min naadige Herres Fødder, ydmygst bedende, at min naadige Herre ej ugunstig optager, at

jeg tilforn efter min Pligt har opsagt Skoletjenesten, helst siden jeg, for at konservere min fattige Moder og umyndige Søskende, maatte tage imod Degneembedet i Boeslunde, i hvilket jeg stedse har været i Arbejde.

1730—40. *Peter Christensen Læssøe*, f. i Skælskør 1707, Broder: Degn i Reerslev, Søster se Hyllested, Stud. 1728, t. Degn i Skørpinge-Faarstrup (Degnen boede i F.), † 1760, styrtede sig i Brønden, g. i Faarstrup 1740 Fmd.s Enke Anna Marie Ivarsdt., f. i Gryderup Skole 1701, † der 1790. Søn: se Fuglebjerg. — L. bestod sin Provsteeksamen, før han ansattes her, med flg. Karakter: „En af de sletteste Kateketer“, men han fandtes duelig til Skolekaldet, fordi der sad en dygtig Kapellan i Skørpinge, der kunde vejlede ham. Ved sin Tiltrædelse afgav L. følgende Erklæring: „Jeg vil med Guds Hjælp forestaa Skoleembedet, saaledes at jeg kan beholde en god Samvittighed for Gud og være ansvarlig for Øvrigheden, saa at paa min Side ikke skal fejle enten Flid til at undervise eller Taalmodighed i at være utrættelig og from i at undervise efter Instruksen. Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord.“ — Biskoppen anbefalede, at der kaldedes en ugift Person til Faarstrup Degnekald, thi „han kunde muligt fatte Godhed for Enken og Boet“. — Vis. 1739: Tvende Skoleholdere, begge kath. skikkeligen, dog frygtsomt og usikkert. Degnen kath. meget godt, dog noget strengt, var ellers den bedste Degn, jeg endnu har fundet. Skolebørnene var gode. De blev opmuntrede at fare fort; thi her fandtes god Begyndelse. — L.s Frygtsomhed og Usikkerhed sled han af sig i Degnekaldet. Han var stridig af Karakter og gik under Navnet „Den juridiske Degn“.

1740—44. *Ulrich Mann*, Stud., Skoleh. i Terslev med Løn 10 Rd., her (i 1789 var der en Skoleholder Mann i Tjørnelunde). M. blev ved Dom paa Antvorskov d. 17/4 44 „remove-ret fra sit Skoleembede, samme ej længer at have“, fordi han 1) har vist sig opiniatre (stivsindet, egenraadig) mod sin

Præst og Sjælesørger, ej har villet agte hans og Provstens Formaninger, har skrevet det, som var usømmeligt, om Præsten, saa og skrevet en Memorial til Amtmanden, hel grov og ubevislig, 2) har uden Præstens Samtykke været borte for at prædike andre Steder og derved forsømt Skolen, 3) har ikke efterkommet sin Pligt ved Ungdommens Undervisning, særlig med sin egen Stifsøn, som han ganske ru og uoplyst i sin Kristendom fremsendte blandt Konfirmanderne, da han dog skal undervise endog nyankomne voksne Mennesker og indrullere dem i deres Kristendom, 4) ved haardt Forhold mod Børn har medhandlet dem ved Hug og Slag og fornemmelig Dorthe Sørensen liden Pigebarn, som var ganske blodig og slagen ved Kinden. □ 1744—52. *Jürgen Jürgensen Ejlertz*, f. 1719, Stud. Christiania 1741, til Agersø, senere t. Slotsbjergby-Sludstrup Degnekald, † 1799, g. 1) Ane Albertsd. Koch, f. 1701, † 76, 2) Susanne. — Sognepræsten i Skælskør var glad for, at E. ikke fik Skælskør Degnekald i 1749, thi E. havde et Par Gange prædiket i Skørpinge Kirke, og da havde han talt om Skriftemaalets Afskaffelse. — Amtmanden besøgte flere Gange Skolen i Skørpinge og „fandt den Fornøjelse, at han beviste E. en og anden smaa Douceurs“. Vis. 1749: Pr. saare enfoldig Mand, holdt en ganske konfus Tale. De smaa, som er under Skolemesterens Opsyn, er maadelige. Den ældre Ungdom, endog de nykonf., slette. Over Degnens Haardhed og Lyst til Proces blev klaget.

1752—† 99. *Christen Nielsen Randers*, f. 1713, ust., se Kirkerup, blev efter Indstilling af Sognepræsten kaldet af Amtmanden, inden Provsten havde eksamineret ham, hvilket Provsten tog meget ilde op, g. 1) i Tjæreby 1745 Anna Margr. Fischer, f. 1715, † $\frac{2}{8}$ 47, 2) 1748 Maren Nielsd. Hjorth, f. 1724, † i Barselseng 1768, 3) her 1768 Enke Barbara Elisabeth Frich, se Tornemark, f. 1717, † 83. — 1798: R. er „næsten blind og døv, udlevet, skrøbelig og fattig“. — Boet i 1799: 1 Himmelseng, 1 Bord, 3 Stole, 2 gl. Lysestager og

desuden nogle faa Ting af ringe Værdi; Overskud: 2½ Rd. — Vis. 1785: Her findes en Del, som udmærker sig ved deres Kundskab, endog i den bib. Hist. Alle svarede de til Fornøjelse. Skolebørnenes Fremgang ogsaa kendelig. 1789: (76 Børn). En stor Forsamling af Børn var til Stede. De læste fermt i Bog, kunde og gøre Rede for deres Kristendom, vidste noget af den bib. Hist. og mange Salmer. Ikkun, at Begrebet skulde skærpes noget mere. R. er en gl. Mand, lærer dem godt at læse i Bog. Den øvrige Fortjeneste tilkommer Præsten alene, som ugentlig holder Skolekath. og forretter selv Aftenlæsningen om Søndagen for Unge og Gamle, hvortil han selv skaffer Lysning, skønt hans Kald kun er lidet. □ 1800—03. *Peter Petersen*, f. i Husum 1776, Lx. Jo. 1800, t. Hvidøre, 1830 Klokker ved Vor Frelsers Kirke, Kbh., fik Sølvkorset 1817, † 1854, g. Maren Erslev, f. 1771, † 1847. Vis. 1801: Børnene viste sig i Begyndelsen noget dorske og ligegyldige, men da jeg fik dem oplivet, svarede en Del af dem med Forstaaelse og Færdighed efter Lærebogen. Mængden gjorde Rede for Kath., Boglæsn. antagelig. Nogle vidste adskilligt af Naturlære og Fædrelandets Geografi. Man regnede godt med Hovedet. En stor Del skrev. Man havde lært Salmer. P. er en meget dygtig Lærer og kath. meget godt; han synger smukt og har lært Børnene at synge. □ 1803—06. *Lars Nielsen*, f. i Alsønderup 1782, Lx. Jo. 1803, forlod Skolen, fordi Lønnen var saa ringe, Husl. i Hunseby til 1807 og do. andet Sted, Sk. i Gierslev, † 1849. □ 1806—32. *Christian Læderborg*, f. 1754, se Faardrup, † paa Slagelse Hosp. 1836, g. Benditte Kirstine Olsdt., 1757, † 1831. L. fritoges for at undervise i Gymn., da han havde „et svageligt og gebrækkeligt Legeme“. Men han arbejdede med Lyst og ikke uden Held med indb. Und. — Vis. 1809: L. er flittig og nidkær, Læsn. og Skr. god. Børnene er holdte til Renlighed, kunde læse, hvad de skriver. Hovedregn. nogenlunde. Nogle Salmer lært. 1826: 61 Børn, som Faardrup. □ 1833—† 35. *Peter Esback Palmer*, f. i Helleved

Sk. 1802, Lx. Snedsted 1827, Husl. i Ugilt Pgd., do. Cathrine-dal v. Holbæk, L. i Høsten, her. □ 1835—54. *Hansen*, se Faardrup. Vis. 1836: 71 Børn, Bygning særdeles god, udvidet af Antvorskovs Ejer. H. modtog en forsømt Skole, brav, duelig, kath. godt, men uden Liv. Indb. Und., men ikke nøjagtig. 1844: 70 Børn, H. roses for Flid, ingen Liv i Undervisningen, kath. nogenlunde. 1852: Bygning udvidet. H. noget død og langsom, men kath. antageligt. □ 1854—61. *Christian August Severin Schou*, f. paa Fyn 1796, Lx. Br. Tr. 1819, L. i Tømmerup, Haarløse, Gudhjem, her, Institutbestyrer i Ringsted, g. Lovise Thomine Hagedorn, f. i Sorø. En Datter havde Haandgerningsskole i S. og fik i Løn 16 Rd. af Skolekassen. Schou var ivrig Landmand, Biavler og Rytter, men forsømte Skolen. I 1861 blev Hmd. N. Nielsen af Landsretten idømt 20 Rd. i Mulkt, fordi han havde udvist voldsom og upassende Opførsel mod S. Dette gav Anledning til, at S. søgte Afsked, hvilket Beboerne længe havde ønsket. — S. var Forfatter af „Om Skolelærernes Dannelse“, „Almenskolen 1856“ m. m. □ 1861—1906. *Peter Christian Emil Petersen*, f. i Gimlinge Sk. 1834, Lx. Jo. 1855, Hj. i Høve, II L. i Gimlinge, her, † i Beder 1910, begr. her, g. i Høve 1864 Johanne Bolette Rønne, f. 1837, se Ørslev. — Skolen brændte d. 20/7 1870; af Forsikringssummen, 2570 Rd., udbetaltes 2375 Rd. — Ved samme Lejlighed brændte et Nabo-hus, og et tredie Hus tog Skade.

Pogeskole 1856—1930, derefter *Forskole*. 1856—1924. *Henriette Frederiksen*, f. i Næstved 1840, † 1925. Hendes Broderdt., Ingeborg, fortsatte til 1930.

3. Faardrup (⁷/₂ 1721).

Distrikt. 1740: F., Snekkerup; indtil 1782 tillige Halkevad. 1824: + 4 Udflytterhuse, hidtil under Gerlev. *Kaldsret* fra 1814: Skoledirektionen. *Bygning* opført 1724, udv. 1847,

1897, Udhus 1816. *Løn*. Fra Skørpinge-Faarstrup Degnek.s Nedl. i 1813: + 17 Td. B., 18.12 Lp. Brød, 24 Sn. Æg, Sulep. 6.12.15 Rd., Offer 14 Rd. 1824: + 6 Td. R., 1 Td. B. ÷ den gl. Skoleløn og Husmandspengene. For Degnejorden er i Lønnen beregnet 8 Td. B. *Jord*. Mt. Nr. 1, 5½ Td. N. Ø. i Byens Mark, Huspl. m. Have midt i Byen. Degnejorden, Mt. Nr. 4 og 5, 28 Td. N. Ø. f. Byen, tilgr. Gaardsplads m. Have (½) i Byen og en Tørvelod S. V. i Byens Mark; Mt. Nr. 5 tilhørte Holsteinborg og var tillagt Degnekaldet for at levere Brød og Vin til Kirken. Nr. 4 deltes i 2 Parter: 4 a, 8 Td., blev lagt til Skolejorden, og 4 b solgtes til Fordel for Skolevæsenet. 1876: 2008 Kr.

1723—† 61. *Niels Wallund*, ust., „levede nogle og fyrrer Aar, før den blev kgl. Skole og smukt opdraget sine Børn“, g. Maren Andersdt. Glandorph. 1738: W. er en gl. skikkelig Mand, skriver og regner godt, er opbyggelig saavel i Lærdom som i Levned. Vis.: se Skørpinge. — 1761—62. *Henrik Hobbroe*, t. Arløse. — 1762—† 67. *Nicolaj Paulli* fra Slotsbjergby Pgd., f. 1725, Stud. Aarhus 1744, g. i Magleby 1765 Anna Lund, Borreby. — 1767—1806. *Andreas Haugthorn*, f. 1723, ust., se Egeslevmagle, † 1810, g. i Sludstrup 1749 Else Marie Nielsdt., † 1803. — Hj. 1798—1806: *Læderborg*, se Skørpinge. Vis. 1789: (46 Børn). Fremgangen var maadelig. De fleste Børn holdt sig ved Kath. alene uden engang at forstaa den ret. Boglæsn. kunde passere. H. er ikke uskikket til at undervise, naar han vil bruge Tid, og kath. ganske taaleligt. 1801: Nogle Børn svarede meget vel af Kath. og med god Forstaaelse. Boglæsn. god hos de fleste, men Skr. og Regn. skulde først begynde, man havde lært Salmer. H. er en gl. Mand og har endnu Kraft, naar han vil bruge den. 1803: Assistent Læderborg al mulig Flid, lever ordentlig. — Aug. 1806 —Maj 1807. *Vakance*. En Ansøger var foreslaet af Sognepræsten og bestod Prøven hos Provsten, men Amtmanden „afslog“. — 1807—† 48. *Frederik Leth*, f. 1772, ust. (af 3

Subjekter, Blaagaard i 1798 skilte sig af med, fordi de ikke kunde dannes til Skoleholdere, hed den ene Leth), † ved Selvmord, g. 1) Marie Schmidt, f. 1785, † 1833, 2) her 1835 Margr. Stephansdt., f. i Flakkebjerg 1800, † 73; Holsteinborg Sparekasse havde ydet hende 20 Rd. aarlig som Tillæg til hendes Pension. — Hj. 1839—43: *J. P. V. Larsen*, derefter *Eftm.* — Vis. 1809: Nogle Salmer lært. L. har ingen Uddannelse i Undervisning. Han kan maaske endnu lære. 1826: 60 Børn, Fremgang meget god, saa vidt L.s Evner strækker sig. Begge Lærerne er flittige og paapasselige. Præsten har intet at klage over dem. De kan ikke gøre mere, end de gør. 1836: 64 Børn, L. ringe Kundskaber, skikkelig, Bygning forfalden. 1844: Bennike kan være ret brav, men har næppe synderlig Evner, synes pietistisk, hvorfor han roses her. — 1848—† 54. *Henrik Ferdinand Bennike*, f. i Kbh. 1814, Lx. Jo. 1842, Hj. og derefter kaldet, † paa Hospital i Kbh., g. Jensine Johanne Laurine Jensen, f. i Drøsselbjerg 1827. B.s Løn som Hj.: 25 Rd. af Leth, 25 af Skolel.s Hjælpek. og 10 Rd. af Skoledistriktets Kasse. Vis. 1852: B. duelig, men for at vise sig kath. han i øverste Kl. mindre godt end i nederste. — 1854—† 57. *Mads Hansen*, f. i S. Bjerger 1809, Lx. Vesterborg 1835, L. i Skørpinge, her, † af Tyfus, g. Maren Hansine Frederikke Sørensen, f. i Damsholte 1814. H. havde det meget smaat. En Datter underviste privat i Haandgerning og syede Modepynt, som hun solgte paa Egnens Markeder. — 1858—88. *Lars Christophersen*, f. i Dalby 1818, Lx. Jo. 1839, L. i Høsten, Skafte-rup, her, g. i Ørslev 1844 Lovise Bjarnesen, f. i Frederiksværn 1820 (se Kvislemark), † 1887. Dt. L. i Slagelse. — 1888—1920. *Johannes Markus Pedersen*, f. i Lemming 1850, Lx. Jo. 1879, Hj. i Borød, L. i Saltøby, Tingjellinge, Ferslev, her, † 1925, g. Kamilla Kristine Fischer, f. i Roskilde 1854. Søn: Overl. i St. Hedinge, Dt. L. i Kbh.

Forskole oprettet $\frac{1}{9}$ 1901, og ansat blev *Christiane Fold*, f. 1858, ueks., som i 1914 afskedigedes efter § 8 og ved Bort-

rejsen fik overrakt et Sølvkaffestel som Tak! Dette kalder ganske vist paa Smilet, men fortæller i Virkeligheden om Temperatursvingningerne under § 8-Epidemien og er paa ingen Maade karakteristisk særlig for denne § 8-Sag, kun har det her givet sig Udslag paa en mere drastisk Maade. Sammenlign med § 8-Sagen i Magleby.

4. Hyllested (⁷/₂ 1721).

Distrikt. H., S. Jellinge (se Tingjellinge), fra 1740—94 + Vemmeløse. *Bygning* opført 1721. 1809: Brøndværk af Egestolper, Egestøtte, Fyrrebeklædning og Fyrrebalance. 1825 (Straatag, Brædeg.), 1846 og 1915 udvidet, 1927 teglhængt. Udhus fra 1809. — *Løn.* *Fra* H.-Holsteinborg-Venslev Degnek.s Nedl. i 1794: 22 Td. B., 1 Sn. Æg og 8 Skilling, 1 Ost paa 2 Pd. af hver Mand (16) i Hyllested, 1 Sn. Æg, 1 Ost, 1 Brød paa 12 Pd., $\frac{1}{2}$ Gaas af hver Mand i S. Jellinge, Offer 17, Skoleløn 24 Rd. 1824: + 2 Td. R. — *Jord.* Mt. Nr. 3, $5\frac{1}{4}$ Td., Huspl. m. Have ($1\frac{1}{2}$) midt i Byen, Lod Ø. f. Byen. Desuden Degnejorden, Mt. Nr. 2, $7\frac{1}{4}$ Td., Lod Ø. f. Byen, og $\frac{1}{13}$ af Nr. 60, Vænge i Byen t. V. (senere fragaaet). 1876: 1889 Kr. Morten Qvistgaard, Gerdrup, som i 1751 havde købt H. Sogn og Vemmeløse By, ialt 395 Td. Ht., overtog i 1768 Skolen og fik udbetalt 600 Rd. af Antvorskovs Distriktskasse mod, at Rytterdistriktet derefter var fri for at svare noget til Skolen. Q. vedligeholdt nu selv Skolen, indtil der ved Reskr. af $\frac{28}{11}$ 1783 oprettedes en Skolekasse. Af dennes Midler skulde købes 2 Fv. Br. à højst 2 Rd. Hvis Brændet, forsvarligt anskaffet, kostede mere, maatte han ligesom de andre største Lodsejere i Antvorskov Distrikt selv betale det manglende. I 1816 blev Bønderne Selvejere. De overtog Skolen, og Q. refunderede Skolekassen de 600 Rd. — Hyllested Degnebolig solgtes i 1794 til Fordel for Skolevæsenet. — (Løn fra 1794—1816: se Vemmeløse).

1720—25. *Oluf Rasch*, Hustru † 1723. — Sgp. 1720: I

Hans Fryds Rytterhus er en Student med sin Hustru, som in-formerer Byens Ungdom og har intet for sit Arbejde uden lidt Korn, som jeg saa godt som har tigget hos Bønderne til ham, og med største Armod maa leve af. Nu der ikke har været Skole her i Byen i 40 Aar for den meget vanvittige Ungdom. — 1725—26. *Rasm. Erik Switzer*, Stud. — 1726—37. *Peter Mørch*, f. 1698, Stud. Roskilde 1719, vist i 1750 Skoleh. i Liunge, g. i Kvislemark 1726 Mette Jensdt. Sognepræsten klagede i 1729 til Amtmanden over, at Børnene forsømte Skolen, en Del kom i Skole 1 Maaned og var borte i 2, og nogle Husmænd vilde ikke gøre de befalede 2 Dages Arbejde for Skoleholderen, andre vilde ikke betale deres Skyld til ham. — Embedet blev ledigt ved „den forrige Skoleholders Kassation“. — 1737—57. *Johan Jørgensen Rasch*, f. i Stege 1708, Stud. Sorø 1725, c. th. 1732, t. Kapellan i Gimlinge og 1760 Sgp. i St. og L. Fuglede, † 1769, g. 1) Else Margr. Læssøe, se Skørpinge, f. 1710, † 1739, 2) her 1739 Mette Elisabeth Scheuler. — R. klagede i 1754 over, at de 3 Skovlæs Brændeved, som tilkom Kongens Skoler, var frataget ham, og det „har forvoldet ej alene, at det lidet Halmfoder, som til mine faa Kreaturers Ophold er tillagt, er blevet til en stor Del til Skolebørnernes Soulagement (Lindring) i den haarde Vinter anvendt, men jeg ogsaa af Pengelønnen til fornøden Ildebrand maa kontribuere.“ I 1744 tilbageholdt Amtmanden Skolelønnen, indtil Rasch skilte sig af med den Bondegaard i Hyllested, han havde fæstet af Sognepræsten, og som han med Familie boede. — Vis. 1739: Det var en talrig Ungdom, men kun ganske maadelig øvet, kun ganske faa, der kunde forstaa, hvad der blev spurgt, endogsaa de enfoldigste Ord, naar det ej var det samme Ord, som stod i Bogen. Skoleholderen, Degnen og hans Søn som Adjunkt kath. meget mediocriter (middelmaadig). 1749: Præsten prædikede, kan gaa an. Nogle visse udenad lærte Kvæstioner, som kunde reciteres, ellers for de fleste altum silentium. Nogle faa fandtes dog bedre. Degnen,

Jacob Prom, er en god og tydelig Kateket. — 1757—60. *Breson*, se Haarslev.

1760—70. *Christian Severin Lindenblad*, f. 1723, Stud. Aalborg 1748, c. th., Skoleh. i Ringkøbing, Informator hos 3 Præster i Jylland, Skoleh. i Strømmen, Norge, 1754, i Herlufllille 1756, Tiustrup, her, t. Degn i Skørpinge-Faardrup og 1780 i Vemmelev-Hemmeshøj, † 1804, g. 1755 Ingeborg Bennichmann, f. 1728, † 1804. Søn: Lærer i Særslev. Se Bruun, Sørbymagle. L. var uvillig til at assistere Degnen, men lovede dog, at han vilde forrette Tjeneste for ham i Hyllested, naar han havde Tid „og ej vigtigere Ting forhindrede“. Denne Udtalelse fandt Præsten impertinent, thi efter Instruksen burde han altid gaa i Kirke, og ingen vigtigere Ting burde holde ham derfra, og saa meget mere, da han fik Penge for at gaa i Kirke, da Degnen hver Gang gav ham 8 Sk., som kunde være en god Betaling, og hvoraf L. i sin meget usle og fattige Tilstand kunde have Hjælp. Skoleh. i Venslev fik 1 Mk. hver Gang og 8 Sk. til Befordring, naar han gjorde Tjeneste i Venslev og Holsteinborg, en Byrde for Degnen. — Provsten „havde mindst ventet det af L. at vise sig egensindig og ikke ville fortjene Penge ved at synge for Degnen i Hovedsognet, da jeg længe har vidst, at han dog ofte er fortvivlet i sin Armod med en Hob Børn. Nu er dog ingen nærmere forpligtet end en Skoleholder imod Betaling i fornødent Tilfælde at forrette for en Degn, som ager smukkere og sikrere, end at bruge en graa Bonde dertil.“ — 1771 —† 72. *Carl Christian Møller*, f. 1729, Far „var i Prins Carls Liberi“ i Vemmetofte, g. Mette Hvass, Søster til Hr. H. i Skørpinge. Dødsboet: 1 Kvie, 5 Faar, 1 Væder, 3 Høner, 1 Hane, 2 Ænder, 1 Andrik. Boets Værdi: + 68 ÷ 78 Rd. — 1772 —† 74. *Bondo Hylldorph*, f. her(?) 1750, Stud. Slagelse 1771. — 1774—81. *Andreas Dahl*, f. 1736, Stud. Roskilde 1757, g. Anna Barbara Eyer, f. 1741, † 78. D. blev i 1781 udlagt som Barnefader til Cæcil Hansdt.s Søn, Sterrede. Han ind-

sendte Ansøgning om „at forskaanes for halve Lejemaaalsbøder“. I den Anledning erklærede Provsten: D.s Omstændigheder er usle, men Kvindemenneskets langt uslere. — 1781—1822. *Johannes Lerche*, f. i Spjellerup Sk. 1749, ust., se Høve, † paa Slagelse Hosp. c. 1827, fik sit Banesaar paa Slagelse Gade af et Par løbske Heste, g. Sidsel Hansdt., f. 1748, † 1815. Søn: se Vemmeløse. Vis. 1790: 69 Børn, L. kath. ikke slet og passer forresten sit Embede. 1801: Nogle skrev og regnede. 1807: 16 Børn udeblev, kun 1 Sammenskrift, ellers Bogstavskrift, 1 begyndt at regne. 1809: L. er en aldrende Mand. Alligevel gør han sine Sager ret godt. Begyndt Skr. og Regn. — 1822—44. *Peter Henrik Fasmer*, f. i Bergen 1790, Stud. 1811, c. ph., Sk. i Valsømagle, men udviste „ikke heldigt Talent for Børneundervisning“, her, † 1864 af Vatersot, g. *Juliane Henriette Ingversen*, f. i Kiel 1795, † 1863 af Leversygdom. F. var af Natur stivsindet, djærv, hidsig, stolt, grov. Familien boede efter Entledigelsen i Fattighuset. Hvor der var Sygdom og Nød paa Færde, dér kunde man være vis paa at træffe Madame Fasmer. Hun blev betragtet som hele Byens Sygeplejerske. Hun kom af sig selv, stille og ydmyg gav hun sin Hjælp og gik igen uden at kræve Tak el. Løn. Hendes Færd drog et mildnende Skær over Mandens Søllehed (*Johs. Vedel: Fra mine Minders Verden*). — Vis. 1825: 63 Børn, tg, tg, mg, g. F. er ganske duelig. Fremgang temmelig god. Han er ej ganske ordentlig, svirer imellem. Sgp. skal have Bryderier med ham. Jeg advarede ham. Dette tog han mig meget ilde op, hørte jeg. 1844: 70 B., Skolebygn. meget lille, men ellers god. F. er indstillet til Entledigelse, ikke just, fordi Skolen, med Undtagelse af Regn., er daarligere end mange andre Skoler, men fordi Læreren, nedtrykt af Nærings-sorger, er af de Folk, som lever af Brændevin og Kaffe, vel aldrig ses fuld, men heller ikke ædru; en ubehagelig Person, ilde lidt baade af Forældre og Børn. Han kath. meget slet og bør næppe taales længer.

1844—94. *Adolph Jacobsen*, f. i Fuglsbølle Sk. 1823, Lx. Skaarup 1843: Udmærkelse, Husl. paa Holsteinborg, her, Kammerraad, † 1914, g. i Holsteinborg 1853 Frederikke Sophie Rasbech, Ludvigsløst, f. i Kirkerup 1827, † i Gentofte 1911. „J. havde en ualmindelig Evne til at vække Børnenes Lyst og gøre dem interesserede i Skolearbejdet. Naar det da ikke var rene Dødbidernaturer, skulde han nok faa dem i Trit efterhaanden,“ fortæller hans gl. Elev Johs. Vedel. „J. var en særpræget, viljefast Mand med Sans for Realiteter, kundskabsrig, flittig, hæderlig Karakter, men kun nære Venner anede, at han havde et varmt Hjerte, og populær var han ikke“ (N. Nielsen i Sorø Amts Aarbog 1919). — I 1851 søgte J. om Understøttelse paa Finansloven til Udvidelse af Undervisningen i Skolen (Realskoleafdeling). Ministeriet paaskønnede hans Iver i sit Kald, men mente, at den tilsigtede Undervisning kunde meddeles i Aftenskolen, og frygtede, at Udvidelsen kunde skade Skolen i det Hele. J. forberedte adskillige til Optagelse paa Herlufsholm o. a. Skoler, og han og hans Hustru, der var barnløse, opdrog flere Plejebørn i deres Hjem. Han holdt Foredrag over Emner fra Naturfagene, ogsaa historiske Foredrag. 1866—67 var han med offentlig Understøttelse paa Landbohøjskolen og hørte Forelæsninger over Naturfagene, fra Landhusholdningsselskabet fik han 100 Kr. til Indkøb af Apparater, paa Finansloven til do. 200 Kr., i 1875 fik han paa Finansloven 400 Kr. i Rejsseudgifter for at studere Folkeskolevæsenet i Sverige, i 1879 300 Kr. i samme Øjemed til Rejse i Norge. Forfatterskab: „Dansk Grammatik“, „Naturens Bog“, „Digte til Skolebrug“, „Meddelelser om Hyllested Sogn“, Afhandlinger: „Om Landsbyskolens Reform“, „Om Galvanisme“, „Om Elektromagnetismen“, „Om Hjernens Virksomhed“, „Om Livsforsikring“ osv. — Vis. 1852: J. er duelig og brav, kath. godt, noget for skrigende. Indb. Und. er ikke indført. — 1894—1926. *Peter Frederik Roland* (Navneforandring fra Larsen), f. i Ladby 1860, Oldefar: se

Reinstrup, Elev paa Hindholm, Lx. Jo. 1888, Vikar i Spjellerup, L. i Karlstrup fra 1889, her, i Bestyrelsen for Indre Missions Seminarium i Haslev, g. 1) i Herlufsholm 1889 Marie Kirstine Jensen, Guderup, f. 1864, † 1911, 2) 1912 Johanne Marie Johansen, Karrebæk.

Forskole fra 1/1 1901.

5. Gimlinge (²/₂ 1721).

Distrikt. Gimlinge Sogn, Vemmeløse dog kun fra 1816—1913, 1901: ÷ Vollerup. *Bygning* opført 1723. 1809: Brønd som Hyllested, 1824: + 3 F., nu 3 Vær., Kam., Straatag, Brædeg. i 3 Vær., øvr. br. Murstg., i Skolestuen sat paa Kant. 1829 og 1851: Udv. — Degneboligens vestre Længe blev i 1817 nedbrudt og igen opført til et Udhus ved Skolen. 1819: 2 Lokumer. *Løn.* Fra G. Degnek.s Nedl. i 1815: + 1 Td. R., 27 Td. B., Julerenter og Smaaredsel 15, Ref. 6.5 og Offer 40 Rbd., mens midl. Till. bortfaldt. 1824: ÷ Husmandspengene (ialt 2.3 Rbd.) og den gl. Skoleløn. Vemmeløse Skole nedlagdes — Børnene havde søgt G. Skole fra 1816 — og samtlige Ydelser til V. Skole bortfaldt. *Jord.* Mt. Nr. 3, 5 Td. Ø. f. Byen, Huspl. m. Have (2) midt i Byen paa Gaden. Lodden var „en stor Del Moser og store Stene iblandt“; den solgtes i 1817 til Lærer Borrebye for 1110 Rbd. — Degnejorden: Mt. Nr. 2, 15¹/₄ Td. S. Ø. f. Byen og en Tørvelod S. Ø. f. Byen, Huspl. m. Have Ø. i Byen. Heraf udlagdes i 1817 Mt. Nr. 2 b, 10¹/₄ Td., til Skolejord. Resten, Nr. 2 a og Tørvelodden, solgtes til Fordel for Skolevæsenet. Borrebye købte Tørvelodden for 405 Rbd. 1876: 2569 og 595 Kr.

I 1724 jordedes i Sørbymagle Kirke Stedets Sognefoged, Jacob Nielsen. Han var født i Vollerup, hvor hans Forældre havde ladet ham oplære vel i hans Kath. tillige med at skrive og regne. Hans Kone var fra Halkevad Mølle.

1722—25. *Niels Biere*, Stud. □ 1725—† 59. *Peter Hansen*

Bruun, ust., Broder: Svaning i Kvislemark. I 1732 meldes om Skoleforsømmelser: Nogle Børn udebliver ganske, andre 2 à 3 Mdr. ej indenfor Døren engang i Skole, ja, en stor Del halve eller hele Aar. Vis. 1739: Skoleh. kath. enfoldigen, efter Bogen, Degnen ligesaa, Præsten noget bedre, dog med Spørgsmaal, som var udenad lærte. 1749: Ungd. fattede Begreb, ellers vidste de at recitere en Del udenad og var god i Læsn. i Bog.

1759—† 60. *Johan Thomas Bruunsmann*, f. 1733, Søn af Fmd., Stud. Slagelse, c. theol., blev antaget af Præst og Provst. Amtmanden lod det passere for denne Gang, men forlangte fremtidigt „at vide, naar saadan en Karl skal eksamineres, paa det jeg med Provstens Raad kan udvælge den, vi finder bekvem“. Det havde nok ellers været Amtm.s Agt i Stedet at ansætte sin Køkkenskriver — eller mulig en gammel, uduelig Mand, der havde tjent som Skytte og Ridefoged, mente Provsten. — D. $\frac{9}{2}$ 1760 meldte Provsten til Biskoppen: „Hr. Hvid (Sgp.) kan hverken leve eller dø, han ligger halv i Sengen, halv udenfor med Benene paa Stolen, med Huller i Laar og Lænder, ja, i sit eget etc., og dog vil han ikke høre Tale om Døden. Skoleholder B. er kommet i forvirrede Tanker, han har altid læst og studeret Nat og Dag. Han har grundet over Ordet og Sakramenterne og gaar ikke i Kirke i lang Tid. For kort Tid siden var han alene i Skolen, laaste Døren til, og da hans Farbroder sammen med Hr. Rasch vilde besøge ham, fandt de Dørene tilspigrede, saa de ved Smeden maatte lade Døren opdirke, og da de kom ind, fandt de ham ganske nøgen paa Gulvet, og han siger til dem: „Vil I se den korsfæstede Frelser?“ Men straks derpaa vilde han slaa dem, og havde de ikke været to, mulig han skulde give een nok deraf.“ — Samme Dag døde Hr. Hvid. — $\frac{8}{3}$ 60: B. er død. Han havde resolveret at gifte sig med Degnens Datter (Ane Cathr. Ulf), holdt Troløvelse, faaet hende til sig i Skolen, muligt søgt Seng med hende, Brylluppet berammet, men døde i samme Dage.

Det er ikke Kur for Epilepticus at have Samfund med Fruentimmer, som snarere promoverer (beforder) dem fra Tiden til Evigheden.

1760—† 99. *Erich Birch*, f. 1724, ust., g. 1) Birthe Sophie Hansdt., † 1767, 2) i Egeslevmagle 1767 Martha Jacobsdt. Lund, f. 1739, se Egeslevmagle og Skafterup. Af Bruunsmanns Dødsbo købte Birch bl. a. Niels Michelsens Regnebog, Pontoppidans Salmebog og Landemodeprædikener. — Vis. 1789: (102 Børn). Børnene kunde læse vel i Bog og havde tillige noget Begreb om deres Børnelærdom, for hvilken de ellers med Færdighed gjorde Rede. Den bib. Hist. begyndt. B. er noget tunghørende, men kan dog vel nok undervise Børnene og kath. ikke ilde. □ 1799—† 1833. *Hans Espensen Borrebye*, f. 1767, Gartner, g. 1) Anne Johanne Bagger, f. 1774, † 1810, Børnene fik hver 100 Rd. i Arv efter Moderen, 2) i Skørpinge 1812 Bodil Sophie Buchwald, Halkevad Mølle, f. 1790, † 1871. — Vis. 1801: Børnene svarede meget fermt af Lærebog og med god Forstaaelse, de havde og sundt og klart Begreb om Kath.s Indhold. Boglæsn. fandtes ordentlig og ren. Ikke lidet var lært af den bib. Hist. Her blev ogsaa skrevet og regnet. Mange Børn havde lært en stor Del af de nyeste Salmer. B. er en meget duelig Mand, han underviser grundigt og kath. ganske ypperligt. 1807: B. udmærket duelig i sit Fag. Der undervises i Skr., Hoved- og Tavlereg., Geografi og Geometri. 94 Børn. Fremgang i Reguladetri og Brøk, nogle Forstand paa Landmaaling. 1809: Den duelige og virksomme B.; Skolebørnene har regnet Cramers Regnebog igennem. Skrivebøgerne ikke renlige nok. 1817: 110 Børn. 1825: Den meget duelige Lærer takkes for hans i mange Aar fortsatte Flid. Den indb. Und. i denne Skole i ret god Fremgang. — 1834—† 68. *Christian Petersen*, f. i Daurup 1800, Far: Møller i Høve, se Egeslevmagle, Stud. Slagelse 1820, c. ph. 1821, optaget paa Jo., men maatte forlade Seminariet, fordi han havde drukket sig fuld paa Balle-

rup Kro, og det var strengt forbudt Eleverne at søge Egnens Kroer, i 12 Aar Husl. (Anton Nielsen: „Gl. Nielsen“), Lx. 1833, Hj. her og derefter kaldet, g. i Høve 1833 Petrine Birgitte Marie Høst-Aaris, Høve, f. i Korsør 1808, † i Slagelse 1876. Dt. g. m. Sognepræst Rønne, Høve, Søn: se Skørpinge. Vis. 1844: Særdeles brav og dygtig Mand, som holder den talrige Skole i god Orden, kath. godt. I Boglæsn. ønskes større Sikkerhed. 1852: 158 B., Skolen nu delt i 4 Kl., Sørensen, har kun været her siden Marts, kath. temmelig, men Børnene læste jagende og skødesløst. Petersen er bleven temmelig sløv og død, og hele Skolen mangler Liv. — 1868—1900. *Julius Peter Mørch*, f. i Nykøbing S. 1836, Lx. Jo. 1857: Udmærkelse, L. paa det kgl. Døvtummeinstitut i Kbh., i Lumbsaas 1858, Højby i Odshd. 1860, her, efter sin Entl. Kustode ved St. Bengts Kirke i Ringsted, † i Ringsted 1915, g. Laura Christence Agersted, f. i Ringsted 1843, Dt. g. m. Lærer Christensen, Horskjær. „M. kunde ikke mindes Gimlinge Skole uden i Solskin. Der var Solskin over den høje ranke Mand med de milde Øjne og den livlige interesserede Tale“ („Folkeskolen“ 1915). M. var meget afholdt af Befolkningen, han var en udpræget Lærertype fra Halvfjerdserne og Firserne, værdig og højtidelig (patetisk), venligt nedladende, fin i Antræk overfor Sognets Folk. — Hj.: 1890—91 *Panduro*, til 1895 *J. P. Sørensen*, se Sørby, til 1896 *C. A. F. Andersen* (Vintersbølle), til 1898 *H. I. P. Larsen* (Kjerte), *Jensen* (Tjustrup), *Palm* (Krummerup), *Dibbert* (Gedser) og *Køhl*. — 1900—† 01. *Niels Peter Jensen*, Lx. 1896, L. i Flade, her. Beboerne gav den unge Enke et Hus i G. Hun blev gift med Gdr. Lars Jensen, Vemmeløse.

II Lærerebede opr. $\frac{1}{10}$ 1852. Til 1857: *Rasmus Emil Kirkerup Sørensen*, f. i Krummerup Sk. 1827, Lx. Jo. 1849, (Lundforlund), Sølvkorset 1892, Søn: se Sørby. Til 1861 *Petersen*, se Skørpinge, til 1868 *Ole Sørensen*, Lx. Jo. 1861 (Topshøj). — 1868—1913. *Carl Julius Løvstrøm*, f. i Vor-

dingborg 1845, Husl. i Kallehave, Lx. Jo. 1866, Husl. paa Gunderslevholm, her, ugift, † i Vordingborg 1931. L. var en ejendommelig Mand, en energisk Lærer, der i Læsetid og Fri-kvarter venligt tog sig af Smaabørnene og lærte dem godt. Han hørte dem, mens han brugte Brændesaven el. Skobørsten (jvf. Rossing, S. Bjerre). L. var en velset Gæst i Hjemmene, og ved Gæstebud søgte han helst Kvindernes Selskab. Ved hans Bortrejse fra Gimlinge mistede Sognet en Original i Levesæt og Tænkemaade, men ogsaa en Borger, der holdt af Sognefolkene og den Slægt, han havde oplært. Ved Testamente, aabnet efter hans Død, skænkede han Sognet 15,000 Kr. til Opførelse af en Bygning med 2 Friboliger til enlige Folk eller Ægtepar, fortrinsvis til Fordel for hans gl. Elever. Bygningen — „Løvstrøms Minde“ — opførtes i 1933. — Ved et andet Legat tilskrev han 3 fattige Børn under 11 Aar, eet Barn i hver af Sognets 3 Skoler, Renterne af 3000 Kr., og endelig stiftede han et Legat paa 3000 Kr. til Fordel for ugifte Lærerdøtre. Det sidstnævnte Legat styres af Danmarks Lærereforening. — II Lærereembedet nedlagdes i 1913, se Vemmeløse.

[I Sorø Amts Aarbog 1919 har Lars Christensen fortalt om Lærer C. Petersen, og i Aarbog 1934 har Johs. Christensen skrevet om Løvstrøm].

6. Sørbymagle (⁷/₂ 1721).

Distrikt. S. Sogn. Indtil 1743: + Kirkerup By. 1901: ÷ Bøgely Distrikt. *Bygning.* 1849: + 4 F. til Skole for Andenlærer. 1876: 17 F. — Udhus fra 1825. *Løn.* Fra Sørbymagle-Kirkerup Degnek.s Nedl. i 1801: + 8 Td. R., 12 Td. B., 1.4 Td. Havre, 30 Sn. Æg, 15 halve Gæs, 15 Brød, 12 Maal*) Mælk, 5 Rd. og Offer 40 Rd. — *Jord.* Mt. Nr. 2,

*) Et Maal Mælk: se Haldagermagle 1842.

nemlig Degnejorden, $6\frac{3}{4}$ Td. m. Haveplads Ø. i Byen. (Denne Degnehave er i Tidens Løb ganske stille gledet bort fra Embedet). Lod N. Ø. f. Byen, desuden den gamle Skolegrund med Have (1) midt i Byen. Degneboligen solgtes i 1802 for 200 Rd. til Fordel for Skolevæsenet. —1876: 1942 og 779 Kr.

I Aarene efter 1650 nævnes *Niels Nielsen Thybo*, dansk Skolemester, g. 1657 Christine Sørensd. — 1721—32. *Christopher Madsen Svaning*, f. 1692, Læsemester, derefter her, t. Degn i Heininge, † 1766, g. 1) Maren Nielsd., † 1760, begge begravede i Heininge Kirke, 2) i Heininge 1761 Sara Larsd. Eybye, se Holsted. — Da der ikke var reserveret nogen Kirkestol til Byens nye Husstand, tog Svanings Kone Plads enten ved Siden af Kapellanens eller ved Siden af Degnens Kone, men dette fandt disse meget anmassende. Ved Forlig opnaaede Svaning kun en Taarnplads for sin Kone, hvorfor han senere optog Spørgsmaalet igen. Der blev berammet Forlig paa Antvorskov; her mødtes Egnens kgl. Skoleholdere for at værne om Standens Ære, og der tilkendtes da ogsaa Sørbymagle Skole en bedre „Fruentimmerstol“. Det blev ved Mødet oplyst, at siden Løbedegnen til Sørby var afløst af Sædedegn, havde denne haft Brudestolen, som nu ikke brugtes til den Ceremoni som forhen. □ 1732—† 69. *Niels Mørdrup*, f. 1698, Stud. Aalborg, g. Lisbeth Strøger, Dt. af Provst paa Stevns, † 1768. Vis.: se Kirkerup. □ 1769—77. *Frederik Lange*, ust., g. i Flakkebjerg 1771 Anna Marie Ibsd. — I 1775 blev L. af Lisbeth Simonsd. udlagt som Barnefader. Da han nægtede sig skyldig, anlagde hun Sag imod ham. I Dec. 1776 rejste han til København, foregivende angaaende Sagen, og lod ikke mere høre fra sig. Han var „en til Børns Undervisning meget duelig, men af Levemaade uordentlig Mand“ (Sgp.). □ 1777—84. *Christian Frederik Brennicke*, f. 1752, Møller i Mogenstrup, her, t. Blidstrup, † 1814, g. i Sandby 1774 Inger Krummelin, f. 1739, † 1814. Søn: Lærer i Frelslev. — I 1782 beordrede Biskoppen Forlig i en Sag

mellem B. og Anne Sophie Schow angaaende en Væder, som de begge mente at have Ejendomsret til, „da adskillige Kendetegn paa begge Sider (af Væderen) var ens“. Forlig blev indgaaet: 1) Jomfruen betaler Skoleholderen 1 Mk., fordi han har fodret Væderen en Tid i Vinter, 2) Skoleholderen overlader Jomfruen Væderen til fuld Ejendom, 3) hvad Ord, der i Tvistighedens Tid kan være falden paa enten af Siderne, annulleres og erklæres for døde og magtesløse, hvorimod begge vil søge at bevare Enighed og befordre hinandens sande Ære med al mulig Flid. — *Inventarium* 1784: 2 lange Borde, 4 Bænke, 1 Jernkakk., 1 Lineal, 1 Bogreol, 1 Skilderi m. Ramme, 12 Stk. Opmuntring til Konfirmander, 18 Bibelske Udtog, 1 Dansk Bibel, 1 Cramers Regnebog, 4 Nye Test., 2 nye Salmebøger, Kleves Forskrifter, 1 Heste- og Kvæglæge, 1 Balles Kath. og forskellige Bøger af religiøst Indhold.

1784—1811. *Johannes Iversen Bruun*, f. 1738, optaget paa Slagelse Hosp. 1811, † 34, g. 1) 1761 Anna Kathrine Hansdt., Tommerup, f. 1723, † $25/3$ 1807, 2) $22/4$ 07 Enke Marie Jørgensen, f. Lindenblad, † 1835. — Sognepræst Horster vilde i 1786 forbyde Skoleholderne at tælle i Høsttiden, men Provsten erklærede, at Tælningen var foregaaet saaledes upaaanket, siden Skolerne indrettedes, og at Skoleholderne derved tjente lidt ind til deres ringe Løn. 5 Td. Rug kostede nu $17\frac{1}{2}$ Rd. og 7 Td. Byg 18 Rd. 4 Mk., ialt 36 Rd. 1 Mk., hvilket var 12 Rd. 1 Mk. over deres Skoleløn. Saa langt var det fra, at de kunde faa noget til Sul og Klæder. Nogle af dem saa derfor meget forsultne og forarmede ud, saa det var en Ynk at se dem. Tælningen varede kun 2— $3\frac{1}{2}$ Uge, Sæden skulde dog først opbindes. Desuden burde de danske Skoler vel have Ferie ligesom de latinske Skoler og Akademiet. Heller ikke kom der Børn i Høsttiden, kun maaske saadanne, som Forældrene frygtede skulde komme til Skade, fordi de var uden Tilsyn i den travle Tid og derfor sikkert forvaret hos Skoleholderen som hos en Barne pige, men dertil var Skoleholdere

dog ikke sat. Kunde nogle af saadanne begynde at lære Bogstaver, saa kunde Skoleholderens Kone lære dem det, som dog burde ske med Spøg og gaa langsomt for sig. Præsten var ikke fornøjet med den Afgørelse og fremlagde Spørgsmaalet ved en Skrivelse til Kongen. I Skrivelsen hævdede han: 1) Forordningens rene Ord er, at Børnene *daglig* skal gaa i Skole. Herfra kan ikke viges, uden at Loven ændres, 2) Skolelønnen er forbedret i 1782. Det er større Tab for Ungdommen intet at lære end for Skoleholderne at tabe Løn ved at tælle Korn, som ved Regnvejrs ofte kunde vare til hen i Oktober. Skoleholderne fik Løn for den Tid og maatte derfor ogsaa arbejde for samme Tid, 3) trods Sognepræstens Advarsler og Formaninger gik kun $\frac{1}{3}$ af Børnene i Skole. Skulde man da berøve de faa deres Skolegang, der vilde lære noget i Høsttiden, og som Forældrene ikke vel kunde lade være hjemme ved Huset alene, det var jo at handle mod Jesu Ord: „Lader de smaa Børn komme til mig“, og Præstens Formaninger blev da mindre agtede end forhen, 4) Forordningen tillader, at Børn i Pløje- og Høsttid maa bortblive fra Skolen, men der staar intet om, at Skoleholderen kan afsige Børnene for Tælningens Skyld. Landemodets Monitum (Paamindelse) af 1751 siger da ogsaa, at Skolemesteren maa passe sin Skole, om der saa kun er 2 à 3 Børn, eller ihvor faa der er. — Vis. 1789: (102 Børn). De flittige viste, at de var bleven vel underviste. B. er flittig og kath. vel nok. 1801: B. kan godt undervise, men har ingen Færdighed i Kath., synger taalelig, ikke Skr., Regn. el. Bibelhist. 1807: B. er lidet oplagt til at give forstandig Undervisning. Nogle skrev, 1 regnede. 1809: Skolen i daarlig Tilstand. Læreren maa forbedre sig. — 1811—23. *Peder Pedersen*, Lx. Brøndbyvester 1811, t. Brøndbyvester.

1823—34. *Kjeld Peder Hagenstrøm*, f. i Nyk. F. 1790, Stud. der 1811, c. ph., Informator i flere fornemme Huse i Kbh., L. i Borre, her, t. L., Graver og Klokker i Slagelse, g. Sophie

Caroline Sneeland, † 1855. Under en Epidemi i Sørby afgav H. smukt Eksempel paa Menneskekærlighed og Opofrelse ved at besøge og pleje de Syge. Han fik Sølvkorset. Vis. 1826: 99 Børn, mg, g, mg, mg. H. er meget duelig. Fremgang meget god. Flere Børn bor langt borte. Skr. ikke renlig nok. — 1834—39. *Otto Christian Lavigne*, f. i Kbh. 1804, Lx. Jo. 1829, L. i Helsingør, her, t. Liunge v. Sorø, † i Slagelse 1874, g. Johanne Caroline Grubb, f. i Helsingborg 1809, † i Sorø 1886. Vis. 1836: 138 Børn, L. meget duelig, kath. meget godt. Da Skolen er meget talrig, og flere Børn har meget langt, kunde endnu en Skole behøves i Rosted By. (Om S. og Kirkerup Sogne kunde siges, at de ligger paa Grænsen af Heden-skabet). — 1839—79. *Gerhard Tetens Hoff*, f. i Levring 1810, Lx. Jo. 1833, Husl., her, g. her 1840 Gertrud Kirstine Wium, f. i Holstebro 1815. Søn: Præst i Vallensbæk. Hj.: 1857—59 Jydtmann, se Skælskør, 1868—70 C. F. Flemmer (II L. i Keldstrup, senere Katolik, Diakon), 1874 Ellert (Vallebo). Vis. 1844: 134 Børn, H. meget tro og flittig, men vel svagelig til den talrige Skole, kath. temmelig godt, men uden Liv. Rosted Bys Gaardmænd mødte for at begære en Skole for deres By i Stedet for S. Skoles Udvidelse, men Sogneforstanderskabet er derimod. 1852: 157 Børn, P. kun været her kort og er uøvet. H. kath. temmelig godt, flink og tro Mand. — 1879—1903. *Frederik Anton Jensen*, f. i Hunseby 1849, Lx. Kbh. 1867, Hj. i Kampstrup, Husl. i Klingstrup, Hj. i Everdrup, 1873 L. i Langebæk, her, mistede efterhaanden ganske Høreevnen og maatte tage sin Afsked, † i Glostrup 1934, g. Mette Marie Pectz, f. i Kampstrup 1848. J. var Foregangsmand paa Landbrugets Omraade.

II Lærerebede opr. $\frac{8}{2}$ 1849, nedlagt $\frac{1}{1}$ 1901. Til 1851 Andersen, se Arløse, til 1857 *Poulsen*, se Karrebækstorp, til 1859 V. T. *Pedersen*, Lx. Jo. 1856 (Knudsby), til 1861 F. C. *Nielsen*, til 1862 L. F. T. *Larsen* (Ørsted), til 1864 *Jens Jørgensen* fra Ladby, Lx. 1861, deltog i Krigen 1864, rejste til

Amerika, † 1868, til 1877 *J. P. Rasmussen*, Lx. Odense 1863 (Gerlev), til 1881 *Kastrup*, se Agersø, til 1884 *V. R. Sørensen*, f. i Gryderup Sk. 1858, se Sørensen, Gimlinge (Svogerslev), *Povl Vilhelm Vedel Wellejus*, f. i Kværkeby Sk. 1855, Lx. Jo. 1883, † 1890, til 1893 *Andersen*, se Hyllinge, til 1895 *N. P. Lorentzen*, Lx. Gedved 1891 (Horsebøg, Nærum), til 1898 *J. P. Sørensen*, Lx. Jell. 1887 (Lundforlund), til 1901 *Otto Christensen*, Lx. 1896, som kaldedes til Sognets nye Skole i Bøgely.

Forskole fra $\frac{1}{1}$ 1901.

7. Haldagermagle ($\frac{7}{2}$ 1721).

Distrikt. H. Indtil 1771 + Esholte (1743) og Tingjellinge, 1737—71 desuden Eskildstrup, se Tjustrup og Kirkerup. Fra 1771: H., Lystagertorp og Cathrineholm. *Bygning* opført 1723. 1809: Brønd som Hyllested. 1860: 10 F., Brædeg. i $4\frac{1}{2}$, Murstg. i $5\frac{1}{2}$ F., 1882: Ny Skole paa det gl. Udhus' Plads. Udhus fra 1818. *Løn*. Fra Krummerup-Fuglebjerg Degnek.s Nedl. i 1804: 3.6 Td. R., 4.6 Td. B., 1.7 Td. Havre, 15 Sn. Æg, 15 Lp. Brød, Sulep. 5, Ref. af Lystagertorp 6.2, ældre Skoleløn 20 (se Tingjellinge), Husmandsp. 3 og Offer 20 Rd. 1824: Det midl. Tillæg, 3 Td. R. + 6 Td. B., indgaar i den faste Løn. *Jord* Mt. Nr. 1, $8\frac{3}{8}$ Td. N. f. Byen, Huspl. m. Have ($1\frac{1}{2}$) midt i Byen, S. f. Gaden. 1876: 1489 Kr.

1723—31. *Oluf Mogensen*, ust. De kgl. Skoleholderes Løn udbetaltes kvartalsvis af Amtmanden mod, at Skoleholderen hver Gang mødte med Attest fra Præst og Provst, der anviste Lønnen til Udbetaling. I 1727 nægtede Præsten at give Mogensen denne Attest, og M. beklagede sig da til Amtmanden, idet han ytrede, at intet var paa ham at sige hverken i Lærdom eller i Levnet. Men Præsten erklærede, 1) at M. ikke lærte Børnene Aften- og Morgenbøn samt Bordlæsning, 2) at han

ikke kunde holde Børnene i Agt og Ave, de kom hjem med Hul i Hoved og Ansigt, og de holdt Diskurs i den Tid, de skulde læse, 3) at de 6—7 Børn, han havde haft i Skole i 4 Aar, ikke kunde et Bogstav, og Luthers Kathekismus og Børnenes Forklaring var saa løseligt lært, at de ikke forstod et Ord. Og han drog af By, nu for at sætte Penge, nu for at indkassere, nu for at handle, f. Eks. med Hør, hvoraf han hentede flere Læs fra København og solgte i Skolen. Imens han handlede, læste hans Kone med Børnene, eller det ene Barn med det andet, 4) at hans Kristendom var ilde bevendt, hans Kone klagede over ilde Medfart, han gav skrækelige Eksempler paa Eder og Forbandelser og andet sligt, som Præsten ej mere vilde sværte sin Pen med. — Provsten henstillede, at M. fik en Advarsel, og den gav Amtmanden ham saa sammen med Lønnen. — I 1729 nægtede Husmændene at yde deres Skyldighed til M.; de sendte ikke deres Børn i Skole og mente derfor, at han intet tilkom af dem. Præsten oplyste, at Husmændene begrundede deres Optræden med den Kendsgerning, at M. forsømte Skolen. Omtrent samtidigt modtog Amtmanden følgende fra M.s Tjenestepige: „Jeg fattige, forældreløse Pige har tjent O. M. i næst afvigte Aar, og han skulde give mig til Løn 5 Rd., af hvilke jeg har bekommet 2, men endnu har tilgode 3 Rd.“ (og hun beder Amtm. om Hjælp til at faa sin Løn). M. kunde imidlertid møde med en Attest fra Degnen, der lød paa, at han underviste og levede vel, og reddede da Stillingen endnu engang. Men i 1731 fremsatte Bymændene Klage over ham: Han underviste ikke deres Børn, men han sendte dem i By og af By, lod dem save Brænde, staa paa Loft og fly Korn ned, naar han tarsk, slænge Foder ned osv. Og ofte var han bortrejst. Og en Far klagede over, at hans Dreng led Overlast af de andre Skolebørn, som slængte ham over Ende, under Borde og Bænke. — Saa fik M. sin Afsked. — Det oplystes, at af 27 Børn gik 4 flittigt, 12 kun sjældent i Skole.

1731—† 71. *Magnus Gyldensup*, f. c. 1690, „ust., men regner og skriver godt, har været Vagtmester ved de reducerede Dragoner“, g. 1) i Hyllested 1721 Elisabeth Mortensdt., † 1755, 2) i Venslev $\frac{1}{5}$ 55 Anna Margr. Andersdt., Holsteinborg, der i 1772 ægtede Smed Anders Sørensen, Kvislemark. Det var G., der gav Anledning til den nye Omdeling af Hartkornet i 1733. Han paastod, at nogle Skoler havde kun 100 Td., andre 300—600, og det ringe hændte sig gerne i Skovegne, hvor de fleste fattige Børn fandtes, fordi deres Forældre søgte Skovegne for Ildebrand og andre Aarsagers Skyld. — Vis. 1745: Pr. prædikede jævnt, tydeligt og opbyggeligt, er og en god Mand, flittig i sit Embede, men nedslaget og modløs over en liderlig og forargerlig Kone, som tyranniserer over Manden, der er i sin Præstegaard mindre agtet end den ringeste Røgter, kath. ret godt, Degnen noget haardt. Tvende Skoleh., deraf den ene Stud., men gl. og fattes Hukommelse, den anden er ust., men flink og hurtig, saa at hans Børn var meget bedre end den andens. Sjeleregistret*) 139, deraf 52 i tvende Skoler. 1751: se Fuglebjerg. — 1771—79. *Jacob Harder*, f. 1745, Stud. Slagelse 1767, Adjunkt her fra $\frac{1}{4}$ 71, t. Degn i Heininge, 1781 do. i Sønderup-Nordrup, † 1821, g. i Sønderup 1792 Ane Kristine Jensdt., f. 1768, † 1843. Der hørte 370 Td. Hartkorn til Skolen, men ved Gyldensups Død fragik Esholte med 24 og Tingjellinge med c. 100 Td., saa at der kun blev 246 tilbage, altsaa 34 Td. under det anordnede. Desuden afgik en Del af Pengelønnen og Brændet til Tingjellinge. I Anordningen stod: „Hvad engang er vorden fastsat, bør antegnes og siden blive en bestandig Rette-snor og Regel“. Harder havde god Grund til at anke over, at Lov og Ret ikke blev holdt i Ære. — Sognepræsten ytrede om H., at han ikke alene lærte Børnene „deres Læsning i Bog“, men ogsaa mange Salmer og Bønner, som de lærte udenad.

---

*) Sjeleregister: se Herlufsholm 1745.

1779—† 99. *Frederik Danefærd Trane*, f. 1736, Maler, g. i Skælskør 1757 Ane Kirstine Melchiorsdt., f. 1730, † paa Slagelse Hosp. Dødsbo 1799: 1 Ko, 11½ Rd., 1 Kalv, 3 Rd. 4 Mk., 1 Hest, 2 Rd. 2 Mk. 4 Sk., Sæd og Korn paa Marken. — Sognepræsten, som ønskede en Stud. til Skoleholder, der nu og da kunde prædike for ham, var meget krænkede over, at Dinesen, Gyldenholm, havde kaldet, og Provsten eksamineret T. uden hans Vidende, ja, at Dinesens Skriverkarl endog uden Præstens Vidende havde indsat ham i Skolen. Og nu klagede han til Biskoppen over denne Tilsidesættelse: Saa synes mig fornærmet, da det er Præsten, der skal have Opsigt med Skolen og iagttage, om de smaa Poder og Planter vokser og tiltager i det, som er til Guds Ære, dem selv i Tiden til Glæde og Trøst og andre til et godt Eksempel. Det lader, som en Præst skal anses som Dreng, uagtet han har et tungt Embede at forestaa, men fordi Guds Ord ringeagtes af mange, derfor er Lærerstanden (Præsterne) foragtet. Et er at læse i en Bog og maaske slet nok, et andet at forklare det og gøre Guds Ord forstaaeligt. Det har og En i min Menighed sagt til mig: at lære mine Børn at læse inden i en Bog, det kan jeg selv og ikke behøver en Skoleholder for, som har en Profession, den, han passer og forsømmer Børnene. Og jeg har haft mange fornøjelige Timer i den Skole ved at overhøre Ungdommen, men det vil blive bedrøveligt og modbydeligt, om En skal være der, som intet kan lære og maaske er borte, naar jeg kommer i Skolen. Jeg har gjort Ed for Gud og Dem, at jeg skal stride for Guds Ære, om jeg endog skulde faa Fjender derfor. Jeg aldrig skal forlange nogen Skoleholder til at prædike for mig, uden at jeg af Gud paalægges Sygdom. Nogle i Menigheden har bedet mig, de maatte blive befriet for Trane, thi dels er han kun maadelig, dertil er han og plaget med et Slag, og Menigheden er for deres Børns Skyld bange for ham, desuden er han trodsig og stolt. — Biskoppen svarede, at ved Reskr. af ³⁰/₃ 1740 var

der givet en Lodsejer Ret til at antage Skoleholder, uagtet andet var fastsat i Forordn. af 1739. „Reskriptet siger ellers, at saafremt Præsten mener sig behaget at vrage Personen, da bør det indkomme til Provsten, naar det angaar (Undervisningen), men naar det angaar Personens Liv og Levnet eller andre udvortes Omstændigheder, da skal det afgøres af Amtmanden“. — Vis. 1789: I Skolen var Fremgangen ikke stor. Dog havde Børnene nogenledes Begreb om det, som er lært, og læste vel i Bog. Med Bibelhist. skal gøres Begyndelse. T. er ikkun svag i at kath., men viser dog Flid. □ 18¹/₅ 1799—25¹/₄ 1800. *Wilgaard*, se Fuglebjerg.

1800—43. *Andreas Iversen Hersted*, f. i Karrebækstorp Sk. 1770, ust., Hj. i Førlev, L. i Fuglebjerg, byttede Embede med Fmd., † 1849, g. Maren Mortensen, Harreby, f. 1770, † paa Slagelse Hosp. 1847, hvor H. ogsaa døde. — Efter gammel Skik nød H. et Maal Mælk af hver Gaard. Ejeren af Eskemosegaard nægtede i 1842 at levere denne Ydelse, da den ikke var opført paa Skoleplanen; men det resolveredes, at han skulde levere Mælken, og at et Maal Mælk var alt, hvad der paa een Gang enten Morgen, Middag eller Aften malkes af samtlige paa Gaarden værende Køer. — Vis. 1800: Et Par Børn havde begyndt at skrive. 1808: Jeg maatte med yderste Græmmelse erfare, at saa vrangvillige Forældre og Husbonder til at lade deres Børn søge Skolen, saa forsømt og raa var denne Skole ogsaa. Af 32 Børn mødte 20. Der findes næppe større Forsømmelse noget Sted. Ikke et eneste Barn kunde læse godt inden i Bog, den største Del maadelig, slet og yderst slet. Det lidet, der var lært udenad, var ikke fuldkommen forstaaet og fattet, men de var bundet til Bogens Ord. H. er ikke uduelig, men trænger til at ansføres, da han hverken synes at være nidkær eller drivtig nok. 1835: H. ikke meget duelig, gør sig Flid. 1843: H. søger Entledigelse, han har været en skikkelig og god Mand. (Se Sneslev). □ 1843—76. *Christian Cramer*, f. i Skallerup Pgd. 1814, Lx.

Jo. 1834, L. i Thorshavn 1834—39, hvor han underviste 150 Børn, Husl. i Frederikssund, L. i Skælskør, her, † paa Falster 1881, g. 1859 Enke Nanny Christine Aurelia Petersen, f. 1817. C. var en flittig Dyrker af Bakkus og Diana. Hans Eftermand i Embedet udtalte, at han havde en nobel Karakter og Dannelsen og i sin Tid vist været en dygtig Lærer, men Tilbøjelighed til Nydelsen af stærke Drikke tog efterhaanden Magten fra ham. Han levede under uheldige Familieforhold. — I 1866 var der 109 skolepligtige Børn i Distriktet, af disse henvistes 8 til Skolegang i Fuglebjerg, og 5 søgte Privatskole. Skoledirektionen mente da, at een Lærer nok kunde bestride Skolen. Ministeriet erklærede, at dette var en Omgaaelse af Loven; men lod det dog passere. Vis. 1851: 98 Børn, C. er ikke synderlig begavet, kath. nogenlunde. □ 1876—1913. *Axel Thorlau Brendstrup*, f. i Kbh. 1843, Lx. der 1865, fra 1873 Hj. her og derefter kaldet, g. 1) Fanny Mathilde Victoria Clement, f. i Ø. Ulslev 1852, † 1889, 2) her 1891 Anna Kathrine Mathilde Borgen, f. i Kbh. 1858. B. var en meget dygtig Lærer, og hans Eftermæle i Sognet er meget smukt. Han udgav „Dansk Retskrivningsbog“ og „Retskrivningsregler“.

Forskole fra $\frac{1}{1}$ 1901.

8. Haldagerlille ($\frac{7}{2}$ 1721).

Ved kgl. Skøde af $\frac{7}{2}$ 1731 blev Tjustrup og Haldagerlille Sogne overdragne til *v. Plessen*. I Købet var indbefattet Sog-
 nenes 2 Skoler „med Bygninger og Pertinentier (Tilbehør), som de findes bebygte og indrettede, men derimod skal (Plessen) da være pligtig at lade samme Huse være destinerede (bestemte) fremdeles til det Brug, hvortil af en god og kristelig Intention (Hensigt) de er bygte og indrettede, saa og holde dem under forsvarlig Reparation.“ Inventariet: 1 Jernkappel-

ovn, ABCer, Katekeser, Borde og Bænke medfulgte. Plessen ophævede $17\frac{1}{2}$ 1759 den gamle Skoleløn og tillagde Skolerne den plessenske Løn. — Kastrupgaards Forpligtelser til at vedligeholde Haldagerlille Skole afløstes i 1863 med 500 Rd., mens Afløsningen for Tjustrup Skole skete i 1861 med 500 Rd. til en Hovedreparation og 500 Rd. een Gang for alle.

Distrikt. H., Ravnebjerg, Næblerød. 1877: se Fuglebjerg og Tjustrup. *Bygning* opført 1725. 1809: Straatag, Murstg. i 2 Vær., 1846: udv., Udhus fra 1824. *Løn.* Degn Lütken resignerede i 1820, „hvilket var meget godt, da hans Levned ej var til Opbyggelse“. Han beholdt dog indtil sin Død i 1831 Degnekaldets Indkomster, men maatte for Embedets Førelse yde hver af Lærerne en Del Naturalier af Værdi 6 Td. R. + 10 Td. B. — Fra Tjustrup-Haldagerlille Degnek.s Nedl. i 1831: 7 Td. B., 15 Lp. Brød, 15 Sn. Æg, 150 Stk. Humle-raften (Humleavlen var paa Egnen en alm. Indtægtskilde for enhver, der blot havde en Have), Ref. 9.6 Td. B. og 18 Rbd., Sulep. 5, Offer 20 og Skolelønnen 42 Rbd. *Jord.* Mt. Nr. 1, $6\frac{1}{4}$ Td. N. V. f. Byen, tilgr. Bygning m. Have (1) i Byen. 1876: 1659 Kr. — (Tidligere Kirkebylærerløn: Brug af en Parcel af Gaard Nr. 4).

1725—† 75. *Simon Hendrik Pedersen*, f. 1701, fh. Pauker i Krigen, g. 1) Ellen, 2) her 1759 Maren Hansdt., f. i Næblerød 1737. Dødsbo: 1 Ko, 1 Kalv, 7 Faar, 2 Gæs, 1 Gase, 5 Høner, 1 Hane. Vis.: se Tiustrup. — 1775—† $24\frac{5}{5}$ 77. *Matthias Drachardt*, f. 1730, Stud. Slagelse 1748(?), g. Fmds. Enke, se Tiustrup. D.s Broder var Skoleh. i Alindemagle, en Søster g. med Degnen i Vigersted. — 1777—93. *Søren Thornam* fra Gyrstinge Degnebolig, f. 1756, Broder: Præst i Ørslev-Bjerre, ust., t. Degn i Fodby, g. 1) i Krummerup 1783 Enke Karen Fugl, se Hyllinge, † $29\frac{1}{2}$ 93, 2) i Fodby $8\frac{1}{11}$ 93 Else Carlsen, Fodby Degnebolig, f. 1771, † 1831. — T. skrev i sin Ansøgning om Degneembedet, at han „her i fattige Omstændigheder havde levet et møjsommeligt Liv i et besværligt og ringe

aflagt Levebrød“. Dødsbo i 1793: 2 Køer, 1 Kalv, 7 Faar, 1 Væder og 1 Svin i Stalden. 1 Bogreol, 1 Ege-Dragekiste, 1 Ege-Chatol, 1 Malmlysestage, 1 Messingkande, 20 smaa Skilderier, 4 Stole, 1 Sten-Terrin osv. I Skolestuen en Gaasebænk. Vis. 1789: Jeg kunde for det meste være ganske fornøjet med Børnenes Fremgang. De vidste noget mere end at plappe og læste vel i Bog, men bib. Hist. var ikke begyndt endnu. T. er flittig og kath. nogenlunde. — 1793—† 94. *Povl Axelsen*, f. i Vejrum 1741, var Landmaaler og i saadan Forretning kommet til Gunderslev Sogn. Her fik han en Forraadnelsesfeber, hvoraf han døde paa Gunderslevholm. Fra Skifteretten: Den logerende i H. Skole, Mr. Goldsmith, forklarede, at der intet Boskab fandtes; thi den afdøde havde medtaget 1 Kuffert og 1 Kasse, hvori han havde sine faa Klæder og Landmaalerredskaber, men Madame Goldsmith havde 3 af hans Natskjorter i Vask. Iøvrigt fandtes: 1 Tværsæk med gl. Tøj, 1 Økse, 1 Ildtang, 1 Par Nankins Bukser og 1 Vest, 1 Landmaalerlineal, 1 Tommestok, 6 matematiske Bøger, 1 Bestik, 4 andre Instrumenter, 1 Æske med Blyantspenne, 1 Fil, 2 Stk. Lak, 1 Opmaalingskort, 1 Blækhus, 1 Sandhus, 1 graa Kjole med blanke Knapper, 2 Par gl. Støvler.

1794—1817. *Joachim Jensen*, f. 1747, Søster: se Skafterup, Skrædder, Korporal, Skoleh. i Kvislemark, Karrebækstorp, Førslev, † 1834, g. Frederikke Sophie Bagger, f. 1756, † paa Slagelse Hosp. — som Manden — 1837. — Hj.: *Handrup*, se Holløse. — Vis. 1800: Børnene har været meget forsømmelige, dog svarede ikke faa med Færdighed og god Forstaaelse af Lærebog og Kath., men i Boglæsn. fandtes Mangel. De mindste læste bedst. Nogle havde lært Salmer, 1 skrev. J. kath. meget vel, men synes at være bleven ligegyldig. 1806: J. er duelig og vel skikket, men han skal være noget stiv og streng. 5 skrev, 1 regnede, 8 læser Skrift. 1808: Tilstanden skikkelig og god efter Omstændighederne. J. har været Underofficer, og i hans Skoledisciplin fremlyses endnu den mili-

tære Præcision, der anvendt med Maade og overholdt med Forstand har saa umiskendelig Indflydelse paa Ungd.s Dannelse. At den tilforn har udartet til Haardhed, har jeg nok hørt, men ingen Forældre klagede. Jeg advarede ham, da det saa lettelig kunde drage skadelige Følger efter sig. Det er begribeligt, at en saadan Mand ikke kan have den Dannelse, som Højskolen el. Seminariet giver, men ubilligt er det at nægte, at han i de simplere Ting er en ganske taalelig Skolelærer. Af 27 Børn mødte 22. Jeg hørte dem med Fornøjelse i Regn. og fandt, at de fleste læste meget godt i Bog og en Del godt, en god Børnelærdom efter deres Lærebog og Kath. og godt begyndt med Skrivn. — 1817—19. *Sørensen*, se Agersø. — 1820—50. *Daniel Nielsen Lerche*, f. i Venslev Sk. 1792, Lx. Brøndbyvester 1814, Hj. og Organist i Venslev, her, rejste til Amerika, g. Karen Jørgensen, f. i Brøndbyvester 1799, var Distriktsjordemoder her. L. var en begavet, men ikke anset Mand. Skolekommissionsmedlem Mourier udtalte: Gid jeg var ham kvit paa en god Maade, han er ikke god at have med at gøre. — Vis. 1825: L. meget duelig. Ikke Liv nok i Undervisningen, Fremgang god. 1835: L. duelig, men hans Karakter skal ikke due stort, han skyldes for Laster og har været for sømmelig i sit Embede. Strenge Advarsler har forbedret en Del. 1843: L. skal ikke skikke sig ret vel, men er svagelig — og uden Tvivl doven (se Snesev). — Provstens Vis. i 1837: Børnene kan ikke læse Tal og kan ikke den lille Tabel. — 1850—89. *Thomas Thomasen (Roe)*, f. i Ans Kro v. Viborg 1813, Lx. Jell. 1846, L. i Kbh., her, g. Christiane Andrea Caroline Lund, f. i Kbh. 1822, † 1864. — Vis. 1851: 54 Børn, T. kath. meget godt, men gør for megen Støj. — Hj. fra 1881: *C. F. Nielsen (Ørsted)* og *Skov (Varpelev)*. — 1889—† 1902. *Peder Hansen*, f. i Holme-Olstrup 1861, Lx. Jo. 1887, Hj. i St. Jørgensbjerg, her, g. Anna Kirstine Hansen, f. i Toxværd 1868.

Forskole fra $\frac{1}{11}$ 1912.

9. Tjustrup (⁷/₂ 1721).

Se Haldagerlille. *Distrikt*. T., Vindstrup, Næblerød, Brunemose; indtil 1731: + Eskildstrup, Stenstrup, Nyrup, Lindebjerg og Kongskilde, som derefter kom under Liunge Skole, men i 1737 tillagdes Haldagermagle Skole, fordi Plessen havde købt den øvrige Del af Liunge Sogn. Nogle Mænd fra Eskildstrup søgte i 1739 forgæves en kgl. Skole oprettet i deres By; de holdt selv en Skolemester (1743: Petersen, se Kirkerup, 1751: Chr. Ringholt), 1824: ÷ Husene paa Vindstrup Overdrev, se Fuglebjerg, og paa det plessenske Overdrev, som opførtes 1819, se Kirkerup. *Bygning* fra 1724. Da der ikke var Plads til Skolen paa Gadejorden, maatte 4 Bønder afhænde tilsammen 1 Skp. 2 Fdk. Jord til Skolehuset. 1809: Straat., Kobberk., Udhus; senere 12 F. Stuehus. *Løn*. Fra 1831: 26 Traver Byg, 24 Lp. Brød, 24 Sn. Æg, 150 Stk. Humlerafter for en forhen haft Degneskov, Ref. 20 Td. B. og 9 Rbd., Offer 30 og den funderede Skoleløn, 42 Rbd. — *Jord*. Mat. Nr. 3, 6 Td. S. og Ø. f. Byen, tilgr. Huspl. m. Have (1) i Byen. — Degnejorden, Mt. Nr. 2, 16 Td. V. f. Byen, langs Søen, Huspl. m. Have V. i Byen, S. f. Gaden, solgtes til Fordel for Skolel.s Hjælpekasse. 1876: 1860 Kr.

—1727. *Peter Paulsen*, ugift. □ 1727—30. *Niels Baad* be-
sværede sig i Maj 1730 for Sognepr. over, at Børnene ganske forsømte Skolen, idet der i 3 Uger ikke havde været Børn i Skole. Præsten anmodede da Amtmanden om at tilholde Bønderne at lade deres Børn søge Skolen, thi „nu gælder ingen Formaninger hos dem“. Men i Juni klagede en fattig, bedrøvet Enke, der var tilflyttet Byen, for at hendes Børn kunde søge den kgl. Skole, over, at Skolemesteren ikke vilde antage hendes Børn til Undervisning, skønt hun havde tilbudt ham baade Indgangs- og Skolepenge. Da nu B. d. ³/₇ mødte hos Præsten for at erholde Lønattest, fik han vel Attest, men saaledes lydende: „Naar B. efter mange af mig til ham gjorde Erindringer upaaklagelig og med lige Flid tager sig af saavel

den fattige Indersters Børn som den rigeste Gaardmands, lader sig nøje med sin Sold og iøvrigt holder inde med Gloser og Gloser at give Børnene med videre, kan ham Skoleløn forundes.“ Præsten til Amtmanden d. 12/7: „Naar Børnene kommer om Morgen, viser B. dem af Skolen til deres Hjem med disse Ord: Jeg holder ikke Skole, jeg har intet at leve af, jeg faar ingen Løn. Saadant Væsen har han øvet siden 3/7 og endnu bliver ved, hvorover Børnene ikke alene intet lærer, men endog løber hen i Ørkesløshed og i saa Maade stor Farlighed undergives.“

1730—42. *Lars Hjorth*, f. 1674, Ridefoged og Forpagter, † i Magleby 1754, Hustru † i Sneslev 1743. Sønner: se Sneslev, Bistrup og Eftmd. — Præsten indstillede H. til Embedet med følgende Ord: „Udi afgangne Baads Sted forestilles nærværende fattige Mand, L. H., der i lang Tid har maattet lede efter Brød og derfor véd bedst at skønne paa Brødet, om det ham ved denne faldne Lejlighed maatte forundes. Manden har jeg aldeles intet at laste paa, men saa meget mere at rose, eftersom han til Syne findes sagtmodig og stille, der er de Poster, som bedst beskriver den, der agter at ville være Skoleholder.“ H. blev nu eksamineret af Provsten, som derefter erklærede: „Jeg har eksamineret H. i hans Kristendom og vil haabe, at hvad han ikke saa straks har kunnet vide at finde sig udi, han det ved daglig Øvelse udi sit Embede indhente. Iøvrigt har han (Vejledning) nok for sig i de trykte Lærdoms Bøger, som han er bunden til at drive med de Unge, hvortil han altid kan være dygtig nok, eftersom han besidder saa megen Færdighed i Læsen, Skriven og Regnen, som han gør.“ Saa udnævnte Amtmanden ham. Inden han tiltraadte, synedes Skolen: „Der fandtes 24 Ruder brækket og 4 Ruder ganske i Stykker. Da saa intet fandtes mer brøstfældigt end bemeldte Vinduer, og Haugen er lovlig besaaet og besat med Kaal, saa lover denne nye Skoleh. samme Brøstfældighed paa Vinduerne at reparere imod, at han igen befries for at svare nogen Fra-

gæld til den afsatte B., om han noget vilde forlange“. — Hjorth stiftede snart Bekendtskab med Forvalteren paa Kastrup og Overordnede paa andre af de plessenske Herregaarde. Saa det var rimeligt, at han ikke vilde bemænge sig med Bønder! Men det var slemt, at han forsømte Skolen, ja, i nogle Maaneder om Sommeren var „Døren tillukt“. Nogle Mænd fra Vindstrup fremkom da i 1739 med flg. Klage: „Vi underskrevne Mænd af V. besværer os over Skoleh.s Undervisning og Omgang med vore Børn; thi ikke alene, at de intet lærer, men endog bruger han dem til det, som er uanstaaelig, ligesom de kan bestille til, nogle maa gaa i Byen for ham, nogle i Marken til hans Kvæg og Heste, som vi selv kunde bruge dem til hjemme hos os selv, om vi ikke agtede deres Undervisning i deres Børnelærdom højere at være fornøden end dette, ja, og deriblandt har kørt af By i Aar for hans Hustru 2 Gange og desl. andet, som vi ej alt kan overgaa. De andre, som ej kan bestille noget, maa læse for hverandre. Naar han er borte, har han en liden Dreng, 7 à 8 Aar, som skal passe paa de andre.“ Et Par Børn blev af deres Forældre sendt til Eskildstrup Skole. Ogsaa Præst og Degn fandt sig tilsidesat af H., der nægtede at lade sin Datter møde ved Katekisationerne, fordi hun ikke skulde staa blandt Bønderbørn. „For saadan Foragt for den sande Guds Kundskab“, meldte Præsten til Biskoppen, „samt for deres Hoffærdighed og megen Stridighed, for andet og mere har jeg holdt dem (Hjorth og Hustru) fra Herrens Bord, indtil de maatte fornemme deres Lydighed og Ydmyghed tillige med deres Datters Lærvillighed. Da jeg for en Tid siden kom i hans Skole for at forfare Ungdommens Forfremmelse og vilde vise ham til Rette, hvorudi han bedre behøvede Undervisning, det han ikke vilde tillade mig, siden han selv i sin Ungdom havde gaaet i Odense Regne- og Skriveskole, da dog Kristendommen ikke ligger i Regne- og Skrivekunsten. Han havde den samme Tid mange slehme Ord og Gebærder, bl. a. knipsede af mig med sine

Fingre i Ungdommens Nærværelse. Siden har jeg ikke været i hans Skole, ihvor gerne jeg skulde, dog ej glemte at minde ham, skønt han siden har svaret mig med den Haanhed, at før jeg kunde binde mine Bukser, var han Mand. Jeg kommer ingen Vegne med ham, efterdi han jævnlig har gaaet Stedets Forvalter til Haande med at skrive for dem og foruden stedse søgt at gøre sig Venner med dem (paa Herregaardene) ved, hvad han har kunnet, nu og da at gøre Present med sine Fugle, dem han lærer at snakke i den Tid, han skulde lære Børnene at læse.“ — 1742—43. *Carl Frederik Hjorth*, f. 1720, Stud. Slagelse 1741, t. Degn i Ruds Vedby.

1744—56. *Anton Ferdinand Lund*, f. 1715, Stud. Ringsted 1736, i 1756 Degn her, 1760 tillige Skoleh., g. 1) Anna Jørgensdt. Flindorph, f. 1722, † $11/6$ 77, 2) i Haldagerlille $9/10$ 77 Maren Hansdt., se Haldagerlille, som i 1791 ægtede Skrædder Holm, Ringsted, og derved indgik i sit 4de Ægteskab. — Vis. 1745: De tvende Skoleh. kath. ret godt og færdigt. Degnen ikkun ganske maadeligt, og Pr. noget højtravende. Ungd. i Tallet efter Sjæleregisteret 136, deraf 35 Skolebørn, var jævne og passable og mange af dem vel øvede. Hos Skolebørnene tegnede det sig ret godt. 1751: Børnene og Ungd. var vel underviste, nogle blandt dem ret ypperlige. — 1756—59. *Hans Flindorph*, g. her 1758 Birthe Truelsdt., Tiustrup. — 1759—60. *Lindenblad*, blev forflyttet til Hyllested for dermed at tjene Degn Lund, som for sin forfaldne Degnebolig fik Skolen tillige med Degnekaldet. — 1760—† 89. *Lund*. 1760: „Den arme Degn er netop bleven velsignet med en Søn og en Datter, som hans Kone fødte ham paa een Gang. Og han har hverken Hus el. Brød til disse nykomne Gæster. For at hjælpe denne arme Mand til hans Boligs Opbyggelse har jeg (Provsten) tegnet mig for en godvillig Gave og ved Cirkulære anmodet Herredsbrødrene om at gøre det samme.“ — Præsten noterede ved L.s Død: Begravet den i sin Ungdom flittige, i sin Alderdom skrøbelige Stedets Degn, der var

iøvrigt „I Liv ustraffelig, ren i Brøde“ (oversat fra Latin). Vis. 1789: Den afdøde Degn, som tillige var Skoleh., havde ikke grebet sig an for at gøre Børnene klart Begreb. De vidste da mere end blot at ramse. Nogle faa kunde læse vel i Bog. Af Boet i 1777: 1 Ko, 1 Kvie, 1 Kalv, 5 Faar, 2 Svin. 1789: 7 Køer, 4 Kalve, 8 Faar, 4 Lam. — 1789—1801. *Boegh*, se Fuglebjerg. — Vis. 1800: Her var en god Del Børn forsamlende, adskillige Børn gjorde Rede med god Forstaaelse for Lærebog og Kath. De læste vel i Bog, men de forsømmelige røbede deres egen Mangel. Een skrev. Man vidste Salmer. B. kath. og underviser antageligt. □ 1801—† 20. *Jørgen Fogh Baggesen*, f. 1742, Købmand, Sk. i Skælskør, Bisserup, her, g. Maren Møller, f. 1766. — Vis. 1806: B. er ældre og lider af Hypokondri, men er flittig; 2—3 skriver og læser Skrift. 1808: Skolens Tilstand er maadelig. Skoleh. er en forulykket Handelsmand, der af Nød og Trang greb Fibelbræt og Ferle, da Alen, Vægt og Skaal ej undte ham dagligt Brød. Han er en gammel Mand, mismodig og nedbøjet over sin Skæbne, plaget af Hypokondri, udannet og uskicket i højeste Grad til at være Skoleh., men i Levnet og Vandel skikkelig. Han vil derfor uden Tvivl efter Reglementets Bestemmelser (¹⁰/₁₀ 1806) blive afskediget. Af 48 Børn mødte 28. Højst utilgive- ligt forsømmes Skolen her, Skolevejens Længde til Dels, dels almindelig Fordom og Vane (har vel Skylden). Faa læste skikkelig indenad i Bog, de andre maadelig, slet og yderst slet. De havde kun lært de første Kapitler af Lærebogen. Skrivn. syntes standset i sin Begyndelse. Degn Lütken synger i Kirken slet og tvinger ved sine Anstrengelser og Manerer uvilkaarlig at mindes Erasmus Montanus' Svar til Per Degn: Hvo, der havde skreget højest i Verden.

1820—† 57. *Peder Rasmussen*, f. i Brøndbyvester 1792, Lx. der 1815, L. i Gislinge, her, g. Petronelle Meyer, f. i Laurvig 1793, † 1870. — R.s Brødre var Lærere i Kongsted og Vedby, begge Lx. Brøndbyvester. Det var i Regelen Folk med et un-

derlig kantet Væsen, der udgik fra dette Seminarium. Brødrene faldt ind under Regelen. Peder tjente som Kusk hos Forstanderen, Provst Hammond. En Dag sagde Provsten: „Hør, Per, kunde du ikke have Lyst til at komme paa Seminariet? En Skolelærer har det bedre end en Arbejdsmand.“ „Jo, men jeg har ikke Raad.“ „Ja, har du Lyst, skal du nok blive Seminarist. Naar du ikke kører for mig, gaar du bare ind i Klassen. Det skal nok lade sig gøre om et Par Aar.“ To Aar efter fik Per „Duelig“. Han lærte at regne de „4 Specier“ og Reguladetri, men havde ikke Begreb om Brøkgregning. Og hans Retskrivning var saare mangelfuld. (Ant. Nielsen: Landsbyliv i Trediverne). — I 1845 blev det ham paalagt at holde Hj.; denne fik 60—70 Rd. + fri Station. Til 1848 havde han Carl Møller, i 1849 Nielsen, se Magleby, og Anton Nielsen, se Sneslev, til 1852 F. V. Krarup og 1852—57 Hansen, se Skafterup. Vis. 1825: 51 Børn, bekvem. 1843: R. ikke synderlig duelig eller flittig (se Sneslev). 1851: R. er stridig og uduelig, men ædruelig. — Provsten i 1837: I Tavleregn. og Retskrivn. præsteres saa godt som intet. Øverste Klasse formaar ikke at lægge 3 Rækker Tal sammen eller skrive en sammenhængende Sætning. □ 1857—77. *Carlsen*, se Holløse. □ 1877—84. *Frederik August Petersen*, f. i Gandløse Sk. 1849, Lx. Jo. 1869, Hj. i Koldby, II L. i Sigerslevøster, 1872 L. i Karlebo, her, t. Gørløse, † 1925, g. Henriette Nicoline Lovise Schrøder, f. i Hømb 1845, † 1928. □ 1884—† 1907. *Hans Peter Markusen*, f. i Varde 1848, Vinterlærer i Gjellerup, Lx. Jell. 1874, Hj. i Hørup, 1874—77 L. ved Fengers Realskole i Aarhus, 1877—84 Tersløse Friskole, her. Hans Virksomhed var præget af Friskolebevægelsen. Han var meget afholdt, og Beboerne rejste Mindesten paa hans Grav paa Tjustrup Kgd., g. i Jelling 1875 Mette Marie Nielsen, f. i Ødsted 1850, † 1930. De havde 5 Sønner og 5 Døtre. Søn: Lærer Mølby, Snoldelev. *Pogeskole* fra 1891, *Førskole* fra 1/1 1901. 1/8 1891—1933. *Laura Schwartz*, f. 1869, ueks.

C. Degneskoler

(²³/₁ 1739).

Ifølge Forordning af 1739 var Degnen pligtig til at holde Skole mod som Tillæg til sin Degneløn at nyde følgende Løn for Skolehold: 6 Rd. og 20—25 Læs Tørv samt — hvor ingen Avling eller Græsning var henlagt til Degneboligen — Græsning og Foder til 2 Køer eller, om han ikke holdt Skole for hele Sognet, til 1 Ko og et Par Faar. „Hvis en Degn ikke er bekvem til Skolehold, men ellers fører et kristeligt, anstændigt Levnet, skal han holde Substitut til Skolen. Men den, som baade er udelig og desuden fører et forargerligt Levnet med Drukkenskab, Banden, Sværgeren og anden Ugudelighed, lader Bispem taltale og efter lovlig Omgang dømme fra hans Kald.“ Degneboligen skal forøges med 2—4 Fag til en bekvem Skolestue. — Studenter, der i 3 Aar havde tjent som Skoleholdere og havde gode Skudsmaal derfor, havde fortrinsvis Ret til at erholde Degnekald. Og iøvrigt kunde ingen herefter blive Degn, som ikke forud havde tjent som Skolemester.

a) Degneskoler paa Holsteinborg Gods.

(Se „Nye Skoler“).

1. Haarslev (Nytaar 1741).

1735: Udi Haarslev er et Skolehus med 10 Læs Tørv, givet af Grosz-Kancelliraad *Holstein*, derudi Bønderbørn kan lære at læse mod Betaling af Forældrene, ugentlig 2 Sk. af hvert Barn. 1740: Degnen skal holde Skole. Fru Grosz-Kanc. *Holstein*, Fuirendal, som ene Lodsejer i H. Sogn har ladet bygge en Skolestue paa 4 Fag med alt sit Tilbehør: Skorsten, Vinduer, Loft, Døre og derudi indsat for det første det Inventarium, som straks behøves, nemlig 1 Jernkakkelovn, 1 Bibel, 2 Borde og Bænke dertil og dernæst givet Forraad af Bøger til Børnene, hvortil Skolekassen og har kontribueret, saavidt

strække kunde, og bliver da nu tilbage at handle om Degnens Løn efter Forordningen, hvoraf en Del paa Skoledistriktets Bønder bliver at reparere saaledes: Haarslev 17 Gd. inkl. Møllen, 8 Hs. inkl. Smedens, Sandved 3 Gd., S. Jellinge, hvoraf 5 Gd. ligger i Haarslev Sogn, Resten søger Kongens Skole i Hyllested, Bendslev 3 Gd. i Haarslev Sogn, ialt 28 Gd. à 8 Sk. + 8 Hs. à 4 Sk. = tilsammen 2 Rd. 4 Mk., desuden Kirkelyspenge 3 Rd. 2 Mk., og bliver Pengelønnen da 6 Rd. Fra Fuirendal Tørvelyng 20 Læs Tørv, som Bønderne tilkører, samt Foder og Græsning til 2 Køer, siden Degnen holder Skole for hele Sognet. Og begynder da Skolen fra førstkommende Nytaar at regne.

Distrikt. 1815: Se Tingjellinge, 1824: + 2 Gd. af Hyllested Sogn. — *Bygning.* 1790: Skolehuset er i slet Tilstand, 5 F. (Skolestue 4). 1806: Ny Skole, 10 F., 4 Vær., 2 Skorst., 1 Vindovn, 2 Bil., Brædeg. i 1 Vær., øvr. Murstg., 2 Udhuse. 1929: Ny Skole; den gamle nedbrændt. — *Lønning.* Fra H.-Tingjellinge Degnek.s Nedl. i 1809: 1.4³/₄ Td. R., 18.4¹/₄ Td. B., af Hyllested 1.5 Td. B., 19 Lp. Brød, 19 Sn. Æg, 9.10 Lp. Flæsk, 74 Kd. Mælk, 30 Rd. 1824: + ved Ligning 4 Td. R. — *Jord.* Mt. Nr. 2 a, 11 Td., hvori er indeholdt saavel Degne- som Skolejorden, S. V. for Byen, hvorpaa Skolen er bygget, Have (5). Degneembedets Udgifter havde været: Kgl. Skatter 5, Degnepension til Vordingborg Skole 4, Enkepension 7, Klokkeren i Tingjellinge 3, Provstetaskens Befordring 2 Rd. — 1876: 1756 Kr. — I 1861 nævnes det gl. Skolehus, Mt. 2 b.

1704. *Margr. Christensdt.*, Skolemesterkone. □ ¹/₁ 1741— † ¹²/₆ 41. *Daniel Jensen Bleg*, f. 1691, Stud. Thisted 1711, Degn her 1717, fra 1741 tillige Skoleh., g. 2) *Maren Laursdt.*, f. 1693, † ²¹/₄ 1729, 3) i Næsby ³/₁₁ 29 *Ingeborg Jørgensdt. Wandel*, Næsby Degnebolig. □ 1741— † 52. *Christian Hochland*, f. 1716, Stud. Slagelse 1738, Sk. i Slotsbjergby, her, holdt Substitut (se Tvede, Kirkerup), g. *Anna Kathrine Aage-*

Haldagermagle Skole, opført 1882.

Haldagermagle Forskole.

*Gl. Degnebolig. Den gl. Skole, der var tilbygget, er nedrevet.
(Skolemuseet.)*

Hove gl. Skole, opført 1834.

sen, f. 1720, † i Skælskør 1804, hvor hun havde et lidet Hus og levede mest af Almisse. — Vis. 1745: Sjæleregisteret 127, deraf 58 Skolebørn, men af de 58 har de fleste ikkun lidet været i Skole, derfor befandtes mange Børn slet intet at vide. Hos dem, som flittigt havde gaaet i Skole, kunde Degnens Flid mærkes. Den øvrige Ungd. var 3 Slags: nogle ganske vankundige, som aldrig havde været i Skole, nogle vidste noget udenad, dog var ogsaa nogle konf. ret gode. □ 1752 —† 60. *Nicolaj Jacob Funch*, f. 1718, fra Ø. Egesborg Pgd., Stud. Vordingborg 1737, Sk. i Ørslev, her, g. 1) *Karen Switzer*, f. 1724, † 1753, 2) i Tjæreby 1754 *Maren Liebst*, Broder: *Holm*, Skafterup. Dødsbo: Underskud.

1760—1805. *Christopher Breson*, f. i Slagelse 1724, Stud. der 1745, Sk. i Sneslev og Hyllested, her, † 1809, g. 1) i Slagelse 1758 *Magdalene Hansine Jacobsdt.*, f. 1740, † 1763, Søn: se Glænø, 2) her 1764 *Anne Dorthea Smith*, f. i Siersted 1722, † 1800. Dødsbo 1800: 3 Køer, 1 Studling, 4 Faar, 1 Væder, 1 Gris, 1 Hane, 3 Høner, 4 Ænder, 1 Gaas, 1 Gase. Sognepræsten klagede i 1767 over, at Skolen forsømtes saa godt som plat ved den ugentlige Degnelæsning i Byerne, 4 Dage ugentlig, nemlig 1 Dag i hver af Byerne Sandved (5 Unge), Bendslev (3), S. Jellinge (5) og Tingjellinge, og desuden ved Skriftemaal i Haarslev om Lørdagen. „Naar nogen af Børnene kunde komme — thi Bønderne siger, det er ikke værd for 1 Dag at komme i Skole — da tager Degnen dem ind i sin Stue, thi Skolen er uryddelig, ligner et Udhus, og Kakkellovnen har været en Tid lang borte paa Leje, hvoraf Degnen skal have faaet en Daler aarlig.“ Præsten foreslog, at S. Jell. og Tingjell. kunde have Degnelæsning sammen 1 Dag, og de øvrige Unge af Sognene møde i Haarslev Skole 1 Gang ugentlig. Derved hindredes ogsaa Ungdommens Leg efter Læsningen hos Bonden. Saa kunde Haarslev Sogns Skolebørn, 28, have de andre Dage om Ugen til deres Skolegang, som var højnødvendig, da mange af dem kom til Kon-

firmation uden at kunne stave, andre kunde den lille Kath., men kendte ikke et Bogstav. — Breson attesterede i 1787: Gmd. H.s Søn, 18 Aar gl., begyndte at gaa i Skole 1775 og gik saa i 10 Aar, ialt 30 Uger, nemlig 3 Uger hvert Aar. I de sidste 2 Aar har han, uagtet største Trang dertil, slet intet gaaet i Skole, men i forrige Vinter og saa meget af denne fulgt konf. Flok om Aftenen ved Lys hos mig i Skolen. Vis. 1785: B. har en god filosofisk Kundskab og ved, at han besidder den. Er ellers flittig i sit Embede. 1789: (60 Børn). Iblandt en talrig Forsamling fandtes nogle Børn, som læste vel i Bog og havde skikkeligt Begreb om deres Kristendom. Men den største Del havde lært udenad og vidste ikke meget mere. B., som tillige er Sk., formaar at give god Undervisning, naar han vil gribe sig an. 1801: B. er endnu rørig og munter. En Del Børn har gjort god Fremgang i Lærebog og svarede med Forstand, de gjorde og Rede for Kath. til Fornøjelse. Boglæsn. var god. Man havde lært Salmer, men Bibelhist. ikke begyndt. Nogle skrev, Regn. skal begynde. B. underviser med Forstand og Flid, han er en velstuderet Mand.

1805—10. *Poulsen*, se Skafterup. Vis. 1807: P. mangler ikke Duelighed, men har ikke det fornødne Liv og er vel noget for selvklog. Børnene skriver Bogstaver, 4 Sammenskrift, 2 regner, ellers kendes kun Tallene. 1809: P. kath. elendigt. Han er en Tjener, der efterhaanden har tjent sig op til Kirkesanger. Med ham vil Forandring være uundgaaelig; han er under al Kritik. □ 1810—† 40. *Erik Christian Birch*, f. i Christianshavn 1773, Lx. Blaagaard 1797, Degn i St. Jørgensbjerg-St. Ibs, L. i Slaglille, her, g. Anna Margr. Jacobsen, f. 1767, † 1831. B. deltog sammen med Sognepræst Mau i de gudelige Forsamlinger, holdt Indgangsbøn og forelæste Prædiken. Vis. 1817: B. er en udmærket Lærer. 1825: 53 Børn, B. er fortrinlig duelig, udmærket duelig i indb. Und. og betydelig Fremgang. 1835: 63 Børn, B. er en meget flink Mand, kath. levende og godt. Gymn. ved Vagtmester Brodthagen.

□ 1840—73. *Niels Simon Rønne*, f. 1800, i 5 Aar Forvalter paa Brahe Trolleborg, 3 Aar Bestyrer af Ludvigsløst v. Holsteinborg, Lx. Lyngby 1837, levede derefter i Hyllested med Kone og 4 Børn uden mindste Fortjeneste, L. i Bisserup, her, † 1888, g. Maren Ambrosia Meldahl, f. i Kbh. 1807, † 1873. Dt. L. i Heils. R. deltog i de gudelige Forsamlinger. Vis. 1844: 68 Børn, R., Søn af B. F. R., ret flink, ikke synderlig begavet, kath. nogenlunde. 1852: 71 Børn, R. indskrænket, men flittig og skikkelig, kath. kun nogenlunde. □ 1873—† 79. *Jacob Larsen*, f. i Sipperup 1844, Lx. Jo. 1864, Hj. nogle Aar her og derefter kaldet, g. her 1873 Bona Nicoline Rønne, f. i Brahe Trolleborg 1830, Dt. af Fmd., † 1885. L. virkede med Dygtighed og Iver i sit Kald, var et saare elskværdigt Menneske og dertil en udmærket Fysiker. Han var fingernem og kunde selv lave de fleste fysiske Apparater. Hans Død var til stor Sorg for mange. (N. Nielsen, Sorø Amts Aarbog 1919). □ 1879—1918. *Poul Christian Rudolph Mogensen*, f. i Hjørring 1847, Lx. Lyngby 1868, Hj. i Tingjellinge, L. i Hjørring, her, † 1923, g. her 1875 Hansine Sørensen, f. i Tingjell. 1859. M. var Medstifter af Pinseskolemøderne, der i en lang Aarrække afholdtes i Roskilde.

2. Kvislemark (¹/₁ 1741).

I dette Sogn, som bestaar alene af K. By, tilfalder det Degnen at holde Skole, og er hos ham Lejlighed til Skolestue, som ikke har kostet saa meget at indrette som andre Steder, thi her er ej noget af nyt opbyggt, men ikkun forbedret og derudi indsat Inventarium: 1 Jernkakkellovn, 1 Bibel, 2 Borde og Bænke dertil, 1 Hylde til Bøgerne og Bøger i Forraad efter Sognepræstens Rekvisition for Børnene, hvortil Skolekassen en Del har kontribueret, saa vidt strække kunde. Og gaar da dette Skolehold for sig fra førstkommande Nytaar 1741 at regne, da Skolelønnen samme Aars Martins, naar Bonden har

indhøstet, af Degnen kan indfordres saaledes: Af 16 Gd. à 12 Sk. og 8 Hs. à 8 Sk., ialt 2 Rd. 4 Mk., dernæst Kirkens Lyspenge 3 Rd. 2 Mk., tilsammen 6 Rd. Fra Fuirendals Tørvelyg giver Fru Grosz-Kanc. *Holstein* — som efter den salige Herres Død har antaget Fuirendal Gods — aarligt 20 Læs Tørv til Skolen, saasom intet Tørveskær er til K. By, hvilke i Sommeren 1740 og saa fremdeles skal blive Skolen tilkørt. Saa bør og Degnen iflg. Forordn. have Foder og Græs til 2 Køer af Sognet. — Degneboligen var paa 14 Fag Bondebygning.

Bygning. 1805: Ny Skole, 10 F., 4 Vær., 2 Skorst., Bagerovn, 1 Vindovn, 1 Bil., Brædeg. i 1 Vær., øvr. Murstg., 2 Ud-huse. 1878: 13 F. *Løn.* Fra K.-Fuirendal Degnek.s Nedl. i 1798: 10.6 Td. B., 22 Lp. Brød, 14 Sn. Æg, Mælk for 3 Mk., Sulep. 3.2, Offer 16 Rd. 1824: Det midl. Till., 4 Td. R., indgaar i Lønnen, desuden maa lignedes 2 Td. R. + 12.2 Td. B. Derimod bortfalder en Afgift, stor 20 Rbd., som Kommunens 2 andre Lærere har svaret til Embedet fra Degnek.s Nedl., se Skafterup. *Jord.* Degnejorden, Mt. Nr. 3, 14½ Td. Ø. f. Byen, Gaardspl. m. Have (3) S. Ø. i Byen, tillagt Skolen i 1798. Endvidere Skolejorden, Mt. Nr. 4, 4 Td. Ø. f. Byen el. Ø. f. Degnejorden. 1876: 1805 Kr.

1644. *Skolemester Christen Thomasen.* — 1/1 1741—† 52. *Christian Petersen Mariager*, f. 1682, Stud. Aalborg 1703, Degn her 1717, fra 1741 tillige Sk. — Vis. 1745: Sjæleregisteret 242, deraf 72 Børn i 3 Skoler. Der var en stor Konfluks af Ungd., men ret glædeligt at eksaminere dem; de Voksne var temmelig øvede i Saligheds Forstand, Skolebørnene hurtige i deres Svar, saa jeg fandt en alm. Fornøjelse. Præsten kath. ogsaa meget vel, Degnen lovligt, Skoleholderne kønt, især den ene, som var ust.. 1741: Børn og Ungd. ganske lovlige, og svarede en Del af meget god Eftertanke. □ 1752—† 97. *Mads Christophersen Svaning*, f. i Sørbymagle Sk. 1721, se Bruun, Gimlinge, Stud. Slagelse 1744, Sk. i

Venslev, her, g. 1) i Hyllested 1747 Anne Kathrine Prom, f. 1718, Broder: se Venslev, † 1753, 2) i Rønnebæk ^{29/11} 53 Maren Christophersdt. Breum, Grevensvænge, f. paa Sejerø 1733, † i Menstrup 1807. S. holdt Adjunkt, muligvis fra 1752: *Amdi Kampmann* 1775—81, se Tornemark, derefter *Jensen*, se Haldagerlille, til 1782, *H. Larsen* til 1790 og *Chr. Poulsen* 1790—98, alle ust. — Degnekaldet var Herredets bedste, og Degnen nød desuden „en aarlig Gage for at spille paa Orgelværket i Kirken“. □ 1798—1801. *Hans Elberg*, f. i Løjt 1777, Lx. Jo. 1798, t. Snekkersten og 1803 til Blidstrup, † 1811, „var oprigtig som Natanael! forligelig i Omgang med alle og virksom i sit Embede“, g. Anna Marie Lindberg. Vis. 1800: Flere Børn svarede med god Eftertanke, bestemt og tydelig efter Lærebog og Kath. De læste ordentlig og vel i adskillige Bøger samt vidste at gøre Rede for Meningen deraf; nogle Børn skrev, man havde lært Salmer, ogsaa af nyeste Salmebog. E. underviser med Flid og kath. meget godt. □ 1801—06. *Kampmann*, se Agersø. Vis. 1806: K. meget duelig, 15 skriver, nogle smuk Fremgang.

1807—30. *Seyer Jensen*, f. i Sterrede 1786, Lx. Br. Tr. 1807, t. Hulby, g. i Skørpinge 1807 Maren Pedersdt. — Vis. 1808: Jeg havde her den Fornøjelse at Grev Holstein med megen Iver og Velvilje har taget sig af Skolevæsenet paa sit Gods i Selskab med den bekendte Pædagog *Villaume* († paa Fuirendal 1825). J. er ganske duelig, men skal, efter hvad jeg har erfaret, ikke være for forsigtig el. anstændig i sit Forhold. Han ligger i evig Klammeri med Distriktets Beboere og skal endog stundom indlade sig i Haandgemæng med dem. Slig Opførsel er altid uværdig og er det dobbelt for en Lærer, der bør leve i kærlig Fordragelighed med Folk og vel vogte sig for ikke ved Levnet og Vandel at forarge de Unge, som han skal vejlede til Sædelighed og Dyd. Jeg gav ham en Erindring derom. 24 Børn, alle mødte, Boglæs. daarlig, en Del svarede vel i Lærebog og Kath., begyndt paa Geografi,

5 Børn skriver, nogle regner. 1815: J. var ubeskeden, hvorfor han fik en alvorlig Irettesættelse. 1825: 37 Børn, mg×, ug, ug, mg, Fremgang ug. □ 1830—† 47. *Knud Jørgensen*, f. i Lintrup 1801, Lx. Vesterborg, g. her 1833 Annemargrethe Jørgensdt., f. i Gunderslev 1810. Vis. 1843: Læreren har holdt Aftenskole i Regn., Skr. og Geografi; Præsten i Astronomi og Bibellæsning. □ 1847—68. *Jens Beck Bjarnesen*, f. i Frederiksværn Sk. 1817, se Høve, Lx. Jo. 1838, L. i Bisserup, her, † pludselig, g. i Fuirendal 1844 Ida Georgine Petersen, f. i Skafterup Sk. 1826, † 53. Vis. 1851: B. ret brav, uden kende- lig Lyst. □ 1868—1905. *Jens Nielsen*, f. i Vanthore 1837, Lx. Lyngby 1858, L. i Hemmeshøj, her, g. Ane Larsdt., Menstrup, f. 1838, † 1899. — N. var en dygtig og afholdt Mand. Se Jensen, Skafterup.

3. Ørslev (¹/₁ 1741).

1735 som Haarslev. — 1740: Degnen skal holde Skole, og Bønderne skal til Skolehold svare: 17 Gmd. (i Ørslev 7, Stubberup 6, Sipperup 4) à 1 Mk. 8 Sk., 9 Hmd. (Ø. 6, Stubb. 3) à 1 Mk., Værksmeden 2 Mk. og af det Hus, som Søren Sven- sen har ladet bygge, 8 Sk., ialt 6 Rd. 1 Mk. Til Ildebrand leveres aarlig fra Snedinge Hovedgaards Tørveskær i Flad- marken 25 Læs, som til Skolens Brug og Nytte skal anvendes, saa har og Degnen af Distriktets Bønder Foder og Græs for 1 Ko + 6 Faar, siden han ikke holder Skole for hele Sognet, men der fra Basnæs paa Glænø aparte Skole maa bekostes. Ellers bliver og i denne Sommer opbyggt en Skolestue paa 4 Fag med Loft, Vinduer og Skorsten, hvorudi det behørige Inventarium er sat, nemlig 1 Jernkakk., 2 Borde og Bænke dertil, 1 Bibel og andre fornødne Skolebøger for de fattige af Børnene, hvilket Inventarium Skolekassen har betalt af de Penge, som Almuen for 1739 i Skillingstal efter den første Forordn.s Indhold har maattet betale, saa og af Kirkens Lys-

penge for 1739. — De fornævnte 4 Fag „skikkelig Skolestue“ tilbyggedes Degneboligen.

Distrikt. Ø., Snedinge Mølle, 1824: + 1 Gd. af Bøgelunde. *Bygning.* 1805: 8 F., 2 Vær., Km., 2 Bil., Brædeg. i 2 Vær., i Ø. tilbygget 9 F., 2 Vær., Bagerovn, Kølne, 1 Bil., Bly- og eng. Vind., 2 Udhuse. 1817: + 6 F. 1821: Ny Skole, 11 F., 3 Vær., Gæstek., 2 Skorst., Bagerovn, 1 Vindovn, 1 Bil., 1 do. af br. Murst, Kobberk., i Skolestue og Forstue Murstg. paa Kant, i Kk. og Sp. paa Fladen, Kælder under 5 F., i Skolestuen 4 faste Borde og Bænke. 1875: 15 F. — *Løn.* Fra Ø.-Bjerre Degnek.s Nedl. i 1803: + 6.6 Td. R., 6.6 Td. B., 1 Td. Havre, 27 Brød, 27 Sn. Æg, 6 Gæs, 10.11 Lp. Flæsk, 3.6 Lp. Ost, Offer 16 Rd. 1824: Midl. Till., 6 Td. B., indgaar i Lønnen, og yderl. maa lignes 2.3 Td. B. — Læreren i Ø. var indtil 1848 till. Kirkesanger for Glænø og fik Offeret fra Øen. *Jord.* Mt. Nr. 2, 6 Td., Ø. f. Byen, tilgr. Huspl. m. Have (6), Lodden bestaar af Skolejorden + Degnejorden ($\frac{1}{2}$ Td.). Fra Holsteinborg har været ydet 15 Kr. og et Vænge paa $1\frac{1}{2}$ Skp. mod 8 Kr. i Afkortning. — Til Degnekaldet hørte 1 Klokkerhus i Bjerre (se der). En Husmand, som i 1801 beboede Huset, gav i aarlig Leje af Hus og Jord 6 Skp. B., 2 Høstdage og ringer med Bjerre Klokker“. — 1876: 1592 Kr.

1738: I Ø. er et Skolehus givet af Grosz-kansler Holstein, men intet videre Tillæg i nogen Maade. Manden, som bor derude og lærer Børnene noget at læse i Bøger, naar han kan faa nogen i Skole og beholde dem saa længe, er en skikkelig *Lægmand*, men maa gaa i Dagleje hos Bonden for at have Opholdet, mest om Sommeren, naar Bonden lader ingen Børn gaa i Skole. — 1740—† 74. *Niels Didriksen Fæster*, f. 1702, Stud. Slagelse 1723, Degn i Sønderup-Nordrup, byttede Embede med Fmd. (Wandel hed han, g. Mette Erichsen, se Stignæs), g. Karen Reding, f. 1710, † 1780. — Provst Olivarius 1740: Hvad angaar min og Sønderup Degns Begæring om at bytte Kald, da kan og vil jeg for min Part gerne være

fornøjet med Byttet, thi naar Degnen skal til at holde Skole, skal vel min være lidet tjenlig dertil, Almuen og nødig lade deres Børn gaa i Skole hos ham, hvorimod han i Sønderup blev fri derfor. Fæster foregiver den Aarsag til Forflyttelse, at der er god Avling til hans Bolig, hvilken han har maattet leje ud, efterdi han ingen Lyst har til Avling, og derimod er ingen Avling til Ø. Degnebolig. Men som Fæster er saa meget for dette Bytte, da hans Kald der er fluks bedre med Kommoditeter af Græsning og Ildebrand, hvilket er saa stor Nød og Trang for, samt Bønderne der er frie Bønder og overmaade vel i Stand mod, at de her er Trællebønder, og de fleste ganske forarmede, saa er det vel Aarsagen, at han og Hustru i en Retssag har maattet afgive Erklæring, der gik hans Præst imod (og nu frygtede han vel Præstens Unaade). — Vis. 1739: Der var ingen Skole, derfor de smaa ikkun slette og kunde ikke læse i Bog. Degnen kath. kun slet og blev skarpeiligen irettesat privat og offentligt advaret for Rygte og Tilbøjelighed til Drik, hvorpaa han forpligtede sig til Forbedring. 1749: Man kunde finde, at her var anvendt Flid, ikke alene at lade lære noget udenad, men at bringe Ungd. og Børn til at forstaa det, de har læst. Dog var de fra Hovedsognet bedre end de fra Annekset, hvor Børnenes Undervisning til Dels for Hoveriets Skyld vorder forsømt.

1774—81. *Rasmus Jensen Kirkerup*, f. 1735, Stud. Roskilde 1756, Substitut i Slingerup og i Skælskør, „forlod Skælskør for at tage til Degnen i Ø., paa hvis Kald han havde Succession og var engageret med Datteren“, overtog i 1764 Embede med Bolig mod at svare til Gælden, dog at Svigerfaderen beholdt en Del Indbo og 5 Faar, t. Degn i Egeslevmagle, † 1809, g. 1) her Anne Kirstine Fæster, f. 1734, † $\frac{1}{12}$ 89, 2) i Egesl. $\frac{6}{2}$ 90 Sara Brandt, f. 1755, † 1828. To Døtre gift henholdsvis med Lærer Sørensen, Krummerup, og Lærer Nygaard ved Sorø. — K. var „en god Mand“. Af hans Ansøgning om Egeslevmagle: Jeg bønfalder, at dette Degnekald maatte naadigst

mig skænkes. Jeg skal stræbe ved Jesu Naade og den hellige Aands Bistand saaledes at beoagte mine hellige Pligter, at jeg paa hin Dag med Glæde kan møde dem, som kalder mig til dette Embede. □ 1782—† 86. *Julius Prom*, f. i Hyllested Degnebolig 1740, Stud. Slagelse 1762, Sk. i Venslev, Degn og Sk. i Høve, her, g. Ingeborg Johanne Søegaard fra Hagested Degnebolig. Af Dødsboet: 5 Læs Hø, i Haugen en Bistade, endvidere 2 Heste, 3 Køer, 2 Faar, 1 Kane med 2 Agestole. — Ø. Degnebolig er den bedste i hele Herredet i Nethed, Styrke og Størrelse. □ 1786—† $7\frac{1}{4}$ 1803. *Hans Melchior Cassau*, f. 1730, ust., Sk. i Braaby 1753, Tjæreby, her, afstod Embedet fra $\frac{1}{5}$ 1803 at regne mod at erholde i aarlig Pension af Embedet 35 Rd., 3 Td. R., 3 Td. B., fri Bolig i Degneb. samt den Fv. Brænde, der hidtil havde været udvist fra Holsteinborg, g. 1) i Braaby 1754 Ane Kathrine Christensdt., † $10\frac{1}{2}$ 66, 2) i Tjæreby $30\frac{1}{6}$ 66 Anne Cathrine Bay, f. 1741, † i Tjæreby 1819. Dt. g. med Braaby, Tjæreby, der 1797—98 var Substitut her. Vis. 1789: (30 Børn): Børnene læste vel i Bog og kunde temmelig gøre Rede for Meningen af det, de havde lært i deres Kristendom. Men ingen Bibelhist. begyndt. C. forstaar ganske vel at undervise Børn. 1801: Formedelst Lærerens Sygdom var Skolegangen opholdt en Tid i Vinter. Alligevel svarede en Del Børn med Forstand og skikkelig Færdighed af Lærebog og Kath. Man læste ogsaa godt i Bog, men Skr. og Regn. fattedes. Bibelh. var heller ikke begyndt. C. kan ikke udrette mere p. Gr. af Alderdom og Svagelighed. Jeg taledede med ham og fandt ham rede enten til at resignere med Pension el. antage en Medhjælper. Betænkning har jeg nu indsendt. Sagen skal nærmere forhandles med Grevskabets Kurator, Statsminister Reventlow.

1803—† 48. *Daniel Hansen*, f. i Marvede 1780, se Spjellerup, Lx. Br. Tr., † af Apopleksi, g. Ane Marie Nielsdt., f. i Ørslev 1782, † 1853. Døtre g. henholdsvis med Lærer Bang i Høng, hvis Dt. ægtede Lærer Møller i Damstrup, og Lærer

Nielsen i Magleby. — Amtsprovst Beyer til „Vestsj.s Avis“: „D. 22/6 (1821) blev Ø. By nedlagt i Aske, Præstegaarden, Skolen, 4 Gd., 7 Hs., 3 Inderster, hvorved 16 Fam. paa Øjeblikke blev i en rasende Storm husvilde og fik intet reddet, hvoriblandt findes især den værdige og nu højsttrængende Lærer Hansen, der under sit Embeds Førelse i Skolen ikke vidste, at Ilden brændte ham over Hovedet, førend Luerne slog paa Vinduerne, og efter at have sikret Skolebørnene fra de brændende Luer maatte ufortøvet forlade Hus og alt med Kone og 7 umyndige Børn, som ikke i Øjeblikket fik reddet uden Livet.“ B. opfordrede da til at yde Bidrag til Familiens Hjælp. — Vis. 1807: 14 skrev, 17 regnede, lidt Geografi, Naturlære og Naturhistorie. 1826: 59 Børn, H. er meget duelig, Fremgang meget god; han kan lære Børnene at læse. 1836: H. passer sin Skole, kath. maadeligt. Indb. Und. ikke indført. □ 1848—59. *Christian Hvidberg*, f. i Kbh. 1823, Lx. Jo. 1842, t. Viby, Syv, g. i Fodby 1849 Marie Sophie Frederikke Than, se Handrup, L. Næstved, f. i Bistrup 1827. Søn: Skoleinspektør i Frederiksberg og Landstingsmand. Vis. 1852: H. flink, kath. ret vel.

1859—86. *Peter Nielsen*, f. i Vonsbæk 1829, tjente ved Landvæsenet 1846—52, Lx. Jell. 1857, L. paa Flakkebjerg Institut, Vikar her og derefter kaldet, 1885 Statskonsulent i Plantekultur, entl. fra Skolen for at overtage Ledelsen af den nyoprettede Tystofte Forsøgsstation i Plantekultur, 1888 Guldkorset, † 1897, g. i Høve 1860 Frederikke Marie Lovise Rønne, Høve Pgd., f. 1829, Søstre g. med Kornbeck, se Høve, og Petersen, Skørpinge. I ethvert Konversationsleksikon vil man kunne finde Oplysninger om Nielsens velsignelsesrige Virksomhed. Ellers er hans Liv og Virke mest udførligt og bedst skildret i P. Andersens Bog „P. Nielsen“. Men det stærkeste Indtryk af, hvad N. har betydet for dansk Landbrug, vil man faa ved en Sommerdag, maaske bedst henad Høst, at færdes ved Skælskøregns mangeartede, frodige Frømar-

ker og iagttage Egnens høje Plantekultur. „Hans skønneste Mindesmærke skal være de velplejede Græsmarker, som, hver Gang Vinter viger for Vaar, stille og kønt bærer Vidnesbyrd om, hvad han har virket“, skrev hans Ven og Kollega, Forfatteren Zakarias Nielsen. — P. Niensens Eftermand i Embedet skriver: „Efter samstemmende Vidnesbyrd fra Folk, som har gaaet i Skole hos Nielsen, maa jeg berette, at han var en udmærket Religionslærer — jeg kender ham ogsaa som en dybt grebet, alvorligt troende Kristen (grundtvigsk) —; ogsaa i alle de andre Fag skal hans Skole have staaet paa et højt Trin, ud over det almindelige, hvilket ogsaa er bevidnet af Biskop Martensen i 1866 og 1877. Kort: Alt, hvad han paatog sig, skulde gøres godt. Fra 1877 fik han Tilladelse til at holde Hjælpelærere. Af disse var jeg den sidste (1882—86). P. Nielsen var Sønderjyde, og den sønderjydske Sag laa ham stærkt paa Sinde. I hans Lærertid virkede han meget i Tale og Avisartikler for Bøndernes Oplysning og økonomiske Fremgang. Han holdt Aftenskole, stiftede Skytte- og Gymnastikforening, uddannede flere af sine Elever til Optagelse paa Seminarium o. s. v. — Hans Lystarbejde var Botanikken; Rustsvampene og deres skadelige Angreb paa Græs og Kornsorter studerede han saa indgaaende, at han gjorde flere Nyopdagelser. Han rettede ogsaa adskilligt i Professor Langes Haandbog i den danske Flora. Han blev kendt viden om, blev optaget i „Botanisk Selskab“ og nævnedes i engelske og franske Fagblade. — Snart slog han sig paa forskellige Dyrkningsmaader med Græsser, Korn og Rodfrugter; han blev privat Raadgiver og Tilsynsmand hos flere Godsejere. Etatsraad Tesdorpf udtalte offentligt: „Denne Mand har gavnnet Landet for Millioner.“ Nu blev han Konsulent for „Det kgl. danske Landhusholdnings Selskab“ og endelig Statskonsulent i Plantekultur“. — P. Nielsen var en meget interesseret Skolemand og fandt Vej til Skole- og Lærermøderne, hvor han ofte udtalte sig djærvt og rammende. Ved Lærermødet i

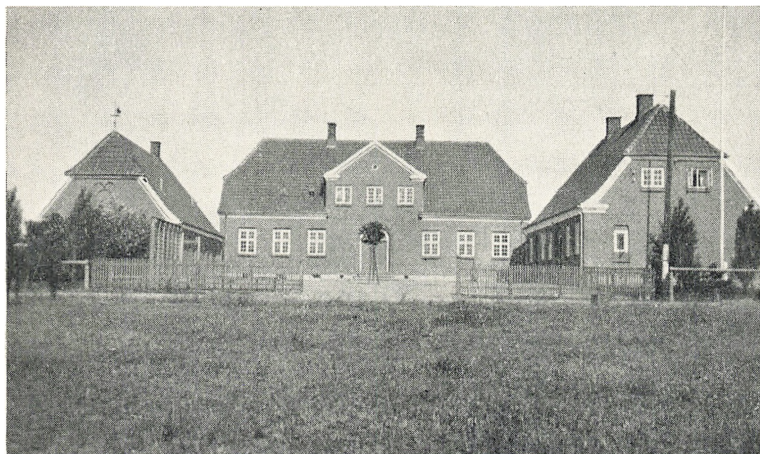
Ringsted tredie Pinsedag 1861 udtalte han bl. a.: „Har Kirken været en omhyggelig Moder for sit Barn, naar hun giver Barnet til Amme: pensionerede Tjenere, afdankede Soldater og fordrukne Haandværkssvende!“ (Samleren). — Men frem for alt var P. Nielsen en god Mand, afholdt af Egnens Beboere, ikke mindst af Kolleger og Medarbejdere. Derom vidner følgende Indskrift paa en Sølvplade, vedhæftet en Palmekrans paa hans Baare: „Til Stifter og Leder af Forsøgsvirksomheden, Statskonsulent P. Nielsen, med inderlig Tak for godt og trofast Førerskab, Samarbejde og Venskab fra Medarbejderne“. — D. 29. Sept. 1900 afsløredes et Mindesmærke paa P. Niensens Grav paa Ørslev Kirkegaard lige overfor den gamle Skole, nær hans første Forsøgsmark, Ørslev Skoles Jordlod og kønne Have. Zakarias Nielsen skrev til Lejligheden et Digt, hvori det bl. a. hedder:

Duggens Glimten fra et Kløverblad
var ham kærere end Kroners Blink.
Høstmand, du, som samler Guld paa Stænge,
samler Hæs ved Hæs omkring dit Bo,
husk, hvad han har saaet i sit Vænge,
folder i din egen Stald og Lo.

„Dansk, brav, ihærdig, med aabent Øje for Naturen fornyede han den danske Græsmark, hvorfor Landmændene ere ham taknemmelige og rejste ham dette Minde“, staar der paa Mindestenen. — Til en Mindehøjtidelighed, afholdt paa Ørslev Kirkegaard paa 100 Aarsdagen for P. Niensens Fødsel, bandt hans gl. Elev, den 80-aarige Sognefoged Chr. Larsen, Ørslev, en overordentlig smuk Krans, som var sammensat af vilde Markblomster og Græs- og Kornaks.

1886—1926. *Niels Christian Arentoft* (Navneforandring fra Andreasen), f. i Skern 1860, Lx. Jell. 1882, Hj. her og derefter kaldet, g. 1) Ane Mette Nielsen, f. i Jelling 1860, † 91, 2) hendes Søster, Jensine Kirstine Margrethe, † 1931. Ægteparret adopterede 3 Børn; Dt. g. med Lærer Nøhr, Tune.

Høve Skole, opført 1924.

Skolestuen i Ørslev Skole 1929. (Fot. af Sgp. Lund-Jacobsen.)

P. Nielsen, Ørlev, f. 28/7 1829.

*Mindestenen over P. Nielsen.
(Fot. d. 28/7 1929 af Sgp. Lund-Jacobsen.)*

Pogeskole fra 1894, *Forskole* fra 1907. Til 1904: *Maren Vilhelmsen*, ueks.

b) Andre Degneskoler:

1. Høve (Nytaar 1742).

1735: Udi Høje er et Legat paa 50 Sld., hvilket der er ingen Fundats for eller vides af hvem givet, men har staaet hos en Præst efter anden siden 1704, hvilke Præster har for Renten deraf aarlig enten ladet undervise nogle fattige Børn i at læse eller og givet dem til de Fattige. 1738: Ingen ordentlig Skole, men kunde blive den tilvoksende Ungdom til glædelig Nytte, hvis een blev bygget. 1740: I H. blev af Grev Holstein som Ejer af Basnæs vedtaget, at Degnen maatte holde Skole, og Degneboligen tilbygges en Skolestue el. paa anden Maade med Hus at forsynes. Degnen at tillægges for Skolehold af hver Gmd. i Sognet — Høje 17, Oreby 11 — 2 Skp. Byg = 7 Td. og af hver Hmd. — 14 og 9 — 1 Mk. = 3 Rd. 5 Mk. samt Græsning for 2 Køer + 6 Faar og fornødent Foder dertil om Vinteren og til Ildebrand 20 Læs Tørv, alt efter den Repartition, Greven som største Lodsejer maatte lade gøre og efter Forordningen besørge Regning for Skolekassen, hvorimod Degnen forsvarligt skal forsyne Skolen enten ved sig selv el. en Vikarium. — Der blev tilbygget Degneboligen 4 Fag til Skolebrug. Senere, men før Branden, nævnes 6 Fag ($\frac{3}{2}$ til Skolestue).

Bygning. 1805: 12 F., 3 Vær., Pigeek., Pulterk., 2 Skorst., Bagerovn, Kobberk., 1 Vindovn, 1 Bil., Brædeg. i 2 Vær., øvr. Murstg. og Graastensg., eng. Vind., 2 Udhuse. 1834: Ny Skole, 11 F., 3 Vær., Pigeek., Kælder. 1924: Ny Skole, S. f. Byen. *Løn.* Fra 1802, se Flakkebjerg: 8.7 Td. R., 11.2 Td. B., 13 Lp. Flæsk, 22 Lp. Brød, 26 Sn. Æg, Offer 40 Rd. *Jord.* Mt. Nr. 4, $17\frac{1}{6}$ Td., N. Ø. f. Byen, tilgrænsende Gaards-

plads m. Have (2½) og en Tørvelod S. Ø. f. Byen. Herunder er indbefattet den til Skolekaldet udlagte Jord. Læreren skal svare Hartkornsskatten. I 1802 indberettes: Til Degneboligen ligger 15 Td. 5 Skp. Nok à parte: Til Skolen ligger 6 Td. Hertil kommer endnu en Tørvemose bl. Bønderne, hvor fornødne Tørv kan skæres. Degnekaldet ejer 3 jordløse Mensalhuse i Flakkebjerg, de 2 staar, men skrøbelige, det tredie falder. — Degneboligen laa oprindelig andet Sted, men efter Branden i 1787 opførtes den paa Præstegaardens Grund, idet Præst og Degn uden videre Dokument byttede et Stykke Jord, hvorved Præsten fik Degneboligens gl. Gaardsplads. — Degnebolig i 1738: 8 F. + 10 F. Udhus. 1876: 2004 Kr.

1742—† 54. *Christian Wohnsen*, f. 1683, Stud. Slagelse 1706, c. th. 1710, Degn her 1727 og fra 1742 tillige Skoleh., † i Flakkebjerg, hvortil „han flyttede for 2 à 3 Uger siden for at begive sig i Rolighed, den Gud og snart skænkede ham“, g. Bodil Larsdt., † paa Torbenfeldt 1778. I 1743 tilskrev W. Sognepæsten: „Hvo, som har mange Jern udi Ilden, brænder grumme gerne nogle, og hvo, som har tvende Herrens Kald, kan ikke vel tjene dem begge til Tække. Nu er det Dem bekendt, at jeg har mer at forrette, end jeg kan overkomme, saasom jeg har mange vanskelige Hoveder at omgaas, og det er mig umuligt at tjene dem alle til Tække; derforuden nu Alderdommen tiltræder, svækkes Kræfterne, saa jeg ikke længe skulde kunne udholde saa store Besværligheder at forrette mit Degneembede og at holde Skole tillige.“ Han bad derfor Præsten om Bistand, saa han kunde blive Skoleholdet kvit, da det dog var det, der tilførte ham er stor Del Misundelse og Had. Sognemændene var meget utilfredse med W. som Skoleh., og man enedes om at ansætte en særlig Skoleholder. Denne lønnedes af W. med 1) Skolelønnen, 2) af Degnekaldets Indkomster 6 Sld., nemlig 2 Sld. hver Højtid, 3) et Stykke Jord af Haven, „nemlig fra Skolestuen af og saavidt Præstens Længe gaar“. Og Sognemændene for-

bedrede Lønningen med 8 Sk. pr. Gaard af de indkomne Græspenge. Skoleholdere: *R. Petersen*, se Kirkerup, og *Eftmd.* — Vis.: se Flakkebjerg.

1754—† 55. *Hans Stribolt*, f. i S. Jyll. 1720, Stud. 1739, Sk. i Venslev, her og derefter tillige Degn, g. Barbara Sophie Boldich, Haderslev Pgd. — Provsten, der havde anbefalet S. til Embedet, fordi han var en smuk, høflig, ædru og flittig Mand, meldte d. 21/1 55 til Biskoppen: „S. er et stridigt Gemyt og forlader sig paa sin Lovbog, den jeg bad ham nu at forlade og studere sin Kathekismus. Han er blevet ved at være Slavefoged og mener nu at kunne øve det samme; han ønskede kun, at han og den verdslige Øvrighed maatte raade med Bonden, som de vilde, saa skulde det blive godt.“ — S. havde været Ridefoged paa Fyn. — Bønderne i Flakkebjerg var meget misfornøjede med S., som holdt strengt paa sine Rettigheder, men ikke ringede med „Bede- og Fredsklokken Aften og Morgen, ja, næppe til Skrifte og Altergang, langt mindre 12 om Dagen, som dog er alm. Brug over hele Landet. Han har 3 Huse, som ligger til hans Embede, deraf har det ene fra Arildstid været Klokkerbolig, men denne Degn vil helst trække Lejen af Husene og intet bryde sig om Klokken“. — Biskoppen ved S.s Død: „Saa har da S. afstridit, da Ridefoged og Degn ikke vilde forliges i eet Legeme. Nu gælder det, om Grevinden vil udse en god og duelig Skoleh. — Af Dødsboet: 1 Læder-Gehæng, 2 Pistoler, 1 Krudthorn, i Skolestuen Seng m. m. S. havde en Gæld til sin Mor paa 200 Rd., og en Mand i Assens havde kautioneret for ham og tabte 120 Rd., som S., da han var Toldbetjent i Assens, havde haft som Underskud i Toldkassen.

1755—75. *Stephan Christiansen Heegaard*, f. 1726, Stud. Vordingborg 1746, Sk. i Køng og Hammer, Klokker i Præstø, her, c. th. 1764, Kapellan i Stubbekøbing, Sgp. i Nordby, Samsø, † 1798, g. 1) Anna Margr. Wettersteen, f. 1731, † 64, 2) i Egeslevmagle 1765 Sophie Faber, † 1778. — I 1756 kla-

gede Bønderne over, at H. „brugte af Ildebranden ved sit eget Ildsted og forbrugte Skolestuen til at tørre Tøj udi og ligeledes til Faarestier. For sligt og mere vil vi ej mere vide af ham at sige, men rent ud sige os fra ham herved. Den almægtige Gud ved, at det er os højlig fornødent at sørge for vore Børn, der gaar daglig paa Gaden og lærer ej ringeste Guds Ord, men snarere Utugt og andet.“ Bønderne oprettede nu en *Privatskole* og antog selv en Skoleholder. Dette fandt Præsten uanstændigt og uforsvarligt, da Bymændene ikke havde anmeldt Forandringen for ham, saa han var ganske uvidende om denne Skoleholders Duelighed. Tilmed var denne Person en omløbende Betler, der havde løbet Landet rundt og tigget, og han havde ikke mindste Skudsmaal med sig enten om sin Altergang el. anden Kristendoms Forhold. — Heegaard nægtede at have gjort privat Brug af Brændselet. Naar det kneb med at opvarme Skolestuen, var det, fordi Væggene var saa utætte, at Varme ikke forslog, hvorfor Bymændene af Herskabet havde faaet Ordre til at reparere Skolen med Klining, men „de gode Mænd agede alene et Par Læs Ler, hvilket de lagde i min Gaard og ligger der endnu“. Han havde kun tørret Tøj i Skolestuen een Gang, nemlig i Juledagene, og han ejede ingen Faar. Provsten bemærkede: Bønderne er unge og velhavende og altsaa selvstændige, og Forvalteren kan med al sin Myndighed ikke tvinge dem. Bisk. res. d. 20/11 56: Bønderne advares og paa mit Embedes Vegne tilholdes at rette sig efter Forordningen og lade deres Børn usvigelig søge den anordnede Skole, hvilket Præsten i mit Navn for Bønderne vil lade meddele offentligt en Søndag efter endt Gudstjeneste og tillige give Greven Meddelelse derom, *da* jeg ej paatvivler, at Bønderne vil lære Lydighed og Underdanighed under højeste Øvrighed. Skoleholdere 1) 1758—† 74. *Mickael Jensen Scriver*, „en verdslig Person“, den samme, som blev bortjaget herfra i 1756, 2) 1774—81. *Lerche*, se Hyllested.

1775—82. *Prom*, se Ørslev. □ 1782—88. *Niels Jensen Fjeldsted*, f. 1753, Stud. Kbh. 1771, Sk. i Vemmelev 1772, Tjæreby, her, t. Degn i Karise-Alslev, † 1819, g. 1) i Høve 1785 Birgitte Agerup, Hyllested Pgd., f. 1755, † 1800, 2) i Karise 1802 Karen Brogaard, † 1805, 3) i Karise 1806 Dorthe Worm, f. 1782, † 1838. — „Pinseaften d. $\frac{7}{6}$ 1783 nedbrændte Præstegaarden. Degneboligen, der laa næst ved den Side, hvor Ilden opkom, kunde ikke spares. En Del af Degnens Klæder, hans Sengested, Bord og Stole fortæredes. Af Ladelængen, som i denne Tid af ny var oprejst og stod uden Tag og Ler, brændte paa den ene Side 2 Fag, paa den anden 1 Fag. De 2 Længer udgør hele Degnegaarden, altsaa den største Part af Degneboligen lagt i Aske.“ Ved kgl. Brev af $\frac{18}{7}$ 83 erholdt F. til Degneboligens Opførelse 2 Mk. af hver Kirke i Stiftet. — D. $\frac{12}{6}$ 87 brændte Præstegd. og Degneboligen igen, og Degneboligen ødelagdes ganske, ligesom intet reddedes af Indboet. — Skoleholdere 1) 1781—83. *Aarslev*, se Vallensved, og 2) 1783—† 89. *Hans Fryd*, g. Cathrine, se Egeslevmagle. Vis. 1785: Strengt Hoveri, Armod og Fattigdom har foraarsaget baade her og andetsteds, at Guds Kundskab ikke kan udbredes. □ 1788—† 1802. *Frederik Jensen Fjeldsted*, f. 1748, Broder til Fmd., Stud. Kbh. 1769, Sk. i Tjæreby, her, g. Margr. Elisabeth Saur, Høve Pgd., f. 1755, † 1805. Vis. 1789: 40 Børn, Degnen synger godt og kath. ret vel. I Skolen fandtes en stor Forsamling Børn. For det meste kunde de læse i Bog, heller ikke fattedes nogenledes Begreb i Børnelærdommen, hvilken de færdig havde lært, ogsaa Bibelhist. var begyndt. Fryd kath. ikke ilde og gjorde sig Umage. 1801: Børnene svarede for en god Del godt af Lærebogen og havde godt Begreb om Kath.s Indhold. Boglæs. for det meste meget god, nogle skrev. Man havde lært Salmer, men ikke begyndt med Bibelhist. Degnen, som tillige er Sk., kan meddele tilbørlig Undervisning. Han er Svoger til Præsten, som er gl. og skrøbelig. Men F. staar ham trolig bi.

1802—57. *Falk Fursman Bech*, f. i Vallekilde Pgd. 1779, Lx. Jo. 1802, fik Sølvkorset, † 1858, g. her 1804 Cathrine Christine Johansen, f. i Kbh. 1787, † 1860. Plejesøn: Bjarne- sen, Kvislemark. — Fra 1845—57 holdt B. Hjælpelærer: til 1847 *Vestengaard*, se Bisserup, til 1848 *Hellesen*, se Eges- levmagle, til 1851 *Kornbech* (Hemmeshøj), se Ørslev, til 1854 *Rørbech* (Bjerre), til 1855 *Peter Theodor Baagøe*, til 1857 *Petersen*, se Gimlinge, og *Kaarsberg*, se Magleby. — Ved Folketællingen i 1855 var der i Høve Sogn 506 Luthera- nere, 10 Mormoner, 1 Hedning (udøbt Mormonbarn) og 2 udøbte. — Vis. 1807: 6 begyndt at skrive, 2 Sammenskrift, man regner lidt. 1809: Læsn., Skr., Geogr. og Naturhist. 1826: 49 Børn, B. er meget duelig. 1836: 48 B., B. er tem- melig indskrænket, men passer sin Skole med Flid og Tro- skab. I H. findes en liden Skole for smaa Børn, et Asyl, som holdes af en Præstedatter, Jomfru Franck, 62 Aar gl., som har haft den i 20 Aar. Om Vinteren kan der være nogle og tyve Børn af begge Køn fra 4—5 Aar, til de kommer i den større Skole, om Sommeren færre. Børnene lærer at sy og strikke — ogsaa Drengene — og at læse, hvorved de forbe- redes meget for den egentlige Skole. Grev Holstein har givet baade Lokale og en aarlig Understøttelse, som haabes at ville vedblive. Det gaar særdeles godt, og Indretningen paaskøn- nes meget af Beboerne. 1844: 49 B., B. er simpel og kath. kummerfuldt; flittig og tro, ikke indb. Und. Børneskolen, 26 B., holdes nu af Jomfru Petersen med samme Understøttelse og samme Indretning, alt synes at gaa ordentligt. 1852: 79 B., F. er affældig. Rørbech flink, men kath. uøvet og lar- mende. Børneskolen, 20 B., forestaas endnu meget ordentligt af Jomfru Petersen.

1857—86. *Jens Christensen*, f. i Ø. Brønderslev 1813, Lx. Snedsted 1839, Udmærk., Husl. hos Bisk. Brammer, Hj. i Am- minderup, L. i Hulby, Stillinge, her, † i Kbh. 1892, g. 1845 Susanne Marie Brammer, Amminderup Sk., f. 1826, † i Kbh.

1890. Fra C.s Hjem fik de i Brudegave en Ko, som man trak fra Vendsyssel til Hulby Skole. Ægteparret fik 19 Børn, af hvilke 4 Døtre ægtede henholdsvis Lærer *Lindholm*, Kbh., Lærer *Hoffmann*, Viby (efter dennes Død Forfatteren *Zak. Nielsen*), Sognepræst *Skaarup* (fra Flakkebjerg), Terslev, og Forstander *Møller*, Landerupgaard (Søn af Møller, Flakkebjerg Institut). C. var en mild og venlig Mand, der fandt Hvile i sin Barnetro. Han havde digteriske Evner og skrev mange religiøse Digte, bl. a. et Bind Salmer (utrykt). Efterfølgende Vers (4—6 af et Digt paa 8 Vers) nedskrev han til sit yngste Barns Konfirmation i 1884:

Du ved, at under graanet Haar
mit Faderhjerter for dig slaar,
saa længe jeg kan sanse.
Men Hjertet i din Frelser's Bryst
slaar dog for dig med større Lyst,
og det kan aldrig standse.

Du ved, at i din Moders Bryst
en Lue brænder varmt og lyst,
til hun skal Øjne lukke,
dog er Gud Faders Kærlighed
langt større, som hans Børn kun ved,
og den kan ingen slukke.

O, søde Barn! grib denne Trøst,
naar helt forstummet er min Røst
og standset Moders Hjerte;
thi saa vil Gud i Jesu Navn
dig aabne huldt sin Faderfavn
og tænde Glædens Kærte.

I Efteraaret 1885 nægtede nogle Sogneraad i Sorø Amt, bl. a. Høve-Flakkebjerg Sg., at udfylde et Skema, som Ministeriet havde udsendt til Forberedelse af et Lovforslag om Skolerne, og i Marts 1886 stemte 5 Medlemmer af Sorø Amts-

raad imod at paalægge vedkommende Sogneraad Tvangsbøder. De 5 Medlemmer idømtes derefter Bøder, og Amsraadsmedlem *Feldthusen*, Høve, indsattes d. 27. Marts i Rude Arrest for at afsone *sin* Bøde. — 1877: Læreren har hidtil maattet hente Vand fra en Brønd ovre ved Kirkegaarden; nu graves Brønd ved Skolen.

1886—1918. *Georg Frederik Hansen*, f. i Svaneke 1847, Lx. Blaagaard 1867, 1870—86 L. i Sønderup (de første 7 Aar som Hj.), her, † 1922, g. Ane Magdalene Ketelsen fra Vartov Klokkerhjem, f. 1853, † 1923. Ægteparrets Hjem var præget af Livet fra Vartov. Søn L. i Kbh. — Johs. Vedel udtalte om H.: „Han er ingen Lejetjener“. Og „Sorø Amtstidende“ skrev ved hans Entledigelse, at han havde udført godt og trofast Arbejde blandt Sognets opvoksende Ungdom og var anerkendt af Befolkningen. Han var en søgt Oplæser ved de Landbomøder, der i en Aarrække blev afholdt i Dalmose.

Høve Asylskole var indrettet i en Tilbygning til et Hus midt i Høve By. 1815—c. 40 virkede Jomfru *Franck*, Præstedt. fra Høve, 1840—74 *Christiane Petersen*, f. i Nyraad 1799, optaget i Slagelse Hospital 1874, † 1874. „Hvor Gud mig fører, gaar jeg glad“, sang hun vanligt med Børnene om Morgen. Johs. Vedel fandt Skolens Aand udtrykt ved denne Sang (Sorø Amts Aarvog 1920). — *Forskole* fra $\frac{1}{2}$ 1901, opført i Oreby, men i 1924 indrettet i Høve ny Skole (se Stignæs).

2. Magleby ($\frac{1}{2}$ 1741).

1735: Den funderede Skole kan være tilstrækkelig for Magleby Sogn. — 1739: Skoleholderen i den funderede Skole kan holde Skole for Magleby og Østerhoved og lønnes efter Fundatsen (se Stignæs), men da han nu faar en Del flere Børn at læse for, holdes det for billigt, at der yderligere tillægges ham de 6 Rd., som ellers i Forordningen Degnen er tillagt. For Nored og Holten paa Stignæs eragtes et Skole-

hus bygget paa en Gaard i Forentofte. 1739: Ejeren af Borreby, Amtmand *Berregaard*, foreslaar, at den funderede Skole flyttes til Stignæs, hvilket kunde gøres for mindre Udgift, end om en ny Bygning *der* skulde opføres. Saa kunde Degnen holde Skole i Magleby, og Degneboligen tilbygges „en Skorsten paa 4 Fag“. Dette approberedes. Berregaard opførte paa egen Bekostning de 4 Fag, og af egne Penge tilstod han desuden 6 Rd. til Lønnen + 4 Rd. til Brændsel, men han forbeholdt sig Lyspengene, 5 Sld., for dermed at forsyne Skolen med Inventarium og Bøger, saaledes at en Skolekasse blev unødvendig. Der tillagdes Degnen som Skoleholder Græsning og Foder til 2 Køer + 6 Faar. — Skolen begyndte ved Paaske 1741. — Ministeriet resolverede d. 23/11 1882, at Læreren skulde nyde de 20 Kr. for Kapeltjeneste, som Borrebygaard hidtil havde indbetalt til Kommunekassen, uafkortet i sin Løn. — Fornævnte 6 + 4 Rd.: Se Stignæs.

Distrikt. 1814: M., Nyvang, Sevedø, 6 Gd. af Østerhoved, Borreby. *Bygning.* 1809: Skole 4 F., Stentag, 1 Bil., tilbygget ø. Ende af Degneboligen, der bestod af 9 F., 2 Vær., Bryggers, Bagerovn, 2 Bil., 2 Udhuse. 1829: Ny Skole, 10 F., 2 Vær., Gæstek., 2 Skorst., Bagerovn, i Kk., Sp. og Gang Kampestg. 1886: Ny Skole; den gl. anvendes til Lærerindeskole. Ejeren af Borreby skænkede Jord til Legeplads. — *Løn.* Fra 1822, se Stignæs: 3.4¼ Td. R., 7.5 Td. B., Ref. 5 Mk. 8 Sk. og 2 Skp. B., 25 Sn. Æg, 25 Pd. Ost, for Kirketjeneste i Borreby Kapel 10, Offer 20 Rbd. Endvidere maa lignes 2.3 Td. R. og 15.1 Td. B. *Jord* Mt. Nr. 2 b, 4¾ Td., og fra 1822 tillige Degnejorden, Mt. Nr. 2 a, 4¾ Td., alt N. V. f. Byen. Huspl. m. Have (2) Ø. i Byen (umiddelbart Ø. f. og midt f. Gadekæret). Skolebygningen af 1829 opførtes i det s. ø. Hjørne af Jorden. 1876: 1593 Kr. — I 1802 klagede Degnen: Tilforn har Degnen i M. for sit ringe Levebrøds Skyld faaet af Degnen i Boeslunde 4 Td. B. efter Fundats af Johan Friis, som skal være konfirmeret af den daværende

Konge, nu i Stedet faar jeg kun 2 Rd. 24 Sk. For at holde Bøn i Hospitalet hver Aften fik min Fmd. 10 Rd., som nu er frataget. De 10 Rd., jeg indtil 1794 fik til Skolebrændsel, maa jeg nu kvittere for at være til Kapellets Tjeneste.

Ole Knag, f. 1658, † 1750, Murmester, havde i 1686 været med til at opmure den s. Side af Kirken, hvor Klokken hænger, holdt Skole her fra 1700 og indtil 1706, da Skolen blev funderet. Han havde en stor Hukommelse, Nemme og Judicium, god Oplysning og Læsen, lærte Ungdommen godt, var af stærk Kompleksion og et glad Sind, vidste ikke af Svaghed før 1747, da hans Kræfter tog meget af, og han blev tunghør og tyksynet, af og til laa ved Sengen, indtil næsten et Aar stedse maatte ligge, dog spise og drikke, holdt sine Sanser temmelig ved Magt, Forstand, Tale, Hukommelse, lige til han døde. Især fandtes hans Tro styrket hos ham til den korsfæstede Jesum. — 1706—41. Se Stignæs. □ 1741—† 43. *Peder Lowesen*, Stud. 1723, Skoleh. i Lundforlund, 1729 Degn her, fra 1741 tillige Skoleh., g. Ellen Kirstine. □ 1743—† 45. *Rasmus Selleberg Oringe*, f. 1711, Stud. Vordingborg 1731, Sk. i Tjørnelunde, her, g. i Slagelse 1743 Dorothea Marie Riich.

1745—† 89. *Henrik Hjorth*, f. 1718, se Tjustrup, Stud. Slagelse 1739, Sk. i Sneslev, her, g. 1) i Nikolaj, Kbh., 1738 Elisabeth Tronnier, † 1744, 2) her 1745 Fmd.s Enke, † i Herlufllille 1797. — Den $\frac{4}{7}$ 1746 blev en Provsteret nedsat i Magleby, hvorved H. underskrev paa, at han havde vist Selvrædighed mod Sognepræsten, ofte forsømt Skolen, været bortrejst 3. Paaskedag og Ugen ud, skønt det var Konfirmationsugen, da Præsten skulde overhøre Ungdommen, ofte forsømt Læsningen med Ungdommen i Kirken, været ganske borte Kyndelmissedag, under Præstens Kathekisation spadseret, endog med Latter, ladet Præsten bie efter ham ved Skrifte- og Kirketid og sende Bud efter ham, vist Trodsighed og usømmelig Uartighed og ikke villet bære Kalk og Disk til sit Sted, var ogsaa gaaet bort under Skriftemaal. H. maatte

bede Præsten om Forladelse, han lovede Lydighed i Fremtiden saavel i Kirke som i Skole og forpligtede sig til ikke at sige el. gøre noget som helst, der i nogen optænkelig Maade kunde skade Præsten, det være sig i el. udenfor Kirken, i el. udenfor Skolen, hemmelig el. aabenbar, men derimod stedse holde sig Lov og Ritual efterrettelig og det, som var hans Kristendom værdig. — Vis. 1749: Degnen har forbedret sig. 1789: 56 Børn, her var idel Forsømmelse, slet Boglæsn. og ussel Plapper. Degnen var død og havde været Skoleh. tillige.

1789—1818. *Niels Boder Kaarsberg*, f. Dec. 1736, ust., Sk. i Næsby Str., her, † 1822, g. Karen Ranzow, f. 1750. Da Ejeren af Borreby i 1798 vilde forflytte K. til Hagested for i hans Sted at ansætte en Mand, der kunde spille Orgel i Kirken, protesterede Præsten, thi „Degnen kan ikke baade spille paa Orgelet, hjælpe ved Altergangen, sige til, naar Kirkegangskone kom, holde Ungdommen i tilbørlig Orden, naar den skulde træde frem til Undervisning osv. Mangel af Degns Tjeneste vilde foraarsage Uorden, som opvækkede Latter til Forargelse, hvorved vor Religion og Gudstjeneste vilde blive ringeagtet og foragtet“. I 1804 ansatte Godsejeren saa som Organist *Jens Chr. Schierbech*, f. i Kbh. 1777, Elev paa Jo., Lx 1805, s. A. Lærer i Slagelse, L. i Odense 1806, i Rudkøbing 1813, † 1837. S. fik Løfte paa det første Embede i Sognet, der blev ledigt, og lønnedes af Godsejeren med 50 Rd., et Værelse paa Borrebygd. med Seng og Kakkellovn for sig alene, fri Kost — om Middagen spise sammen med Kammerjomfruen og Husholdersken, mens Frokost og Aftensmad blev bragt ham paa hans Værelse — samt det Øl, som bruges i Husholdningen. Vis. 1801: Kun faa Børn var til Stede, mange Forsømmelser fandt Sted, men nogle svarede dog skikkelig af Lærebog, og flere gjorde god Rede for Kath. Med Boglæsn. gik det nogenlunde an. Man havde lært Salmer, nogle skrev. K., tillige Skoleh., gør sig vel ikke stor Umage. I det mindste savner han en Lærers Blidhed og Taalmodighed. Her er et

skønt Orgel, som er bekostet af General Castenschiold. 1807: K. er ikke saa driftig, som hans Evner dikterer ham. Nogle skrev. 1809: Boglæsn. ret god. Sgp. bør have Tilsyn med Religionsundervisningen, formanede K. til snarest muligt at begynde Regning. Sgp. er utilfreds med de slette Skoleh., han har. Orgelet spilles af Adjunkten. □ 1818—54. *Jørgen Frederik Vilhelm Kaarsberg*, f. i Næsby 1783, Søn af Fmd., ust., bestod i 1811 paa Ringsted Hjælpe-seminarium en Prøve i Overværelse af Skoledirektionen, Organist her og Adjunkt hos sin Far, derefter kaldet (se Stignæs), † i Skælskør 1875, g. her 1817 Enke Mette Kathrine Jørgensen, Skælskør, f. 1785, † 1835. Som Adjunkt fik K. kun Kost og tarveligt Udkomme, men han tjente lidt ved at indbinde Bøger for Folk. I 1842 fik han en Bøde paa 2 Rd. for manglende Flid og Orden, eventuelt vilde han blive indstillet til Afsked p. Gr. af Uduelighed. Vis. 1817: K. er en Stymper, forstaar ej at kath., Børnene havde en Mængde Bøger. 1836: 86 Børn. K. maadelig i Evner og Kundskaber. 1844: 78 Børn, K. vel kun simpel i Kundskaber og kath. kun nogenlunde, er ogsaa af Direktionen mulkteret, men maatte dette have hjulpet, for Skolen var i ret god Stand. 1852: I Duelighed ringe, faar en Hj.

1854—85. *Christen Nielsen*, f. i Ballerup 1822, Lx. Jo. 1845, Hj. i Tjustrup og Ørslev, L. i Skælskør, her, † i Skælskør 1892, g. i Skælskør 1851 Martha Marie Hansen, f. i Ørslev Sk. 1822, † 1902. Fra 20.—27. Juni 1876 sad N. arresteret i Skælskør p. Gr. af Beskyldning for forsøgt Ildspaesættelse i Magleby Præstegaard. Beskyldningen udgik fra Præstefamilien, som N. stod paa spændt Fod med. Han løslodes af Mangel paa Bevis, og Beskyldningen synes da ogsaa ilde anbragt. Aaret efter søgte og fik Pastor Rønne sin Afsked. — Blandt Eleverne gik N. under Kælenavnet „Christen Kærlighed“. De fik nemlig og fortjente maaske idel Tugt. — Hj. fra 1883: Rasm. Skotte Hansen, Lx. Skaarup 1883, senere Gdr. i Kastager. □ 1885—90. *Hans Peter Hansen*, f. i Aaby,

Skaarup, 1846, Lx. Skaarup 1867, Husl. paa Konradineslyst, Slagelse, Hj. i Haarslev, 1872 II L. i Frederiksminde, Fyn, 1877 L. i Haarmark, her, byttede Embede med Eftmd., † i Fredericia 1920, g. Johanne Emilie Thomsen, f. i Bogense 1852. H. var en dygtig Lærer, men han følte sig ikke hjemme her, fordi han i de urolige, politiske Aar var i Modstrid med Sognets „Regering“.

1890—97. *Ole Henrik Petersen Fyrstenberg*, f. 1842, Lx. Lyngby 1862, II L. i Aunslev, 1881 L. i Reistrup, her, † i Nyborg 1915, hvor hans Hustru var født. F. fik sin Afsked uden Pension p. Gr. af „Embedsforsømmelighed og Uduelighed“. Han stod i fjendtligt Forhold til Sognepræsten, og det lykkedes denne paa et Tidspunkt, da han baade var Sogneraads- og Skolekommissionsfmd. samt konst. Provst, at faa F. afskediget, en Fremgangsmaade, der vakte nogen Kritik blandt Befolkningen. F. anlagde Sag mod Ministeriet for at erholde Pension tilkendt, og han vandt. Men iøvrigt er der næppe Tvivl om, at han kunde have røgtet andet Hverv betydeligt bedre og værdigere end Skolefaget. □ 1897—. *Peder Kristian Pedersen*, f. i Sørup 1869, Lx. Jell. 1888, L. ved Bælum og Hjørlande Højskoler, 1892 L. i Tolstrup ved Roskilde, her, g. i Toksværd 1893 Marie Sofie Hansen, f. i Toksværd 1866, † 1936.

Lærerindeembede. ²⁰/₁₀ 1886—91. *Laura Kragh*, fast ansat ¹⁹/₃ 91, t. Værløse. — 1891—1925. *Ane Pedersen Emanuel*, f. 1863, Lx. Horsens 1885, L. i Skive, her. E. var en alvorlig, pligtopfyldende og interesseret Kvinde og en god Kollega. Til Trods for hendes gode menneskelige Egenskaber og Flid i Skolen blev der gjort Forsøg paa at afskedige hende efter § 8 (se Faardrup og S. Bjerre). Som saa mange andre Steder udgik Starten ogsaa her fra Enkeltmand, og paa et vist Tidspunkt syntes Afskedigelsen hende sikker, men ved en klog og rask Manøvre fra Sognepræst Lund faldt Angrebet bardus til Jorden. E., der efter dette vandt sig megen Sympati og

Agtelse blandt Befolkningen, døde nær sit gamle Hjem i Brødstrup Aar 1925.

3. Agersø (Dec. 1741).

1738: Degnen skal holde Skole. I fordums Tid boede Præsten og Degnen paa Omø, hvor der skal have været Degnebolig, og *der* findes endnu et Stykke Jord (10 Skp. Sæd), som uden Tvivl har været Degneboligens Grund, hvoraf Degnen endnu nyder 10 Mk. aarlig. Ordentligt Skolehus har her ikke været og er ej endnu paa nogen af Øerne, ej heller nogen Skoleholder. Der er intet Hus, Bolig eller Jord paa A. til Degnen eller har været at bekomme, men han bor i et Hus, som han har maattet fæste af Stedets Proprietær, og gav til Indfæstning 5 Rd. og siden betaler aarlig 5 Sld. 1740: Ham kan og ikke forskaffes nogen Degnebolig, siden hele Landet er Justitsraad Worm tilhørende, og Kirkerne har ingen Plads, hvor Bygning kan indrettes, saa det vel faar have sit Forblivende derved, at Degnen lejer sig Hus som tilforn, og at Ejeren lades Frihed at bygge en Skolestue paa 3 à 4 Fag, hvor det kan blive belejligt. Provsten bemærkede hertil: Paa A. bør bygges et Hus som det paa Stignæs, og Plads kan let faas, thi Gaderne er alle Steder Kongens, og foruden at Kirken paa alle Sider har saa meget Fortov som til en Degnebolig. ^{21/4} 1741: Erklæring fra Worm: Efterdi her er ingen anden Grund end min, hvorpaa Degnebolig efter Forordningen kan bygges, det og vil falde Skælskør Kirke, som er benificeret med Tienden, helt kostbart at bygge Degnebolig, saa erklærer jeg herved at ville overlade det Hus, som Degnen nu som Fæster bebor, imod, at mig betales aarlig de 3 Rd. 2 Mk (= 5 Sld.), som dertil plejer at svares, hvortil kunde lægges (anvendes) de 10 Mk, som betales af Degnejorden paa Omø, og de øvrige 10 Mk. svares af Skælskør Kirke. Hvad Degnens Skoleløn angaar, da maa han nyde Lyspengene af begge Kir-

kerne, og som han derved faar 4 Mk. mere end andre Degne (10 Sld. el. 6 Rd. 4 Mk.), faar det bøde paa det, han faar mindre i Ildebrand, nemlig 13 Læs Tørv. Thi det er bekendt, at der intet Tørveskær er paa Landet, men at Indbyggerne maa i Mangel af bedre Raad skære Grønsværen af Jorden for at bruge som Tørv, deres Græsgang til Skade. Han skal ikke desto mindre nyde Græsgang for 1 Ko + 5 Faar. — Saaledes indrettedes A. Skole. Øen havde 26 Gd. + 12 Hs. — 3 Fag skikkelig Bygning tilbyggedes Degneboligen.

Bygning. 1807: 10 F., 2 Vær., Bryggers, Kobberk. Ved Enden af Stuehuset i V. 3 F. til Skolestue, 1 Bil., ved n. Side 3 F., Stue, Brædeg., desuden Udhus. 1841: Stuehus borttaget, nyt opført, 9 F., Kæmningsværk i Fod, 2 Vær., 2 Km., 2 Bil., Brædeg. i 5 F., 6 faste Borde med Bænke. 1882: Ny Skole opført paa Lodden. *Løn.* Fra Agersø-Omø Degnek.s Nedl. i 1823: 4.3 Td. R., 4.3 Td. B., 52 Brød à 10 Pd., 26 halve Gæs, 13 Sn. Æg, 1 Maal Mælk af hver Gaard, 12 Sk. pr. Hus, Offer 18 Rbd. Det er f. T. umuligt at forhøje denne Løn, da Beboernes Forfatning er saa maadelig, og deres Næring saa mærkelig aftaget. Ingen Furage, hvorimod Læreren har faaet en fortrinlig Jordlod som Vederlag derfor. *Jord.* Mt. Nr. 2, 7¼ Td., Huspl. m. Have (1½) S. Ø. i Byen, Lod S. V. f. Byen. — I 1772 var der tillagt Skolen 2 Td. L. i S. Vænge i Stedet for Foder og Korn. Bønderne pløjede Jorden mod en liden Skænk. — 1876: 1272 Kr.

1741—† 43. *Jens Christian Axelsen Achtonius*, f. 1686, fra Skælskør Rektorbolig, Stud. Skælskør 1706, Sk. i Magleby Sogneskole, Degn her 1715, fra 1741 tillige Skoleh., g. 1) i Skælskør 1718 Kirsten Jensdt. Backendrop, † 1721, 2) her 1723 Kirstine Mathiesdt. Møller, † i Skælskør Pgd. 1757. Efter opslagne Plakater og Trommeslag holdtes Auktion over hendes Døsbo; Overskud 20 Rd. — Efter Mandens Død blev Enken underfundigt overtalet af Bartskeerer Bluhm i Skælskør til at indgaa Ægteskab med ham. Overtalelsen skete, meldte

hun, „efter hans mange falske og bedragelige Løfter, hvilke jeg straks efter Trolovelsen fik desværre alt saa bedrøvelige Prøver paa, da han især ved Drukkenskab og anden dens følgende Guds og hans Ords Foragt henfaldt til saa aabenbar stor Forargelse og liderligt Væsen, at han desaarsag blev saa godt som Byen forvist, og Gud være lovet, at jeg som en Brand blev udreddet fra dette Menneskes onde Væsen og ventelig større Ulykke, endskønt han ved Sledskhed har skilt mig ved den fattige Del, jeg var Ejer af.“ — Vis. 1739: Degnen meget enfoldig, ingen Skole i disse 2 Menigheder, Præsten kath., men haardt, ru, uden Opmuntring, bizar. Ungd. fandtes meget maadelig, og de fleste ganske vankundige, de konf. var gjort nogen Flid med. Præst og Degn blev privat admonerede (paaminded), Menigheden tiltalt for liden Omsorg for deres og andres Sjæle og deres Uvillighed hidindtil at give noget til Skoleholders Løn. Begge Kirker meget slette, af Bindingsværk, som et øde Hus.

1743—51. *Nicolaj Cort Holm*, f. 1712, Stud. Saksøbing 1739, frasagde sig Embedet, Degn i Maglebrænde 1753, † 1778, g. Bodil Cathrine Husom fra Ønslev Pgd., f. 1718, † 1767. — D. $\frac{9}{6}$ 1751 døde Sognepræst Bladt til Agersø-Omø. Hans Eftermand, der bar samme Efternavn som Degnen, udnævntes d. $\frac{2}{7}$ 1751, men han fik Lov til en Tid at holde Vikar, hvortil valgtes den teologiske Kandidat, Nordmanden Patberg. Denne kom hurtigt paa Kant med Degnen, som tidligere havde faaet en offentlig Irettesættelse, og klagede den 24. Okt. til Provsten over, at Degnen havde forsømt Skole og Kirke og gik sin egen Vej. „Gud hjælpe det galne Menneske“, skrev Patberg, „han er sig selv til Byrde, andre til Forargelse og Guds Kirke til Skade. Jeg har med største Taalmodighed baaret over med al hans Ondskab, saalænge det er Embedssager, thi da kan jeg ikke tie.“ D. 5. Nov. 1751 kom Holm for en Provsteret, sat paa Øen. Foruden Beskyldningen for, at han forsømte sine Embedspligter, fremkom flere

Husom

andre Klager over ham. Han mishandlede Skolebørnene, og han havde sagt, at ingen Foged vel blev salig, altsaa ej heller denne Foged, og det var sagt med største Latter og Raseri. Da Beskyldningerne havde regnet ned over Holm en Stund, anmodede han om at maatte forlade Retssalen et Øjeblik. Han fik Tilladelsen, men kom ikke tilbage. I Stedet sendte han Retten en Skrivelse, hvori han udtalte, at det var ham fornædeligt at høre paa hans Anklageres usandfærdige Beskyldninger. I Skabet i Kirken var Disk, Kalk og Tavlepenge, og begge Kirkenøglerne var hoslagt Skrivelsen. „Jeg agter ikke mere at tjene her i Kirke og Skole. Gud hvile over Dem alle.“ — At Sindene paa Øen var i Oprør fortæller foruden fornævnte Skrivelse fra Patberg ogsaa følgende Udtalelser: 1) Ejeren af Øerne, Etatsraad Friis, beskriver Degnen som det forgiftede og af Ondskabs Galde opfyldte Menneske, der var sat i Rette af Amtmand og Provst. „Det er imod min Samvittighed at betro ham Skolen og kunde aldrig forsvares for Gud. Han er til største Forargelse og Afsky paa Landet, skulde ej mere anbetroes de stakkels vankundige Børn, som af hans onde og slette Eksempler kommer hver Dag et Trin nærmere til Helvede end til Himmerig.“ 2) Degn Holm: Gud bedre mig, til denne Ø jeg kom, ondt har jeg lidt her, mit meste Onde havde sit stærkeste Udspring fra den onde Foged, for hvis Fortrædelighed at undfly jeg frasagde mig mit Embede. I 2 Aar maatte jeg tage Skjul i Skolen, inden jeg fik Degneboligen i Stand (for 2 Aars sammensparede Midler). 3) Og den nye Sognepræst, Holm, der var ankommet til Øen et Par Dage efter, at Provsteretten fandt Sted, anmodede om „at blive for Retten befriet fra dette ildesindede og forvirrede Naturel, som Provsten selv kalder ham, og Erfarenhed lærer at være værre, end Beskrivelsen gives paa ham“ (20. Nov. 1751). — Holm fortrød hurtigt, at han havde frasagt sig Embedet, for han sad i yderst smaa Kaar; men man tog ham paa Ordet. Sognepræst Holm nægtede ham at udføre Degnetjeneste. At det

var Herskabets Foged, Niels Jensen, der var Degnens onde Aand, bekræftes i en Skrivelse til Biskoppen fra Provst Olivarius, der i samme Skrivelse fandt sig foranlediget til at udtale sig imod, at Skoleholder Ørbech, Omø, fik Degnekaldet efter Holm, saaledes som det ønskedes af Herskabet og Fogeden — iøvrigt ogsaa af Pastor Holm, der saa ønskede en Student til Omø Skole, som kunde prædike for ham nu og da. „Den Yndest har Ørbech haft af Herskabet og Fogeden“, skrev Provsten, „at de har taget Degnens Kontingent af Landets almindelige Skolekasse (her Lyspenge) og givet ham tillige med det ham deraf selv tillagte, derfor han og vel maaske har ladet sig lede og bruge af Fogeden undertiden til at hidse og bryde Degnen, og muligt Hr. Holm (Præsten) som en endnu næsten fremmed paa Landet, der kan ikke have anden Omgængelse end Fogedens, ikke heller har haft anden Relation (Beretning) end fra ham“. — Man tør maaske heraf slutte, at Hr. Patberg ogsaa havde lagt Øre til Fogedens Beretninger. I hvert Fald kan man vel skønne, at han kunde have udstrakt sin „største Taalmodighed“ overfor Degnen ved at lade Sagen mod ham hvile, indtil den nye Sognepræst, som altsaa var paa Trapperne, traadte til. Det er sandsynligt, at ogsaa Herskabet var „berettet“ af Fogeden. — Degn Holm søgte om at maatte forrette Degnekaldet, indtil Vinteren var overstaaet, og Provsten henstillede til Biskoppen at imødekomme Ansøgningen, men ind under Jul erholdt Holm sit Afskedsbrev. Hans sidste Dage paa Agersø var strenge. Han kunde i Aarstiden ikke faa Fartøj, der vilde sætte ham over til Lolland. Da man nægtede ham at udføre Degnekaldets Forretninger, fik han heller ikke sit Julebrød, og han kunde intet købe paa Øen. Og om Afrejsen fortæller han: Det ringe Boskab, jeg havde, handlede de Bønder paa Agersø saa ilde med, da de skulde skibe, at det blev ødelagt. — Biskoppen meldte: Præsten er død, og Degn Holm har frasagt sig Embedet, som jeg haaber vil begge Dele være til Gavn for Menigheden, thi den

var ganske forvildet, og saasom Præsten ikke agtede om, at Ungdommen skulde lære noget, saa lod Degnen det og være godt eller angreb Informationen til anden Tid ved Studshed og Uforsonlighed, hvorover alles Sind var opbragte mod hverandre.

1752—60. *Ejlertz*, se *Skørpinge*, fandt sig ikke til Rette paa Agersø. „Degneboligen ligger paa et fugtigt, sumpet Sted ved Byens Gadekær“, skrev han. „I Vinter maatte jeg øse Vandet ud af Huset, som siver ind ved Grunden. Den er bygget af et miserabelt Tømmer, som har foraarsaget Boligens Forraadnelse baade inden og uden til, af samme Aarsag forraadnes de fattige Møbler og Klæder, man har, og det er tillige Helbreds Tab at gaa og ligge i saa fugtigt, muggent, usundt Hus, alt ikke en af de ringeste Aarsager, der irriterede min Formand til at frasige sig Embedet. Gud lade min Skæbne blive bedre.“ Dette skrev han den 1. Juni 1752, og den 2. Juli 1756 tilskrev han Biskoppen: Kast dog et naadefuldt Øje til den forarmede og forladte Agersøs Degn og i Naade tænke paa ham med Hustru og Børn til nogen gunstig Befordring og Forflyttelse fra dette Sted, da det moxen gaar mig som den syge ved Bethesdas Dam, der havde ingen, som kunde kaste ham i Vandet, naar det var rørt.

1760—77. *Ørbech*, se *Omø*, opnaaede endelig nu at blive Degn til Agersø-Omø. I 1774 købte han Degneboligen for 50 Sld., hvorefter han byggede en ny Stue paa 3 Fag ud til Haven. Den tilkøbte Bolig har nok været ussel; den almindelige Sum, Degnene plejede at betale for Overtagelse af Degnebolig, var ellers 100 Rd. — Af *Ørbechs* Embedsbog: 10 Nov. 1768 var Præsten og jeg paa Vej til Omø for at holde Ligprædiken over en død Mand; men Storm og Uvejr drev os tilbage. Efter min Hjemkomst blev jeg syg af Kulde og Værk i mine Lemmer ..... 11. Februar læste jeg i Niels Jeppesens Gaard, hvor der af den voksne Ungdom mødte 24. De blev hørte i deres Lektier og foresatte andre. Derefter forklarede jeg for

dem Guds Miskundhed og Godhed imod dem, der holder hans Bud, item om gode Gerninger, saa og om Troen, om Gud, hans Væsen og Egenskaber. ¹⁸/₂ i Jacob Petersens Gaard, 29 til Stede ..... Ørbech gjorde saaledes Redegørelse for hver Torsdags Læsning. Sidste Torsdag i Marts lød det: Bønderne begynder Markarbejdet ved Grøfter og Gærder og deslige; desaarsag blev Omgangslæsningen for denne Vinter ophævet; derimod blev begyndt med Katekisation i Kirken til sidste Tjeneste. — I Høsten, som har varet 3—4 Uger, har jeg ikke kathekeret; thi de hellige Dage efter Tjenesten forrettes smaat Høstarbejde. — Slutningen af Oktober: Da Dagen nu kortes af og er hartad Aften, naar sidste Tjeneste er til Ende formedelst vor besværlige Sørejse, kan jeg ej længere kathekerere i Kirken. Omgangslæsningen begynder derefter Torsdag d. 3. November. — Degn Bøhme overtog Degneboligen for 80 Sld., at betale til Enken. Iøvrigt skete Delingen mellem Enken og Bøhme i Henseende til Korn og Smaaredsel for Aar 1777 saaledes: Bøhme betaler den saae Rugsæd, ¹/₈ Td. à 1 Rd. 4 Mk., og Omkostningerne for 1 Td. Rugsæd, 3 Mk., hvorefter B. beholder Rugsæden. Af Brød, Æg og halve Gæs, som falder i begge Sogne i Aaret, nyder Enken ¹/₆, ligeledes ¹/₆ af Byg og Rug for dette Aar. Hvad Enken har erholdt af Brød og Æg over de ¹/₆, refunderer hun B. med 1 Sk. pr. Pd. Brød og 6 Sk. pr. Snes Æg. — Enkens ¹/₆ af Gæs betaler B. med 1 Mk. 8 Sk. for hver Gaas. Hun modtager sin ¹/₆ af Rug og Byg in natura, naar det bliver leveret af Bønderne i Skæppe — som sædvanlig 1 Skp. Rug og 1 Skp. Byg af hver Mand. Naar hendes Kvantum er indkommet, afhenter hun det hos B. — Enken skal betale ¹/₆ af Afgiften til Vordingborg Skole.

1777—† 1806. *Bøhme*, se Tjæreby, henvendte sig i 1793 til Biskoppen i heftig Bøn om Forflyttelse.. Præsten havde forlangt, at Ungdommen skulde gaa flittigere til Bylæsning. „Herpaa blev de (Unge) forbitrede paa mig og samtlige over-

lagde, at de ikke vilde oplæse deres foresatte Lektier, som baade før og i al min Tid her paa Stedet har været en meget nyttig Skik og Brug.“ Og nu gik de forbi ham, naar der skulde ofres, og han vilde hellere have en ringe og ussel Skole end at være fordømt til at blive Resten af sin Levetid iblandt saadant Folk. — Dødsbo: 2 Køer, 3 Faar, 1 Gris. — Vis. 1789: B. synger godt og er en ypperlig Kateket. Børnene kunde læse meget godt i Bog og havde sundt Begreb om Børnelærdommen, for hvilken de gjorde Rede med Lyst og Færdighed. De vidste noget af den bib. Hist. B. forretter sit Arbejde med stor Duelighed. 1801: En Del Børn svarede fermt af Lærebog og Kath. og med skønt Begreb. Nogle læste vel i Bog. Men i Boglæsning manglede de fleste den fornødne Øvelse; man havde lært Salmer, men Regn. og Skr. fattedes. Dette lærer Forældrene selv deres Børn. B. bliver affædig nu og kan ej udrette, hvad han vilde. □ 1806—† 09. *Henrik Kampmann*, f. 1780, Lx. Br. Tr. 1801, L. i Kvislemark, her, g. i Kvislemark 1802 Lucie Kirstine Voss, Bisserup, som blev Enke med 3 Smaabørn og fødte Tvillinger straks efter K.s Død, se Brodthagen, Tornemark. Hun fik vistnok 25 Rd. aarlig af Prinsesse Charlottes Legat. Sognepræst Thanch, Skælskør, der ejede Øerne, havde skænket Agersø Kirke et Harmonium, som K. spillede. Vis. 1806: K. meget duelig og forstandig i Undervisningen, 48 Børn, 9 skrev, ellers kender Børnene for det meste Tallene. Hovedregning begyndt med nogle faa (se ogsaa Tornemark).

¹¹/₄ 1809—⁵/₄ 16 gik det, som det bedst kunde ved lokale Kræfter. 14—1500 Landtropper var indkvarterede paa Øerne for at „beobagte Engelskmændene“. I 1813 nævnes Hmd. Anders Jensen som Degn, men der var ingen Lærer. I Okt. 1814 overtog Præsten Undervisningen i Skolen. Han lod foretage en Indsamling paa Øen for at forsyne Skolen med Undervisningsmateriel. Der indkom 23 Rd. 3 Mk., og Præsten var dybt rørt over dette smukke Resultat. For Beløbet an-

skaffedes 12 Læsebøger, 11 Bibelhistorier og 12 Tavler. I 1½ Aar lededes Skolen af Portbetjent ved Accisen i Skælskør *Hans Henrik Schiøtt*. Skolebygningen forfaldt naturligvis, men da den i Efteraaret 1815 blev sat i brugbar Stand, kunde man have Haab om, at en eksamineret Lærer vilde søge Embedet.

1816—19. *Mads Sørensen*, se Krummerup. Vis. 1817: S. brav, flittig, sædelig. Bør forfremmes til Sjælland. Et lidet Orgel, som staar i Kirken, er aldeles fordærvet. — *Inventarium* 1818: 1 Trætavle, 2 Borde, 4 Bænke samt en Bænk, der benyttes i Kirken, 2 Boghylder, 14 Tavler, 12 Læsebøger, 1 Kort (Blad) over Danmark, 1 do. over Evropa. Iøvrigt Bibelhistorier, Lærebøger, Kath. og andre Bøger af religiøst Indhold.

Mads Sørensens Embedsed.

Jeg, Mads Sørensen, lover og sværger for den alvidende Guds Aasyn, at jeg med redelig Flid og samvittighedsfuld Troskab vil stræbe at opfylde alle mit Kalds Pligter. Jeg lover og sværger, at jeg af yderste Evne vil arbejde til den mig betroede Ungdoms Oplysning, til dens Opdragelse til Sædelighed, Dyd og Gudsfrygt, og især lede den til den sande Kundskab om Gud og hans Villie, saaledes som denne indeholdes i den hellige Skrift og vore symbolske Bøger. Jeg lover og sværger for den alvidende Guds Aasyn, at jeg med Agtelse for mit Kald, med Følelse for dets Pligter, stedse skal vaage over mit Hjerte og min Vandel, at mit Levned skal svare til min Lære, og mit Eksempel understøtte min Undervisning. Jeg lover fremdeles, at jeg vil være min Arve-Enevolds-Herre og Konge tro, huld og lydig; redebon opfylde en god Undersaats Skyldighed, fremme og befordre efter muligste Evner min Konges og hans Huses Gavn og Bedste; men derimod af al Magt afværge alt, hvad der kan være ham og hans skadeligt. — Jeg lover og sværger for den alvidende Guds Aasyn, at jeg

vil agte og ære med villigt Hjerte alle dem, som har over mig at byde og raade, villig følge den Vejledning, Kirkens Lærer, min nærmeste Foresatte, tilbyder mig, villig arbejde til det Maal, de forordnede Autoriteter anviser mig, og anvende de Midler, de dertil eragte at være de tjenligste.

Jeg gentager dette mit frivillige Løfte, denne min hellige Ed, jeg nedlægger den i Regeringens Haand, med hvis Samtykke jeg kaldedes, og haaber Herrens Velsignelse, naar jeg ærligen stræber at fyldestgøre den.

Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord.

Eggerslevmagle, d. 5. April 1816.

M. Sørensen.

Sørensen var godt spændt for! Disse Haandfæstninger dikteredes af Provsterne.

1819—23. *Johannes Sørensen*, f. i Kbh. 1784, Volontær paa Søetatens Kontor, Kontorist paa det kgl. Admiralitetskontor, Fuldmægtig paa Søetatens Hospitals Kontor, paa Jo. Sem. 1814—17, Lx. 1817, L. i Haldagerlille, her, t. Raabylille, entl. 1851, † 1863, g. i Tiustrup 1817 Anna Elisabeth Olesdt., Tiustrup. □ 1823—61. *Niels Andreas Petersen*, f. i Egeslevmagle Sk. 1801, Lx. Borris 1822, † i Skælskør 1864, g. 1) Mette Kathrine Sørensen, f. 1796, † 1838, 2) Karen Katharine Schiøtt, f. 1818. En Søn døde „af Kuldampe paa Baaden, som laa ved Nyborg Bro“. P. havde haft naturlige Kopper. Fra 1823—32 betalte han Bankrente af Jorden og Brandpenge af Skolen, men da han derefter fremsatte Klage desangaaende, fik han det udlagte tilbagebetalt. Beboerne var ganske vist fattige, men tillige vrangvillige, naar det gjaldt Ydelser til Skolen. I 1825 skete der dog noget opsigtsvækkende, idet der blev gjort *Overslag* over Udgifterne til Opførelse af en ny Skolebygning, der skulde opføres henne paa Skolejorden, og hvis Mure skulde bestaa af Ler, Halm og Ris.

Men da var Skolestuen ogsaa ubrugelig i Storm og Regnvej, og den vestre Gavl var nedstyrtet. Man maa haabe, der blev pyntet lidt paa det gamle Hus, for Opførelsen af ny Skole udsattes Aar efter Aar „til næste Aar, da Midler fattes“. I 1829 meddeles, at Børnene ikke kunde rummes i Skolestuen, der kun havde eet Vindue, og kun eet Skolebord var brugeligt, saa Børnene maatte sidde paa deres Knæ og skrive; der var det Aar 77 skolepligtige Børn paa Øen. Var det Læreren, der gav Befolkningen Anledning til at udvise dette Sløseri, eller var det de usle Forhold, hvorunder han maatte virke, der prægede ham? I 1826 gav Petersen sig af med at spille ved Bryllupper, Julestuer og Dansegilder. Dette vakte Forargelse, og Skoledirektionen forbød ham det som upassende for en Lærer og Kirkesanger. I 1827 idømtes han for Pligtforsømmelse og daarligt Forhold en Mulkt paa 5 Rbd. — Vis. 1836: 51 Børn, P. er meget duelig, kath. meget vel. Han synes at være en skikkelig Mand, skønt der tilforn har været klaget over ham, dog ikke af de sidste 2 Præster. Ikke indb. Und. Skolehus meget daarligt, men det lader til at blive Alvor med at bygge et nyt. — I en Oversigt over Visitatserne i Herredet skrev Biskoppen for samme Aar: Det behageligste Indtryk efterlader Agersø Menighed, hvis isolerede Stilling afholder mange Laster og synes at fremme et gudeligere og livligere Samliv. — 1852: P. skal være noget forfalden, nu noget mindre, han ser meget gnaven ud. Der er ikke Liv i Skolen. □ 1861—† 81. *Jens Peter Jensen*, f. i Ejby, Kbh., 1832, Lx. Jo. 1857, L. i Ellinge Lyng, her, g. Theodora Frederikke Larsen fra en Skole paa Refsnæs, f. 1832. □ 1881—82. *Peter Kristian Kastrup*, f. i Svallerup Sk. 1848, Lx. Ranum 1877, II L. i Sørbymagle, her, t. Hulby, † i Slagelse 1930, g. i Slagelse 1881 Bernhardine Nielsen, f. i Slagelse 1861. □ 1883—94. *Ole Christian Niemann*, f. i Forlev 1857, Lx. Jo. 1877, L. i Esbjerg, i Keldstrup, her, t. Bolle, g. i Slotsbjergby 1881 Ane Marie Laurine Vilh. Moll, f. 1857. □ 1895—99. *H. Orla Hansen Borre*, f. 1872,

Lx. Vesterbro 1894, t. Tybjerglille. □ 1899—1935. *Albert Hansen*, f. 1870, Lx. Vordingborg 1890, L. i Udbyneder, her, fra 1936 Kordegn i Skælskør, g. *Cecilie Margr. Andreasen*, f. i Vordingborg 1875. Søn er Lærer i Skælskør.

D. „Nye Skoler“

(²³/₁ 1739).

a) Paa Grevskabet Holsteinborg.

Storkansler *Ulrik Adolph Holstein* (1664—1737) havde i 1707 købt Trolholm (Holsteinborg). Hans Offervillighed for Skolers Indretning kunde ikke maale sig med v. Plessens, men han overlod dog et Gadehus til Skolebrug i hver af Godsets Byer og tillagde Skolerne Tørveskær. Det var næppe som hos Plessen det religiøse Sindelag, der drev ham dertil. For et fastsat Vederlag, ydet af Forældrene, skulde Skolemesteren lære Børnene at læse, men det skete jo i religiøse Bøger. Holsteins Skoler er formentlig indrettede samtidigt med — muligvis før — Kongens Skoler, men de var ikke fast indrettede; der var intet fast legeret. — Da Forordning af 1739 lød paa, at det tilkom Grever og Friherrer selv at indrette Skoler paa deres Godser, lod hans Søn, *Frederik Conrad H.* (1704—49) til Holsteinborg, i Forening med sin Mor, *Christine Sophie Reventlow* (1672—1757) til Fuirendal Enkesæde, dette ske paa det Grundlag, U. A. H. havde lagt, men de lod derhos Godset tage Del i den faste Løn ved at yde Kornlønnen til Skolerne, saaledes at Beboerne kun paalignedes Pengelønnen. De holsteinske Skolehuse var altsaa almindelige Gadehuse, og Kornlønnen, Godset ydede, 4 Td. Rug og 4 Td. Byg, ikke anordningsmæssig. — I 1865 blev Godset ved Dom fritaget for at yde fornævnte 8 Td. Sæd til Skafterup og Spjellerup

Skoler, og derved ophævedes for Fremtiden dets Forpligtelser i denne Henseende automatisk ogsaa for de andre Skoler.

D. 23/8 1740 fremsendte F. C. Holstein „Inndeling over Skoleholdet her saavel over de Skoler, som min Fru Moder som jeg selv tilfalder at indrette og bekoste“, til Stiftsøvrighedens Approbation, som han udbad sig paa Genparten, „saasom Udtog deraf siden nødvendig maa gives til hver Skole og Skoleholder især, hvorefter de saa være som Undersaatter i Fremtiden kan vide sig at rette. Siden Skoleholdet ikke kan komme i Stand førend til 1. Jan. 1741, og Lønningen ej heller falde, før „den i næstkommende Aar kan blive fortjent af vedkommende, ønsker saa, at alting maa ske og udfolde sig til Guds Ære og Hs. kgl. Maj.s allerkristelige Intentions (Hensigts) Fyldestgørelse“. — Inndelingen omfattede *næstfølgende 5 Skoler* samt Degneskolerne i *Haarslev, Kvislemark og Ørslev*. — Som Ejer af Basnæs indrettede Holstein tillige *Glæno* og *Høve* Skoler samt nyordnede *Tjæreby* Skole.

1. Venslev (¹/₁ 1741).

1740: Den unge Jacob Prom holder Skolen og lærer i V., hvor et Gadehus er indrettet til Skole og med Loft, Vinduer, Døre og Skorsten forsynet, er og fra Skolekassen betalt og indsat som Inventarium: 1 Jernkakkellov, 1 Bibel, 2 Borde og Bænke dertil, item Skolebøger for de fattigste af Børnene; men som denne unge Degn (han assisterede sin Far, Degnen i Hyllested) ikke bestandig ved Skolen kan forblive, thi naar Faderen dør, succederer (efterfølger) han og flytter til Hyllested, altsaa bliver her at fastsætte en Skoleholders Løn, som han og Efterkommere bestandig kan nyde for deres Arbejde ved Skoleholdet, hvilket bliver først fra Distriktets Bønder, som er: Venslev, Rude, Sterrede og Olstrup Byer, hvorudi er tilsammen 34 Gmd., som hver giver 1 Mk. 4 Sk., og 15 Hmd. à 12 Sk., ialt 8 Rd. 5 Mk. 12 Sk. Dernæst bliver til Lønningen

henlagt Venslev Kirkes Lyspenge, 3 Rd. 2 Mk., tilsammen i Pengeløn 12 Rd. 1 Mk. 12 Sk. — Og desuden tillægger Generalmajor v. Holstein i Kornvarer fra hans Residens Holsteinborg 4 Td. Rug + 4 Td. Byg samt 20 Læs Tørv, som Sognets Bønder paa Snedinge Fladmose skal skære og til Skolen levere. Skoleholdet begynder fra førstkommende Nyaar at regne, og falder da Pengelønnen fra Bønderne og Kornet fra Hovedgaarden til Martins 1741, men Kirkelyspengene ikke før mod Jul næstefter, og saaledes Aar for Aar herefter kontinuerer (vedvarer). Til 2 Køer og 6 Faar nyder Skoleholderen for Foder og Græs, siden han holder Skole for hele Sognets Ungdom, der alle bekvemmelig kan søge V. Skole, og nyder han ved Godset al mulig Assistance, naar hans herudi tillagde Løn af nogen i Sognet modvillig skulde blive tilbageholdt, som han i Tide har at angive og inden Aarets Udgang efter 16. December, medens der noget hos de sletteste Husholdere af Bønder er at bekomme. — 1742: I V. har Greven givet et Gadehus til en Skole, men som Skolestuen er for liden til at rumme Ungdommen, saa tvivles ej paa, at Hs. Excellence jo lader den forbedre og udvide. Imidlertid holdes der dog Skole. — Skolehuset er paa 7 Fag.

Distrikt. 1794: ÷ Holsteinborg Sogn og 4 Udflyttergaarde af Venslev. 1824: V. Sogn. *Bygning.* 1781: 8 F., 2 Vær., 2 Skorst., 2 Bil., Bagerovn, Kobberk. — 1805: Brønd som Hyllested. 1828: Det gl. Stuehus nedbrudt, ny Skole, 9 F., Forstue med Aflukke til Sandhus, 3 Vær., Gæste- og Pigeek., 2 Vindovne, 1 Bil., Brædeg. i 3 Vær., øvr. Murstg., i Udhusene Gaasehus, Kølne, Bagerovn osv. 1898: Udv. — *Løn.* Fra 1794, se Hyllested: + 2.4 Td. R., 6 Td. B., 16 Brød, 16 Flæskebørster, 20 Sn. Æg, 20 Pd. Ost, Offer 10 og f. Kirketjeneste i Holsteinborg 12 Rd. 1824: Ved Ligning + 5.2 Td. B. — *Jord.* Mt. Nr. 1, 11 Td., Huspl. m. Have (3) midt i Byen, Lod N. f. Byen, som indbefatter Degnejorden og den ved Udskiftningen til Skolekaldet henlagte Jord (9 Td.). Rasm. Sørensen for-

tæller, at Skolejorden ved Udskiftningen blev udlagt med 10 Td. gl. benificeret Degnejord, som under Udskiftningen gik ind under Deling med Byens Jorder, og til Erstatning udlagt den nuværende Jordlod, som i 1827 udvidedes med $\frac{1}{2}$ Td. af en Bondes Nabojord. — 1876: 1922 Kr.

D. 1. Jan. 1695 døde *den gl. Skolemester* i Venslev; i 1720 nævnes Skolemester *Johan Nichelsen* og i 1725 Skolemester *Ferber*. □ 1727—29. *Morten Bennedsen Bech*, f. 1683, Stud. Slangstrup 1707, t. Degn i Lidemark-Bjeverskov, † 1742, g. her 1718 Anne Høy. □ 1735—47. *Jacob Prom*, f. i Hyllested 1714, Stud Slagelse 1735, t. Degn i Hyllested-H.-V., † 1762, g. her 1739 Anna Danscher, f. 1718, se Rude. □ 1747—52. *Svaning*, se Kvislemark, udførte Degnetjenesten i Venslev Sogn i Henhold til en „Transaktion“ mellem ham og Degnen, der fra 1729 havde 3 Sogne med 3 Kirker. Vis.: se Hyllested. □ $\frac{23}{9}$ 1752— $\frac{1}{5}$ 53. *Stribolt*, se Høve, tiltraadte ikke selv Embedet, men lod samme ved en Vikarium forrette. □ 1753—65. *Peter Bryde*, f. 1715, ust., fik Ret til at søge Degnekald, t. Degn i Marvede, † 1782, g. Anne Kathrine. □ 1765—69. *Hansen*, ugift. □ 1769—75. *Prom*, se Ørslev. Det kom i 1771 til Biskoppens Kundskab, at P. i de 2 Aar, han havde været i V., vel havde optaget sin Løn, men endnu aldrig havde læst en Dag eller Time for Børnene. Han opholdt sig fra Ugens Begyndelse til dens Ende paa Snedinge og hjalp Forpagteren ved at køre til København for ham eller passe andet paa Gaarden. Mens der tidligere var 30 Børn i Skole, var der nu kun 3, som hans Mor læste for. Han fik en Advarsel og lovede Bedring. □ 1775—81. *Christian Franck Petersen* ansøgte i 1778 om at maatte modtage Degnekald, skønt han var ustederet, men Biskoppen paategnede Ansøgningen: P. er en god, kristelig Mand, der passer sit Embede, men det samme kan ogsaa siges om mange studerede Skoleholdere, som i langt længere Tid har baaret det tunge og besværlige Skoleaag med Suk og Længsel, at dette til Erfordring til et Degnekald

maatte være lettet, i hvilken Henseende jeg allerede haaber og beder, at paa denne Ansøgning ikke maa vorde reflekteret. □ 1781—1827. *Carl Frederik Lerche*, f. i Spjellerup Sk. 1746, ust., Sk. i Fodby og Tornemark, her, † i Nyrup 1842, g. Marie Hansdt., f. 1755, † 1824. Søn: se Haldagerlille. Dødsbo 1824: 3 Køer, 5 Faar, 3 Lam. — Rasm. Sørensen fortæller i „Mit Levnedsløb“: Skolen var kun en gammel, daarlig Bygning, hvor den gl. Lerche havde levet meget længe og aldrig ønsket bedre; han havde og her lært Børnene godt at læse i Bog og skrive taaleligt lige til hans Afgang. Vis. 1790: 56 Børn, Skolestuen kan rumme 40—45 Børn. 1807: L. har gjort sig fortjent ved sin Aarvaagenhed for rigtig Stavning, 5 regnede de første Specier, 12 Sammenskrift, 7 skrev Bogstaver. 1809: Meget maadelig i alle Henseender. 1825: Maadelig paa Indenadslæsning nær. Der er meget at forbedre for den kommende Lærer.

1827—44. *Rasmus Møller Sørensen*, f. i Jelling 1799, fra Konfirmationsalderen Substitut for Degnen i Jelling i 3½ Aar, Lx. Vesterborg 1818, L. i Aarhus til 1821, i Brandstrup, her, idet Grev Holstein ved at læse et Par af hans Skrifter havde faaet Interesse for ham, efter egen fremsat Begæring entlediget, Udgiver af „Almuevennen“ (sammen med I. A. Hansen, fh. Skomager i Slagelse, Politiker), Agitator i bondevenlig Retning, Lægmandsprædikant, Højskoleforstander i Uldum, Folketingsmand for Sæbykredsen 1849—52, søgte ikke Genvalg, udvandrede i 1852 til Amerika, hvor flere af hans Børn var bosat, kom ofte hjem, idet han virkede som en Slags Udvandreragent, † i København 1865, g. 1822 Caroline Christine Johnsen, f. i Kbh. 1806, † 1861. Fra gammel Tid var det bestemt, at kun saadanne Degne, der havde taget Studentereksamen, maatte prædike under Præstens Forfald. Præsterne tog næppe alt for bogstavelig paa denne Bestemmelse, og Biskopperne saa vist ogsaa igennem Fingre dermed. Da den nye studerede Klasse, de eksaminerede Lærere, i 1790erne

begyndte at tiltræde som Kirkesangere, fremkom det Spørgsmaal, om de ogsaa maatte prædike for Præsterne. I ledende kirkelige Kredse besvarede man Spørgsmaalet med et Nej. Ved Sørensens Ankomst til Venslev var Sognepræst Gallschiøtt en udlevet Olding, der intet kunde udrette. Han bad derfor S. om at prædike for ham, naar han skulde gøre Tjeneste i Venslev Kirke. „Jeg kommer vel næppe i Kirken, før de bærer mig i Kiste paa Kirkegaarden“, sagde den gamle Præst. „Jeg ved, De er en velstuderet Mand. Saaledes gør Fasmer i Hyllested Kirke, og jeg tror nok, De kan ligesaa godt som han.“ S. rettede sig efter Præstens Ønske, og saaledes gik det, indtil Gallschiøtt afgik ved Døden et Aar efter. Saa kom der Skrivelse fra Biskop Münster, der tilkendegav S., at han ikke maatte prædike i Kirken. Han havde iøvrigt ikke betraadt Prædikestolen. R. S. lo ad Skrivelsen, og det kunde han have meget god Grund til, baade naar han tog de studerede Degnes Egnethed til Hvervet i Almindelighed og Fasmers Kvalifikationer i Særdeleshed i Betragtning. (Se Haldagermagle, Tjæreby og L. Næstved). Sørensen var Talsmand for den almindelige Værnepligts Indførelse, Fæstes Overgang til Selveje, Udjævning af Skatterne paa det privilegerede og upriviligerede Hartkorn, Udstykning af Herregaarde, hvorefter Hovedbygningerne skulde anvendes til højere Bondeskoler. Sammen med Rasmus Ottesen deltog han i den religiøse Lægmandsbevægelse her i „Det hellige Land“. Som Lægprædikant rejste han sammen med Peter Larsen Skræppenborg og var præget af Grundtvig, ogsaa af dennes Skoletanker, men da Grundtvig erklærede, at Troen ikke var en Skolesag, skrev han: „Ja, Troen er virkelig en Skolesag.“ Med Ildhu og Uforfærdethed gik S. den Vej, hans varme Hjerte og gode Forstand dikterede ham at følge. Hans Ordførerskab ved de gudelige Forsamlinger, han og hans Meningsfæller lod afholde, indbragte ham af og til en Bøde i Henhold til en 100 Aar gammel Forordning. Her paa Egnen skete det i 1837,

og Bøden var paa 100 Rbd. (se F. A. Holstein). I Slagelse residerede Rationalismens Ord- og Pennefører, Pastor Bastholm, der ivrigt docerede Visdommen om Dyden som Kærnen i Kristi Lære. R. Sørensen var hans skarpeste Modstander; Troens varme Forsvarer, og udgav et Skrift, hvori han stempede nogle Udtalelser af Bastholm som ukristelige, ugudelige og løgnagtige. Bastholm anlagde Sag mod ham og fik ham idømt en Mulkt paa 100 Rd. og sat ham under Censur. — Som Lægprædikant kom R. S. i Forbindelse med mange fortrykte Mennesker, hvis Sjæle man, som Skik var i Aarhundreder, havde ment at kunne nære ved den tørre Føde, de evindelige Katekisationer afgang. Han traf overalt en Bondestand, som endnu bar Mærker af og følte Trykket fra Herregaardene, og en Husmandsstand, som maatte gøre Pligtarbejde paa Herregaardene og eventuelt lægge Ryg til en Dragt Klø, om man ikke oppede sig. En Mand af den Støbning — som Rasm. Sørensen, der fra Barnsben havde bevæget sig imellem og holdt af disse Folk — maatte nødvendigvis snart indse, at den religiøse Bevægelse vilde ebbe ud, danne Vildskud eller blive stillestaaende, om man ikke ogsaa fremmede Oplysningen og forbedrede de sociale Forhold, bl. a. ogsaa kom den herskende Brændevinsdrikning til Livs. Herpaa lagde S. da efterhaanden mere Vægt, og i den følgende Tid agiterede han for Oprettelse af højere Bondeskoler — selv oprettede han i 1848 Nørrejyllands første Højskole. Snart var han en førende Skikkelse i Bondebevægelsen, der særlig paa Holbækegnen var ret stærk, og Kancelliet saa paa ingen Maade med milde Øjne paa R. S. og hans Fæller. Havde Kancelliet holdt et vaagent Øje med de gudelige Forsamlinger, saa holdt det endnu bedre Øje med de politiske Forsamlinger. — Mange af R. Sørensens Idéer var Tiden ikke moden til at fremme; han indsaa det haabløse i Kampen, længtes efter Forhold, hvor der var mere Frihed, og rejste til Amerika. — R. S. udgav mange Bøger og Skrifter; hans „Mit Levnedsløb“

er meget interessant, og hans Bibelhistorie Tidens bedste. Han udgav ogsaa en Kirkehistorie og „Kateketisk Udvikling af Luthers Katekismus“ m. m. Han var en ualmindelig dygtig Lærer, som F. A. Holstein ved hver Eksamen*) med Glæde og Tilfredshed takkede, og han kunde til Skolens Brug faa alt, hvad han ønskede. I Aftenskolen underviste han i Regning og Skrivning og fortalte af Saxos og Snorres Krøniker. — Efter F. A. Holsteins Død mærkede R. S. snart, at der blæste en køligere Vind fra Holsteinborg mod Venslev Skole. Da det første Sogneforstanderskab i 1841 skulde vælges, ønskede Bønderne i Holsteinborg-Venslev Kommune S. valgt til Sogneforstander. Men den unge Greve nægtede ham at afgive Stemme, fordi han ikke havde Valgret. R. S. protesterede alvorligt mod denne Afgørelse, da Loven gav Valgret til Ejere og Brugere af Jordlod med mindst 1 Td. Hartkorn, og Skolejorden var paa 1½ Td. Hartkorn, men Greven skød sig ind under, at Skolejorden først var ansat til Hartkorn efter den nye Matrikels Bestemmelser, som endnu ikke var traadt i Kraft. Greven indgav Klage over S.s utilbørlige Opførsel under Valghandlingen. Der blev anlagt Justits sag imod ham, og han idømtes en Bøde paa 30 Rd. R. Sørensens Klage over Afvisningen ved Valgbordet blev afslaaet. — I Anledning af, at R. S. i 1842 begærede under visse Betingelser at fratræde sit Embede, afæskede Kancelliet Provst Brasen en Erklæring. Den myndige Provst, der vist holdt af at anses som Retfærdighedens Talsmand indenfor sit Virkefelt (se Saltøby Skole), nedskrev $11/6$ 1842 sit pro et kontra: R. S. har været blandt de mest udmærkede Lærere, og den ensidige Iver som Fører for et kirkeligt Parti indvirkede længe ikke paa Embedets Førelse. Han forberedte unge Mennesker til Seminariet, for hvem han

---

*) Det var ved Eksamen i Venslev Skole i Okt. 1832, at F. A. Holstein og And. Stephansen første Gang mødtes. Se III.

udprædikede sine Meninger; de nød Undervisningen sammen med Børnene for en Del og hjalp at undervise dem, hvilket alt gav Friskhed og Fremgang i fortrinlig Grad. Senere tog han paa Vækkelsesrejser, hvilket skadede Skolen, og han tabte Terræn hos sine Meningsfæller, vist fordi han gjorde yderligere Fordringer i de uadvortes kirkelige Forhold, f. T. befliitter han sig paa politiske Forhold. Han skrev i Hastværk en Læsebog for at rette paa sine økonomiske Kaar, men Bogen bærer Præg af Hastværket. Hertil havde Greven støttet ham økonomisk, men Forholdet til Greven blev køligere efter nogle Vælgermøder i Hyllested og Venslev, hvor han stødte Greven, og denne tog sin økonomiske Understøttelse fra ham. Ogsaa Sognepræsten staar han i mindre godt Forhold til. I Virkeligheden ønskes hans Fratræden ligesaa meget af Greven og Sognepræsten som af ham selv. Hans Skole er endnu blandt de bedre i Provstiet, og han staar i godt Forhold til Befolkningen. Selv om hans Forhold i flere Henseender ikke har været at bifalde, og hans haarde og i visse Maader ubændige Karakter har bragt ham i ubehagelige Konflikter med Sognepræsten og Skolepatronen (Greven), tror vi dog ogsaa, at der fra disse, især fra Sognepræstens Side, kunde have været vist større Visdom, og at S. under andre Omstændigheder vilde kunne have skikket sig anderledes. For saa vidt Forholdet ikke ligger paa S. alene, kunde det gentage sig ved enhver Misforstaaelse, hvori en Lærer kunde komme med sin Foresatte, og virke saaledes, at han maatte søge Afsked eller Forflyttelse, og derved hans Stilling blive alt for fortrykt, og hans Foresatte savne *den* Opfordring til venligt Tilsyn for den Underordnede som deres eget Ønske paa eget Gebet at leve i Fred. .... Vi mener, at hans Ønske om Entledigelse er en Ubetænksomhed og til Fordærvelse for ham og hans Familie og kan ikke anbefale....., men ønsker, at der tilkendegives S., at han ikke kan vente Indkomster af sit Embede efter Fratrædelsen, og at han ej heller vil have Krav paaSkolelærernes

Hjælpekasse for sig og Familie. (Forkortet). — En Brodersøn, Peter Møller Sørensen, Lx. Skaarup 1841, som fra sit 7. Aar var opdraget sammen med Ægteparrets mange Børn (8), og hvis Uddannelse de havde bekostet, vikarierede for R. S. i 1842. Han ledede derefter delvis selv Skolen, indtil han i December 1843 ansøgte om at fratræde Embedet. I Skrivelse af 18/8 1847 til „Skolelærers Tid.“ bad han sine Venner om at hjælpe ham og hans Familie til Amerika. „Kun 2 Udveje for mig, enten søge tilbage til Børneskolen, hvis Livsfrugt jeg anser omtrent for spildt, uden at en fortsat Skole for det voksne Folk følger efter, eller at udvandre til et Land og Folk, hvor Skolen for det voksne Folkeliv siden Franklins Tid er en praktisk Hovedsag og er i fuld Udførelse — nemlig udvandre til de nordamerikanske Fristater.“ — Vis. 1836: 65 Børn, den bekendte Rasm. Sørensen, meget duelig og flittig Skolelærer, kath. levende og godt med mindre Skraal, end jeg havde ventet, ogsaa fremkom intet kolerisk (cholericus = galdefuld) i hans Katheksation. Fremgang meget god. [I Omtale af de kirkelige Forhold skelnede Biskoppen mellem „Præstekristne“ og „Degnekristne“, eftersom de holdt sig til Sognepræstens Forsamling eller til de gudelige Forsamlinger]. (Litteratur: Rasm. Sørensens „Mit Levnedsløb“, Holger Begtrups „Dansk Menighedsliv“ og Begtrups „Det danske Folks Historie“).

1844—84. *Ludvig Vilhelm Hannibal Storch*, f. i Kerte Pgd. 1811, Lx. Jo. 1841, Hj. i Herlufmagle, fra 1/1 1844 konstitueret her og derefter kaldet, † i Haarslev 1885, g. Elise Emilie Hartmann, f. i Fredericia 1807, † i Haarslev 1890, begge jordede her. Vis. 1844: 57 Børn, Rasm. Sørensen, som i de senere Aar næsten ikke har passet sit Embede, har for nylig søgt og erholdt Entledigelse. 1852: 70 Børn, S. vakker og god Mand. □ 1884—† 1911. *Hansen*, se Enø. Beboerne og gamle Elever satte Mindesten paa hans Grav.

Pogeskole fra 1909.

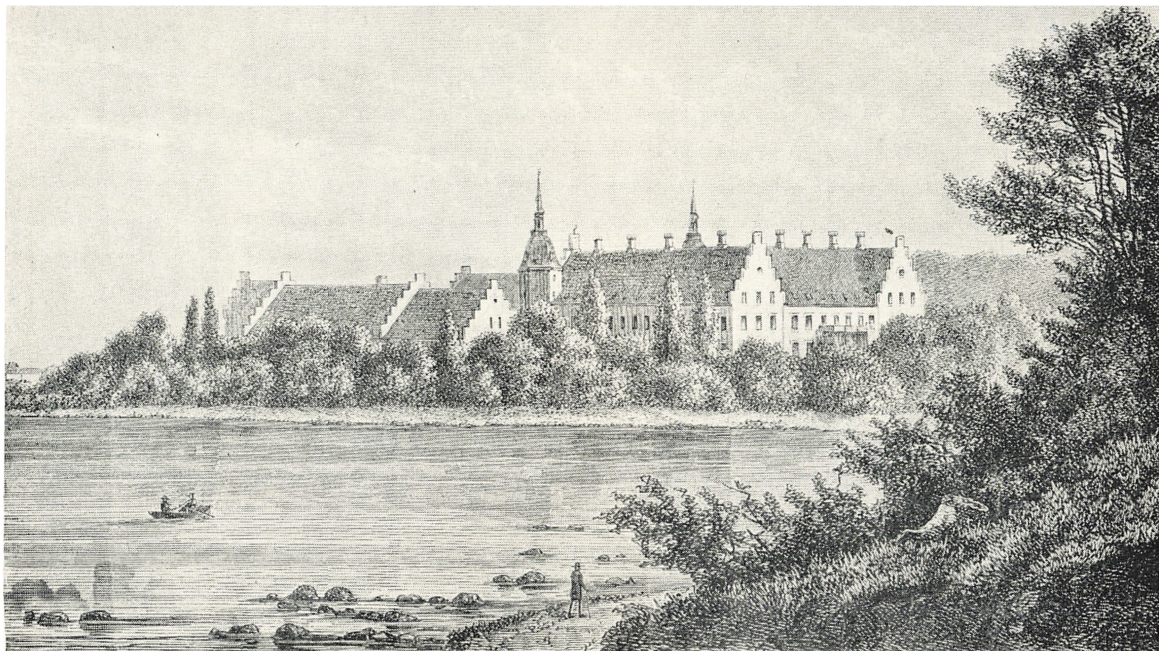
2. Skafterup (¹/₁ 1741).

1740: Et bekvemt Skolehus findes i Skafterup By, med Inventarium forsynet som ved de andre Skoler. Skoleholderen, Niels Nielsen, er af Salig Stiftsprovst Mads Holm som daværende Sognepræst for Kvislemark-Fuirendal Menigheder (1706—38) indsat og holder upaaklagelig Skole, saa baade Herskabet, Præsten og Distriktets Beboere er med ham fornøjet. Til denne Skole er da Skafterup, Nyrup og Bisserup Byers Ungdom inddelt af Fuirendal Sogn, som bekvemmelig kan søge Skafterup Skole, og bliver da paa samme Byers Beboere Skoleholderens Løn at reparere saaledes: Skafterup 18, Nyrup 7, Bisserup 12 Gaarde à 1 Mk., Skafterup 6, Nyrup 4 Huse à 8 Sk., Bisserup 16 Huse à 10 Sk. = ialt 8 Rd. 4 Mk., desuden Kirkelyspenge af Holsteinborg Kirke, 3 Rd. 2 Mk., tilsammen 12 Rd. i Pengeløn. Generalmajor Holstein, som er ene Lodsejer i dette Distrikt, tillægger fra sin Hovedgaard Holsteinborg 4 Td. Rug og 4 Td. Byg aarlig, siden Bøndergodset ej med videre Udgift end for bemeldte kan bebyrdes. Og hvad Ildebranden angaar, da bliver Skoleholderen herefter, som i mange forgangne Aar sket er, udvist sin behøvende Del, der overgaar 20 Læs, paa Fuirendal Tørvelyng, hvilken han selv, efter hans Forlangende, skærer og handler samt ved Byens Vogne lader ham age, hvorved han ingen Skade tager. Foder og Græs til 1 Ko og 6 Faar bliver ham af Byen tillagt, saa og tilsagt al mulig Assistance til Skolelønnsens Inddrivelse, naar han derom aarlig inden Jule-tider gør Erindring og Advarsel, ifald han selv paa mindelig Anfordring intet kan bekomme. Skoleholdet tager sin Begyndelse fra førstkommende Nyaar. — Skolehuset: 3 Fag Bondebygning.

Distrikt. Se Bisserup og Rude. *Bygning.* 1805: Ny Skole opført paa Markskellet mellem Skafterup og Bisserup, 11 F., 4 Vær., Brædeg. i 1 Vær., øvr. Murstg., 2 Skorst., 1 Bil., 1

Vindovn. 1810: + 3 F., Bagerhus, Kedel, Kølne. 1825: Udv., Brædeg. i 3 Vær., Skolestuer. *Løn.* Fra 1798, se Kvislemærk: + 14.6 Td. B., Smaaredsel 10.1.15, Ref. 2.1.5½, Offer 20 Rd., ÷ 12 Rd. 1828: + 3.4 Td. B. og det midl. Till., 2 Td. R. + 8 Td. B., ÷ Degneløn af Bisserup 3.6 Td. B., 2.3.15 og Offer 4 Rbd. *Jord.* Mt. Nr. 3, 5 Td. S. f. Byen, kaldet Skovridervænget (Have 2½). — 1876: 1365 Kr.

—1720. *Rasmus Bruun* el. Rasmus Skolemester, ust., g. 1) † 1718, 69 Aar gl., nedsat i en Fyrrekiste, 2) 1719 Maren Olufsd., f. 1671, † 1720, nedsat i en Egekiste. □ 1720—24. *Anders Hansen*, g. 1) Anne Pedersdt., f. 1681, † 1733, 2) i Venslev ¹³/₉ 33 Karen Olesdt. □ 1724—† 49. *Niels Nielsen* el. Niels Skolemester, f. i Skafterup 1698, ust., g. 1724 Kirsten Nielsdt. □ 1750—60. *Peder Hansen Heining*, f. i Slagelse Kappellanbolig 1728, Stud. Slagelse 1748, t. Degn i Skørpinge-Faarstrup, † 1770, g. her 1750 Anna Ludolphsd., f. 1714, som i 1771 boede i Egeslevmagle, yderst fattig med 2 uforsørgede Børn, syede og spandt. — Sognepræsten i 1760: H. har vist berømmelig Flid, i sit Liv ustraffelig været, derhos skikkelige Gaver til at sjunge og kathekisere, haaber derfor, han bliver en god Degn, Gud til Ære, Mennesker til Nytte. — Vis.: se Kvislemærk. □ 1760—† 74. *Knud Pedersen Holm*, f. 1735, Søster: se Haarslev, ust., g. her 1760 Kirsten Sophie Kampmann. □ 1775—80. *Hans Hansen*, f. 1747, Stud. Odense 1765, t. Degn i Skørpinge-Faarstrup, † 1813, g. 1) i Fuglebjerg 1781 Abigael Gamst, f. 1743, † 1802, 2) i Slotsbjergby 1803 Enke Martha Lund (se Gimlinge), † paa Slagelse Hosp. 1821. □ 1780—82. *Lassen*, ugift. □ 1782—† 98. *Adam Bergen*, f. 1735, ust., Sk. i Bisserup, her, g. her 1785 Christiane Sophie Jensdt. (Broder: se Haldagerlille). Dødsboet: + 91½ Rd. — Sgp. i 1797: B. kan kun lidet, og ingen Gaver har han til at lære det lidet fra sig eller bringe Børn til at bruge deres Tanker. Hans Skrift, endog blot som Skrift betragtet, hel slet, og hvad han kan af Regning, eller om han kan lære andre

Holsteinborg paa F. A. Holsteins Tid.

Venslev Skole, opført 1828.

Frederiksminde Skole, opført 1816.

det, er mig ubekendt. Vis. 1789: Skolen er i slet Tilstand. Et Par Børn kunde skikkelig læse i Bog og manglede just ikke al Begreb om deres Børnelærdom. Men den øvrige Hob var næsten ganske vankundig. B. er slet ikke oplagt og forstaar intet. □ 1798—¹/₁₁ 1800. *Poulsen*, se nedenfor. □ 1800—02. *Johan Henrik Nielsen*, f. i Østoftte 1779, Lx. Jo. 1800, t. Søsterlig Velgørenhedsskole i Kbh., 1804 t. Særsløv, Fyn, † 1848.

1802—05. *Andreas Poulsen*, f. 1751, Møllersvend paa Sne-
dinge, Sk. i Rude, her, t. Haarslev, † 1814, g. i Venslev 1788
Birgitte Hansdt., † i Kvislemark 1842, hvor Ægteparret efter
P.s Entledigelse havde et Hus med Jord. Nødsaget Gifter-
maal med en Datterdatter af en af Grevens Betjente foran-
ledigede, at der i 1788 maatte skaffes P. et Levebrød. Han
fik da Rude Skole, skønt hans Kundskaber ikke strakte sig
videre end til at lære Børnene at læse, og synge kunde han
ikke. Greven betænkte ham med 3 Td. R. + 3 Td. B. —
foruden, hvad han ellers kunde tilkomme som Skoleholder for
Holsteinborg Sogn samt Græsning til 2 Køer. Det blev nu
til en Anskuelse hos P., at Greven derved havde anerkendt
ham som Skoleholder, og han støttedes heri af Præst og
Provst, ja, endog af Bisp, „da han dog lærte Børnene skikke-
ligt at læse i Bog og vejleder dem til Begreb om den simple
Børnelærdom. Og det er tungt for en Mand at sættes fra sit
Levebrød med Kone og Børn uden Skyld.“ Bønderne sendte
dog deres Børn til Venslev Skole, skønt de kontribuerede til
Rude, og han holdt kun Skole for 2—3, højst 5—7 Smaabørn.
For paa en nem Maade at befri Rude Skole for P. udnævnte
Greven ham til Interims-Skoleholder her i 1798. Hans „An-
skuelse“ befæstedes nu yderligere, da han følte sig forflyttet
til en Hovedskole, men da Greven endelig fandt en kvalificeret
Ansøger, blev P. opsagt, og trods hans Protest blev Jorden
frataget ham, og det blev forbudt Bønderne at give ham Skole-
løn. Han paastod, at han ved sin Ansættelse hertil havde

misforstaaet Udtrykket „interim“ (midlertidig) og ment, at det betød, han skulde have Andel i Degneindkomsterne, men Godsinspektøren bemærkede, at P. næppe var saa troskyldig, da hans Koncipist vidste Besked. Desuden var han ikke mere berettiget til at anse sig for mere fast i Lærerstilling end de Koner, han afløste i Rude. P. fik nu Biskolen i Rude, blev igen Interims-Sk. her, dog at man var saa forsigtig ikke at give ham Raadighed over Jorden. Ved at forflytte ham til Haarslev fik Greven ham lidt paa Afstand. Men foranstaaende illustrerer, hvilke Vanskeligheder der mødte Greven — Grev C. D. Reventlow som Formynder — i hans Bestræbelser for at besætte Godsets Lærerembeder med eksaminerede Lærere. — Vis. 1800: Faa Børn havde gjort liden Fremgang i Lærebog, men svarede dog med skikkeligt Begreb. Man havde lært Salmer. P. underviser ikke ilde og kath. temmelig. Han skal nu være opsagt af Herskabet, som vil have en Seminarist fra Fyn. □ 1805—31. *Peter Petersen*, f. 1780, Lx. Br. Tr., t. Tornemark, g. Mette Kirstine Nielsen, f. i Br. Tr. 1784, † 1869. Børn: se Tornemark, Kvislemark og Hyllinge. Vis. 1808: En meget duelig og vakker Skolelærer. Han underviser endog udenfor Skoletiden mod Betaling for dem, der har Lyst. Af 60 skolepligtige Børn mødte 37. 16 Børn skriver, nogle begyndt at regne. Her var sørgelig Uvilje mod at søge Skole, hvilket har sørgelige Følger, f. Eks. i Læsning. De Børn, der havde søgt Skolen, svarede ret vel og fornuftigt, en lille Begyndelse i Geografi var gjort. Med rosværdig Flid drevet Skrivn., adskillige af de sidst konfirmerede faaet megen Færdighed, ligesom der og endnu var 16 Børn, der skrev, nogle iblandt dem ikke slet. 1825: 91 Børn, P. er duelig, Fremgang meget god.

1831—† 34. *Peder Christiansen*, f. 1794, Lx. Vesterborg, L. i Menstrup, her, g. Mette Marie Clausen, f. 1799, † 1882. — Byfoged Sylow havde hævet en Forsamling af religiøs Tendens hos Guldsmed Mønster i Slagelse. Foranlediget

heraf resolverede Kancelliet d. $\frac{3}{1}$ 1832, at S. ikke alene havde været berettiget, men endog forpligtet til at hæve Forsamlingen som stridende mod Forordn. af 1741, og S. blev anmodet om fortsat nøje at paase dens Overholdelse. Amtmanden havde hørt et Rygte om, at der jævnlig holdtes gudelige Forsamlinger paa Holsteinborg Gods, og „da Grev Holstein selv er Amtmand der, bestyrkes mange i den Tro, at disse Forsamlinger er lovlige“. Sognepræst Tryde fulgte tro i Hælene paa den verdslige Øvrighed. Lærer Christiansen holdt paa Aarets Festdage Forsamling i Skolestuen med sine Skolebørn, til Dels sammen med deres Forældre, for at holde Andagt med dem og indprente Festens Helligholdelse hos dem. Tryde forbød nu i 1832 C. at holde disse gudelige Forsamlinger i Skolestuen og paatænkte ogsaa at forbyde dem i hans Hjem; men Greven tilbød saa C., at Møderne maatte afholdes i Bisserrup Hjælpeskole; dette Tilbud modtog C. og hans Venner med Glæde.

1834—† 46. *Søren Torbensen*, f. i K. Værløse 1796, Lx. Jo. 1819, L. i K. Helsingø og Rye, her, g. Karen Elisabeth Becker, f. i Randers 1803, † 82. Søn L. i Kauslunde. — Vis. 1835: T. hører til de opvakte. 1843: 70 Børn, T. hører til Prædikanterne i Forsamlingerne, var tilforn ilde lidt i Menigheden, men skal iøvrigt skikke sig vel. — Provsten vis. i 1837: Fornemmelig Religionsundervisningen paa saare glædeligt Standpunkt, uden at der i de andre Fag er gjort ringere Fremskridt. □ 1846—58. *Christophersen*, se Faardrup. I 1847 nægtede Husmændene i Skafterup at betale den saakaldte Skolemark ($\frac{23}{1}$ 1739), og Skoledirektionen ansaa den da ogsaa for bortfalden ved Anordn. af 1814. — Vis. 1851: C. er duelig og flink. □ 1858—95. *Carl Emil Hansen*, f. i Kbh. 1829, Lx. Jo. 1852, Hj. i Tjustrup, Skælskør, her, † i Næstved 1907, baaret til Graven af 8 Sønner, g. i Tjustrup 1855 Juliane Marie Rasmussen, f. i Tjustrup Skole 1838, † 1911. Som 11aarig Dreng fik H. venstre Arm afrevet i en Kartemaskine i Modewegs Fa-

brik, Brede, hvor hans Far var Væver. Men med sin ene Arm og sit gode Humør arbejdede han vel i Skole og paa Skolejorden. Ægteparret havde 13 Børn sammen. Det var mange Munde. I 1870 indstilledes han „til størst mulig Understøttelse; han er aldeles værdig dertil, udviser megen Flid i sin Skole, som er i Fremgang, men arbejder under pekuniært Tryk. Han er saare nødlidende, og det er det Indtryk, man faar straks, naar man træder ind i hans Hus, man faar øjeblikkelig Følelsen af, at der er Fattigdom. Her er ikke blot Lejlighed, men ogsaa en Nødvendighed til at bruge de Midler, Skoledirektionen har til saadan Raadighed.“ — H. var meget afholdt. Efter hans Entledigelse flyttede Ægteparret til Næstved, hvor de bestyrede teknisk Skoles Lærlingehjem. □ 1895—1905. *Anders Laurits Jensen*, f. i N. Smidstrup 1869, Lx. Vordingborg 1891, Vikar i Masnedsund, Haarlev, Sjolte, 1892 L. i Sneseretorp, her, t. Kvislemark, g. her 1896 Dagmar Frederikke Nielsen, f. i Kvislemark Sk. 1875, † 1934. — J. har udgivet „Min første Læsebog“.

3. Tornemark, nu kaldet „Frederiksminde“, (¹/₁ 1741).

1740: Udi Tornemark findes et bekvemt Skolehus (5 Fag god Bondebygning), som stedse der i Byen er holdt vedlige med sit Inventarium, og bliver Skolen alene for denne By. Skoleholderen, Esben Pedersen, er indsat af Salig Stiftsprovsten, og var paa samme Skoleholder, som fik Skolen efter hans Salig Fader, intet i Salig Provstens Tid at klage, ejheller nu enten af Herskabet eller Sognemændene; men som hans Løn hidtil ikke ordentlig efter Forordningen har været fastsat, saa bliver den nu saaledes at reparere: 22 Gd. à 1 Mk. 8 Sk, 16 Hs. à 1 Mk., Mølleren 3 Mk., og henlægges Fuirendal Sogns Lyspenge, 3 Rd. 2 Mk., til Skolelønnen, tilsammen altsaa 12 Rd. Desforuden tillægges Fru Grosz-Kancelliraadinde Holstein af hendes Hovedgaard Fuirendal aarlig 4 Td. Rug +

4 Td. Byg, saasom Bøndergodset i disse haarde og bedrøvede Tider taaler ikke haardere Paalæg end forbemeldte og er ømt at røre ved. Som der ellers i denne By falder temmeligt Tørveskær, saa skal hver Gaardmand herefter, som hidindtil er sket, levere til Skolen hver 1 Læs Tørv. Saa bør og Skoleholderen have fri Foder og Græs af Byen for 1 Ko + 6 Faar, siden han ikke holder Skole for det hele Sogn. Samme Løn bliver at beregne fra 1. Jan. 1741, da den bliver i Efterhøstens Tid fra Bonden at oppebærge, og Kornet ved Martins fra Fuirendal. Og iøvrigt nyde Herskabets Assistance til sin Skoleløns aarlige Betaling.

Bygning. 1740: Staar paa den saakaldte Klattermark. 1805: 8 F., 2 Vær., 2 Skorst., Bagerovn, 1 Bil., Kobberk. 1816: Ny Skole, 13 F., 3 Vær., 2 Km., Pigeek., Kælder, 2 Skorst., 3 Kakk. (den ene en Fajanceovn), Brædeg. i 4 Vær., øvr. Murstg.; endvidere tilbygget 4 F., 2 Etager h., 2 Vær., det ene Brædeg., det andet Murstg. 1819: + 3 F., Bagerovn, Kobberk., Kølne. 1825: *Arbejdsskole*, Læseskole osv., Brædeg. i 6 F. Løn. Fra 1798, se Kvislemark: + 24.2 $\frac{3}{4}$ Td. B., Smaaredsel 6.1.8, Offer 20 Rd., ÷ 12 Rd. 1824: Af midl. Till., 2 Td. R. + 5 Td. B., bortfalder 5 Td. B. *Jord.* Mt. Nr. 1 h, 9 Td. (Have 8), tillagt ved Udskiftningen, men først efter 1844 udstykket af Fuirendal. 1876: 1665 Kr.

1717—† 32. *Peder Hansen* el. Peder Skolemester, f. 1663, ust., g. Mette, f. 1666, † 1736. □ 1732—† 66. *Esben Pedersen*, f. 1696, Skrædder, Sk. i Nyrup 1720—32, g. 1) Engel Rebekka Diedriksdt., f. 1687, † 1750, 2) her 1750 Kirsten Nielsdt., f. 1697, † $\frac{3}{5}$ 1758, 3) i Skelby $\frac{13}{9}$ 58 Enke Barbara Elisabeth Frich, Dt. af Degn Frich, Marvede (se Randers, Skørpinge). Dødsbo 1766: 2 Køer, 5 Faar, 2 Gæs, 1 Gase, 4 Høns. — Vis.: se Kvislemark. □ 1766—† 78. *Anders Bay*, f. 1731, Ungkarl. Begravelsen kostede 18 Rd., Boets Overskud, 2 Mk. 6 Sk., tildelt Sognets Fattigvæsen. □ 1778—81. *Lerche*, se Venslev. □ 1781—1811. *Peder Am(b)di Kamp-*

mann, f. 1742, formentlig Søn af den meget ansete Snedker Amdi K. i Tornemark, ust., Sk. i Kvislemark, her, fra 1782 Degns Vikar for Fuirendal Sg., † 1814, g. 1) Anna Larsdt., f. 1742, † 1803, 2) her 1804 Jomfru Margrethe Reimer Lieberoth, f. 1748, † 1809. K. handlede med nogle ubetydelige Sager, som han solgte til Bønderne. I 1791 indfandt Tolderne i Næstved sig hos ham og konfiskerede Tingene. Vis.: se Reinstrup. 1800: En stor Mængde Børn var forsamlede, som flittig gjorde Rede baade for Lærebog og Kath. med skøn Indsigt og levende Færd. De læste i flere Bøger, rent og bestemt, og vidste at gøre Rede for Meningen og Indholdet. Nogle skrev. Man havde lært Salmer. K. underviser med Troskab og Flid og kath. meget fatteligt og godt. 1808: Af 39 skolepl. Børn mødte 37. Den saare duelige K., der endnu i sin Alderdom arbejder med Liv og Kraft i sin Skole og synes kun at græmme sig over, at han ikke udretter, hvad han ønskede, holder god Orden, og under hans Undervisning ser man straks, det er den sande, ved Natur og Erfarenhed lige understøttede Skolemand. Det synes at være et Familieanlæg, idet han har en Søn, der er Degn og Sk. paa Agersø, der er lige saa heldig i Skolen som Faderen og overgaar ham vel, fordi han har faaet hensigtsmæssig Uddannelse. 5 Børn har begyndt at skrive. □ 1812—15. *Lars Nielsen*, f. i Dauglykke 1782, Lx. Jo. 1805, Husl. i Vejby, her, t. Krummerup, fik i 1813 en Advarsel af Kancelliet, fordi han uden Tilladelse havde været udrejst af Stiftet, g. i Skørpinge 1812 Ellen Dorteia Vallentin Beyer, f. i Ringkøbing 1787, † paa Slagelse Hosp. 1874. □ 1815—† 31. *Abildgaard*, se Krummerup, kunde ikke synge, men Greven lod sin Syngelærer tage Sangen for ham. Vis. 1825: 54 Børn, A. udmærket duelig. □ 1831—† 35. *Petersen*, se Skafterup. □ 1835—† 75. *Frits Petersen*, f. 1810, Søn af Fmd., Lx. Vesterborg 1829, Organist ved Kirken og Hj. for Faderen, derefter kaldet, g. Anne Kirstine Georgine Madsen, † 1841, 18 Aar gl. P.s gl. Moder bestyrede hans Hus

efter Hustruens Død. Fra 1706—35 nævnes Organist Rhode, Tornemark. Fuirendal Kirke havde Orgel allerede den Gang. Vis. 1835: 71 Børn, P. kath. temmelig godt, Skrivn. ug. Besøgt Instituttet paa Fuirendal, tildels moralsk fordærvede Børn, 8 Piger + 20 Dreng. Forstander Stephansen og Hustru er meget agtværdige; Børnene behandles vel. Alt tegner til, at Foretagendet lykkes vel. 1843: P. mangler Liv. □ 1875—1913. *Carl Johan Jacobsen*, f. i Kbh. 1844, Lx. der 1866, II L. i Soderup, L. i Tyvelse 1868, her, † paa Frederiksberg 1917, g. *Antonie Cæcilie Sørensen*, f. i Jyderup 1844. J. ansaas for at være en dygtig, ret streng Lærer.

Pogeskole fra 1881. *Hansine Fred. Boesen*, f. her 1850, ueks., † 1899. *Forskole* $\frac{1}{1}$ 1901.

Lars Chr. Brodthagen, f. 1791, blev paa Grev F. A. Holsteins Bekostning uddannet til Gymnastiklærer paa Nachtegaels gymn. Institut i Kbh. og derefter fra c. 1810 af Greven ansat som Gymnastiklærer ved samtlige holsteinske Skoler, fra c. 1830 som Svømmelærer ved samme Skoler, virkede endnu c. 1850, men kun ved Skolerne i Kvislemark, Fuirendal, Venslev og Holsteinborg Sogne, † i Nyrup 1873 som Snedker, Glarmester og pens. Gymnastiklærer, g. 1) i Venslev 1815 Enke *Lucie Kirstine Kampmann*, se Agersø, † $\frac{30}{6}$ 30, 2) i Venslev $\frac{7}{11}$ 30 *Karen Larsen*, f. 1808, † 1879. Søn: se Karrebæk.

4. Spjellerup ($\frac{1}{1}$ 1741).

1738: Udi Spjellerup er et Hus lagt til et Skolehus tillige med 10 Læs Tørv, givet af Grevinde Holstein, men som der ej er andre Tillæg til bemeldte Skole, saa maa den, som skal være Skoleholder, ved andet Arbejde imellem fortjene sig noget til sit daglige Ophold, hvorfor og den, der nu er, er Skrædder og hedder *Lars Jensen*. Ellers i min (Præstens) Salig Formands Tid var af Grev Holstein tillagt den Leje,

som gaar af Marvede Kirkelade,*) 5 Sld. aarlig, til fattige Børns Skolegang, hvoraf skal være givet 2 Sld. til Skoleholderen i Menstrup og 3 Sld. til Skoleholderen i Spjellerup. — 1740: Spjellerup By af Fuirendal Gods, Fru Grosz-Kancelliraadinde Holstein eneste Lodsejer. Derudi har vel en Tid været et Skolehus, som nu bedre er bleven repareret og herefter med sit Inventarium skal blive vedligeholdt, eftersom Fru H. som hidindtil vil have Skolen i Byen, (skønt) Ungdommen helt vel kunde søge Plessens Skole i Menstrup. Men som S. Bys Beboere er alle i slet Tilstand, saa kan Repartitionen paa Skolelønnen, ikke ske anderledes end paa følgende Maade: 17 Gd. + 3 Hs. med Smeden, alle à 1 Mk. = 20 Mk., Lejen af Marvede Kirkelade, 3 Rd. 2 Mk. (= 5 Sld.), Marvede Kirkes Lyspenge 3 Rd. 2 Mk., tilsammen 10 Rd. i Skoleløn. Fru H. tillægger i Kornvarer fra hendes Hovedgaard 4 Td. Rug + 4 Td. Byg samt 20 Læs Tørv fra Fuirendal Tørvelyng, som Skoleholderen aarlig skal tilføres, item nyde af Byen fri Græs og Foder paa 1 Ko + 6 Faar aarlig. Skoleholdet begynder $\frac{1}{1}$ 1741, og Lønnen fra Bønderne samme Aar ved Martins Tider at oppebærge, Afgiften af Kirkeladen til Mickaels og Lyspengene ved Juletid o. s. fr. — Den Skoleholder, Anders Hansen, som der findes nu, er en gammel, skrøbelig Mand og desaarsag fra Skolen er opsagt, dog forbliver i Huset, indtil en bedre imod Skoletiden erholdes, der tillige undertiden og især om Sommeren af et Haandværk kunde ernære sig, hvilket baade Sognepræsten og Herskabet lader sig være angelegen. — Skolehuset var paa 7 Fag Bøndebygning.

Distrikt. S. og Brorup, se Hyllinge. *Bygning.* 1805: 11 F., 2 Vær., Km., 1 Bil., Kobberk., Loft over 7 F. 1819: Ny Skole, 12 F., 4 Vær., Læse- og Arbejdsskoler, 2 Skorst., 2 Fajanceovne, Brædeg. i 4 Vær., øvr. br. Murstg., Kælder. *Løn.* Fra 1821, se Hyllinge: + Degnetrave 19 Td. B., 19.7

---

*) Lade til at modtage Kirkens Sæd.

Lp. Brød, 14.2 Lp. Flæsk, 31 Sn. Æg, 3 halve Gæs, 2 Medister, Offer 10 Rbd., ÷ 6 Rbd. 1824: Af midl. Till., 2 Td. R. + 6 Td. B., bortfalder 2 Td. B. *Jord.* Mt. Nr. 2, 4 Td., Huspl. m. Have (3) N. i Byen, Lod N. Ø. f. Byen. Senere anføres: Nr. 2, 6 Td., Lod Ø. f. Byen. 1876: 1524 Kr.

1732—39. *Lars Jensen*, g. Anne, † 1735, se Menstrup. □ 1739—40. *Anders Hansen*. □ ²⁹/₉ 1740—† 45. *Thøger Christensen* „blev i Forvalterens, Præstens, Medhjælpernes*) og min (Provstens) Nærværelse eksamineret d. 10. August og derefter antaget, saa man ved Guds Bistand kan have Forhaabning om Skolevæsenets Fremgang paa disse Godser efter Forordningen“, ust., g. 1) *Sophie Kampmann*, † 1740, Søster til Snedker K., se Tornemark, 2) i Venslev 1741 *Karen Christiansdt.* Dødsboet 1745: Det tilgodehavende af Kornlønnen solgtes efter Kirkekøb**) i Antvorskov Amt: Rug å Td.: 2 Rd., Byg å Td.: 1 Rd. 8 Sk. Begravelsen kostede 2 Rd. 6 Sk., Enken fik 6 Rd. 3 Sk., Sønnen 4 Rd. 2 Sk., Datteren 2 Rd. 1 Sk. □ 1745—51. *Lerche*, se Menstrup. Vis.: se Hyllinge. □ 1751—† 86. *Anders Olsen*, kaldet Anders Fyhn, f. 1723, g. 1) *Anna Madsdt.*, † 1754, 2) *Karen Andersdt.*, f. 1731. Søn: se Hyllinge. Dødsbo 1754: Overskud 56 Rd. 14 Sk.; heraf fik Enkemanden $\frac{1}{2}$, hver af de 2 Sønner $\frac{1}{4}$. 1786: Den Salige Mand havde tilstaaet 2 Døtre, *Søren Madsens* og *Niels Madsens*, begge af Spjellerup, at den ældste, Ane, skulde have 3 Faar og den yngste, Boel, 3 Faar, en liden Kvie og en Kakkellovn. □ 1787—† 1807. *Henrik Hansen* fra Marvede Kirkelade, f. 1726, Skrædder, var „ærlig, mild, oprigtig og venlig“, g. 2) her *Sidse Nielsdt.*, Menstrup, f. 1743, † 1813. Søn: se Ørslev. Vis. 1800: Børnene svarede med megen Livlighed, men Fremgangen i Lærebogen var ikke stor; man havde tem-

---

*) 2 Bønder i Sognet, der gik Præsten til Haande ved at optage Mandtal og lignende, altsaa en Slags „Menighedsraad“.

**) Pris, hvortil Kirkens Korn ansattes („Kapitelstakst“).

melig Begreb om Kath. Nogle læste vel i Bog, andre maadelig. Man havde lært Salmer. 13 Bøger uddeltes til Skolegangs Opmuntring. Nogle Forældre, som selv havde undervist deres Børn, fik herved hver en Art af Belønning, paa hvilken jeg ved, de sætter Pris. 1802: H. skikkelig og taalelig. Man taaler ham altsaa. 1806: H. kan ej udrette det mindste selv. Ingen skriver, han er en udlevet Olding. ¹⁰/₁₁ 1806: Kancelliet tilkendegiver H., at han maa holde Substitut.

1807—† 21. *Rasmus Nielsen Block*, f. i Maltbæk Pgd. 1739, Stud. Kolding 1763, Sk. i Snese 1770, i Baarse 1776, Degn i Marvede 1782, i Marvede-Hyllinge 1787, maatte i 1807 overtage Skoleholdet i Spjellerup, da ingen Ansøgere havde meldt sig p. Gr. af den ringe Løn, g. 1) i Baarse 1776 Elisabeth Magdalene Hoffmann, f. 1754, † ¹⁷/₇ 98, 2) i Fuglebjerg ²⁰/₁₀ 98 Birgitte Kirstine Hersted, f. i Karrebækstorp Sk. 1768, † i Tingjellinge 1827, se der. — Vis. 1808: Ligesom Menstrup Skole er S. Skole visiteret med største Misfornøjelse. Der er ingen synderlig Skolegang. Den forrige Skoleh. var næppe sin Opgave voksen. Degnen blev efter hans Død anvist at maatte undervise, hvad han fandt meget umageligt at bekymre sig om en Skole, der laa $\frac{1}{4}$ Mil fra ham. Ingen kunde skrive, ingen regnede, ingen læse el. stave ordentligt. Han lejede en *Bondekarl* til at læse noget med de faa Børn, der kom. Forældrene vilde ikke lade Børnene søge Skolen, fordi de intet lærer. Degnen er kvalificeret til offentlig Tiltale, hvis han ikke (tager sig af Skolen), maaske han maa holde en duelig Adjunkt eller resignere (se Hyllinge). □ 1821—† 51. *Hans Jensen*, f. i Svendstrup, Ods Hd., 1787, Lx. Jo. 1809, Adjunkt her 1809 og derefter kaldet, g. Ane Margrethe Engelbrecht, f. i Kbh. 1784, † i Næstved 1864. Bloch lønnede ham med 30 Rd. aarlig. Da det midl. Løntillæg i 1813 blev paa-lignet Beboerne, fandt disse, at Block burde have udredet denne Ydelse. — I 1824 indberettes: J. er en saare duelig og derhos flittig og nøjagtig Vejleder. Ungdommen er fortrinlig

undervist. Han er en vakker og brav Mand. Vis. 1835: J. hører til de „opvakte“ og mangler altsaa ikke Selvtillid, kath. ret godt. Han holder gudelige Forsamlinger, men hvor det gaar ordentlig til. 1843: 37 Børn: J. skal dog gøre mindre af at flakke omkring, han har et ubehageligt, ubetydeligt, men meget selvbevidst Foredrag, kath. uden Varme. 1851: 66 Børn. □ 1851—† 63. *Carl Ferdinand William Praem*, f. i Odense 1824, Lx. Skaarup 1848, Hj. her og derefter kaldet, g. her Fmd.s Dt., Julie Ulrikke, f. 1823. □ 1863—† 88. *Hans Peter Nielsen*, f. i Kagstrup 1838, Lx. Jo. 1862, Hj. her og derefter kaldet, g. 1) Karen Sophie Jensen, f. i Terslev 1843, † 1876, 2) her 1883 Ane Margrethe Hansen, Førslev, f. 1862, † 1911. □ 1888—1919. *Nis Sørensen*, f. i Hørning 1852, Broder: se Bistrup, Lx. Kbh. 1874, II L. i Karrebæk, Toksværd, Odder, 1878 L. p. Thunø, her, † i Glumsø 1919, begr. her, g. 1877 Karoline Frederikke Marie Hansen, f. i Karrebæk 1845. Dt. g. m. Regnelærer Chr. Hansen, Søn L. i Vollerslev. S. var en dygtig Lærer, havde en ualmindelig god Fortælleevne.

Pogeskole. 1885 *M. M. Christiansen*, fra 1888 Enke *Anna Marie Hansen*, f. i Tjørnelunde 1858.

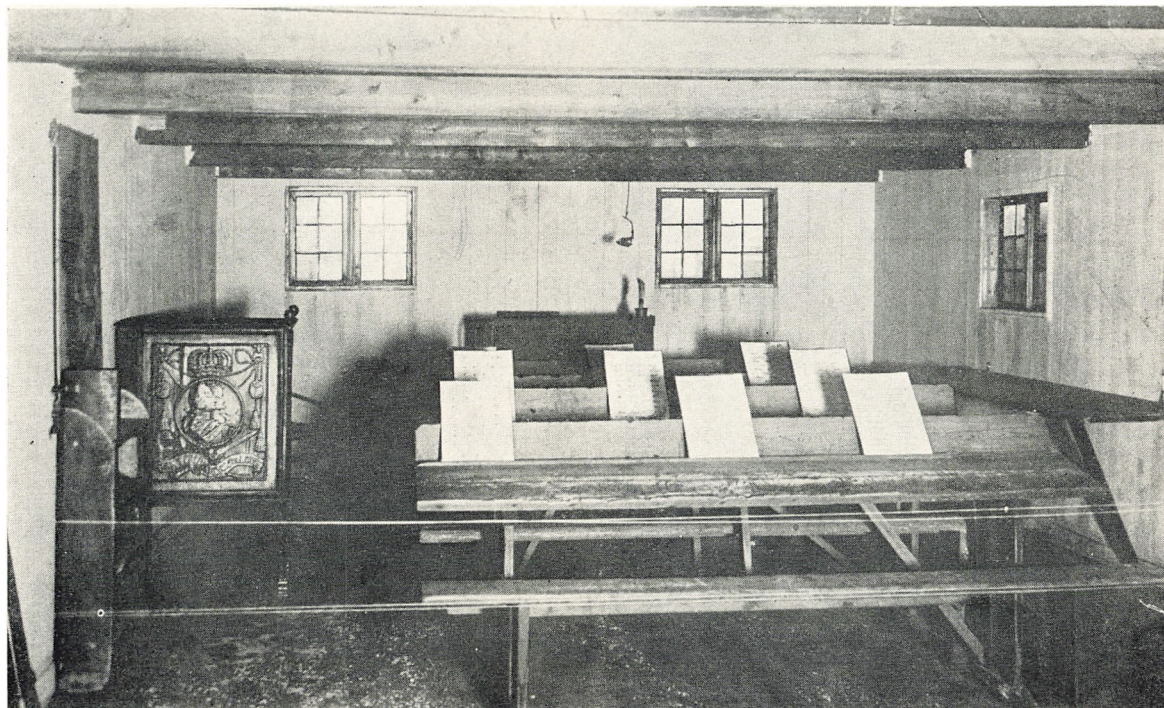
5. S. Bjerre (¹/₁ 1741).

1737: Skole behøves. Til Skolehus overlader Grosz-Kancelliraaden Peder Mortensens Hus, om ikke Klokkerhuset kan være bekvemt nok dertil. 1740: I Bjerre By er indrettet et Gadehus til Skolen og til den Ende repareret med Loft, Vinduer og Døre samt Skorsten og Kakkellovn, hvorudi og af Skolekassen er indsat 2 Borde og Bænke dertil, item leveret 1 Bibel og fornødne Skolebøger for de fattigste af Børnene. Skoleholderen, Thorkil Østrup, er temmelig veløvet baade i Læsning, Regning og Skrivning. Til hans aarlige Subsistance er henlagt: Bjerre, 16 Gd. à 1 Mk. 8 Sk. + 7 Hs., naar Un-

derofficerhuset undtages, à 1 Mk., Snedinge Mølle, som til denne Skole er henlagt, formedelst den var tilovers i Ørslev Sogn og giver da aarlig til Bjerre Skole 2 Mk., Bøgelunde, 10 Gd. à 1 Mk. 4 Sk. + 8 Hs. à 1 Mk., og som Ørslev Kirkes Lyspenge til Skoleholderens Løn paa Glænø bliver henlagt, saa bliver her alene at beregne til denne Skole Bjerre Sogns Lyspenge, 3 Rd. 2 Mk., tilsammen 12 Rd. 1 Mk. 8 Sk. i Pengeløn. Da Grev Holstein befinder, at Skoleholderen ikke deraf kan nødtørftig subsistere, saa tillægges Greven ham fra sin Hovedgaard Snedinge aarlig 4 Td. Rug + 4 Td. Byg ved Martinsdag at annamme. Hvad Ildebrand angaar, da som til Bjerre er temmelig Tørveskær, saa tillægges Skoleholderen for hver Bondegaard i B. 2 Læs Tørv af de Gaarde, som har Lod og Del i den store afpælede Tørvemose, men af dem, som ingen Del i denne Mark har, ikkun 1 Læs, hvormed Skolen helt vel kan forsynes, og paa den Post intet være at klage, siden det overgaar 20 Læs. Foder om Vinteren og Græsning om Sommeren tillægges og Skoleholderen af Sognet til 2 Køer + 6 Faar, siden han skal læse for hele Sognets Ungdom. — Det fornævnte Gadehus, formentlig P. Mortensens, var 6 Faar skikkeligt Bondehus.

Bygning. 1790: 9 F. (Skolestue 2). 1802: Ny Skole, 10 F., 3 Vær., 1 Km., Murstg., i Kk. Kampestg., 1 Bil., Bagerovn, 2 Udhuse, Stakitlænger m. Port. 1865 og 1915: Udv. — *Løn.* Fra 1803, se Ørslev: + 4 Td. R., 4.7½ Td. B., 16 Brød, 16 Sn. Æg, 9 Lp. Flæsk, 2 Lp. Ost, Offer 12 Rd., fra Holsteinborg 12 Rd. 1824: + 4 Td. B. — *Jord.* Skolen flyttedes i 1802 ud S. f. Byen, sydlige Byens Mark, hvor der udlagdes Skolejord, Mt. Nr. 2, 8¾ Td. (Have 4). 1901: Mt. Nr. 2 a, 7 Skp., udlagt til Have, Resten frasolgt. Fra Degnekaldet tillagdes i 1802 Mt. Nr. 1, Klokkerhuset, ½ Td. S. f. Byen, tilgr. Huspl. m. Have, se Ørslev. — 1876: 1759 Kr.

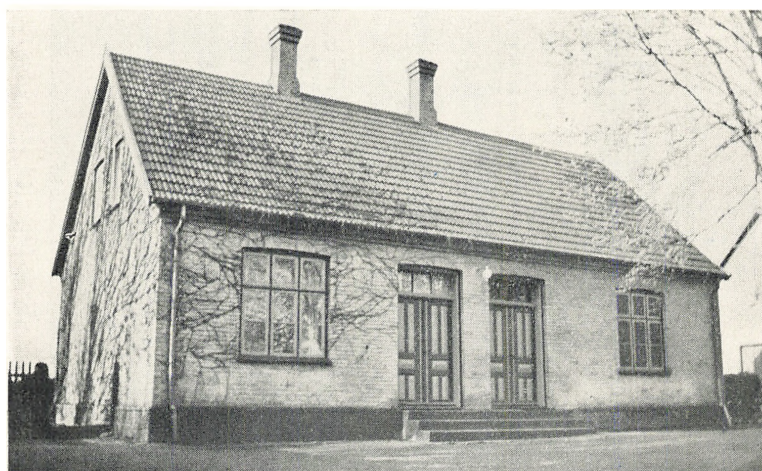
1740—† 66. *Thorkil Østrup*, ust., g. 2) *Ellen Jensdt.*, † 1758, 3) *Karen Olufsd.* — Dødsboet 1758: 4 gl. Faar, 2

Skolestue med indbyrdes Undervisningstabeller, som oprindelig ophængtes paa Væggene (c. 1850—60). (Skolemuseet.)

Enø gl. Skole, opført 1842. (Skolemuseet.)

Tornemark Forskole.

Gæs, 1 Gase. 1766: I Skolestuen bl. a. 2 Sengesteder med Sengetøj, i Gaarden 2 Gæs, 1 Gase m. 4 Unger. — Vis.: se Ørslev. □ 1766—68. *Niels Møller*, vist f. 1716, Stud. Ribe. Efter Begæring af Provst Olivarius nedsatte Biskoppen d. 28/8 67 en Provsteret og konstituerede Sognepræsten i Hyllested som Sætteprovst i Sag mod M., der havde vist sig meget selvraadig og genstridig, idet han, skønt Provsten alvorligt havde formanet ham dertil, ikke vilde gaa i Kirke, under Paaskud, at han først maatte have en anden Lejlighed og Plads for sig, videre, at han i fleres Nærvær havde erklæret, at han ej estimerede Provstens Ordre, og i andre paa en meget fornærmende Maade havde antastet hans Ære m. m., hans Embedsførelse vedkommende. □ 1768—70. *Torben Olsen Møller*, ust., g. 1) Karen Nielsdt., † 1768, 2) Maren Jørgensdt., f. 1710, blev i 1777 som trængende Enke optaget paa Slagelse Hospital. Dødsbo 1768: 1 Fyrreslagbord, 1 Fyrrekiste, 6 Stole, 1 Lænestol, 1 gl. Kuffert, 1 Fyrreskabsseng m. Omhæng. I Marken en gl., syg Ko.

1770—1809. *Hans Jespersen Rossing*, Skrædder, † 1814 som Skrædder og Hmd. i Høve, g. 1) Dorte Marie Grenow, f. 1729, † ..., 2) Frederikke Sophie Frederiksd., f. 1770, † 1830. Grev Reventlow, der ønskede en eksamineret Lærer ansat i Embedet, tilbød i 1803 R. Afgang uden Tab af Indtægter. R. modtog ikke Tilbudet, da han i nogle Aar havde forøget sine Indkomster ved at udføre Tjeneste for Degnen. I 1804 ansatte Greven ham da som Kirkesanger i B., idet man oversaa hans uheldige Ansøgningsmaade, der var ham forelagt af hans Svigersøn, Kordegn Kløhn, Skælskør. R. var en ret sikker Mand. En af hans første Handlinger, efter at han i 1770 havde tiltraadt Embedet, var paa en Auktion at købe en Paryk og en Kasket. Lille var Lønnen, men ret paa Skræddermaner havde han Humør. „Skrædderen føder Skoleholderen“, sagde han. Og han var Egnens Skrædder, som hørte Børnene, mens han brugte Naalen. — Vis. 1789: (60 Børn). Børnene

er kun anførte til at læse vel i Bog og til at lære deres Kristendom med Flid. Dem fattedes heller ikke Begreb, naar man vejledede dem. Men Eftertanke skal dog mere øves. 1801: Børnene svarede for det meste fermt og vel og gjorde Rede for Lærebog og Kath. med god Forstand. De vidste noget af den bib. Hist.; man læste vel i Bog, nogle skrev, og man havde ogsaa lært nogle Salmer. R. underviser og kath. ganske godt. Han forrettede Kirkesangen for den syge Degn. Han synger nogenledes. 1807: R. er gl. nu, men han har dog Kraft og Rørlighed endnu. Hans Undervisning strækker dog ikke videre end til simpel Ordforklaring, 14 skrev, 7 Sammenskrift, ingen regnede, de fleste kendte Tal, men intet derudover. — I 1779 under den herskende Kvægpest nævnes Hjælpskolen i Bøgelunde. 1790: Der ønskes en Skole i Bøgelunde.

1809—† 46. *Peder Jensen*, f. i Rude 1786, Lx. Br. Tr., havde kendelig haft naturlige Kopper, † af Tæring, g. 1) Karen Mandrup, Nylykke, † 1814, 2) her 1825 Anna Pedersdt., f. i Tjæreby 1801, † i Næstved 1887. Dt. g. med Lærer Jensen, Kindvig. I 1824 anmodede Skolekommissionen om, at der maatte blive nedsat en Provsteret til at dømme om J.s vanærende Udsagn i Anledning af Konen Karen Davidsdt.s Selvmord. Amtsprovsten mente, man skulde være forsigtig, da Udsagnene var fremkommet ved Mistanke og Rygter, og J. kunde eventuelt gøre Modproces. Blandt Rygterne fandtes, at han skulde have redet til Slagelse for at købe Midler til at fordrive Fosteret hos den afdøde, men det var en Politisag. Provsteret kunde kun nedsættes for Embedsforseelser og ikke i private Anliggender. — Skolen kom efterhaanden i en ynkelig Forfatning; omkring 1840 berettes: Tavle- og Hovedregn. yderst ringe, Retskrivn. intet, Borde og Bænke molesterede, indb. Und.s-Tabeller ilde medhandlet. — Hj.: 1842 *Visbye*, se Omø, 1843 *Eftmd.* — Vis. 1817: J. maa forbedre Skrivn., særlig hvad Renlighed angaar. 1826: 60 Børn, g?, g×, g×, mg, J. er duelig. Fremgang god. Peder Jensen gav jeg den

fornødne Advarsel om hans sædelige Forhold. Han er en maadelig Person. Han levede i Konkubinatsforhold efter Konens Død og skal i sine Ytringer vise Irreverens (Uærbødighed) mod Religion og materialistisk Sindelag som flere af de ældre Seminarister. Men det vil være vanskeligt at bevise ham noget. Jeg sagde ham, at jeg havde været bange for at føre Klage over ham, og advarede ham alvorligt. Han er ikke agtet i Menigheden, viser Raahed og Mangel paa Dannelse i sit hele Forhold. 1836: 78 Børn, J. ret duelig, men skal tilforn være forfalden til Drik og Løstgængelighed, men siden han fik sin anden Kone, skal hans Forhold være upaaklageligt. Fremgang god. Indb. Und. ret god. 1844: Hus ret godt, ikke pynteligt. J. er nu aldeles forfalden og uduelig.

1846—† 79. *Andreas Hansen*, f. i Venslev 1819, Lx. Skaarup 1841, Hj. her og derefter kaldet, g. 1) Ane Kirstine Lang, f. i Nebbelunde 1820, † $\frac{8}{7}$ 55, 2) i Skælskør $\frac{30}{5}$ 56 Danieline Jacobine Petrine Hansen, f. 1832. — H. blev i 1851 Folketingsmand for Skælskørkredsen, men der havde forud staaet en haard Kamp mellem ham og Castenschield, Borreby. Han erstattedes allerede i 1852 af „den stærke Smed“ Søren Jensen, Rude, der i 1853 faldt for N. F. S. Grundtvig, som dog s. A. igen maatte vige for Smeden. — I 1861 maatte H. gøre Rede for manglende Skoledage, ialt 28, dog ingen p. Gr. af Lærerens Sygdom. Paa samme Tid undervistes 8 af Distriktets Børn i en *Privatsk.* (Oreby). I denne Forbindelse er det ganske fornøjeligt at erfare, at H. iflg. Langes „Den danske Friskole“ en Tid var Formand for Egnens Friskoleforening, der stiftedes et Par Aar efter. — Hj. 1872—74: *Niels Jensen*, se Vedskølle, Løn 120 Rd. + frit Ophold. H. ledede derefter selv Skolen, men han maatte virke under ulykkelige ægteskabelige og økonomiske Forhold og forfaldt til stærke Drikke. Venner satte ham Mindesmærke paa hans Grav. — Vis. 1852: Hus ret godt, men ser sjuksket ud, 76 Børn. H. er Rigsdagsmand, skal være

duelig, men har nu faaet Lyst til Politik, hvorved Skolen noget forsømmes, kath. nogenlunde, og med en Del Deklamation. ·1880—1910. *Knud Jepsen Juhl*, f. i Vonsbæk 1851, Lx. Skaarup 1871, Hj. i Marstal og Vallensved, L. i Saltøby, her, g. i Ønslev 1882 Sofie Jensen, f. i Vente 1855, † i Mørke 1933. Paa Grundlag af en Liste, der havde cirkuleret til Underskrift blandt Beboerne, indstilledes J. i 1902 til Afskedigelse, men Ministeriet afslog Andragendet. Befolkningens Svar var Oprettelse af en *Privatskole*, Sept. 1902, som efterhaanden optog næsten alle Distriktets Børn, men som ophørte straks efter J.s Afgang. Der blev sagt, at § 8 i Lov af 27/5 1908 var indsat med Henblik paa J., og hans Afskedigelse skete da ogsaa ret omgaaende efter denne §. Det var nærmest personlige Grunde, der foranledigede Afskedigelsen. I Levesæt var J. en pæn Mand, han var en habil Lærer og derhos en meget begavet Mand. Men Forskel i Være- og Tænkemaade — ogsaa politisk Uoverensstemmelse, Provisorietiden in mente — mellem ham og det store Flertal af Befolkningen bevirkede, at han gik Beboerne paa Nerverne. Manglende Fordragelighed fra begge Parter — ikke mindst fra J.s Side — gjorde sit til at uddybe Kløften. Det spændte Forhold i S. Bjerre vakte Røre paa Egnen i mange Aar, og der udbrød en § 8-Smitte adskillige Steder i Landet. (Se Magleby).

Pogeskole fra 1885, senere nedlagt. *Forskole* fra 1910.

b) Andre „Nye Skoler“ (se Vejledning).

1735: Forslag fra V. Flakkebjerg Herred til Skolers Indrettelse og Vedligeholdelse samt Skolemesterens Salarium (ved Provst Olivarius, Ørslev): 1) Om Skolemesteren bekom 1 Td. Korn af hver Tierendager: Kongens, Kirkens og Præstens samt 1 Td. af Degnen, hvis Arbejde mest faciliteres (lettes) ved Skolemesteren, da mangan Degn i forrige Tider holdt Skole i sit Hus, i den Sted de nu ekstravagerer for Ledighed,

2) om Proprietæren vilde give et af sine i Byen havende Huse til en Skole og derudi lade sætte Skorsten, om ikke allerede er, tilligemed nogle Læs Ildebrand aarlig, hvilket Sognemændene kunde holde vedlige med Ler og Tag, 3) om Skolemesteren gives den saakaldte Kirkens Tavle paa de trende Højtider, som Loven ikke melder om, hvorudi og ikke falder uden 1 Mk. nu, men om Skoleholderen blev den tillagt og selv gik med den, skulde han dog ved hver Gang kunne faa 1 Dalers Penge derudi og vel mere i de store Sogne, 4) og maatte tillige nyde de Græsgangspenge, som gives til Byerne af Husmænd og Inderster, som har Kvæg, og Bønderne bruger sig ikke til nogen Nytte, 5) og saa bekom af Gaardmændene Græsning, Halm og Hø, samt af Husmænd ligesom der gives til dem i Kongens Skoler. Ved hvilke Poster Skolelønnen da ikke synes at kunne blive nogen til Byrde; thi større Løn skulde kun invitere Studenter til at vorde Skoleholdere, hvilke mesten Dels gør den sletteste Frugt, vil ikke kondescendere (nedstige) til den Møje el. Taalmodighed, som udkræves til Bønderbørns Undervisning, men tager andre Sysler vare, da en anden fattig Karl el. Mand skulde baade være tilfreds med slig billig Løn og kunne gøre Tjeneste derfor.

1. Glænø (Paaske 1740).

1735: Glænø Land, som er en omflydt Ø, *der* Degnen ikke altid kan komme til Læsning om Vinteren, undertiden Menigheden ikke til Kirken: Dersom Herskabet vilde give et af sine Huse paa Landet til en Skole og lægge til Skolehuset de 3 Gaardspladser, nemlig Morten Thomesens, Hans Hansens og Rasm. Andersens, som kan være ungefær 1 Td. Land Saaed tilsammen, hvorpaa Gaardene for en 40 Aar siden blev afbrudte, og Jorden delt til de andre Bønder paa Øen, samt lade Skoleholderen have fri Græsgang i Kohaven til 1 Ko + 6 Faar og nyde Græsgangspengene af Husfolk og Inderster paa Lan-

det, som er en ringe Del, og Bønderne ellers ikke bruger sig til Nytte, saa kan Skolelønnen ikke blive enten Proprietæren el. Bonden til nogen Tyngde, men Skolemesteren dermed være hjulpen. 1740: Paa Glænø, en Insul under Basnæs henhørende, bestaaende af 11 Gd. + 8 Hs., har Grev Holstein overladt Hmd. Peder Pedersens Hus til Skolehold for den der paa Landet værende Ungdom, hvis Skoleholder han saaledes vil lønne: fri Græsning til 1 Ko + 6 Faar samt dertil fornødent Vinterfoder, 1 Skp. Rug + 1 Skp. Byg af hver Gmd. samt 1½ Læs Tørv, og endelig 1 Mk. i Penge af hver Hmd. i 2de Terminer at betales, nemlig Paaske og Michelsdag, hvortil Grevven efter sin af Grevskabet gjorde Indretning har henlagt Ørslev Kirkes Lyspenge. Skolehus: passabelt Bondehus.

Bygning. 1805: 11F., 2 Vær., Km., Bagerovn, Kølne, 1 Bil., Kobberk., Loft over 7 F., Brønd som Hyllested. 1810: udv. med 3 Fag til Skolestue, br. Murstg. 1840: Ny Skole, 8 F., 3 Vær., Pigeke., Bagerovn, Brædeg. i 5, Murstg. i 3 F. 1865: + 3 F.; Udhus opført i 1850. *Løn.* Fra 1803, se Ørslev: 4.1½ Td. R., 8.2½ Td. B., Smaaredsel 11 Brød, 11 Sn. Æg, 5½ Lp. Flæsk, 1.6 Lp. Ost, fra Holsteinborg 7 Skp. B. + 2 Skp. Havre. 1824: Det midl. Till., 5 Td. B., indgaar i Lønnen, og der maa yderligere lignedes 1.6½ Td. R. + 6.1½ Td. B. — *Jord.* Mt. Nr. 2, 5½ Td., Huspl. m. Have (2) midt paa Øen. — 1876: 1325 Kr.

1740—† 53. *Peder Pedersen*, ust., g. 2 Gange, Børn: Gmd. Chr. Pedersen, Glænø, Hmd. And. P., Ørslev, og en Dt., trolovet med Gmd. Henrik Bendiksen, Glænø. Dødsbo: 1 Ko: 5 Rd., 5 Faar m. 2 Lam: 5 Rd., 1 So: 3 Mk., 2 Gæs og 1 Gase med sin Grøde: 5 Mk. — Vis.: se Ørslev. □ 1753—† 63. *Peder Müller*, ust., g. Lisbeth Jørgensdt. — Boet: 1 Ko, 1 Kalv, 5 Faar, 1 tysk og 1 dansk Salmebog. □ 1763—84. *Chr. Pedersen*, f. 1713, fornævnte Gmd., Hustru f. 1706, † 1784. Boet: 1 Ko: 7 Rd., 6 Faar, 1 Svin, 4 Gæs. Børnene var Gaardmænd paa Egne, en Dt. gift med Gmd. Hans Olsen, Glænø.

□ 1784—1839. *Jens Christopher Breson*, f. i Haarslev Degneb. 1763, Husl. i Høve Pgd., her, † i Karrebæk 1843, g. Caroline Eberhardt, f. 1765, † 1834. Sønnesøn: L. paa Frederiksberg 1884. — B., som var vanfør og gik ved Krykker, skulde i Pension til Fmd. yde 1 Td. R., 1 Td. B. og 2 Rd. — Sognepræsten i 1831: B. maa anses for en Raritet i hans Tider og selve disse for denne maadelig aflagte Skole. Han er duelig og flittig, skønt gl. og skrøbelig. I Skolestuen er 2 Borde og 3 Bænke; 27 Børn. — Vis. 1801: Kun faa Børn mødte, men disse svarede for det meste til megen Fornøjelse af Lærebog og Kath. Man læste vel i Bog og vidste adskilligt af den bib. Hist. Ogsaa havde de lært Salmer. B. underviser og kath. meget vel. 1807: B. lærer Børnene godt at stave og læse, nøjagtig Udenadslæsn., ikke saa færdig til at udvikle Begreber, 20 Børn, 12 til Stede. 8 Børn skrev, men kun 2 Skrivebøger forevist, i Regn. kender de Tallene. 1809: Læsn. ret god, begyndt Regn. i Hovedet og Sang. B. lærer Børnene udenad uden Forklaring. Han er under al Kritik. Det eneste, Børnene havde lidt Færdighed i foruden Boglæsn., var lidt Hovedregn. af simpleste Art. 1826: B. undervist af Faderen, som var lærd. Fremgang temmelig god. Han gør, hvad han kan. 1836: Ikke besøgt Skolen p. Gr. af Afstand, og da Skolen er temmelig ubetydelig, B. har gaaet i Latinskole; han er meget affældig og burde afløses. 23 Børn. □ 1839—55. *Morten Christian Lützhøft*, f. i S. Jernløse 1801, Lx. Lyngby 1838, L. i Kallehave, her, t. Tømmerup. Grev Holstein tilstod Breson en aarlig Understøttelse af 2 Td. R., 2 Td. B. og 12 Rd. mod, at han gav Afkald paa Pension af Embedet. Greven ønskede, at bemeldte Ydelse efter Bresons Død skulde tillægges Glænøs Skoleløn, og Kancelliet erklærede d. $31/3$ 1840, at det intet havde derimod at erindre, men det vilde blive betragtet som et frivilligt Bidrag fra Holsteinborg, der uden at vinde Hævd atter kunde inddrages. Bidraget blev givet Læreren indtil omkr. Aar 1900. — Vis. 1844: 30 Børn, L. duelig, flittig.

1851: 51 B., L. kath. kun temmelig godt, men er flittig. □ 1855—58. *Thomas Metteus Marius Rønne*, f. 1824, Stud., c. ph., Husl. 1847—50, deltog i Slaget ved Isted, blev kort efter Underkorporal, senere Korporal og Sergent, 1851 som Skriver assisteret Bataillonens, Lx. Ranum 1853, Husl., her, t. Korsør. □ 1858—59. *Heinrich Matthias Flohr Matthiassen*, fh. Forstander for „den højere Bondeskole“. □ 1859—90. *Søren Nielsen Christensen*, f. i Ballum 1824, Lx. Skaarup 1849, L. i Hesselø, Skælskør, her, † i Kbh., g. Trine Amalie Berg fra Nebbelunde Sk., f. 1827, † i Kbh. □ 1890—1931. *Just Povlsen*, f. i Ersted 1861, Lx. Gedved 1886, L. v. Skælskør Realskole, her, † i Kbh. 1933, g. Johanne Helene Geschke. I den Tid, P. var Lærer her, forberedte han mange unge Mennesker til Præliminæreksamen.

2. Egeslevmagle (³/₈ 1741).

1737: Degnen holder Skole, intet Skolehus, ejheller har været, saa længe man kan mindes, ejheller nogen vis Skoleholder, hvorover Ungdommen er slet, og ganske faa kan læse her i Sognet. 1739: Degneskole kunde indrettes for E., Frankerup og Lyngbygaard, og en Skole indrettes i Hesselby for H., Baadslunde, Kanehøj, Marie Kirkegaard og Tystofte (se Tjæreby). 1740: Det var paatænkt at tilbygge Degneboligen 4 Fag og lønne Degnen efter Forordningen, saa han kunde holde en bekvem Person til Skoleholdet. Men da denne Plan mødte Modstand, tilbød *Oluf Bruun* til Gerdrup paa egen Bekostning at opbygge et Skolehus paa 6—8 Fag og lønne Skoleholderen efter Forordningen mod at oppebærge af hver hos hans egne i Sognet værende Bønder 2 Mk., 2 Lp. Hø, 2 Lp. Halm samt et Læs Tørv af hver 8 Td. Hartkorn (= 1 Gaard), item af hver Husmand 2 Mk. Desuden fri Græsning paa Egeslevmagle Fællede for 2 Køer + 6 Faar. Denne Skoleholder kunde da være velholden, ihuende, at Ger-

drup Gods, som til Skolen kontribuerede, bedrog 232 Td. 3 Skp. Ht. (= 29 Gd.) og 22 Hmd., saa han kunde nyde i Pengeløn 17 Rd. $1\frac{3}{8}$ Sk. — Ved Fundats af $\frac{3}{8}$ 1741 oprettede Bruun nu Egeslevmagle og Sønderup Skoler. De 2 Skolehuse, altsaa eet i E. og eet i Sønderup, med Inventarium: 1 Jernkakkelovn, 1 Bibel, 2 ABC-Tavler, 1 stort Bord og 4 Bænke til hver Skole, skal være til evig Tid og stedse vedligeholdes af Gerdrups Ejer. Begge Skoleholdere skal lønnes efter Forordningen og skal uden videre Betaling modtage alle Børn i hver sit Skoledistrikt, hvad enten det er Godsets eller andre Lodsejeres Ungdom. Egeslevmagle Distrikt: Egeslevmagle, $20\frac{1}{2}$ Gd. + 21 Hs., Frankerup, 9 + 2, Baadslunde, 9 + 7, Kanehøj Mølle, 1 + 1, Markhuse 2, Lyngbygaard. (Egeslevlille, se Tjæreby). Til Afløsning af Vedligeholdelsespligten for 8 Fag Hus samt Inventarium svarer Lyngbygaard fra 1845 en aarlig Afgift af 13 Kr. 33 Øre og til Lærers Løn 30 Kr. 67 Ø., sidstnævnte Beløb paa Grund af, at de øvrige Beboeres Ydelser ikke fuldt ud dækkede Fundatsens Bestemmelser, som lød paa 3 Læs Hø (= 96 Lp.), 3 Læs Halm (= 72 Lp.), 12 Rd., 5 Td. Rug og 7 Td. Byg.

Distrikt. 1823: ÷ den Del, der samme Aar tillagdes Smidstrup, men fra 1811: + 4 Gd. af Egeslevlille. *Kaldsretten* blev i 1838 tilkendt Konsistorium, fordi Gerdrup Gods ikke lønnede Læreren eller vedligeholdt Skolen uden Bidrag af de øvrige Hartkornsejere eller -Brugere, og Skolen ikke kunde kaldes anordningsmæssig eller indeholde bekvemt Rum for Ungdommen og belejlig Bolig for Læreren. *Bygning.* 1741: Straks ved Kirkemuren, V. f. Kirken, 8 F. god Bygning, teglhængt, en liden Hauge ($\frac{1}{4}$). 1790: + 1 F.; senere tilbyggede Læreren 3 F., og Skolen bestod nu af 1 Længe, 12 Fag, Straat., 2 Vær., Kammer, 1 Bil., Brædeg. i 1 Vær. I 1809 nævnes Brøndværk (som Hyllested), og samme Aar indrettedes Huset til Lærerbolig og Udhus. I 1844 faldt en Del af Huset ned, og ny Lærerbolig opførtes i 1845 paa samme Sted, 8

F., 3 Vær., men af den gl. Skole blev staaende 7 F., der anvendtes til Udhus indtil 1855, da nyt Udhus opførtes. — Faa Alen fra det gl. Skolehus laa Spindeskolen, som Fru Qvistgaard i 1808 skænkede til Skolebrug. Her indrettedes i 1809 Skolestue og Arbejdsværelse. I 1848 udvidedes Spindeskolen med 1 F., saa der blev Plads til 2 Skolestuer + 2 Vær. til en II Lærer. 1906: Ny Skole paa samme Sted og til samme Brug. *Løn.* Fra E. Degnek.s Nedl. i 1813: + 8 Td. R., 10 Td. B., Julerente og Smaaredsel: 24 Lp. Brød, 24 Oste, 24 Sn. Æg, 8 hele og 4 halve Gæs, Offer 40, Ref. af Frankerup for Julerente og Smaaredsel 2, af Lyngbygaard 12 Rd. — *Jord.* Mt Nr. 3, 6½ Td. N. f. Byen, Huspl. m. Have (¼) midt i Byen, V. f. Kirken. 1876: 1867 og 558 Kr. — Vakancen i Degnekaldet fra 1809—13 forrettedes af Læreren mod 72 Rd. + 6 Rd. for Lys til Aftenlæsning 2 Gange ugentlig, senere tillige noget Korn (se Smidstrup). Han skulde bl. a. give til Kende med Hornet, naar Gudstjenesten begyndte, og om Vinteren kaste Sne paa Kirkegaarden. Degnebolig m. Vænge, Mt. Nr. 2, 1 Td. N. f. Kirken, midt i Byen, blev i 1813 overdraget til Skolevæsenet. Degneenken boede i Huset indtil sin Død i 1828, derefter anvendtes det til Lærerbolig. I 1845 solgtes det til Præstekaldet, som i 1862 afhændede Hus m. Have, Mt. Nr. 2 b, til Lærer Petersens Enke.

Jacob Rasmussen Lund, f. 1695, Stud. Nakskov 1720, Sk. i Søsum, Degn i Kregome-Vinderød, her, † 1758, g. 1) i K. Værløse 1725 Marie Eliasdt., † 1740, 2) her Maren Hansdt., † 1772. Søn og Sønnesøn Degne henholdsvis i Terslev og Førslev, Dt. se Gimlinge. Vis. 1739: Ingen Skole. Degnen havde underlige Grimacer, ligesom han ikke var rigtig, dog skal det ej være af Drik, men er lidt fantagtig, saa Ungd. har ingen Respekt for ham. Det blev ham sagt, at naar der skulde holdes Skole, maatte han være tiltænkt at holde en Vikarium. — Degnekaldet blev dog fri for Skolehold, og den første Skoleholder blev fra Pinse 1741—48 *Walentin Jensen Würtzel*,

f. i Roskilde 1716, Stud. der 1736, c. th. i 1749, Sognepræst paa Hirtsholmene, senere Græse-Sigersted, † 1786, g. 1) Anneche Sandrue, salig Lars Bertelsens, se Fuglebjerger, † 1748, 2) 1752 Sophie Hedvig Grüner.

1748—67. *Haugthorn*, t. Faardrup, anklagede i 1765 Sognepræst Achen, Gimlinge (se Skælskør 1751) for, at han „paa en skammelig løgnagtig og for slig Stand utilbørlig Maade ikke een, men ofte paa mit ærlige Navn og Rygte har ladet sig forlyde med utaaelige og mig modbydelige Skældsord og Beskyldninger, nemlig at jeg er en Tyveknægt, og at jeg har givet Tyvedrik til Byen“. Til nærmere Oplysning for ildesindede Mennesker, som kan have sagt og udstrøet slig ugrundet Løgn om H., afgav 4 Mænd af E. By en skriftlig Erklæring, lydende, at H. aldrig havde begaaet ringeste Tyvs Gerning, meget mindre drukket Tyvedrik. Provst Olivarius fik Sagen forliget og indberettede til Biskoppen: „Vi handlede saa til Forlig fra Kl. 3—Kl. 8. Endelig fik jeg det bragt dertil med mindre Bekostning, end Hr. Achen havde tilladt mig at anordne, dog bekosteligt nok. Først en skriftlig Erklæring, men med de lemfældigste Ord og Talemaader, dernæst 25 Rd. udi Omkostning, de forlangede først 50. Sagen kunde allerførst været forliget med 8 Rd., men nu var den naaet saa vidt, at 2 enslydende Vidner var hørte, at man havde trukket en Tyvetønde paa ham og flere Ukvemsord. Jeg har nu formanet A., at han herefter bedre vil styre sit Sind og sin Tunge og vide, hvad han siger.“ — Vis. 1749: De smaa, som gaar i Skole, var kuns maadelige, hvorfor Skoleholderne i Sognet blev paamindede at være flittige i deres Embeder. □ 1767—75. *Peter Elias Faber*, f. i Voer Pgd. 1745, Fætter til Provst Faber, Stud. Viborg 1766, t. Degn i Nykier, do. i Aakier, † 1795, g. her 1775 Karen Fleischer.

1775—1801. *Mads Fryd*, f. i Hyllested 1746, Brødre: Sk. i Høve og Sønderup, Skrædder, t. K. Helsing, † 1826, g. Marren Kirstine, f. 1747. I 1796 klagede 5 Gaardmænd over F.

En af dem over, at hans Søn intet lærte. Herimod protesterede F., for Drengen havde begyndt ved ABC og endte med i 448 Dage at have lært Luth.s Kath. og hele Udtoget af Pontoppidans Forklaring udenad. En anden klagede ogsaa over Lærdommen og over, at F. havde ilde medhandlet hans Datter. F. indrømmede, at hun ganske rigtigt intet lærte, men saa gav han hende nogle Snert i Rompen, og da hun mærkede det, kunde hun snart kende Bogstaverne og kom til at stave, før hun forlod Skolen. Det kom til Forlig. F. lovede at afholde sig fra sin Skrædderprofession, mens Børnene var i Skole, og ikke at vise Had og uanstændig Opførsel mod Mændene. Og disse tog da deres Klage tilbage med Bøn om, at den ikke maatte komme dem til Last el. Fortrædelighed, da de erkendte, at F. var en ædruelig og skikkelig Mand, som de lovede at omgaas i Kærlighed og paa en kristelig Maade og ikke vise Had el. Uanstændighed i nogen Lejlighed. Efter sin Afrejse fra E. forlangte Fryd Erstatning for et Sidehus til Skolen, han selv havde opført, samt for 2 Fag Fjællegulv i Skoleholderens Stue. Gulvet fik han ingen Erstatning for, da det blev bevist, at Godsejeren havde bekostet det i 1780. Sidehuset maatte han nedbryde, hvis han kunde bevise, at han havde bygget det. Huset blev nedbrudt. Om han fik Lov til at „beholde den af ham efterladte Gødning“, som han krævede, meldes intet om. — Vis. 1789: (110 Børn). En talrig Mængde Børn tilligemed deres Forældre havde indfundet sig. En stor Del havde gjort megen Fremgang og viste godt Begreb i sikre Svar. Alle var muntre og høviske. De læste saa fermt i Bog, som man kunde ønske sig. Ogsaa havde de lært Bibelhist. F. er en flittig Mand og duelig til at undervise, hvilket han med Lyst forretter. 1801: Nogle skrev og regnede. — Fra Vis. i K. Helsing 1817: F. ikke uduelig, men skriver slet, yderlig impertinent, hvilket han viste i Kirken. Og i 1822 meldte Præsten: „F. gaar i Barndom, synger yderlig slet og forstyrrer Sangen i Kirken.“ Han var Kirkesanger!

1802—† 37. *Peter Petersen*, f. 1770, ust., Sk. i Smidstrup, her, g. 1) Gjertrud Hansdt., † 1831, 2) 1832 Johanne Thorn, f. Thyhsen, Kanehøj Mølle, f. i Kongsted 1786, som efter Mandens Død afgav 3 Fag Udhus, P. havde tilbygget Skolen, mod at erholde Fribolig i Spindeskolens Lejlighed. — P. blev i 1826 tiltalt ved Flakkebjerg Politiret for nogle „be-gangne verbale Injurier“ mod Pastor Bech paa Agersø, hvor P.s Søn, der mente sig forulempet af Bech, var Lærer. Paa Schrøders Værtshus i Skælskør havde P. udtalt, at Bech var det nedrigste Menneske, der var til. I Politiretten erklærede P., at Udtalelsen var fremsat i Overilelse og Ubesindighed, uden at han havde haft nogen Grund el. Anledning dertil. Han maatte bøde 5 Mk. og betale Omkostningerne. Fra Efteraaret 1835 var P. meget syg, i Februar Døden nær. Skolen synes imens at være ledet af en dygtig Dreng, en Praksis, der ikke var ualmindelig, naar Vikarpladser skulde besættes. Mange af disse Dreng blev senere dygtige Lærere. Fra Sommeren 1836 til Juli 1838 lededes Skolen af *Erik Hansen*, f. i Dunkær 1813, Lx. Skaarup 1836, t. Borup v. Kongsted, † 1875, g. her 1838 Birgitte Emerence Thyhsen, f. i Skælskør 1818, beslægtet med P.s Kone, † 1874. — Skoledirektionen forbød det unge Ægtepar at sætte Bo enten i den fh. Degnebolig el. hos Enken i Spindeskolen. — Vis. 1807: P. under-viser med Flid, saa han endog indskrænker sin Fritid om Søn-dagen ved at give Undervisning et Par Timer i den her op-rettede Søndagsskole. 1826: P. har været paa Pastor Peter-sens Seminariekursus for ueksaminerede i Ringsted, duelig, Fremgang god, men Skrivn. ikke renlig nok. 1836: Indb. Und. er suspenderet af Skoledirektionen p. Gr. af den gl. Lærers Svaghed og formedelst Mangel paa Tabeller. Skolehus gl., den forrige Degnebolig er til Beboelse, og ny Skolestue for sig selv.

1838—† 62. *Peter Petersen*, f. i Daurup 1802, se Gimlinge, Stud. Slagelse 1821, c. ph. 1822, maatte grundet paa en ulyk-

kelig Ildebrand, hvorved Faderen mistede sin Formue, opgive Studeringerne, Husl. i Sorø i 4 Aar, do. i Kbh. og Norge, Institutbestyrer i Lillesand i 6 Aar, Lx. Jo. 1835, L. i Atterup, her, se Sørensen, Krummerup, g. i Gimlinge 1842 Conradine Marie Nonnegaard, f. i Kbh. 1817, † 1902. — Vis. 1852: 108 Børn, har haft 160. De 2 øverste Klasser har P. Han har mere Dannelse end sædvanligt, lidt fornem Air, kath. kun nogenlunde. Hellesen er skilt fra sin Kone, som nu er død, ellers skikkelig, kath. godt. □ 1862—73. *Hemmingsen*, se Smidstrup, Hj. fra 1868: *J. Larsen* (Rumperup), *N. Petersen*, se Kirkerup, og *Becker*, se Reinstrup. □ 1874—1914. *Theodor Johan Spange* (Navneforandring), f. i Gimlinge Sk. 1843, Lx. Jo. 1863, Hj. i Herringløse, II L. i Ballerup 1864, her. Provst Vinther, Gimlinge, anbefalede ham hertil: „Han vil hverken blande sig i det religiøse el. politiske Røre, som saa mange af Nutidens Lærere alt for gerne vil, men derimod passe Skolegerningen.“ Det sidste gjorde han, men han agiterede ivrigt ved de politiske Valg — som Vinthers Meningsfælle! og han stod i venligt Forhold til Frimenigheden i Høve, † 1919, g. 1) 1874 Magdalene Juliane Margr. Busch, Ballerup, f. 1852, † 1875. Broder L. i Buddinge, 2) Anne Lovise Rasmussen, f. i Taarnborg 1865. — S. har forfattet „Egesl. Sogns Historie“.

II Lærereembedet oprettet $\frac{1}{5}$ 1848; her virkede indtil 1869 *Niels Peter Hellesen*, f. i Kbh. 1794, Sølvpletterer i Kbh., Lx. Snedsted 1846, Husl. paa Grønhøj, L. paa Flakkebjerg Institut, Hj. i Høve, her, Løn: 250 Rd. + Br., † 1888, begr. paa Høve Frimenigheds Kirkegaard. H. sluttede sig til Vennekredsen ved Høve Frimenighed, hvis Lejlighedsdigter han var, og han fulgte med ved de Unges Aftenmøder hos Rasm. Dinesens. Hvert Aars 1. Septb. samledes hans Venner i hans Hjem for at fejre hans Fødselsdag. Da var han meget glad. Fra Møllers paa Flakkebjerg Institut fik han gerne en stor, fin Kage til at pynte Bordet med. Gamle Hellesen var en god

Mand (K. D.). — H., som havde været gift, boede efter sin Entledigelse hos sin Datter i Egeslevmagle. — Til 1873 virkede derefter *Christophersen*, se Sneslev, til 1881 *Becker*, se foran, til 1890 *J. C. Johansen* (Horsebøg, Broby, Virum), til 1894 *F. K. Larsen* (Landerslev), til 1896 *P. Andersen* (Skibsted) og til 1901 *P. Frellesen Skov* (Abbednæs). II Lærerembedet nedlagdes i 1926, i Stedet oprettedes et *Lærerindeembede*.

Fra ca. 1750—ca. 1780 holdt *Søren Erichsen*, f. 1700, Broder: se Stignæs, Skole i Frankerup. I 1797 „beder Konen om Brød til sig og Manden“.

3. Smidstrup (Mikkelsdag 1740).

1740: I Egeslevmagle blev d. 28/5 resolveret, at den Skole, som forhen var betænkt at kunne anlægges i Hesselby, for H., 7 Gd. + 0 Hs., Smidstrup, 7 + 7, og Marie Kirkegaard, 0 + 13, kunde aldeles cessere (bortfalde), naar disse Byers Ungdom blev tilholdt at søge den danske Skole i Skælskør, anseende, at den ene Ende af Skælskør By og Hesselby kun er ¼ Mil fra hinanden. Men da nuværende danske Skoleholder, forrige Rektor Wording, da han blev skriftligt anmodet om at tage bemeldte Byers Ungdom under Information, ved sit Svar unddrog sig derfra, saa har man betænkt at forsyne disse Byers Ungdom med fornøden Information i deres Kristendoms og Saligheds Sag ved paa Marie Kirkegaard udi et dertil bekvemt Lejehus at indrette Skole, og dens Skoleholder derved finde Subsistance, naar han fra de Egeslevmagle Sognemænd, som ikke hører til Gerdrup, kan nyde det, som af enhver Bonde og Husmand skal leveres. I Skoleløn faar han af 205 Td. 7 Skp. 1Fdk. Hartkorn à Td. 4 Sk. = 8 Rd. 3 Mk. 37/8 Sk. og af 34 Huse à 2 Mk. = 11 Rd. 2 Mk., tilsammen 19 Rd. 5 Mk. 73/8 Sk., og desforuden 1 Læs Tørv pr. 8 Td. Ht. = 253/4 Læs aarlig. Men som ingen Lejlighed

til denne Skoleholder bliver til at forskaffe ham frit Hus, men i det Sted deraf maa svares aarlig 4 Rd., maa hver Gaardmand betale 2 Sk. af hver Td. Ht. til Husleje (= ialt 4 Rd. 1 Mk. 12 Sk.), hvorimod de for Foder og Græs at levere bliver forskaaned. Og som Skoleholderen allerede paa disse Vilkaar efter foregaaende Eksamen er beskikket, bebor det paa Marie Kirkegaard lejede Hus og deri holder Skole, saa er ham derimod givet det Haab, at han i Fremtiden til et bedre Embede kan vente sig forfremmet efter hans visende Flid ved Ungdommen at oplære. — Lodsejerne i Egeslevmagle Sogn var: Gerdrup, Kommunitet, Universitet og Borreby. — I 1742 flyttedes Skolen til Smidstrup, hvor Borreby Gods lod opføre 5 Fag Bondebygning til Skole.

Distrikt 1823: + Baadslunde, Kanehøj Mølle, Gerdrup Skovhus, 3 Udflugtergaarde af Egeslevmagle. *Bygning*. 1790: 7 F. (Skolestuen 2). 1809: 10 F., 3 Vær., Bagerovn, 2 Bil., Brædeg. i 2 Vær. 1823: + 1 F., Brædeg. i alle Vær., eng. Vind. 1852: Ny Skole, flyttet en Kende mod N., 11 F., 4 Vær., Pigeek., Murstg. i Kk. og Forstue, Murstensfliseg. i Skolestuen. 1868: + 4 F., Udhus fra 1823. *Løn*. Fra 1813, se Egeslevmagle: + 9 Td. R., 9 Td. B., 4 Skp. Havre, 29 Brød, 29 Oste, 30 Sn. Æg, 22 halve Gæs, 8 Flæskebørster, Offer 30 Rd. *Jord*. Mt. Nr. 1, 2 Td., S. f. Byen, hvorpaa Skolehuset er bygget (Have 4). Fra 1828: 6¾ Td., Mt. Nr. 1. 1876: 1542 Kr.

1740—41. *Henrik Friis*, ust., t. Sønderup, † 1757, Hustru, f. 1713, levede som Enke af de fattiges Penge. Præsten i 1741: Baade F. og hans Hustru har opført sig hæderligt og kristeligt og er begge bleven delagtiggjorte i Kirkens gode Brug her i Menigheden, saa intet kan udelukke dem fra samme hellige paa det Sted, hvortil Gud behager at forflytte dem, hvor jeg vil ønske, Gud og vil aabne Døren til fornøjeligt Brød og Lykke. I 1745 søgte F. Magleby Degnekald: „Gud, som har alle Hjerter i sin Haand og kan bøje dem efter sin Vilje,

han selv bevæge (Biskoppens) Hjerte til min gunstige Bøn-
hørelse.“ □ 1741—† 55. *Lars Jensen*, ust. Vis.: se Egesl. □
1755—71. *Johan Jacob Reichwein Brasch*, f. 1708, ust., t.
Slotsbjergby, † 1780, g. 3) Else Regine Cortsd., † $\frac{20}{3}$ 57,
4) her April 1757 Caroline Pedersdt., f. 1730. □ 1771—† 72.
Christian Pont, f. 1726, ust., Begravelsen kostede 4 Rd. 1 Mk.
6 Sk., g. 2) Karen Marie Hansdt. □ 1772?—† 98. *Johan Conrad
Beykirk*, f. 1731, ust., g. 1) her 1753 Anna Elisabeth Pedersdt.,
Kalundborg, f. 1731, † $\frac{19}{10}$ 83, 2) i Skælskør $\frac{9}{12}$ 83 Enke
Maren Sørensdt., f. 1753, † 1812. — Dødsbo i 1783: I Skole-
stuen Sengested uden Himmel. 1798: Underskud. — Vis.
1789: 70 Børn, Boglæsn. var taalelig, men ikke Spor at op-
dage til noget Begreb om Mening og Indhold af Børnelærdom-
men. Alt var Plapper og Ramserier. Da Forældrene imidler-
tid havde haft megen Del i det lidet, Børnene kunde gøre
Rede for, blev 8 Bøger uddelte. B. er hverken duelig el. flittig.
Han syntes næppe at kende Børnene. Skolen var nylig repa-
reret til højeste Nødvendighed. □ 1798—1802. *Petersen*, se
Egeslevmagle. Vis. 1801: En Del Børn viste god Fremgang i
Lærebog og Kath. og svarede med Færdighed. Nogle skrev,
men i Boglæsn. fandtes Mangel, saaledes hos dem, der ikke
idelig søgte Skolen. Regn. og Bibelhist. var heller ikke be-
gyndt endnu. Men Salmer havde Børnene lært. P. tegner godt
og kan allerede smukt kath. □ 1802—04. *Carl Peter Wolker*,
f. 1727, Stud. Kbh. 1749, Skoleholder, Degn i Benløse 1799,
Sk. i K. Helsing s. A., her, t. Holløse, † 1825, g. Ellen Mar-
grethe, f. 1764, † 1843, ligesom W. paa Slagelse Hospital. —
W. blev kaldet til Smidstrup, fordi han var „en gl. skikkelig
Mand, der havde god Attest fra Biskoppen og derfor kom
meget i Betragtning“. □ 1804—07. *Smidt*, g. Martha Sandrue,
f. 1768, se Fuglebjerg, boede i 1822 som Enke i Stiftsbjergby.
Vis. 1807: Stud. *Smidt* (Søn af fornævnte?) er antaget i Vin-
ter, 31 Børn, hvoraf 7 aldrig har søgt Skole. I forrige Vinter
indtil Paaske nogenlunde Skolegang, men efter den Tid er

de fleste udeblevne og havde nu næstendels glemt alt. Forøget Skolegang bliver alvorligen at overholde. □ 1808—† 20. *Jacob Christopher Hentzer*, f. i Kbh. 1757, ust. Under Vakancen i Degnekaldet fik han for Kirkesang, Bylæsning m. m. i S. Skoledistrikt i 1810: 32 Rd. og for Transport 5 Rd., 1811: 37 Rd., 5 Skp. R., 5 Skp. B. — Vis. 1817: Læsn. mg, Regn., Rel., Bibelh. g, H. har mange Gebærder, saasom han efterligner Provsten. Hans moralske Forhold er ej ganske ulasteligt. Han har en Husholderske i Huset, skønt ikke bevisligt hans Konkubine. Provst Beyer har indrettet en Arbejdsskole. □ 1820—23. *Rosenqvist*, se Vedskølle. □ *Chr. Jørgensen*, Lx. Brøndbyvester 1822. □ 1823—62. *Lars Hemmingsen*, f. i Haarslev 1803, Lx. Vesterborg 1823, t. Egeslevmagle, † 1876, g. her 1824 Anna Jensdt., f. i Egeslevmagle 1804, † 74. H. var en Tid tillige Gymnastiklærer ved Skælskør Skole. Vis. 1826: 65 Børn, H. meget duelig, Fremgang meget god. 1836: 54 Børn, H. meget indskrænket, men er skikkelig og passer Skolen. 1844: H. noget pedantisk og har et Anstrøg af Komik, kath. nogenlunde, er duelig, flittig, tro. 1852: Skolebygning maadelig, og en ny under Bygning, 52 Børn, H. komisk Person, flittig og tro. □ 1862—85. *Ole Worm Torkilsen*, f. i Ansager Pgd. 1828, Lx. Jell. 1851, Husl. i „Hvolgrd.“, Horsens, L. i Rønne 1854, her, † i Roskilde 1890, g. her 1865 Christiane Henriette Undecima (kaldet Harriet) Nagel, f. 1828. T., Søn af Præsten her, var en Tid Sogneraadsformand. □ 1885—1914. *Johan Harald Plesner*, f. i Thyrsted 1841, Lx. Lyngby 1861, L. i Gamst, Allerup, Hals paa Læsø 1865, her, † 1915, g. Ane Kirstine Kristensen, f. i Stouby 1843, † 1890. P. holdt meget af Læsø og kunde levende fortælle om Øen og Livet der. Han var en jovial, elskværdig Mand, der var agtet og afholdt af Egnens Befolkning. I 1916 rejste hans Venner ham et Monument paa hans Grav; det var en Hjørnesten fra et af det gl. Borrebys Taarne.

Se Gronenbergs Privatskole i Skælskør.

4. Sneslev (¹/₁ 1741).

1739: Sneslev, 17 Gd. + 10 Hs., og Højbjerg, 4 + 2. En Skole at opbygge af 10 Fag kan tilfalde Professorerne, siden Godset tilhører Universitetet (16 + 10 af fornævnte Gd. og Hs.). 1740: Vedtaget og besluttet, at foruden den Skole, Plessen har funderet udi Førslev for sine egne Bønder og Tjenere, maatte oprettes en Skole i Sneslev for Sneslev og Højbjerg Byer, og som Professorerne ved Universitetet er største Lodsejere i samme Byer, saa har de og paataget sig at indrette et bekvemt Skolehus for de Byers Ungdom med Bøndernes godvillige Tilstaaelse at tillægge Skoleholderen ialt til Løn for Rug, Byg og Penge 24 Rd. og desforuden Foder og Græsning for 2 Høveder samt 24 Læs Tørv til Ildebrand, foruden hvad Husmændene i disse 2 Byer bør betale til Skoleholderen efter Billighed (à 1 Mk.). Professorerne bør som største Lodsejere ved deres Fuldmægtig holde Skolekassen. — Lyspengene til Skolekassen, 5 Rd. 3 Mk. 1 Sk., hævedes fra c. 1780 af Skoleholderen. — Skolehus: 6 Fag. — Se Hyllinge.

Distrikt. 1834: + 3 Hs. af Førslev. *Bygning.* 1809: 7 F., 2 Vær., Pulterkm., Bagerovn, 1 Bil., Kobberk., Brædeloft over 6 F., Brædeg. i 1 Vær., Bly og eng. Vind. 1828: + 1 F. og Udhus. 1847: Ny Skole, 11 F., 3 Vær., Pigekm., den gl. Skole solgt, den nye opført bag Gadekæret, 200 m N. V. f. den gl. *Løn.* Fra 1828, se Førslev: 8.3 Td. R., 9.5 Td. B., 2.5 Td. Havre, 8 Flæskehørster, 21 Brød, 10 Maal Mælk, 13½ Sn. Æg, 8½ Gæs, 4 Oste, 6 Pd. Humle, Offer 35 Rbd., Ref. fra Hjortholm for Smaaredsel og Julerente 5, fra Hindholm 2 Rbd. Det midl. Till., 40 Rbd., og gl. Pengeløn bortfalder. 1833: + Ref. 14 og ½ Ref. for Førslev Bys Nedl., 9.2 Rbd. ÷ Offer 10 Rbd. og 2 Gæs, samt 2.4 Td. R., som spares. — Ved at nedlægge Førslev Skole erholdt Sognet følgende Lettelser: 1) fornævnte 2.4 Td. R., 2) ved Førslev Skole 6 Td. R., 256 Lp.

Hø, 384 Lp. Halm, 6 Fv. Br., 46 Rbd. foruden Refusion fra Førslevgaard for Fritagelse for Vedligeholdelse af Bygning og Inventarium. *Jord. Mt. Nr. 2, 4 Td. S. f. Byen ved Landevejen, Hus og Have midt i Byen, S. f. Gaden.* I 1842 skete Magelæg mellem den udlagte Jord og et Stykke af Holsteinsmindes Jorder. 1876: 1604 Kr.

1739—45. *Henrik Hjorth*, se Magleby. Vis. 1745: Pr. prædiker ret godt, grundigt, tydeligt, opbyggeligt. Sjeleregisteret i Antal 153, deraf Børn i 3 Skoler 53. Den ganske Ungdom fandtes meget vel øvet og smukt undervist. Skolebørnene i alle 3 Skoler var vel øvede, saa at alting var meget glædeligt. □ 1745—55. *Breson*, se Haarslev, opdrog i sit Hus en Søster, se Agersø, og en Broder (Eftmd.). — Vis. 1751: Her havde jeg Glæde af den dejlige Kundskab, som findes saavel hos smaa som store. □ 1755—63. *Daniel Breson*, f. i Slagelse 1736, Sk. her, i Slaglille og Alsted, Degn i Tjæreby, g. her 1756 Anna Kirstine Mortensdt. Wæver, f. 1735, † 1810. □ 1763—† 86. *Niels Thomæsen*, f. 1699, Skriver paa Fodbygaard, her, købte ved Auktioner mange Bøger af kristeligt Indhold, Hustru † 1782, 80 Aar gl. — Vis. 1785: Børnene gav til Kende, at de var vel underviste. □ 1786—† 1818. *Johannes Matthiesen Kastrop*, f. 1750, Snedker, fra 1775 Medhjælper for Fmd., derefter kaldet, g. 1) her 1772 Martha Olesdt., f. 1738, † Julen 1774, 2) her ³¹/₃ 75 Anna Cathrine Thomæsen, f. 1747, Fmd.s Dt., † i Hyllinge 1822. Vis. 1800: K. er en meget duelig og flittig Mand, han kath. med Forstand; nogle skrev. 1808: 35 Børn, mødte 30. Med Fornøjelse hørte jeg Børnenes Fremgang, de fleste har flittigt besøgt Skolen og svarede med Færdighed; de var meget farne i bib. Hist., og mange læste i Bog, nogle læste ogsaa skønne Salmer. Det hele gik med Liv og Munterhed. 3 Dreng og 2 Piger havde begyndt at skrive og 1 Dreng at regne. Der er intet at udsætte paa Lærerens Lærdom. Han er en aldrende Mand, men underviser endnu med Ungdoms Liv og Munterhed og holder

god Orden. Se Reinstrup. □ 1818—22. *Niels Olsen*, t. Frølund. □ 1822—24. *Niels Ludvig Nehring*, f. i Skibby 1801, Lx. Jo. 1822, t. Kornerup-Svogerslev, † 1842, g. Mette Worm, der som Enke blev optaget i Duebrødres Kloster i Roskilde.

1824—33. *Lars Nielsen*, f. i Uggerløse 1799, Lx. Jo. 1823, Hj. i Bregninge hos Stud. Smith (der var maadeholden, men holdt paa, at der til et ordentligt Maaltid hørte 3 Snapse: 1) Aperiens, iblandet Hypericon, aabner Maven, 2) Intermedium, ibl. Malurt, Mellemsnapsen, 3) Caudens, ibl. Nellikerod, Slutteren), her, t. Reerslev, Sølvkorset 1873, † i Ollerup 1889, g. Frederikke Marie Olsdt., f. i Vordingborg 1792, † i Vester-skerninge 1876, Sønner: Anton, Lærer i Munkebjergby, Forfatter, Højskoleforstander, og Niels Ferdinand, L. i Kirkestillinge, Gudum, Bromme, der ogsaa skrev Digte og Fortællinger. — Sneslev var ret et Sultekald, og N. maatte tjene lidt til Kaldet som Bogbinder, Kunstmaler, Drejer, Snedker og Loddemester for Folk. I Høstferien var han Tæller for Kastrupgaard. For 10 Rd. talte han Bøndernes Korn i 2 Sogne, han sad paa en Hest, Bonden gik ved Siden af og talte til 10, derpaa trak han det 11. og 12. ud paa Marken. I Reerslev blev han Foregangsmand paa Havebrugets Omraade. Anton Nielsen har skrevet dette i en Bog, „Gl. Nielsen“ (= Lars Nielsen), der skildrer Livet i Landsbyen, saaledes som „Gl. Nielsen“ kunde erindre det. Ogsaa om Forholdet mellem Præster og Lærere. Der var en Provst i Løve Herred; han var ikke uretfærdig eller streng, men behandlede Lærerne med fornem Ringeagt paa sine Visitatser. Kom man til ham, bød han ikke Haanden, heller ikke en Stol. „Jeg korresponderer ikke med mine Lærere“, sagde han. Vis. 1825: 40 Børn. S. Skole er den bedste af Sognets Skoler, N. duelig, Fremgang god.

1833—65. *Hans Henrik Rasmussen Bøgh*, f. i Randers 1795, fra Barndommen ansat paa Amtmand Føns's Kontor i Randers, ialt i 8 Aar, Amtm. bekostede hans Seminarieophold, Lx. Jo. 1819, Hj. i Trørød (se Tingjellinge), L. i Garnisons

Skole 1821, Frue Sogns Skole 1824, ramtes af en Nervesygdom, saa han ikke kunde lede den store Skole (indb. Underv.), holdt Aftenskole i Frue Sogn, var dygtig Tegne- og Sanglærer, Billardholder i Kbh., L. i Karrebækstorp, her, † 1872, g. Marie Dorthea Møller, f. 1803, † 65. Sønner: Erik, se Fuglebjerg, Carl Henrik, Dyremaler og Professor. B.s økonomiske Tilstand var fortvivlet. For at bøde lidt derpaa blev der ham flere Gange tilstaaet Understøttelse af Skolel.s Hjælpekasse, bl. a. som Belønning for god Undervisning i Gymnastik. — Vis. 1835: 47 Børn, B. er en skikkelig Mand, men har Nærings-sorger, Gymn. god. For mange Kolbøtter og Bukkespring. 1843: B. har Kundskaber i Mekanik, Fysik, Astronomi, er sagtmodig. (Skolevæsenet er paa Krummerup og Tjustrup Pastorater samt Sneslev Skole nær antageligt). □ 1865—73. *Jensen*, se Fodby. □ 1873—1912. *Niels Conrad Ejler Christophersen*, f. i Sjolte Sk. 1844, Lx. Gedved 1868, L. paa Hindholm, i Egeslevmagle, her, † i Fuglebjerg 1926, g. i Fuglebjerg 1869 Inger Sophie Larsen, f. 1849, † i Slagelse 1937. Dt. L. i Holmstrup, Søn L. i Svogerslev; Børnene har taget Efternavnet Worsøe, deres Farmors Navn (Frederiksværk). I sine sidste Embedsaar holdt han Hj. — Ved hans Død blev der skrevet: „C. var Amtsrevisor fra 1880—1926, Lærer af den gl. Skole, stillede store Fordringer til sig selv og sine Elever, men mange vil takke ham i hans Grav for, hvad han har lært dem, og for det gode Eksempel paa Ret-skaffenhed, han har efterladt sig.“

Pogeskole. 1860—99. *Anna Elisabeth Born*, f. i Holme-Olstrup 1823, ueks., ugift. Fra $\frac{1}{1}$ 1901 *Forskole.* — Holsteinsminde og Hindholm ligger i Sneslev Skoledistrikt (se Skolehjem).

5. Omø ($\frac{2}{4}$ 1741).

1737: Paa Omø behøves meget en Skole; dertil af Herskabets Foged, Sognepræsten og Sognemændene er udset

næst op til Kirkegaarden et Stykke Jord til at bygge paa, som hører en af Bønderne til, men kan paa et andet Sted igen blive ham givet. 1741: Hvad Skoleholdet paa Omø angaar, da er jeg allerede i Begreb at lade dertil indrette et af mine Huse paa Landet, saa det til Skolebrug kan findes bekvemt og dertil bestandig være henlagt, og har til Skoleholder antaget en af Indbyggerne, som alt i nogle Aar forhen har læst for Ungdommen i Sognet, som Menigheden er fornøjet med, og som Sognepræsten har intet haft paa at sige. Ifald Præsten eller Provsten skulde slaa Vrag paa ham, fordi han ikke er saa færdig i Kathekisering og Skrivning eller er studeret, saa maa jeg forud bede mig (Biskoppens) Bifald, at jeg ikke kan andet end udsøge en af de bekvemmeste Subjekter, som findes paa Landet, efterdi ingen, som ikke var Landets Skik og Levemaade bevant, kunde der subsistere, ejheller kunde Landet, som bestaar ikkun af 73 Td. Hartkorn (20 Gaarde, 8 Huse) underholde den, som ikke vidste at komme sin Nød-tørft til Hjælp, dels ved Jordbrug, dels til sine Tider at være sig paa Havet at fiske. Til Underholdning skal han nyde aarlig 1 Skp. Rug og 1 Skp. Byg af hver Gaard samt af hele Sognet 20 Læs Tørv, saaledes som de paa Landet falder, item nyde Græsning til 1 Ko og 5 Faar og af hver Gaard 1 Mk. i Penge; af Husmændene skal han nyde 4 Ol Sild og 3 Ol Torsk af dem, som falder under Landet. Naar Præsten og Degnen formedelst Storm og Uvejr ikke kan komme til Landet for at holde Gudstjeneste paa de hellige Dage, skal han for Menigheden i Kirken oplæse Dagens Evangelium i Forklaring af en Huspostil og sjunge en Salme før og efter samt derefter offentligt eksaminere Ungdommen i deres Børnelærdom mod, at han er berettiget tillige med Degnen paa de 3 store Fester at tage mod det Offer, som Menigheden godvilligt vil give ham; men han er ikke at regne for Degnens Substitut og nyder intet af Degnelønnen. Hvad denne Skole tilfalder af Penge for Kirkens Lys ved Repartition i Købstæ-

derne og paa Ryttergodset, vil formentlig blive Skoleholderen tildelt (Fundats af $\frac{2}{4}$ 1741 med Følgeskrivelse fra Ejeren af Agersø og Omø, Borgmester Mickael Worm, København). — Lyspengene blev fastsat til 5 Rd. 3 Mk. 1 Sk., senere til 8 Rd. 1 Mk. 8 Sk. — Skolehus: 7 Fag Bondebygning.

Bygning. 1807: 7 F., 2 Vær., 2 Bil., Kobber. 1808: Skolen nedrevet, og i dens Sted bygget et Batteri til Forsvar mod Englænderne. 1823: Ny Skole, 7 F., Egeb., kl. Vægge, 2 Vær., 2 Km., 1 Fajanceovn, 2 Bil. 1858: Ny Skole, 6 F. af det gamle Hus anvendes til forøget Lejlighed. *Løn.* Fra 1823, se Agersø: 6.6 Td. R., 6.6 Td. B., 40 Brød à 10 Pd., 20 halve Gæs, 1 Maal Mælk af hver Gaard, Offer 12 Rbd., 1 Mk. af hver Gmd., 8 Sk. af hver Hmd., 80 Lp. Hø, 100 Lp. Halm, 20 Læs Tørv, som bør erstattes med 6 Fv. Br., da den Tørv, Omø har, ikke er andet end afskrællet Græstørv. *Jord.* $4\frac{1}{2}$ Td., næsten ubrugelig, Huspl. m. Have (2) N. i Byen, Lod V. f. Byen. Senere udlagt Mt. Nr. 1, $6\frac{3}{4}$ Td. S. V. f. Byen.

$\frac{2}{2}$ 1742—60. *Helge Pedersen Ørbech*, f. 1718, i 1760 Degn til Agersø-Omø og Skoleholder paa Agersø, g. i Skælskør 1) 1747 Ellen Nielsdt. Muus, f. 1716, † $\frac{3}{12}$ 73, 2) i Skælskør $\frac{22}{4}$ 74 Enke Anna Elisabeth Høst, f. Hjorth. Provsten skrev i 1743: „Ø. er et stille, gudeligt og gelassen Subjektum samt tro over lidet.“ — Bønderne paa Omø klagede i 1767 over, at Ø., der altsaa nu boede paa Agersø, forsømte Klokkeringningen: „Klokkeren er af vore Forfædre og endnu af os bliver betalt, men aldrig bliver ringet Morgen, Aften el. Middag, da samme er til Guds Opbyggelse, og mindes en ret kristen Sjæl om sin Salighed. Hvorledes Degnen herudi spiller sin Rolle, er os forborgen, men nok er det, her ringes ikke.“ Ø.s Svar havde baade Næb og Kløer: „Hvad Bønderne paa Omø har givet Degnen, og hvad endnu gives Degnen for Klokker at ringe, er mig ganske ubevidst. (I de 26 Aar, jeg har været paa disse Øer), ja længe tilforn, er Klokkeren Morgen og Aften aldrig blevet ringet, og nu i de 7

Aar, jeg har været Degn, er aldrig talt til mig om Ringning . . . Det var hjerteligt at ønske, at de kære Omøer vilde, ej alene ved Klokketklang, men ved alle Lejligheder tænke paa Gud og erindre sig deres Død og lange forestaaende Evighed, men i dens Sted øves Kødets aabenbare Gerninger i kendeligste Maader.“ Af Ørbechs Dagbog d. 23/6 1760: Gud lade sin Naade og rige Velsignelse i overflødig Maade nedflyde paa min Øvrighed, som mig har hjulpet til Embede og Brød. Min Gud og Fader velsigne og for Jesu Skyld mig og mit lille Embede, dit hellige og dyrebare Navn til Ære, min og de unge Sjæles evige Saligheds Befordring. D. 2/2 72: I Dag er det 30 Aar siden ,da jeg med min Frelser traadte i Skibet for at fare over til disse Øer. De Storme og Modgangs Bølger, mig har mødt, er ved min Jesu mægtige Haand og vise Styrelse lykkelig overvundne. Herre hjælp! Herre hjælp! og lad din Kraft fuldkommes i min Skrøbelighed. Visitats: Se Agersø.

1760—† 7/2 96. *Ole Pedersen Ørbech*, f. 1720, Skoleholder i Nyord 1740—44, paa Møn 1744—60, her, g. Mette Marie Bagge, f. 1728, † 97. Arvinger: Degn Hans Olsen Ørbech, Systofte, og Jens O. Ørbech, Skaftelev, Langeland. Boets Overskud: 27 Rd. 2 Mk. 4 Sk., hvoraf Enken erholdt Halvdelen. — I 1794 maatte Provsten paakalde Amtmandens Hjælp for at redde Ørbech fra „den Elendighed, han maa udstaa og længe har maattet udstaa formedelst hans Vinduers Brøstfældighed, og nu Vinteren stunder til, er det højst sandsynligt, at denne gamle Mand kommer til at ligge for fri Luft“. — Vis. 1789: Nogle faa havde erhvervet sig skikkeligt Begreb og kunde læse godt i Bog. Men Hoben røbede megen Forsømmelse. Ø. gør, hvad han kan, men formaar ikke meget. — Da Skolen nu havde staaet ledig en Tid, skrev Byens ypperste Pennefører til Biskoppen: „Da vorres Skolle Holdere er ved døden bort bort kaldet da er det vorres Begiering Til Hr. Biskop Balle Paa samtlige Omøe beboeres Veine at vig

maatte faa en Skolle holdere som kunde lære vore Børn at læse saa Wig icke skulde sætte dem til Aggersøe, thi wig haver stor besverlighed For det Vand her er jmellem for at føre dem over dette tilstaaes af Omøe Bønder.

Omøe den 28. April 1796.

Otte Pedersen.

Sept. 1796—99. *Jørgen Jacobsen* klagede i Nov. 1796 til Biskoppen over, at Præsten forlangte, han skulde foretage Bylæsningen uden at erholde Vederlag derfor. „Deres Højærværdighed maa tro, at jeg surt og dyrt nok maa arbejde med Ungdommen i Skolen for det lidet, jeg faar at leve af, og altsaa synes mig, at det var Synd at paalægge mig mer Arbejde foruden Løn.“ Præsten paategnede Klagen: „Da det vil være umuligt for Degnen at komme til Omø for at læse for Ungdommen i Byen paa nogen vis Dag i Ugen, især om Vinteren, da ingen Befordringsskab dertil er bestemt for ham [Omøs Beboere skulde derimod med 4 Mand befordre Præsten, og naar han kom til Øen, var Degnen i Regelen med], og han selv ej har Evne til at udrede Baad og Folk dertil, saa ses intet billigere, end at Skoleholderen, som er i Byen og kan tage Ungdommen enten i Kirken, som ligger næst Skolen, eller i Skolen eller og, naar han vil, hos enhver Gaardmand, en efter anden, burde læse for Ungdommen uden Betaling, naar Degnen umuligt kan komme.“ — Biskoppen resolverede, at J. skulde besørge Læsningen uden Betaling. — J. blev Skoleholder paa Fyen. □ 1799—1801. *Jurgen Waldberg*, f. 1732, ust., † paa Slagelse Hosp. 1819, g. i Slagelse 1774 Karen Theodorsdt. Fass. W. gjorde ikke Lykke paa Omø: Han er saa uduelig, som nogen Mand kan være, kan ikke læse eller synge, intet vil han, og intet kan han, og Børn kan han ikke lære mere, end jeg selv kan lære dem hjemme. Vi har maattet sende Børnene til Agersø og betale Kost for dem ½ Aar for at føre dem frem til Konfirmation, og særlig for Husmænd var det over deres Evne. Det er Beboernes Ønske

at faa En, som kan læse godt i Bog og i Kirken forrette Tjeneste og lære Børnene saa meget, at de kan konfirmeres, dermed er vi fornøjede. Vi kunde og selv skaffe En, om det var tilladt — skrev Hmd. Niels Ottesen til Provsten i April 1801. — W. forlod Øen d. 28/5, og Provsten bemærkede i den Anledning: Til at være Skoleholder paa Omø kræves egne Egen-skaber, om det ikke skal gaa, som det gik W. Den strengeste Nøjagtighed og Forsigtighed udkræves ved Besættelsen af dette Skoleembede. — Vis. 1801: Børnene fra Omø mødte paa Agersø, men deres Tal var lidet. Disse havde dog for det meste god Kundskab og svarede vel af Lærebog og Kath. Ogsaa læste de skikkelig i Bog og havde lært Salmer. Skoleholdertjenesten er ledig.

1801—10. *Jacob Hansen Hauschildt*, ust., t. Reinstrup, g. her 1801 Else Pedersdt., Agersø, som i 1813 viedes til Gmd. Henrik Christensen, her. — Efter Biskoppens fornævnte Resolution blev det vel jævnligere „umuligt“ for Degnen at komme til Omø, under Krigen yderligere vanskeligt. Degnen afgav imidlertid gerne sine Embedspligter til Skoleholderen, men var ikke besjælet af den samme Grad af Gavnildhed, naar det gjaldt om at give Afkald paa sine Rettigheder. Denne uligevægtige Sindsstemning hos Degnen tiltalte ikke Hauschildt. „Naar jeg skal forrette hele Degneembedet paa Omø, som er: Sungen i Kirken, kathekisere til sidste Gudstjeneste, forrette Bylæsning fra 1. Nov.—1. April, en Gang om Ugen Klokkernes Ringning med videre, og jeg derover skal holde Bog og staa til Ansvar, saa synes jeg, at jeg ikke kan forrette det ringere end 10 Rd. og de 10 Gæs. Vil Degnen ikke give mig dette aarligt, saa forretter jeg ingenlunde Degneembedet for ham, saa vil jeg i Guds Navn lade mig nøjes med det, som hører til Skoleembedet.“ Hauschildts Fordring synes rimelig, naar henses til Degneindkomsterne fra Øen, men Degnen reddede dog Gæssene. — Det var en trist Dag for Lærerfamilien, da den maatte forlade Skolen, fordi et Batteri skulde

anlægges netop der, hvor Skolehuset og dets Have laa. Vel var det naturligvis et yderst fattigt Hus, men under endnu snævrere Forhold maatte Familien indrette sig i et Lejehus, hvor Skolen vel ogsaa blev holdt. Kancelliet tilstod Skolekassen 400 Rd. som Erstatning for Skolehuset, men da man forpassede Tiden ved at vente med at opføre ny Skole, forslod dette Beløb jo kun lidet i de dyre Tider, der hastigt skred frem. (Sammenlign Skælskør Skole, se Skælskør Visitats i 1817). Skønt der blev afgivet Forestilling til Kancelliet om at yde Hauschildt Skadeserstatning, fik han dog intet. Vis. 1807: 29 Børn, H. underviser med Flid, 10 Børn begyndt at skrive, nogle af dem Sammenskrift. De fleste kendte Tallene. Ingen regnede. □ Efter Hauschildts Afrejse fra Øen anmodede Direktionen Provsten om at beskikke en interims Skoleholder, men det var ham umuligt at faa en maadelig kvalificeret, mindre en duelig. Da det indtraf, at Præsten ikke kunde komme til Øen for at afholde Gudstjeneste, beskikkede han da en Husmand, Niels Ottesen, til at læse Prædiken, synge en Salme om Søndagen og engang imellem at underholde de smaa Børn med Bøglæsning. Provsten fandt da, at disse Øboer var meget at beklage, og dertil kom, at Omø Kirke var saa brøstfældig og forfalden, at det var risikabelt for Præst og Beboerne at holde Gudstjeneste i den. Provsten henstillede, at hver Ø fik en Præst, der i én Person skulde være Præst, Degn og Skolelærer.

Fra 1810—† 21 var Hmd. *Niels Ottesen*, f. 1771, Skoleholder og Degn paa Omø. Han fik saavel Skolelønnen som Degnelønnen, men han lagde ogsaa Hus til for Skoleholdet. Hans, købte i 1828 sammen med 9 andre Husmænd, hvoriblandt nedennævnte Bøgild, en Bondegaard paa Omø, 3¾ Td. Hartkorn, som de fik Tilladelse til at dele i lige Parter. Efter hans Død fungerede hans Kone, Inger Hansdt., f. 1775, † 1836, som en Slags Jordemoder; man havde ikke anden Hjælp. Sognepræsten nedskrev om Ottesen: Børnene læser

A. Som

ligesaa godt, som Ottesen læser, det vil sige i slæbende, syn-
gende Tone uden Hensyn til Interpunktion og Forstaaelse,
Skrivning og Regning maadelig. Han er sædelig, i Levnet
upaaklagelig og sørger for, at intet beskadiges. — Under
Krigen kunde han leve i Fred for Visitation „formedelst Fjen-
dens bekendte stærke Blokade“. Vis. 1817: Skrivning netop
begyndt. Men Skolelæreren, en Husmand, kan ikke undervise
i Religion og de øvrige Lærefag. Der er heller intet Skolehus.
Han underviser i sit usle lille Hus. Der er 30 Børn. Plan til
Skolehus er approberet. Omø Kirke er i slet Tilstand, en gl.
Trækirke. □ 1821—23. *Jørgen Christian Pedersen Bøgild*, f.
1782, holdt ogsaa Skole i sit Hus, g. Karen Ottesen.

^{8/11} 1823—24. *Sønderup*, se Fuglebjerg. □ ^{20/5} 1824—28.
Peder Olsen, f. i Oppe-Sundby 1802, Lx. 1823, t. Skænkelsø
og Frelslev, g. i Hjørlunde med Lykke Chr. Amalie Fich, f. i
Skænkelsø Sk. 1806. Olsen *forlod* Øen, thi han havde „be-
sluttet ikke mere at leve fængslet, men benytte den første, den
bedste Lejlighed til igen at blive lykkelig, som jeg i Sandhed
aldrig har været, siden jeg kom til Omø“. — *Inventarium*
1824: 7 Bøger af religiøst Indhold, 17 Bibellæsning, 8 Bibel-
hist., 10 Kath., 8 Lærebøger, 12 Læsebøger, 16 Tavler, 1 Træ-
tavle, 1 Skraabord med tilnaglede Bænke, 1 Katheder med
tilnaglet Bænk, 2 smaa Bogreoler, 1 Bondefilosofi, 1 Eksem-
pelsamling, 1 Græstangens Nytte og Brug. □ ^{1/5} 1828—^{4/11}
28. *Jens Chr. Jul. Petersen*, f. 1801, Lx. Jo., t. Drøsselbjerg,
g. i Agersø 1828 Anna Sophie Lytken Agerbech, f. 1801. □
1828—29. *Johan Ludvig Moll*, f. i Herlev 1805, Lx. Jo. 1826,
Husl. paa „Aggersvold“, her, t. Gerlev, fik Sølvkorset i 1876,
g. Karen Larsen, f. 1803, † i Gerdrup 1880. Se Niemann,
Agersø. □ 1829—34. *Lerche*, se Stignæs. □ 1835—37. *Jo-
hannes Christian Hager*, f. i Merløse 1813, Lx. Jo. 1834, t.
Sorterup, † 1859, g. her 1835 Christiane Fred. Vilh. Hvisten-
dahl, f. 1814, Lærerinde i Agersø Pgd., † i Landsgrav 1889.
Vis. 1836: H. behandler Børnene temmelig strengt, hvorfor

der ingen Liv er i dem. □ 1837—43. *Reistrup*, se Tjæreby. □ 1843—† 52. *Peder Christian Visbye*, f. i Kbh. 1806, Lx. Jo. 1827, Institutbestyrer i Kbh., Hj. i Flakkebjerg og S. Bjerre, her, g. Charlotte Mathilde West, f. 1813; de blev skilt omkring 1850. Dødsbo: + 131 ÷ 436 Rd. — Vis. 1844: Skolehus meget lille, men ret godt. Børnene mødte paa Agersø, 28 ialt, næsten lutter Piger. V. er meget spagfærdig, kath. kun nogenlunde, men skal besidde Kundskaber og være skikkelig. □ 1852—58. *Hans Chr. Krog*, f. i Slangerup 1828, Lx. Jo. 1849, Hj. i Holtug, L. paa Neksøl, her, t. Sønderup, Slagelse, entl. 1888, † i Kbh. 1892, g. Anna Marie Sørensen, f. i Holtug 1830. $\frac{7}{8}$ 1858—59. *Vakance*, som lededes af 1) *H. S. Møller*, se Privatskoler, 2) *C. V. A. Meyer*, som „nok kan skrive Brevene for dem. Ligeledes kan han forestaa Kirkesangen, da han er musikalsk dannet. Han har tjent sig op som Hornblæser, blev Underofficer i Slaget ved Fredericia og mistede sin venstre Arm ved Isted“ (Provsten), 3) *Larsen*, se Kyse. □ D. $\frac{22}{10}$ 1859 forenedes Lærerembedet med Øens nyoprettede Præsteembede i H. t. kgl. Resolution af $\frac{11}{1}$ 1858. De efternævnte Lærere er altsaa Teologer. 1859—65. *Bugge* (Sgp. i Ryde-Handbjerg), til 1871 *Mygind*, fh. Lærer i Korsør (Sgp. i Grindsted-Grene), til 1876 *Bang* (Sgp. i Føvling-Holsted), til 1881 *Sørensen* (Sgp. i Skivum-Giver, senere i Hyllested-Holsteinborg-Venslev), til 1884 *Vakance*, Skoletjenesten udførtes af *Jørgen Jørgensen*, ueks., til 1887 *Brix* (Sgp. i Tolstrup-Stenum), til 1899 *Thalbitzer* (Sgp. i V. Tørslev-Svendstrup) og til 1902 *Fleron*, der døde i Embedet. — Fra $\frac{1}{12}$ 1918— $\frac{1}{6}$ 24 var der 2 Lærere ved Skolen, Sgp. var 1 Lærer. — D. $\frac{1}{5}$ 1925 genoprettedes Øens gl. Ene-Lærerembede, idet Lærerembedets Forbindelse med Præsteembedet ophævedes.

6. Herlufsholm ($\frac{1}{1}$ 1741).

I Herlufsholm Sogn udførtes Degnetjenesten af Rektor og en Hører ved Stiftelsen, og de nød Degnekornet, Offer og

Accidentser. En Substitut læste for Ungdommen i Byerne og i Kirken, opvartede ved Kirketjenesten og lønnedes med 3 Td. Rug, 3 Td. Byg og fri Bolig med Have i L. Næstved, alt af Klosteret, desuden af Offer, hvad der kunde falde til ham. Boligen brændte d. $\frac{1}{5}$ 1733, og han sad derefter til Leje paa Klosterets Regning, dog med den gl. Have i Behold. — 1735: Vredsløse Skole opretholdes, men der skal indrettes nye Skoler i L. Næstved, hvor der allerede er et Skolehus, og i Ladby. 1739: For L. Næstved, 14 Gd., 12 Hs., Ladby, 17 + 12, og Guderup, 3 + 1, eragtes Ladby at være belejlig til Skolen at holdes og vilde opbygges 10 Fag nye Hus. Udi Vredsløse findes et Skolehus af 6 Fag, i forrige Tider opbyggt, samme eragtes at kunne flyttes til Holsted og tilbygges 4 nye Fag, da Holsted er belejlig til Skolehold for Vredsløse, 10 + 7, Holsted, 10 + 9, Huse paa Overdrevet, 0 + 4, og Øverup, 10 Gd. + 5 Hs. — 1740: Skoleherren, Geheimekonference-raad v. Holstein har udvirket, at følgende har erholdt Stadfæstelse: Efterdi Herlufsholm skal ligge midt i Sognet, og hver Bys Ungdom har lige nær dertil, der da paa bemeldte Herlufsholm i Steden for de forhen vedtagne Skoler en dansk Skole vil være at indrette.

Bygning. Som Kongens Skoler, opført i Herlufsholm Kloster, tæt ved den latinske Skole, for sig selv i Skoven. Løn. 5.3.1 Td. R., 7.3.3. Td. B., 5 Læs 30 Lp. 12 Pd. Hø, 9 Læs 4 Lp. 10 Pd. Halm,*) $34\frac{1}{4}$ Læs Tørv, af Herlufsholm 20 Rd. Skoleholderen skal tillige være Substitut og nyder Lønnen derfor.

Sognets Substitut, *Hans Pedersen Giødstrup*, Stud., blev d. $\frac{8}{3}$ 1742 eksamineret til Skoleholder, men døde 14 Dage efter af Mæslinger, 34 Aar gl., og Skolen var endnu ikke opført. □ $\frac{26}{4}$ 1742— $\frac{29}{9}$ 73. *Christopher Klintrup*, f. 1718, Stud. i Næstved 1739, Sk. i Næstved, Sk. og Substitut her, Sk. i

*) 1 Læs Hø = 32 Lp., 1 Læs Halm = 24 Lp., 1 Lp. = 16 Pd.

Holsted, † 1775, „Substitut for Hørerer ved Herlufsholm og dansk Sk. for Holsted, Vredsløse og Øverup, en ond forarget Mand i sin Ægtestand og Embede“ (Sgp. ved K.s Død), g. 1) her 1742 Anna Jørgensdt. Goes, f. 1720, † 7/12 62, 2) i Næstved 14/9 63 Dorthea Helene Neergaard, f. 1738, † 1764, 3) Anne Sophie, Kammerpige hos Frøkenene v. Eggers, f. 1738, † 17/9 73. „En ond gik død for en prøvet Mand“ (Sgp.). Dødsbo 1764: 2 Køer, 1 Kvie, 1 Kalv, 11 Faar, 11 Lam, 4 Svin, 2 Grise, 29 Bistader. 1775: 1 Ko, 1 Kvie, 6 Faar, 1 Væder, 3 Svin, 4 Høns, 4 Gæs, 1 Gase, 2 Bistader. — D. 20/5 1742 begyndte Undervisningen i Herlufsholm Skole. Skoleherren havde meddelt: Skoleholderen indsættes, om det skal findes for godt, som ellers kan være lige meget, men Skolen behøver ikke at indvies, dog er det uforment, om en af Præsterne derudi først vil holde en Tale til Skoleholderen og Ungdommen. — Vis. Pinsedag 1745: Den gl. Præst prædikede, det bedste ved Præd. var, at den var kort, ellers nogle Klygter uden Sammenhæng og Fynd. Ungdommen skulde efter Sjæleregisteret være 301, deraf 167, som havde været til Guds Bord, 134 Børn og Unge, som ej har været til Konf., men som der kun er een Skole i Sognet til saadan Mængde, saa befandtes, at de fleste forsømte Skolen ganske, og ikkun 40 af dem havde været holdt nogenledes til Skole. Derfor befandtes ogsaa Mængden af Ungd. ganske vankundig og uvidende, ja, endog i udenad Læsning. Nogle konf. var passable og nogenledes øvede i de nødvendige Sandheder. Hos de fleste Skolebørn var og nogen Begyndelse, men hos alle de øvrige, saasnart der blev spurgt med andre Ord, var altum silentium og stupenda ignorantia (dyb Tavshed og uhyre Vankundighed). Den yngste Præst fik en alvorlig Formaning. Rektor, som er Degn, melded sig ikke engang an hos mig, var og ikke til Stede i Koret hos Disciplene, men havde sin lukte Stol nederst i Kirken paa et Pulpitur og kommer ikke i Koret, uden saa ofte der er Offer. Og fordi Pinseofferet, for Visitatsens Skyld,

dog mig uafvidende, var aflyst og opsat til 2. Pinsedag, saa holdt han det ikke nødigt at lade sig se ved en saa solenn Forretning, paa saa stor Helligdag. Hans Disciple blev givet nogle Kvæstioner, de øverste vidste noget, de nederste slet intet. Men i Skolen selv at se var mit Forsæt, efterdi Fundatsen tillader det, men som Rektor ikke indfandt sig Dagen forud at tage Ordre og samle Disciplene og havde ladet sig forlyde, at jeg havde intet med ham at gøre, saa skete det ikke. 1751: Hos en Del Børn fattes det paa Læsn. i Bog og fornøden Undervisning, efterdi i saa stor Menighed kun een Skole findes. — Sognepræsten meldte i 1761: Klintrup har Indsigt i den saliggørende Kundskab, er ustraffelig, eksemplarisk i Levnet, i Besynderlighed i Flid og Akkuratesse i Embedets Forretninger. 1765: Ungd. forsømmes aldeles af Mangel paa fornødne Skoler — kun 1 Skole for 6 Byer, og ingen anden Skoleholder end den, som tillige forretter Degneembedet, og som maa forsømme Læsningen i Skolen hele Vinteren, naar han skal forrette Læsningen udi Byerne. — K., der benævnedes „Kompastor til Næstved“, fordi han somme Tider prædikede for Sognepræsterne der, havde altsaa nok at gøre. Hans tredie Ægteskab var uheldigt, og Sognepræst Magnus Hammer, der tiltraadte i 1770, var ham ublid, ja, som Provst for Ø. Flakkebjerg Hd. fra 1772 endog paafaldende haard og ubillig overfor ham. D. 17/11 1772 skrev Hammer til Biskoppen: „Da jeg for 2 Aar siden kom hertil, forefandt jeg en stor Vankundighed hos de Unge, og da jeg eftersøgte Aarsagen, befandtes den dels Skoleholderens Forsømmelse, dels hans slette forargerlige Levemaade med sin Hustru, der endog var af Anstød, at Forældrene ikke vilde, og næppe burde, lade deres Børn søge Skolen, hvor de lærte mere at bande end at bede, saa og hørte mere Ugudelighed end Dyd og Kristendom. Forgangen efter Høst blev Mandens og Hustruens Levnet saa forargeligt, at Kvinden engang tog en Økse i sin Overlelse og maaske drukne Ubesindighed samt Strid med Manden,

kom løbende ind i Skolen, truende at gøre Ulykke paa sine egne Børn, hvorpaa de andre tog Flugten.“ Hammer opregnede nu Klintrup Indkomster, som han mente kunde fordeles til 3 nye Skoler, han ønskede oprettet i Stedet for den ene. (Se L. Næstved, Holsted og Ladby). „Saa meget har denne ene unyttige Skoleholder oppebaaret, hvis Forargelse og Forsømmelighed har foraarsaget baade Ungdommens Foragt, Forældrenes Græmmelse og Klage, og sandelig, det Gud er mit Vidne, foraarsaget mig mangen kummerfuld Time, alt haabende, det maatte ved Guds Naade blive bedre.“ — Da Klintrup forstod, at Herlufsholm Skole vilde blive nedlagt, bad han Biskoppen om at skaffe ham et Degnekald: „De fleste af Sognets Mænd, Kvinder, Karle, Dreng, Piger er af mig saaledes underviste i den sande Kristendoms Lære, at om de ikke alle er saa vel lærte, som paastaas, saa er de dog ikke saa vankundige, at ej enhver efter den Tid og Skolegang, som han har brugt, kender Gud og hans hellige Villie, hvad han efter den skal tro og gøre. Saa kunde og Børnene og Ungdommen fremdeles faa fornøden Undervisning, naar Forældrene blev tilholdet at lade deres Børn søge Skolen. Og som mit Levebrød bliver os uden Skyld borttaget, saa kommer jeg i min Alderdom (med Familie) i en saa fattig og ynkelig Tilstand, at jeg med dem maa gribe Betlerstaven og jammerligen krepe“ (19/4 73). K. havde med de 2 første Hustruer 5 Børn, i sit tredie Ægteskab 6 Børn. — Biskoppen gav ham Fortrinsret ved Besættelse af Degneembede, og Skoleherren udnævnte ham til Skoleholder ved Holsted Skole, som var Sognets bedste. Men han nægtede at flytte fra den gl. Skole og at modtage Holsted, medmindre han beholdt sin Løn ubeskåret. Hammer forbød ham da at gøre Degnetjeneste, ja, truede endog Folk, der eventuelt henvendte sig til Klintrup derom, med at nægte dem Adgang til Skriftemaal og Nadver. I en Søndagsprædiken (Dec. 1773) formanedes Menigheden af Hammer til at bede for den forstyrrede Mand i Menigheden,

og Hammer havde sagt, at Klintrup var en Æretyv, Genganger, Omløber, Hundsvot, Slyngel, Knægt o. lign. — Hammer havde fra Paasken 1773 frataget ham Lønnen, og han havde nægtet ham Adgang til Skriftemaalet, hvorfor K. søgte og fik Lov til at gaa til Alters andet Steds. Under alt dette døde K.s Kone, Folk tog sig af de smaa Børn, Hammer tog eet af dem. Men K. maatte sluttelig tage til Takke med Holsted Skole, efter at han og hans Venner forgæves havde kæmpet mod den nye Skoleordning. For Sognets Folk var slet ikke saa hidsige paa Skolegang for deres Børn, og mange fandt, at der blev begaaet Uret mod K. — D. ²⁴/₆ 1775 skrev Hammer til Biskoppen: „Tænk paa mig at vorde entlediget K.“ — Det blev ikke Biskoppen, der fik dette Hverv. Fem Maaneder efter blev K. hjemkaldt.

E. Løbeskoler

(²³/₁ 1739).

Uddrag af Forordningens §§ 9—10: Hvor Skolehus kan søges, skal saadant bygges. Hvis Situationen ellers ikke tillader det, kan Skolemesteren gaa fra By eller Gaard til en anden og i tilstrækkelig Tid holde Skole der, saa Sognets Ungdom kan erholde mindst 3 Maaneders Undervisning. Paa afsides Steder og Øer kan antages Personer blot for Kost og ringe Løn, og Præsten efterhaanden informere dem.

Løbe-Skolemestre benævnes ofte „Løbedegne“. Dette er ganske urigtigt. Løbedegnene havde kun kirkeligt Arbejde, herunder Kathekisationer med Ungdommen, og de var Latinskoleelever, der udsendtes fra nærmeste Latinskole for at udføre Degnetjenesten paa Steder, hvor der ikke var Sædedegne. Dette „Udlaan“ foranledigede Degnekaldenes særlige Afgift til Latinskolerne, den saakaldte Degnepension.

Enø (⁹/₄ 1742).

1739: Enø, en liden Insul, bestaaende af 8 Gaarde + 3 Huse under Gaunø Gods; siden disse dens Indbyggere er omflydt med Stranden og ubelejligen til nogen anden Skole, saa vil Skolehold der indrettes efter § 10, saafremt de ej lader deres Børn overføre til Karrebæk Skole. 1740: Konference-Raad *Thott*, Gaunø, har ment, at for saa faa Beboere ingen særdeles Skole var at indrette, som vilde falde dem altfor besværligt at underholde og lønne, og han har foreslaaet, 1) at Enøbeboerne maatte stedse befries for Sognets Fattige at underholde eller svare til, saa længe der er Skoleholder hos dem, 2) at Skoleholderen derimod skulde nyde sin Kost og Seng samt en Stue til Læsning af Mangel paa Ildebrand og desforuden nyde til Løn af hvert Gaardmandsbarn 1 Mk. maanedlig og af hvert Husmands 2 Sk. ugentlig (om Vinteren), 3) at han foruden nyder 2 Rd. aarlig af den alm. Skolekasse, 4) og paa det at Lønnen kunde blive 10 Rd. aarlig, vilde han fra Gaunø komplettere det øvrige. — Lønnen blev derefter fastsat til 10 Rd. + Kost og Værelse hos Bønderne. Til Skolekassen henlagdes 5 Rd. 3 Mk. 1 Sk. Lyspenge.

Distrikt. 1893: + Karrebæksminde. *Bygning*. 1746: Skolestue i Lars Jørgensens Gaard. Senere byggede Baron *Thott* et Skolehus paa 5 F. 1801: Skolen i maadelig Forfatning. 1805: + 3 F., 1821: Læreren tilbygger 3 F., og Bygningen er nu paa 11 F., 3 Vær., 2 Skorst., 2 Bil., Bagerovn, Kobberk., Loft over 8 F. 1842: Ny Skole, 6 F., 2 Vær. 1893: Ny Skole opført paa Liungshave. *Løn*. 1792: Enø Skole tilhører Gaunø, Løn 12 Rd. ialt og lidet Fødevarer af de 8 Gaarde. 1824: 10 Rbd., 2 Td. R., 2 Td. Malt, 4 Skp. Gryn samt midl. Till. 20 Rbd. som hidtil. 1842, se Karrebæk: 3 Td. R., 16 Lp. Brød, 8 Sn. Æg, 4 Lp. Flæsk, 24 Kd. Mælk, Offer 12 Rbd., den funderede Skoleløn fra Gaunø 10 Rbd. Hertil maa lignedes 6 Td. R. + 14 Td. B., og Lønnens Værdi er da ialt 6 Td. R. + 26 Td. B. — *Jord*. 37⁷/₈ Td. S. f. Byen. 1876: 1016 Kr.

1729—35. *Dreyer*, se Vallensved. □ $\frac{9}{4}$ 1742—45. *Lerche*, se Menstrup, har mest antaget dette Skolehold for herved at kunne bane sig Vej til noget bedre, naar han igen skal tage sin Kone til sig, som af Trang har maattet antage en Ammeplads i København i denne Tid. — I 1742 havde Beboerne paa Enø med Trommer osv. redet Sommer i By til Gaunø. Kunsten var smittet fra Svinø. Provst Nold, Karrebæk, forlangte nu Sabbatsloven af 1735 holdt. Han blev i den Anledning „Uvenner med Gaunø“, men han mente ellers, at Grunden, hvorfor han havde paadraget sig Unaade og af samme Grund ikke havde kunnet hindre Sommerridningen, trods rettidig Formaning og Indsigelse til Befolkning og Ungdom paa Enø, var den, at han havde været ivrig for at faa en Skoleholder til Enø, og det saa man paa Gaunø skævt til. „Og paa Svinø gør man sig da alle mulige Bestræbelser for at lokke Skoleholderen bort fra Enø og over til Svinø.“ □ $\frac{1}{11}$ 1745—† $\frac{27}{3}$ 46. *Dreyer*. Dødsbo: Af Skolelønnen, 10 Rd., tilhører Boet ikke noget, saasom han ikke forrettede nogen Læsning formedelst straks paakommende Svaghed og Død. Boets Overskud, 2 Sld. 7 Sk., udbetaltes Enken til Begravelses- og Auktionsomkostninger. D. blev begravet i de Fattiges Jord. □ 1746—51. *Knud Jørgen Gyresting* fra Vejlø Degnebolig, t. Vindinge, „bekendt som en særdeles omhyggelig Mand baade i Lærdom og Levnet“. Vis.: se Karrebæk. □ Til 1760. *Grubbe*. □ 1760—74. *Gundorph*, se Karrebæk.

1774—† 95. *Niels Pedersen Koefod*, f. Jan. 1725, Skrædder, † paa Isen i Jordføg Natten mellem d. 8. og 9. Febr. 1795, da han vilde gaa hjem over Stranden, hvor han fandtes liggende om Morgenen, g. 1) Margrethe Nielsdt., f. 1730, † 1789, 2) her 1790 Karen Karstensdt., Enø. Boet vurderedes i 1789 til 5 Rd. 1 Mk. 8 Sk. og bestod af 1 Sengested, 2 Underdyner, 1 Overdyne, 2 Hovedpuder, 1 Par Lagener, 1 Kistebænk, 3 Al. Hvergarns, nyt, 1 Forklæde, 1 Bul, 1 Trøje, 1 Skørt, 1 Kobberkedel, 1 Jerngryde, 1 Rok, 1 ubrugeligt Ur-

værk. Af Boet i 1795: 1 Stolebænk ved Væggen, 1 Træstol, 1 Træbænk, 1 Kistebænk, 1 Stol med Halmsæde, 1 Fyrrebord, 1 Sæt Barbertøj, 1 Lerflaske, 2 Lerskaale, 2 Lertallerkener, 2 Lerpotter, 1 Jernpande, 1 Tinbæger, 1 Spejl i Ramme, 1 Tranlampe, 1 Træ-Lysestage, 1 Dambræt, 1 Kaffemølle, 1 Par Krigsbenklæder, 1 rød Stol, 1 rød Fyrreslagbænk, 1 Sengested af Fyr med ternet Omhæng, 5 farvede Huer, 1 Lous. — Vis. 1789: 6 Børn, bl. hvilke en Pige stavede nogenlunde taaleligt. Men Forstanden var slet ikke dyrket. Koefod tjener for en ussel Løn og er selv en Usling.

1795—1828. *Nicolaj Ambech* fra Saltøby Sk., f. 1754, fh. Møllersvend paa Hule Mølle under Ledreborg, nu Tømrer, † 1829, g. 1) i Vallensved 1790 Anna Erichsd., Saltø Mølle, f. 1767, † 1801 straks efter en Fødsel, 2) her 1803 Margrethe Pedersdt., Enø, f. 1770, † 1863, som levede sine sidste 20 Aar i den gl. Skolestue. En Datter var gift med Øens Færgemand, Hans Prammand. En Sønnekone, som boede paa Enø fra 1850, hed Margrethe. — 1827: Skolestuen er overflødig stor til de faa Børn. Inventariet er gammelt, her er kun et fladt Bord med 3 Bænke. — I Sorø Amts Aarbog for 1914 fortælles, at Ambech havde sin Gris staaende i et Hjørne af Skolestuen. Han havde ogsaa sit Faar der, naar det havde smaa Lam. Det kunde jo ikke gaa, naar Præsten kom paa Inspektion, men „Margrethe med Baaden“ skulde nok avertere hans Komme, og saa fik Ambech travlt med at bringe i tilbørlig Orden. — „Margrethe med Baaden“ var formodentlig først gl. Margrethe og derefter unge Margrethe, indtil Broen kom. — Vis. 1808: A. er lidet skikket og dannet til sit Fag. Han har intet lært og er nu for gammel til at lære noget, og derhos synes han saa indskrænket af Naturen, at der intet kan ventes af ham. Af 20 Børn mødte 17, nogle læste taaleligt godt, nogle faa meget godt i Bog. Efter Kath.s og Lærebogens 3 første Artikler svarede de meget vel, og 4 Børn gjorde især fornuftigt Rede for deres Svar og røbede ialt at være udmærkede

Børn saavel i Anlæg som i Flid. Og da det er lykkedes Sgp. Brasen (Provst B.s Far) at faa Skolegangen sikker her paa Øen — han har faaet en Skole bygget her —, vil meget kunne udrettes, naar Skoleh. omhyggeligt driver Indenadslæsn., og ved Udenadslære ser mere paa, at de begriber, hvad de lærer, end at de lærer noget uden at begribe det. Børnene havde lært skønne Salmer og fremsagde dem vel, 11 havde begyndt at skrive og nogle af dem ikke slet. Ambech havde ikke Begreb om nogen Slags Regning. 1825: Læreren drikkfældig. □ 1828—49. *Erik Hansen Ommel*, f. i Rise 1774, havde i meget kort Tid været paa Skaarup Sem., L. i Overvindinge, her, † i Karrebækstorp 1861, g. Maren Johansdt., f. i Magleby, Langeland 1777, † her 1848. O. var en flittig Mand, et Eksempel paa Guds frygt og Nøjsomhed, men han havde ringe Evner og levede under fattigste Kaar. Paa Grund af Tunghørigheid og manglende Evne til at lede Skolen blev der ham tilstaaet 25 Rd. aarlig af Skolel.s Hjelpekasse til en Hjælpe-lærer. Hj.: fra 1841 *Feddersen*, se Reinstrup, derefter Eftmd. □ 1849—59. *Qvortrup*, se Karrebækstorp.

1859—76. *Vilhelm Christensen*, f. i Ladby Sk. 1826, optaget paa Jo., fik ingen Examen, her, Privatl. i Gladsaxe, † 1888, g. Anna Mickaeline Christine Næsted, f. i Næstved 1835, som fik Tilskud til en Haandgerningsskole for Øens Skolepiger, efter Mandens Død Restauratrice paa Næstved Banegaard, † 1900. C. var en begavet Mand, der passede sin Skole og lærte Børnene godt, men hans personlige Forhold var ofte til Forargelse. Han fik gentagne Advarsler desangaaende, og hans Drikkfældighed gjorde ham tilsidst utjenlig til Skolearbejde. I 1875 bad han sig fritaget for Hvervet som Kirkesanger, der var paalagt ham: „I 5 Aar havde vi ikke Bro til Enø, hvorfor jeg led ved Overfarten ved at staa vaad i Kirken, og ikke sjældnen skete det, at jeg ikke før næste Dag p. Gr. af Storm og Uvejr kunde komme hjem. Dette har haft Indflydelse paa Stemmen.“ Samtidigt ansøgte han om Af-

sked med Pension „formedelst tiltagende Svagelighed i Bryst og Nerver“. Det ansøgte bevilgedes. □ 1876—79. *Hans Frederik Pedersen*, f. i Sortsø 1843, Lx. Pr. (Privat) 1869, Hj. i Kirkerup, II L. i Frølunde, her, t. Gryderup, g. i Fuglebjerger 1871 Marie Petrine Serine Jespersen, f. der 1846. Søn: Overlærer i Helsingør. P. var en dygtig og anset Lærer. □ 1879—82. *Gustav Adolph Joachim Kragh*, f. 1850, Sergent, Gymnastiklærer v. Jell. Sem., Lx. Jell. 1878, Udmærkelse, her, t. L. og Kantor i Næstved, † 1885, g. 1872 Emilie Martine Pedersen, f. i Næstved 1846, † 1926. □ 1882—84. *Karl Kristian Theodor Bernhard Hansen*, f. i Skaarup 1858, Lx. der 1879, Vikar her og derefter kaldet, t. Venslev, g. i Karrebæk 1884 Ane Marie Kirstine Hansen, f. her 1862. □ 1884—92. *Peter Chr. Hansen*, f. i Faxø 1859, Lx. Blaagaard 1882, L. i Langø, her, t. Haarlev, g. 1886 Christiane Cæcilie Augustesen Frydenlund, f. i Ryslinge 1867. □ 1892—1934. *Lars Christian Høg*, f. i Viemose 1867, Lx. Vordingborg 1889, Hj. i Oreby og Sakskøbing, L. v. Bogø Realskole, her, g. 1901 Kristine Marie Cecilie Mygind, Nakskov, f. i Slagelse 1876.

F. Skoler, oprettede efter Aar 1742.

1. Kirkerup (²/₈ 1743).

1738: I Kirkerup behøves en Skole, hvortil Klokkerhuset, som er Kirkeejerens, kunde vordre bekvem; en Skole fornøden i Rosted. Mange Børn gaar i Vankundighed, da det ikke var dem muligt at komme til Skole i de unge Aar. — D. ¹¹/₇ 1739 holdt Biskop Hersleb Visitats i Sørbymagle Kirke. Efter Højtidelighedens Afslutning nedskrev han: Her fandtes alting i god Orden, som og Præsten, Hr. *Jens M. Radier*, har ret et

præsteligt Væsen, stille, sagtmødig, derhos alvorlig og eksemplarisk. Han prædikede bevægeligt og opbyggeligt. Skoleholderen kathekiserede nogenlunde, men frygtsomt. Degnen, nylig kommen, kath. passabelt. Jeg havde stor Glæde deraf, og de blev alle opmuntrede og roste. — Visitatsdagen blev en Mærkedag i Kirkerup Skoles Historie, for da gav Biskoppen Sognemændene i Kirkerup Løfte paa, at de skulde faa en Skole, saafremt der var Redning. 3 af Kirkerup Sogns gode Mænd havde indfundet sig i Sørby Kirke, og de begærede — stærkt støttet af Hr. Radier — paa Sognefolkets Vegne indstændigt en Skole i deres Sogn, som var kgl. Majestæts Gods. Imidlertid sorterede Sognets ca. 40 Børn til Skolegang under Antvorskov-Kørsør Amts 3 Herreder og Provstier (Slagelse, V. og Ø. Flakkebjerg Herreder): Kirkerup, 7 Gd., 16 Hs., søgte til Sørby Skole, hvortil en vanskelig Vej, Lorup, 3 Gd., 4 Hs., og Esholte, 7 Gd., 4 Hs., henholdsvis til Vedbysønder og Haldagermagle Skoler, til begge 1 Mil vildsom Skovvej, ufremkommelig om Vinteren. Man følte sig forfordelt baade naar hensees til Sørby, som havde baade Kirke, Præst, Degn, Skole og Skoleholder, mens Kirkerup vel havde Kirke, men ellers kun en Ringer, og naar man tog i Betragtning, at hvert af Kongens Sogne gerne havde i hvert Fald een Skole. Man havde forlængst udset sig en Toftejord, 12 × 81 Alen, at bygge paa, som 3 Bønder var Lodtagere i, hvilket da ogsaa var indberettet af Radier i 1737. Bønderne havde vel i visse Maaneder om Vinteren holdt en gammel Kvinde, som lærte deres Børn at læse, men da hun ikke lærte dem det til Gavn, gik de og glemte det igen. Og Radier maatte hver Gang, han kom til Kirkerup, se saa mange umyndige drive hen med Spil og Leg paa Gaderne.

Bønderne blev i 1743 enige om at opføre et Skolehus, og „nu gav Gud mig i Sinde at indgive min allerunderdanigste Supplik“, skrev Radier til Biskoppen. — Ved kgl. Skrivelse af 2/8 1743 tillodes det, at det Hus, som Bønderne af Kirkerup

saaledes vil lade opbygge, skal stedse være et Skolehus og ej til andet Brug forvendes, og saa længe Bønderne det vedlige- og derved underholder Skolemesteren, bevilges, at samme Skolemester til Hjælp til hans Løn maa aarlig nyde af Vor Rytter-Distriktskasse 10 Rd. — Radier kunde tilskrive sig selv den væsentligste Del af Æren for, at Kirkerup, selv om under fattigste Vilkaar, fik en Skole. Men han havde under Sagens Gang forbigaaet baade Provst, Amtmand, Kirkeinspektør og Stiftamtmand, og disse følte sig naturligt brøstholdne over pludselig at blive stillet over for den Kendsgerning, at Skolen var lovlig indrettet. Provsten betragtede da ogsaa Skolen som en Neben-Skole, han ikke befattede sig med. Kirkeinspektør Helt foregav for Biskoppen den Skoles Unødvendighed, og at Radier ikke saa meget havde søgt Guds Ære og det almindelige Bedste som at føje en eneste Mand i Sognet. Men ogsaa andre „Prøver paa Heltemod“ maatte Radier modtage. Ved Kirkesessionen paa Antvorskov fik han af Helt læst og paaskrevet, endog i 2 Provsters og nogle Præsters Nærvær. Efter den Omgang fik han Betæneligheder, for Skolehuset var endnu, d. 5. Sept., ikke færdigt til Beboelse, da Bønderne ikke havde kunnet overkomme det for Hoveri og Rejser. Det var under Tag, men da det ikke var tjenligt for Børnene at være i vaadt Hus, havde man lejet en Stue i Byen, hvor der holdtes Skole hver Dag og fortsat vilde blive holdt, til Foraaret kom, og Skolehuset blev i fuldkommen Stand. Ved at indberette disse Omstændigheder bad Radier da Biskoppen formane Helt, at den fattige Skoleholder, som var tiltraadt, maatte nyde sin Løn fra Resolutionens Dato. Dette skete — ad den Vej! Men for saa ringe Løn kunde man næppe vente, at blot en maadelig duelig Skoleholder vilde forblive i Pladsen. Radier søgte at bøde lidt herpaa, og kgl. Skr. af 26/3 1745 indeholdt Underretning om, at R. havde givet 100 Sld. til Skoleholderens Lønforbedring, samt Befaling til, at bemeldte 100 Sld. skulde indtages i Kirkekassen, og

Renterne af Beløbet, sammenlagt med den tidligere Løn, udbetales af Kirkekassen. Der udgik samtidig Ordre til Amtmanden, at han skulde have Tilsyn med Skolehusets Vedligeholdelse, og at Skoleholderen skulde antages paa samme Maade som andre Skoleholdere, og man havde henstillet til Rentekammeret at overveje, om Skolen kunde benaades med Brændsel. Desuden kunde Hartkornet ventes at fragaa de Skoler, hvorunder Sognet hørte, efterhaanden som de vedkommende Skoleholdere afgik, og tillægges Kirkerup Skole. — Efter dette viste Amtmanden sig „ret umild og fortørnet“ paa Hr. Radier, fordi han ikke var taget med paa Raad. — Skolehusets Vedligeholdelse var dog endnu ikke sikret, hvorfor Radier indgav Ansøgning til Biskoppen om Tilskud dertil af Kirkekassen. Men Svaret kom fra rette Vedkommende, nemlig Helt: „Efter den Teologi, jeg har lært, mener jeg, at naar jeg vil gøre noget til Guds Æres Befordring og mit Navns Udødelighed, da tager jeg det af den Velsignelse, Gud i det timelige har forlenet mig med, hvilket Gud virkelig belønner, og Efterkommere ærer mig for.“ Sluttelig raadede han Radier til at lade det blive med Skolen, som det var, „medmindre De af Deres eget vil fundere noget dertil, men skulde De endeligen ville have Tillæg af Kirkekassen til denne Skoles Vedligeholdelse, maa De gøre allerunderdanigst Ansøgning“. Det kan her være paa sin Plads at oplyse, at Radier var en meget formuende Mand. Hans Ægteskab var barnløst, og Ægteparret testamenterede deres Formue til hans Søstersøn og Eftermand i Embedet. I 1749 døde Radiers Hustru. Samtidigt med, at han indsendte Testamentet til Godkendelse, meddelte han, at han til Skolens Vedligeholdelse gav 20 Rd., som han ønskede indsat i Kirkekassen til Raadighed for Kirkeinspektøren i bemeldte Øjemed. „Give Gud, det kunde finde naadigst Bifald, og jeg derved kunde finde Lindring i min store Sorrigs Tilstand.“ — Radier havde hele Tiden været saa snedig at tilsikre sig Biskoppens Bistand ved at tilstille

ham Udkast til sine Ansøgninger, forinden de blev endelig affattede, for at Biskoppen kunde foretage eventuelle Ændringer. Denne Fremgangsmaade trættede efterhaanden Biskoppen, og ved Visitatsen d. 27/8 1749 noterede han: Præsten er opskruet og fuld af Koncepter, men en dydig og glædelig Ungdom, der var færdig at svare og derhos bevægelig. — Radier lod næppe Biskoppen have Fred, for d. 23/9 1752 erholdt han Meddelelse fra Biskoppen om, at der ikke kunde ydes mere af Kirkekassen til Skoleholderens Løn, at Kirkeinspektøren ikke kunde bebyrdes med Skolehusets Vedligeholdelse, da det havde anden Bygningsform og var af daarligere Kvalitet end Kongens Skoler, og at det havde sit Forbliven ved tidligere Bestemmelse, for saa vidt Hartkornets Ydelser angik. Sognemændene fik dog Befaling til at vedligeholde Skolen, og Rentekammeret benaadede den med fornødent Brændsel. Den gamle Provst Olivarius udtalte da ogsaa nu, at Kirkerup Skole, om end ringe aflagt, maatte regnes blandt de kgl. Skoler. — Renterne af Radiers Legat udgjorde 5 Sld. = 3 Rd. 2 Mk., og Pengelønnen var altsaa nu 13 Rd. 2 Mk., men det varede mange Aar, før Hartkornsydelserne tilfaldt Skolen. Skoleholder Hans Wiger, Vedbysønder, afgik ikke før 1762, de 2 andre: se Haldagermagle og Sørbymagle. Radier døde i 1768, 79 Aar gl., gift.

Distrikt. 1771: + Lindehøj, Eskildstrup, Stenstrup og Oldebjerggaard af Liunge Sogn, som forhen havde tilhørt Haldagermagle Distrikt, men søgt Kirkerup Skole fra dens Opprettelse. 1824: Kirkerup Sogn og det plessenske Overdrev af Tiustrup Sogn. *Bygning.* 8 Fag, 2 Vær. (1809: 2 Bil., Kobberk., Murstg. i 1 Vær.). Over Døren indmuredes ved Skolens Opførelse en Sten med følgende Vers:

Se, Himlens Forsyn selv og Kongens nidkær Naade
 har denne Skole bygt til Sjælegavn og Baade.
 Sit rette Øjemed, Gud, lad den altid naa,
 Gud, lad den blive ved, saa længe Skoler staa.

J. M. R.

Indenfor paa Stenen stod: Ps. 34, V. 12. Kommer, I Børn, hører mig, jeg vil lære Eder Herrens Frygt.

Paa Foranledning af Amtmand Rostgaard oprettedes i 1731 Kirkerup Hospital, paa hvis Gavl mod Gaden læstes:

Sjæls og Legems bedste Læge,
Jesus, Eders Sind bevæge,
at I ikke slet forglemmer
dette Huses svage Lemmer.

1836: Ny Skole, 10 F., muret af raa Sten, 3 Vær., Km., Bagerovn, Brædeg. i 2 Vær., øvr. Murstg., men Køkken brolagt. Det gl. Skolehus blev Udhus. 1922: Ny Skole. *Lønning*. Fra 1782 se kgl. Skoler. Fra 1801, se Sørby: + 7 Td. B., 14 Sn. Æg, 14 Brød, 4.0.8 Rd., Ref. af Skovsgaard 2.2.10 og Offer 20 Rd., det midl. Till., 6 Td. R. og 3 Td. B., indgaar i den faste Løn, desuden maa lignedes 7 Td. Byg. *Jord*. Mt. Nr. 1, 6½ Td., Lod N. f. Byen, Huspl. m. Have (meget lille, medgik i 1836 til Byggeplads) midt i Byen. 1876: 1635 Kr. — Renterne af Radiers Legat nyder Læreren ekstra.

²/₈ 1743—45. *Rasmus Petersen*, Sk. i Eskildstrup, her, t. Høve, g. her 1749 Anna Petersdt. □ 1745—52. *Randers*, se Skørpinge, Hører for Skoleholderen i Tjæreby, hvor han besvangrede Degns Pige og udstod derfor Kirkens Disciplin. Straks derpaa besvangrede han Degns Datter, som han maatte ægte. Han var eneste Ansøger til Pladsen her. □ 1752—† ³/₇ 73. *Mauritz Tvede*, f. 1721, Stud. Slagelse 1748, Sk. i Haarslev, her, søgte i 1765 efter „den slette Degns“ Bortrejse Sørbymagle Degnekald, men blev forbigaaet. Jule-søndag 1772 blev han af Johan Philip, som tjente Skovfoged Ejler, kastet ud i Peder Nielsens Mødding; hans Hoved blev slaget mod Stenene, og han fik derved en farlig Bule i Panden, som Feltskæreren i Slagelse synede. Han laa derefter til Sengs i 10 Uger, men klagede endog i sine sidste Levetimer, at Philip havde givet ham Banesaar. Han obduceredes. Han efterlod sig Enke og 2 Døtre, henholdsvis 21 og 16 Aar og begge

gifte. De arvede hver 12 Rd. $\frac{3}{4}$ Sk. — Dødsbo: 1 sorthjelmet Ko, 4 Aar, 6 Rd. 4 Mk., 1 rødblisset do., 3 Aar, 9 Rd., 1 sortblisset Kviekalv, 1 Rd., 5 Faar à 5 Mk., 5 Lam à 2 Mk. 8 Sk. □ 1773—79. *Krog*, ægtede Tvedes Enke, se Holløse. □ 1779—† 93. *Andreas Bang*, f. 1734, ust., g. Anna Johansdt., f. 1727. B. fik i sine sidste Leveaar Hævelser paa Tungen og omkring Munden, aabenbart Kræft, kunde ikke gøre sig forstaaelig og var uduelig til Embedet. Han var fattig, og man søgte at skaffe ham Friplads paa Frederiks Hospital i Kbh., men imidlertid døde han. — 1790: 54 Børn. *Inventarium*: 2 lange Borde (endnu i 1871 paa Pæle, der var nedrammede i Lergulvet, fortæller Overlærer Laurits Pedersen), 4 Bænke, 1 Bilæggerovn, 1 liden Bogreol, 1 Lineal, 18 forskellige Bøger af religiøst Indhold, hvoraf mange paa Tysk, 1 Cramers Regnebog, 1 Klevers Forskrifter, 2 Fleischers Om Agerdyrking, 4 Nye Test., 18 bib. Udtog, 12 Opmuntring til Konfirmander. □ 1793—† 1834. *Jens Peter Enkebølle*, f. 1762, Tjener paa Gyldenholm, Tømrer, g. 1793 Dorteia Pedersdt., Kbh., f. 1767, † paa Slagelse Hosp. 1842. Enkefru Dinesen, som havde Kaldsret, ønskede E. kaldet, og det vilde Provsten gerne være hende behjælpelig med, da E. i sin Ungdom var opdraget i en bedre Skole i Stege, syntes at være et skikkelig Menneske og bedre skikket til Embedet end Bang. Spørgsmaalet om Udnævnelsen forhandlede, inden Bang døde, og det var Meningen, at den nye Lærer skulde yde Bang 10 Rd. aarlig i Afstaaelse for Livstid. — Vis. 1801: E. underviser med Flid, kath. meget vel. En Del skrev; en Dreng ved Navn Lars Nielsen skrev saa smukt, at hans Lige søges paa mangt et Kontor. E. er en god Sanger. 1807: 3 regnede, 11 skrev Sammenskrift. 1826: 76 Børn. Under Hensyn til E.s Alder ej utilfreds, men han mangler Uddannelse.

1834—† 72. *Carl Vilhelm Jappe*, f. i Sorø 1812, Lx. Jo. 1834, g. 1) Ane Sophie Bech, f. i St. Jørgensbjerg 1812, † 1856 af Brystsye, 2) i Pedersborg 1857 Maren Kirstine Sø-

rensen, f. i Pedersborg 1826, † i Sorø 1886, begr. i Pedersborg. — Hj.: se Pedersen, Enø. — Jappe havde i Leje en Have paa 6 Skp. Land. — I 1862 bemyndigede en Lærerforsamling ham og Lærerne i Tjustrup og Haldagerlille til at søge dannet en Brandassuranceforening for Lærere i Sorø Amt, eventuelt for hele Sjællands Stift. — Vis. 1836: 53 Børn, J. ret duelig, kath. dog temmelig flovt. Provstevisitats 1839: J.s Skole er ikke saa god. Han opholder sig for meget i Mark og Have, som han passer fortrinligt, og som han derfor erholder Paaskønnelse og Opmuntring for fra flere Sider. Vis. 1844: 65 Børn, J. skal være en meget god Avlsbruger, men bruger maaske for megen Tid dertil. — Kancelliet resolverede i 1860: Skolens Tilstand er maadelig, Læreren uduelig — mere Lærerens Mangel paa Nidkærlighed for sit Kald end hans Mangel paa Duelighed. Han idømmes 2 Rd. i Mulkt, eventuelt vil der blive gaaet frem mod ham efter Anordn. af 1814, Bil. B. § 3. □ 1872—77. *Georg Oluf Valdemar Larsen*, f. i Nykøbing S. 1848, Broder: Skoledirektør Joachim Larsen, Frederiksberg, Far: Lærer, Lx. Jo. 1868, Udmærkelse, t. Glostrup, fra 1883—92 Regnskabsfører ved „Nationaltidende“ i Kbh., L. i Utterslev, g. Anna Thuline Tejsen fra Nykøbing F., f. 1851. □ 1877—1912. *Niels Petersen*, f. i Krummerup 1844, Lx. Jell. 1867, Husl. i Gaasenagergaard, Sorø, Hj. i Bøvling og Egeslevmagle, L. i Struer, II L. i Bagsværd, her, bosatte sig efter sin Entl. i Kirkerup, hvor han i mange Aar havde bestyret og nu fortsat bestyrede Sparekassen „Den lille Bikube“, ugift, † 1926.

Pogeskole — fra $\frac{1}{1}$ 1901 *Forskole* —. $\frac{1}{9}$ 1880—1903. *Rasmine Olufine Jørgine Hansen*, f. i Ringsted 1858, Bedstefar var L. i Sigersted, ueks., 1878 L. ved St. Hans Landsogns Skole, Ringsted, her, t. Landsgrav, g. Musiker Larsen.

2. Tingjellinge ($\frac{6}{8}$ 1772).

Ogsaa Tingjellinge var kgl. Gods, men det lille Sogn, 10

Gd. + 2 Hs., fik ingen Skole i 1721. „Vi har hverken Skoleholder el. Skolehus i mine Sogne“, sukkede Sognepræst *Halling* i 1738, „de fleste af Ungdommen kan intet læse i Bøger, og ønskelig Fremskridt derfor ikke gives.“ — *Halling* kunde ikke komme til Mødet paa Antvorskov d. 13/3 1739, thi han var kendelig ramt af en Kvartans Feber, men han nedskrev sine Tanker om Indretning af en Skole i T. og lod Degnen bringe det skrevne til Provsten. „Tingjellinge Sogns Børn og Tyende skal søge Haldagermagle kgl. Skole“, skrev han, „men jeg har ingen Frugt deraf erfaret, thi Vejen er vanskelig dertil for Børn, baade store og smaa, formedelst en stor mellemliggende Aa, helst om Vinteren, da det dog er Børnenes bekvemteste Læsetid, en slem Vej til en afliggende Skole for Børn at overvinde og henne i et fremmed Herred for mig at visitere Skolen efter Forordningen om Ugen“. Og nu bad han de høje herrer om at bistaa ham, saa T. kunde faa en Skole, „saaledes at ikke enten Guds Sag skulde forhindres i den fornødne Børnelærdoms Forplantelse, ejheller enten jeg selv el. mine Eftermænd med Billighed skulde sukke over Afslag paa denne Ting“. Ved Mødet i S. Bjerre Kirke d. 5/3 1737 havde været paa Tale at anvende et Gadehus i T., for nogle Aar siden brændt, nu smukt opbyggt af 6 Fag, Hs. Maj. med hele Byen tilhørende, til Skolehus for T. og S. Jellinge, ialt 21 Gd. + 8 Hs. Nu foreslog *Halling* for sit Pastorats Vedkommende, at de 5 Gaarde af S. Jellinge, der hørte under Haarslev Sogn, kunde lægges til T. Skole. „Altsaa fik vi vel en fattig, skikkelig Person, som imodtog ogsaa dette Skolekald til Guds Ære og et uoplært Børns Undervisning, hvis slette Tilstand i deres Saligheds Kundskab jeg hidindtil har maattet erfare baade i Kirken og til Konfirmations Eksamen. Den barmhjertige Gud lade det vel gelinge og selv befordre dette til sin Ære og sine Børns trofaste Undervisning i Herrens sande Frygt.“ — Paa Antvorskov drøftede man *Hallings* Forslag. Man fandt det vel begrundet, og Provst Olivarius ytrede, at hverken be-

hørig Provst eller Præst efter Forordningen kunde tilkomme at visitere i et fremmed Sogn og do. Herred, lige saa lidt som Skoleholderen kunde tilpligtes at møde i T. ved Visitats. „Men som T. By sorterer under Ryttergodset understaar man sig ikke derom at proponere nogen Forandring“, indberettede man til Stiftsøvrigheden. „Skulde Præstens Forslag ej finde Approbation, saa vilde dog i det mindste erfordres, at S. Jellinge By, som er Grevskabet Holsteinborgs Gods, og hvoraf den halve By ligger til Hyllested, som er Ryttergoods, og den anden halve Del til Haarslev Sogn, som er Grevskabets, blev herefter henlagt hver til sit Sogns Skole i Steden, de hidindtil ingen visse Skole har haft.“

D. 17/9 1754 afsendte Sognemændene i Tingjellinge flg. Skr. til Biskoppen: „Vi undertegnede Mænd i T. Sogn og By vilde i allerdybeste Underdanighed bønfalde den velbaarne Hr. Biskop, om han vilde ikke være saa god og hjælpe os heri, at vi kunde faa en Skole og lidt til Hjælp at lønne en Person, som kunde oplære vore Børn og Ungdom i deres Kristendom, eftersom vi har 1/2 Mil til den Skole, som vi betaler til, og desuden er der en stor svælgende Aa paa Vejen, som man med Heste og Vogn uden stor Fare ej kan komme over om Vinteren og ganske kort Tid om Sommeren, og som det er højnødvendigt, at de ukyndige og smaa skal oplyses i Guds og hans allerhelligste Ord til deres Saligheds Bedste, vil vi da vente os en naadig Bønhørelse, vi heri nødlidende Mænd, som alle tillever Deres Højærv. Hr. Biskoppens allerunderdanigste Tjenere.

Jens INS Nielsen. Salig Niels NHS Hansen... (ialt 11 Underskrifter, hvoraf 10 med ført Pen). Provsten paategnede Skrivelsen med Bemærkning, at Bønderne slet ikke var saa enige, som det saa ud til. Og T. fik heller ikke denne Gang en Skole.

I 1763 var Sagen igen paa Tale, vist bragt frem af Sognepræst Prom. Det blev dog nærmest kun til en Disput mellem

v. Holstein (Medlem af en Kommission), Amtmanden og Provsten, der var uenige om, hvorledes Skolepørgsmaalet bedst kunde løses. Holstein mente, at man kunde henvise Byen til Gimlinge Skole. Ganske vist var Vejen til Gimlinge ogsaa „vanskelig, dels formedelst den mellem begge Byer løbende Aa, og dels formedelst de ved Vejen løbende Tørvemoser og Grave, men den Vanskelighed kunde afhjælpes, naar disse Tørvemoser og Grave iflg. Forordn. om Landvæsenets Forbedring vorder udgravet og rensed, og Vandet derfra ført, hvilket ventelig kunde være de paagældende med Engbund og Tørvemoses Forbedring til anselig Nytte, og dersom der da paa sine Steder (blev anbragt) Stenter el. desl., var det vel en Sag, der uden alt for store Omkostninger kunde bestrides.“ Til Tider var Disputten ret varm. Saaledes fandt Provsten sig i en Skrivelse til Biskoppen foranlediget til at ytre om Amtmanden, at den gode Herre behagede at spadsere fra Sandheden. Hele Postyret resulterede i, at Biskoppen lod forespørge hos Bønderne i T., 1) om de vilde forstaa sig til selv at lønne en Skoleholder, indtil Skoleholderen i Haldagermagle afgik, 2) om de vilde erklære sig til af Kærlighed til deres Børn at faa dem underviste i deres Kristendom, selv bygge og vedligeholde en Skole i deres By. Bønderne svarede, 1) at de hverken kunde eller vilde lønne 2 Skoleholdere — een i T. og een i Haldagermagle, 2) og at de formente, at det Hus, som Oster Jacobsen beboede, og som tilhørte Kirken, kunde forblive til Skolehus, som Kirkeinspektøren tilforn havde bifaldet og tilladt. — Sagen bortfaldt dermed, men der stilledes i Udsigt, at den kunde optages til fornyet Drøftelse, naar Skoleholderen i Haldagermagle afgik. Dette skete i 1771, og Oster Jacobsen, der „havde siddet til Huse hos samtlige Tingjellinge-Mænd og læst for deres Børn for en ringe Skilling i 19 Aar“, fordristede sig til af Længsel og Trang til nogen Forbedring i sin Skoleløn at anraabe Biskoppen om Hjælp i Sagen, der nu maatte naa sit endelige Udfald. „Jeg

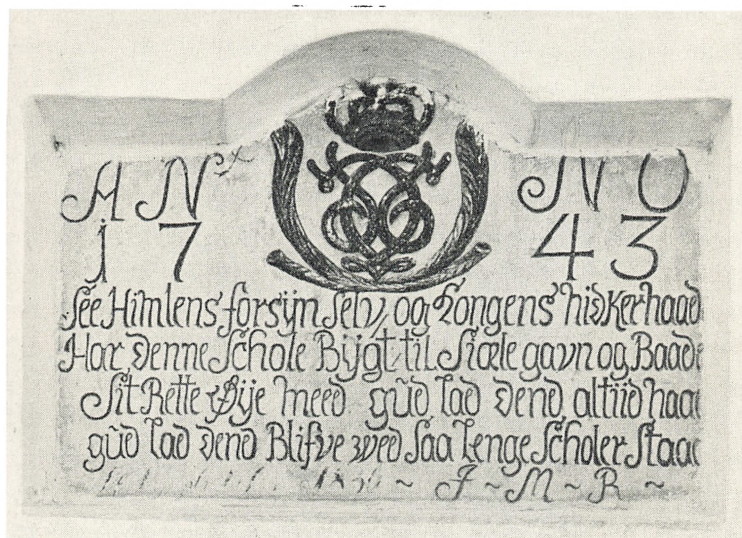

haaber underdanigst Forladelse for denne min egen Skrivning, hvortil Bymændene, som hver Dag venter Bod paa deres Klagemaal, har forlokket mig.“ — Denne Gang gav Drøftelserne det ønskede Resultat. Ved Reskr. af $\frac{6}{8}$ 1772 anordnedes: 1) Kirkens Hus i T. bliver herefter et frit Skolehus, som Bymændene i alle Maader skal holde i Stand, 2) Bønderne skal til Skoleholderen levere hver 1 Læs Tørv og den sædvanlige af Hartkornet paabudte Furage, dog dobbelt Halmfurage, 3) Skoleh. nyder et Skovlæs Br. af Haldagermagle Skoles Udvisning, som Bønderne skal hjemskove til ham, 4—5) han skal af hver Hmd. have 1 Mk. og af hver Gmd. 1 Mk. 4 Sk. til hver Mikkelsdag, 6) Græsning paa Byens Fællede til 1 Ko + 6 Faar, 7) af Haldagermagle Skoles Penge-løn skal han aarligt nyde 4 Rd. og 8) af Kongens Kirker i Herredet — Tingjellinge undtagen — nemlig Hyllested, Sludstrup, Sørbymagle og Kirkerup, hver 1 Rd., som til hver Mik-kelsdag erlægges.

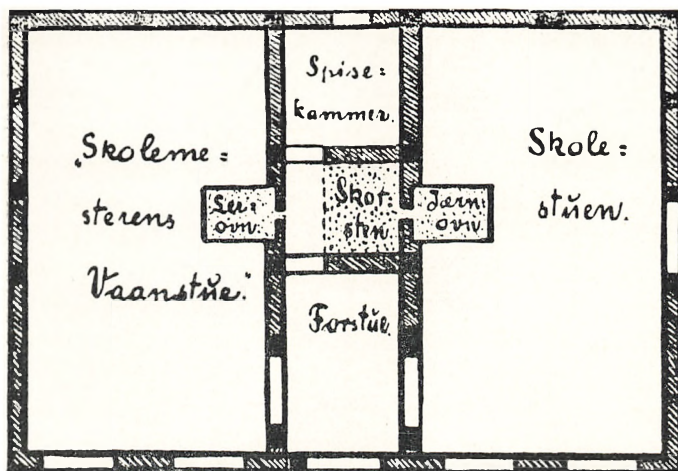
Distrikt. 1815: + S. Jellinge af Haarslev Sg. — *Kaldsret.* 1820: Skoledirektionen, men Holsteinborg hver 4. Gang. *Bygning.* 1809: 13 F., 3 Vær., Bryggers, Bagerovn, 1 Bil., Kobberk., br. Murstg. i 1 Vær. I 1815 skulde der bygges ny Skole. Skolekommissionen ønskede det gl. Skolehus anvendt til Udhus, og nyt Stuehus lagt ved Skolens Brønd og gl. Have med de store Frugttræer, men nogle Gaardmænd modsatte sig nødvendigt Magelæg mellem Skolejorden og andet Areal. Følgen var, at Skolen først byggedes i 1824 og paa — Haarslev Sogngrund. Stuehus 8 F., Underdelen af Wellervände (Klineværk), Gavle muret af raa Sten, 3 Vær., 2 Skorst., 2 Bil., 1 Fajanceovn, Kobberk., Bagerovn, Brædeg. i $2\frac{1}{2}$ F., øvr. br. Murstg., men i Kk. Kampestg. Udhus. Den gl. Skole solgtes for 203 Rbd. til Degneenke Madame Block. 1856: Udhuset borttaget, og opført nyt Stuehus i Stedet, 11 F., 3 Vær., Gæste-, Børne- og Pige-k. Det gl. Stuehus indrettedes til Udhus; det brændte i 1875, men genopførtes. *Løn.* Fra

1809, se Haarslev: + 2.7 Td. R. fra Slagelse Hospital, 11.3 Td. B., 15 Lp. Brød, 3.12 Lp. Flæsk, 1.4 Lp. Ost, 10 Sn. Æg, Offer 20 Rbd. og af S. Jellinge 4.6 Td. B., 8.7 Lp. Brød, 2.13 Lp. Flæsk, 5 Sn. 13 Æg, 13 Pd. Ost samt 1.0.4 Rd., midl. Till., 4 Td. B., indgaar i Lønningen og desuden lignes 3.1 Td. R. + 5 Td. B. — *Jord. Mt. Nr. 1*, 5 $\frac{3}{4}$ Td., Huspl. m. Have (1 $\frac{1}{2}$) N. f. Kirken, Lod N. Ø. f. Byen ved Markskellet. I 1824 udlagdes i Stedet Mt. Nr. 8 b, S. Jellinge, 5 $\frac{1}{2}$ Td., hvorpaa Skolen er bygget. 1876: 1251 Kr.

1752—72. *Oster Jacobsen*, f. 1703, Hustru f. 1714. □ 1772—1810. *Sebastian Laurenberg Prom*, kaldet Bastian, f. i Krummerup Pgd. 1734, ust., g. i Fuglebjerg 1765 Maren Mortensdt., f. 1744, † i Antvorskov 1811. Bastian var „meget Krøbling“ og brugte begge Hænder, naar han skrev. Han var en urolig Natur, der laa i stadig Strid med Bønderne. I 1775 klagede han over, at han maatte betale 2 Rd. i aarlig Husleje af Skolen, Kirkeladen kaldet. Ved Reskr. af $\frac{18}{1}$ 1777 indrømmede Kancelliet, at der ved Auktionen over Ryttergodset var begaaet en Fejl, men nu havde man afhandlet med Assessor Dinesen saaledes, at denne erholdt Huslejen udbetalt for den forløbne Tid og desuden een Gang for alle 50 Rd. mod, at han refunderede Bastian den erlagte Husleje, og at han for bestandig gav Afkald paa Leje af Huset. Dinesen forsømte i høj Grad Skolerne, og i 1780 indgav Skoleholderne paa hans Gods (se Rytterskolerne) Klage over Skolernes Brøstfældighed og over, at han tilbageholdt deres Løn. I 1784 var T.s Skolehus næsten ubeboeligt. „Huset og Loftet er sunket, saa man næppe kan gaa ind i det. Der staar Stiver indvendig for at holde Loftet. Vinduerne er næsten ude. Skolestuen er ubrugelig, og der er hverken Kakkellovn, Bord eller Bænke, saa Skolebørnene maa sidde inde i Skoleholderens Stue.“ Oktb. 1785: Huset blev i Foraaret nedrevet for at opbygges af nyt Tømmer, men der fattes endnu Vinduer, Døre, Gulve at lægge, Gavl at forfærdige. Der er utroligt Træk i

Indskriftstenen paa Kirkerup gl. Skole. (Nationalmuseet.)

Grundplan over Prins Carls Skoler. Saaledes var flere Skoler paa Holsteinborg Gods formentlig indrettede. (Skolemuseet.)

L. Næstved Skole, opført 1882 og 1935.

Huset, saa at Skoleholderen maa ligge i Sengen om Dagen. Ingen Børn har der været i Sommer, vel heller ej den kommende Vinter.“ Forvalteren paa Gyldenholm overløb Bastian den følgende Vinter for at faa en Attest paa, at Skolen var i Stand, men B. henviste ham til Præsten. Dertil svarede Forvalteren med stor Forbitrelse: „Præsten gaar i Barndom, er gal og er en Nar, og dersom Bønderne ikke er klogere end han, ser det galt ud.“ I 1790 nedfaldt Udhuset, 5 Fag. Bønderne skulde gøre det i Stand, men vilde ikke, og de leverede utilstrækkeligt Brændsel. Saa maatte Amtmanden tage sig af Tingene. — Vis. 1789: Kun faa Børn været flittige. De kunde læse i Bog, vidste og at gøre Rede for Børnelærdommen. B. er Krøbling, men læser vel nok for Børnene og kath. godt. 1790: Skolestuen kun 2 Fag, 24 Børn, ingen Jord, ingen Hauge. 1801: Skr. og Regn. ikke begyndt. Prom har forøget sin Flid og kath. ikke ilde. 1807: P. trænger til en Medhjælper, 6 skriver, ingen regner, nogle kender Tal, men kunde ikke lægge sammen. — Hj.: Sørensen, se Krummerup.

1810—† 19. *Henrik Liunge*, f. 1786, Lx. Br. Tr., „en udmærket Lærer“. Sognepræsten bekendtgjorde i „Vestsj. Avis“: „Den duelige, redeligsindede og i sit Kald, selv under trange Kaar, virksomme Lærer Liunge i T. er død d. 12/3. Dette bekendtgøres herved for hans Slægt og Venner med sand Deltagelse af den, der ved at være hans Foresatte blev hans Ven.“ L. var ugift. □ *Vakancen* bestyredes nu af Væver *Ole Mortensen* fra Haarslev. Kirketjenesten udførtes dog af Læreren i Haarslev, der i Følgeskab med Præsten, begge ridende til Hest, ankom til Annekset. Egentlig var Bøgh, se Sneslev, ansat i Embedet fra Sept. 1819, men han udeblev uden at melde sig fra. Amtsprovsten blev harm og meldte Sagen til Kancelliet, der entledigede Bøgh d. 14/3 20 og gav ham en Irettesættelse. □ 1/4 1820—1/7 20. *Hans Hansen*, kaldet af Skoledirektionen, da ingen af Sognets Beboere, som alle var Selvejere, havde 32 Td. Hartkorn. Grev Holstein kræ-

vede Kaldsretten, da han ejede over 32 Td. Ht. i S. Jellinge, men Skoledirektionen henholdt sig til, at Grevens Ejendomme i S. J. laa udenfor Distriktet før Skolevæsenets Organisation (i 1814), selv om Kancelliet havde tilladt dem at søge Skole i T. □ 1820—¹⁶/₁₀ 21. *Ole Mortensen*. □ 1821—† 41. *Frederik Gotfred Henrichsen*, f. i Rude 1798, Lx. Br. Tr., g. her 1826 Ane Kathrine Hey, f. 1801, Søster til Lærer Wellejus' Hustru, Rønnebæk; de var fra Næstved, men opdragede af Degn Block og Hustru (deres Moster) i Marvede. De arvede det velhavende Degnepar, hvis Dødsbo bl. a. bestod af Tingjellinge Kirke med tilhørende Gaard og 4 Huse, den gamle Skolejord og Skolebygning i Tingj., Degneboligen i Marvede, 10 gl. Huse i Boeslunde, Løsøre, Kreaturer m. m. Derved blev Kirkesangeren Ejer af Kirken, „kuriøst nok“, noterede Biskoppen. Vis. 1836: H. ret duelig og skikkelig, kath. ikke ilde, naar han ikke er forlegen. □ 1841—82. *Carl Matthias Valdemar Jahn*, f. i Kiel 1815, Far: Militær, krigshist. Forfatter, Lx. Jo. 1838, Hj. i Veilø, Husl. i Karrebæk Pgd., her, † i Hammersholt Sk. 1887, g. Marie Adolphine Breum, f. i Herlufsholm 1819, † 1879. Begge begr. her. I Anledning af, at J. forlangte, at Børnene skulde skifte Fodtøj m. m., resolverede Direktionen i 1871: Lige saa meget man maa billige og forlange, at der skal holdes sømmelig Orden og Tugt i Skolen, lige saa lidt billiges det, naar Fordringer derom stilles for højt, særligt derved, at Børnene bliver forbudt at have deres Støvler og Træsko paa i Skolerne. J. blev ramt af en Leversygdom og holdt i mange Aar Hj., bl. a. *Mogensen*, se Haarslev, *Gade* (Sognepræst i Ø. Hornum) og *Niels Nielsen* (Hammersholt og Hillerød). Sidstnævnte, der blev gift med J.s Datter, har i Sorø Amts Aarbog 1919 skrevet smukt om J. — Vis. 1844: 42 Børn, Skolebygning af Kisel og derhos molesteret af Rotter og andre Ulejligheder, ellers godt. Jahn foretrækker jeg for Rønne, skønt Provsten sætter ham nedenfor. NB. Senere har jeg erfaret, at Læreren mishandler Børnene og maaske

ikke er fri for stundom at drikke mere, end han kan taale. 1852: 65 Børn. J. er ordentlig og flittig, kath. godt. □ 1882—84. *Pedersen*, se Faardrup. □ 1884—1913. *Georg Kæstel*, f. i Ulkebøl 1842, Lx. Skaarup 1865, L. i Hørup, Dybbøl, Stenderup, Nybøl, her, † i Sandved 1916, g. Marie Frost, f. i Ulkebøl, † 1913. K. fik Sølvkorset. Ved hans Entl. skrev „Folkeskolen“ bl. a.: Han vilde ikke have sine Børn opdraget til tyske Borgere. Hans gode, trofaste Arbejde blev øvet paa en stilfærdig Maade. Sønner: L. i Arløse og Tolstrup ved Vordingborg.

3—5. L. Næstved, Holsted og Ladby

(¹⁴/₁ 1773).

Se Herlufsholm. D. ¹⁷/₁₁ 1772: Provst Hammer indberetter til Biskoppen, at han har forestillet for Skoleherren, Grev Thott, den danske Skoles ubelejlige Sted og Nødvendigheden af, at der til Menighedens Bedste og Ungdommens bekvemmelige Skolegang — som ej skulde blive Skolens el. Godsets Kasse til Byrde — maatte indrettes 3 Skoler i Stedet for den ene ved Herlufsholm Kloster, og Greven havde afgivet Forsikring med bevæget Løfte, at han vilde have saa nødvendig Sag i naadigste Erindring. Aarsagen til den afgivne Forestilling maatte søges i den store Vankundighed hos de Unge, dels p. Gr. af Skoleholderens Forsømmelser og dels hans slette, forargerlige Levemaade med sin Hustru, der bevirker, at Forældrene holder deres Børn borte fra Skolen. „Men endskønt herpaa kunde raades Bod, da er dog denne den fornemste Aarsag, hvorfor Menigheden har anmodet mig at forestille Greven, at dog den vidtløftige Menigheds vankundige Ungdom kunde forhjælpes. Den nuværende Skole synes vel at ligge midt i Sognet, men har den store Ulejlighed, at den ligger for sig selv i Skoven og ingen By eller Husly i Nærværelse, hvor Børnene Høst, Vinter og Foraar i ondt Vejr kan søge til, og dernæst, hvor god Skolen, ligesom Kongens, er

indrettet, er det umuligt, at den halve Part af Menighedens Børn kan søge Skolen eller rummes i den. Dette er kortelig den sande Anledning, hvorfor den ganske Menighed med mig har foreslaaet Grev T. den Sag.“ Sluttelig anmodede Hammer Biskoppen om „at bestyrke den gode Greve i sit Forsæt og Løftes Opfyldelse. Jeg beder for de umyndige smaa i Herrens Frygt til Guds Ære“. — Ved Reskr. af $14/1$ 1773 nedlagdes den gamle Skole og oprettedes L. Næstved, Holsted og Ladby Skoler.

Løn. 1773: Enhver af disse 3 Skoleholdere kunde nyde de dem tildelte Byers Kontingenter af Korn, Furage og Tørv efter Forordn. samt desuden Deling af 3 Td. Rug + 3 Td. Byg, som Substituten har været forundt, som og tillægges af Herlufsholms Skolekasse den i Holsted 20, i Ladby 16 og i L. Næstved 16, ialt 52 Rd., hvilket vel er 12 Rd. mere end den nuværende Skoleholder og Substitut er tillagt, men det kan indhentes ved at udleje det nuværende Skolehus. 1818: Løn hidtil: Fra Degnek.s Nedl. i 1773 har hver Lærer haft 4 Td. R., 20 Td. B., 4 Læs Hø, 6 Læs Halm, $2\frac{2}{3}$ Fv. Br., 20 Læs Tørv, og derhos som ekstraordinært Tillæg af Herlufsholm Kloster 50 Rbd. til hver. For Fremtiden lønnes Lærerne efter Bestemmelserne i Anordn. af 1814, dog saaledes, at der kun repareres saa meget til Pengelønnens Udredelse, som ikke kan udbringes ved de 150 Rbd., som Herlufsholm aarlig skænker til Lønningerne, og at de Præstationer af Korn, Sognet hidtil har ydet til Skolerne, bortfalder. — Kanc.-Skr. af $13/6$ 1818: Da Herlufsholm Stiftelse aarlig erlægger 150 Rbd. samt 3 Td. R., 3 Td. B. og 8 Fv. Br. til Skolevæsenet, saa forbigaas ved Ligning af Udgifter til Skolevæsenet Beboerne paa Hovedgaardens Grund, der enten som Lærere el. Betjente henhører til Skolens og Godsets Administration. — 1876: L. Næstved 1887, Holsted 1787 og Ladby 1731 Kr.

Herlufsholm Sogns Skoleplan blev stadfæstet d. $31/1$ 1818, omtr. 7 Aar før de andre Sognes. I Spidsen for Skolekom-

missionen stod da ogsaa den skoleinteresserede Pastor *Petersen*, som forhen havde været Lærer paa Blaagaard og var Sognepræst her fra 1808—44. Han var „kundskabsrig, særdeles dygtig Forretningsmand, begavet Prædikant, liberal og vakker i hele sin Færd; simpel, tarvelig, sparsom“ (Wibergs Præstehistorie). Petersen har sikkert maattet mobilisere samtlige disse gode Egenskaber for at bringe Sognets Skolevæsen i Orden. Herom vidner flg. hans Udtalelse i 1827: Vel er Sognets Skolevæsen i meget god Orden, og Ungdommens Oplysning betydelig fremhjulpen eller rettere fremtvungen, men da Hoben, ældre og yngre, i Grunden er meget ligegyldige for Sagen og derfor snart overantvorder det i Skoletiden lærte til Forglemmelse og næsten slet ikke benytter den Hjælp, der fremdeles tilbydes ved særlig Aftenundervisning for konfirmerede, vorder Udbyttet af Kommissionens ærlige Stræben efter at fremme en ædel Regerings velgørende Hensigter i det Hele vel kun ringere, end det syntes at kunne ventes. Denne Ligegyldighed, formentlig ved forsømt Vejledning i Hjemmet, en synderlig almindelig Mangel paa Evne til at fatte og lære, Søvnagtighed og Dorskhed er Hindringer for Skolevæsenet og Oplysning, som et andet Aarhundrede maaske vil finde Middel til at overvinde.

Degneindkomsterne, som Herlufsholm latinske Skoles 2 Hørere delte mellem sig, skænkedes i 1806 til de 3 danske Skoleholdere, dog saaledes, at kun de 2 ældste skulde tegne til Kommunion, og den yngste avancere efter en ældres Afgang, men alle 3 skulde i lige Parter dele alt forefaldende Offer.

L. Næstved:

Distrikt. L. N. og Herlufsholm. 1897: ÷ Sandstræde m. m. som afgik til Ny Holsted Sk. *Bygning.* 1809: 8 F., br. Murst.s Vægge, Stentag, 3 Vær., 1 Bil., 1 Vindovn, Brædeg. i 2 Vær., Bly- og eng. Vinduer. Desuden Baghus, 5 F., Tagkvist, Have-

stue, Locum, Brædeloft over 2 F. og Brædeg. i Havestuen. Da Bygningen var meget fugtig og for indskrænket, og Undervisningen desuden forstyrredes af Støj fra Landevejen (Slagelsevej Nr. 9), opførtes i 1828 — efter Kanc.s Tegning, se Fodby — ny Skole paa Skolejorden. Den ældre Skolebygning solgtes til Andr. Gørtzen, Næstved. 1882: Ny Skole; det gl. Stuehus indrettedes til Udhus. 1935: Gymnastiksal, Skolekøkken, Skolehave, Bad, W. C., Centralvarme. — *Jord. Mt. Nr. 2, 6 $\frac{3}{4}$ Td. N. f. Byen ved Herlufsholm Skel, Huspl. m. Have (3) S. i Byen.*

— 1684 — *Albert Skolemester*, — 1710 — *Alexander Sk.*, — 1716 — *Ambrosius Sk.*, — 1722 — *Christen Balling*, — 1738—41. *Henrik Anthoni Lange*, „som tilforn har været Sergeant. Han har lejet sig et Hus af Bymændene og nyder ikke til Løn uden, hvad Skolebørnene el. deres Forældre og Formyndere vil give ham“. □ Marts 1772—† 81. *Knud (Hans) Møller*, f. 1718, Bødker, kom fra Norge, g. Maren Olsdt. — Hammer havde „i Guds Navn udi L. N. By antaget et skikkelig Menneske efter Bymændene — og de har en Mængde af skikkelige Husmænd — deres Forlangende, og nu 40 Børn lærer at kende Gud“ (11/4 1772). D. 17/11 72 skrev H. til Biskoppen: „I Forventelse af den fromme Greves særdeles Løfte til mig (har jeg) givet Skoleholderen baade Rug og Malt til Føde, har og i Sommer haft en Snes Børn i Skole og med Fornøjelse set de Unges Lyst, da Manden og Hustruen er gudfrygtige Folk, men længere at opholde dem staar ej i min Magt, dersom det herefter skal vedblive.“ □ 1781—89. *Niels Bützow*, Søn af Stiftsprovst B., c. ph., boede i Næstved, hvor han vist gav privat Undervisning, fra 1789 og i hvert Fald til 1806, g. 1) *Margaretha Ivarsen*, † i Faxe Hd., 2)... Af B.s Ansøgning til Biskoppen i 1787: „Livegne Trælle hos Romerne og Grækerne blev ofte til Belønning for tro Tjeneste frigivne, men 19 Aars trællende Arbejde ved det møjsommelige Skolehold har endnu ikke været nok til at belønne anvendte

Flid. Ikke skulde jeg kalde det møjsomt, naar Arbejdet er forenet med nødtørftigt Ophold, men Hunger, Trang og Nøgenhed er de høstede Frugter af mange vaagne Nætter og utrættet Arbejde. Gode Gud! Tilbetlede Klæder maa skjule Legemets Nøgenhed. Min Plage er hver Morgen. Gud! skal dine Barmhertigheder for evig have Ende? Hvorfor er jeg sat som et Maal at skyde til, at alle maa sige, se, der er han den foragtede, forladte, forkastede. O, Gud forandre min Skæbne. Højærv. Biskop, De er næst Gud min eneste Tilflugt. Lad min Nød røre Dem, mine Trængsler gaa Dem til Hjerte. Jeg slipper Dem ej, før De velsigner mig. Sig et Ord: Jeg vil skille mig af med ham, thi han raaber efter mig.“ — Hammer oplyste, at B. ved at prædike for Præsterne i Næstved og ved sit Skolehold tjente over 100 Rd. ialt. Og han kunde ved at informere Godtfolks Børn fra Næstved og Egnen have det bedre, „men hans Kone forbedrede ikke Omstændighederne, om de end blev formerede“. I 1789 henvendte B. sig til Stiftsprovsten om Hjælp til at faa et Kald: „Jeg har været her i 8 Aar, har faaet mit Tøj fordærvet af Fugtighed, saa jeg næppe har at sidde el. ligge paa. Jeg har tilsat min Helsen, men alt dette vilde jeg taale og overlade Forsynets skjulte Førelse med mig, men de mange Chikaner, jeg af og til maa taale, er færdige at berøve mig Fornuftens Brug. Jeg har et Par Aar haft det godt, men med eet begynder min Provst sin gamle Omgang. Han lod mig rent ud vide, at jeg aldrig gjorde andet end at rende til Næstved og prædike, og det var bedst, at jeg flyttede dertil, for paa den Maade kunde jeg ikke blive her. Provstens Karakter er Dem bekendt, og Prædikenerne i Næstved har altid været ham som en Brand i hans Næse, da han vilde, at jeg blot skulde leve af Skolen. Han er ikke en Mand, som tager mod Raison, men naar man vil forsvare sig, skælder ud imidlertid.“ B. sluttede med at hævde, at han ikke forsømte Skolen, idet han kun prædikede om Søndagene og ved Aftensang, en sjælden Gang vel en Søndag, men saa holdt

hans Kone Skole. Han var i stor Nød og havde maattet udsætte sin Kones bedste Kjole og deres Sølv for 16 Rd., som han maaske aldrig mere skulde faa, og som dog var 30—40 Rd. værd. — Vis. 1785: Adskillige af B.s Lærlinge udmærkede sig, men yderlige Forsømmelser baade hos Gamle og Unge lægger næsten uovervindelige Hindringer i Vejen for de redeligste Lærere. □ 1789—91. *Nicolaus Høyer Hersleb*, Organist og Sk., t. Fredensborg, hvor Lønnen var 80 Rd. + 1 Rd. om Ugen af Hendes Maj.s Kasse. Vis. 1789: H. spiller Orgelet vel, kath. ganske godt og giver gode Forhaabninger. □ 1791—94. *Hofter*, se Ladby.

1794—1839. *Poul Handrup*, f. i Ørum 1768, Lx. Blaagaard 1794, Vikar i Ladby, her, † 1839, g. i Næstved 1796 Kirstine Marie Henrichsd., f. 1771, † 1851. Børn: se Ørslev og Holløse. H. udgav „Morskabslæsning for Børn“, „Nyeste ABC Bog“, „Brevbog for Børn“, „Den lille Ordbog“, nogle Romaner og Eventyr m. m. Han anmodede i 1795 Biskoppen om Lov til at prædike, „da en Del af mine gode Venner ønsker det, og da jeg ogsaa selv — helst da min Agtelse derved vilde blive anselig i Almuens Øjne — attraar samme. Præsterne her paa Egnen er mine gode Venner og overlader mig Talerstolen med Fornøjelse.“ Han henvendte sig ofte til Biskoppen, snart for at bede om et Laan, snart om anbefaling af sine Bøger. 1810: „Uden Blusel tilstaar jeg mig fattig. Jeg har en elsket, frugtsommelig Hustru, en gl. Svigermoder og 3 uforsørgede Børn og er i Gæld 150 Rd. Vær De, fromme Biskop, den gode Engel, der frelste mig og en kær Familie, og mit Hjerte og den lyse Evighed skal opbevare Deres skønne Minde.“ Ogsaa til Kronprinsessen sendte han Bønsskrift. — Vis. 1800: Forstandige Svar. Man læste godt i Bog og vidste at gøre Rede for det, der blev læst. En Del skrev. Regn. endnu ikke begyndt, de vidste noget af Geografi, og Sangen var god. 1805: Manden er unægtelig en ferm Lærer. 1808: Her er mange Skoleforsømmelser, ogsaa mange udeblevne i

Dag. De, der flittig havde søgt Skolen, svarede med Færdighed og god Eftertanke efter Lærebog og Kath., adskillige havde begyndt at skrive, og nogle skrev godt. Ogsaa med Geografi var gjort Begyndelse, men hvad Indenadslæsn. angaar, staar endog de fleste tilbage. H., bekendt for sine Skrivelser, er virkelig ikke uduelig, da han har baade Anlæg og Dannelse, men er ogsaa af de Folk, der indbilder sig saare meget, og har, uagtet Tidens Helbredelse, en mægtig Portion Selvtillid tilbage. Han lever i meget fortrængte Omstændigheder og hindres maaske ligesaa meget derved fra at gøre den Nytte, han ellers kunde gøre. Under stadigt Tilsyn vil han være en saare brugbar Mand. 1825: mg. 1835: 65 Børn, H. komisk Person, Forfatter af nogle latterlige Produkter, nu noget sløv, men passer dog Skolen med Troskab og Flid. □ 1839—81. *Jørgen Hansen Behrendorph*, f. i Kliplev 1814, Lx. Jo. 1836, Hj. her og derefter kaldet, † 1885 af Hjerneblødning og Vanderosen, g. Christiane Lorentze Nielsen, Ulsø Sk., f. 1817, † 1902. B. stiftede Herlufsholm Sygekasse. Vis. 1851: 88 Børn, B. har Duelighed og Kraft, hvilken sidste han brugte alt for meget og skabede sig lidt underligt, hvilket dog ellers ikke skal være Tilfældet. □ 1881—1923. *Martin Peter Petersen*, f. i Aarup Sk. v. Snedsted 1856, Lx. Jo. 1875, s. A. Hj. her og derefter kaldet, † 1936, g. 1) Julie Henriette Nielsen, f. i Braaby Sk. 1854, † 1909, 2) Anna Jensen, f. i Kbh. 1865. P. var Regne- og Dansklærer ved Næstved tekniske Skole. Efter sin Entl. bosatte han sig i Villa „Otium“ paa den gl. Skolejord og fortsatte som Kantor ved Herlufsholm Kirke indtil 1929, en Stilling, han indtog i 52 Aar.

Lærerindeembede fra $\frac{5}{9}$ 1884. 1882—1913. *Georgette Hansine Bertha Nielsen*, f. i Kbh. 1854, Lx. Zahle 1881. Fra 1925 tillige *II Lærereembede*, og nu desuden en *Lærerinde* fælles med Ny Holsted Skole.

Holsted:

Distrikt. H., Vredsløse, Øverup. — *Bygning.* 1809: 9 F.,

3 Vær., Bagerovn, 2 Bil., Brønd som Hyllested, Udhus. 1811: + 2 F. 1843: nedrevet 3, opført 4 F. 1892: Ny Skole. *Jord*. Mt. Nr. 1, 7¹/₅ Td. S. f. Byen, tilgr. Hus og Have (3) i Byen. Senere afstaaet Jord til Jernbanen.

— 1725 — *Anders Hansen*. □ 1773—74. *Frederik Lange*, Tjener hos Kammerherreinde Trolle, Holmegaard, Bager i L. Næstved, t. Feldballe i Jylland, g. i Holme-Olstrup 1776 Eva Marie Samuel, Holmegaard. □ ¹/₁₁ 1774—75. *Klintrup*, se Herlufsholm. □ 1775—† 81. *Peter Biering*, f. 1720, ust., Sk. i Sandby, her, trolovet i Hejninge ²⁴/₈ 70, g. i Sandby ⁶/₃ 71 Degn Svanings Enke, se Sørbymagle, f. 1735, † 1798. Søn: L. ved Vajsenhuset. — Dødsbo 1781: 1 Seng m. Omhæng, 2 Dyner, 2 Hovedlaug, 1 rød Kiste, 1 Bænk, 1 Bord, 2 Stole i Sengekammeret. I den øverste Stue: 1 Bord, 2 Stole og nogle Skilderier. I Køkkenet: 1 Gryde, 1 Spand. I Gaarden 2 Faar. Boets Overskud: 25 Rd. □ 1781—† 1801. *Nicolaj Berner*, f. 1730, ust., drev ingen Profession, g. Susanne Christiane, f. 1733, † 1795. — Vis. 1789: Børnene læste vel i Bog og havde tillige et skikkeligt Begreb om deres Kristendom, men den bib. Hist. skal nu først begynde. B. underviser paa fornøftig Maade og ganske vel. 1800: Børnene havde ikke gjort megen Fremgang i Lærebog, men vidste dog at svare med Forstand; de havde godt Begreb om Kath.s Indhold. Bibelhist. var begyndt. Boglæsn. gik an. Dog maa her søges større Øvelse. Faa skrev, ingen regnede. Salmer havde kun faa lært. B. er nu gl., men vedbliver at være flittig. Han kath. vel og har god Kundskab. □ 1801 † 07. *Christian Johansen*, f. i Ulsø Degnebolig 1764, Skrædder, Sk. i Holme-Olstrup, her, g. Kjerstine Hansdt. — Skolepatron Kaas henstillede til Præsten, at denne skulde indstille J.s Enke til at erholde i Pension af Stiftelsen 12 Rd., 2 Td. R. og 2 Td. B. + 4 Læs Tørv, saa hun ikke, som i Aaret var sket, behøvede at betle de nødvendige Smuler til sig og 2 smaa Børn. Præsten fulgte Henstillingen, og Kaas

bevilgede med Fornøjelse! Vis. 1803: J. er duelig og flittig. Glæder mig.

1807—† 35. *Henrik Pedersen*, f. 1771, ust., Sk. i Holme-O. fra 1801, g. 1) i Holme-O. 1801 Enke Marie Elisabeth Veicke, f. Højelsen, 1756, † $\frac{4}{2}$ 1816, 2) i Næstved $\frac{15}{3}$ 16 Anna Sophie Sørensd., f. 1788, † i Slagelse 1865. — Vis. 1808: Der savnedes mange Børn. Der er megen Forsømmelse i Skolegang formedelst de Gamles Uvilje, og den brave Lærer hindres derved at give, hvad han med saa megen Iver og Nidkærlighed tilstræber at udrette. De, der flittig har søgt Skolen, læste godt i Bog, svarede med Færdighed og Fornuft i Kath. og Lærebog, kendte den bib. Hist., havde lært Salmer, og 18 Børn havde begyndt at skrive, nogle at regne. Men blandt de forsømmelige var der ogsaa Børn paa 14 Aar og derover, der ikke kendte Bogstaverne og ikke kunde stave. P. er heldig oplagt til Skolefaget. Han har særdeles megen Lyst og en Æresfølelse, der uafsladelig driver ham til den muligste Anstrengelse og utrætteligste Iver at arbejde til Undervisningens Fremme. At han ogsaa er elsket som Lærer, fandt jeg et skønt Bevis paa, da der er nogle Børn, der har gaaet i Skole hos ham i en anden Skole, ved hvilken han var, før han kom til H., som endnu søger hans Skole daglig, skønt de er fra et andet Sogn. □ 1835—† 57. *Carsten Mauritz Sekt*, f. i Assens 1812, Lx. Vesterborg 1833, Hj. i Vallensved og her, † af Brandbyld, g. i Hyllinge 1855 Elisabeth Johanne Kirstine Mortensen, f. i Hyllinge Sk. 1833. — Vis. 1843: 62 Børn, mindre heldig Kath., ellers meget duelig. 1851: 75 B., S. kath. ret godt og med mere Moderation, end han ellers skal vise. Han er duelig og flink, men hører til Bonde(bevægelsen) og skal gerne holde Taler. □ 1857—1905. *Albert Valdemar Balduin Fich*, f. i Greve Sk. 1835, Lx. Jo. 1855, Hj. i Ladby, her, g. Vilhelmine Frederikke Hansen, f. i Upernivik Kolonibestyrerhjem 1839. De havde 15 Børn.

Lærerindeembede fra $\frac{1}{10}$ 1916.

Ladby:

Distrikt. Ladby og Guderup. *Bygning.* 1809: 7 F., Tagkvist, 3 Vær., 1 Bil., 1 Vindovn. Udhus 5 F., Brønd som Hyllested. 1860: Ny Skole. — *Jord.* Mt. Nr. 1, 6 Td. i Byens Vesterside, tilgr. Hus og Have (2).

1771—94. *Christian Olsen Lange*, f. 1711, „en gl. Væver, som kom fra Langeland“, afgik med en lille Pension af Stiftelsen, † 1797, g. i Sandby 1776 Enke Kathrine Eckløw, f. Kierulf paa Gjøl 1703, † 94 efter 9 Aars Leje. Der var ingen Børn og fandtes ingen Slægtninge. Boets Værdi: 0 — Vis. 1789: Børnene ramsede deres Kath. op paa Fingrene uden at forstaa et Ord deraf. Det kostede stor Møje at lede nogen til fornuftig Eftertanke. Med Boglæsn. var det heller ikke ret bevendt. L. er en ældgammel Mand, som netop kan høre Lektier. — Præsten til Biskoppen i 1794: Gmd. Jens Christensen, Guderup, har længe vist sig vrangvillig i at sende sin Søn i Skole og selv med Kone at søge Kirken, hvor han sjældnen indfinder sig, uden naar han gaar til Herrens Bord. Jeg talte med ham om Sønnens Forsømmelse i Skolegang. Han var uforskammet nok til at sværge, at Sønnen lærte hjemme, hvad han behøvede at lære. Jeg tog da en Salmebog og fordrede af ham at læse. Nu kendte han ikke et Bogstav og har, skønt ikke meget over 30 Aar gl., glemt al Kristendom og er vankundig som en Hedning. Jeg udbeder mig altsaa Bisk.s Tanker: Om disse Ægtefolk nu tages til Herrens Bord, førend de i Skoleholderens el. Medhjælpernes Nærværelse har godtgjort, om de er Kristne. Ligeledes beklages, at mange Unge i Majestætens Tjeneste, som er uvidende i Kristendommens Sandheder, tør vove at sige, naar de advares: Det gælder det samme, enten vi her efter vor Kundskab kan antages til Herrens Bord el. ikke. Vi er Soldater og kan antages uden Skudsmaal i Garnisons Kirke. Denne Vanskelighed bliver vel næppe at ophæve? □ 1794—1815. *Morten Hoffer*, f. 1743, Snedker, se L. Næstved, ved sin Entl. blind

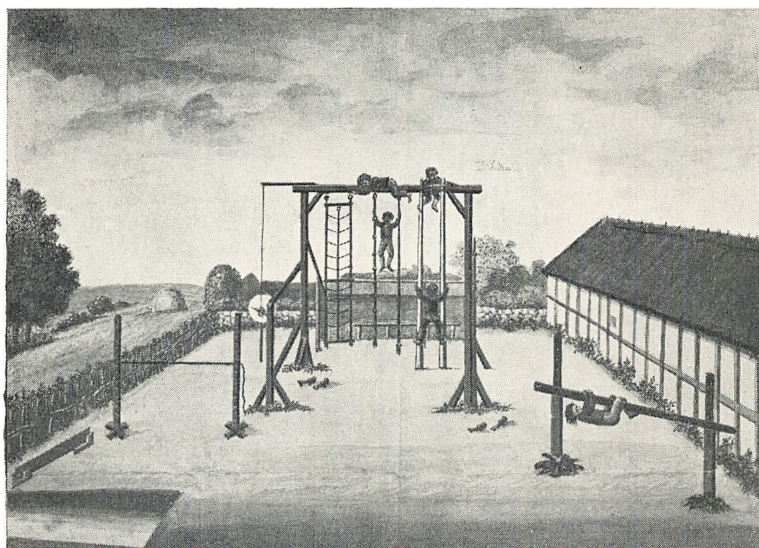

Flere Steder i Landet, bl. a. i Vedskølle, var Skolen sammenbygget med Fattighuset. Skole t. H. i Billedet. (Skolemuseet.)

Vedskolle Skole, opført 1885.

Gymnastik- og Legeplads c. 1830—1900.

paa det ene Øje, svækket paa det andet, Pension af Stiftelsen 20 Rbd., 2 Læs Br., 4 Læs Tørv, saa længe han opholdt sig paa Godset, optaget paa Slagelse Hosp. i 1817 (Konen i 1821), † 1826, g. Else, f. 1737, † 1832. H. arvede lidt fra en Broder, M. v. Hofter, i nederlandsk Tjeneste. Han byggede paa egen Regning et Udhus. — Vis. 1800: Nogle faa flinke Børn svarede fermt med god Forstaaelse af Lærebog og Kath., ogsaa begyndt paa den bib. Hist. Boglæsn. var det eneste antagelige, Skr. og Regn. fandt ikke Sted. Skoleforsømmelser er her en gl. Klage. 1808: Skoleforsømmelserne her er grænseløse, og derfor er Tilstanden yderst slet. Kun 30 Børn til Stede. Skammeligen har Forældre og Husbonder ladet deres Børn og Tyende forsømme Skolen, uagtet Skolens Lærer ønsker at virke for sin Ungdom. Frugterne er slet Boglæsn., yderste Uvidenhed i Børnelærdom efter Kath. og Lærebog og Mangel paa Begreb og Eftertanke hos Børn paa 14 Aar. H. er en gl. Mand, vel ikke af dem, der har den fuldkomneste Dannelse for Faget, men derfor ingenlunde uduelig. □ 1815—58. *Mads Christensen*, f. i Ilsø 1785, Hj. i Byens Skole fra sit 13. Aar, Husl. paa Bjælkerupgaard, Kammerherre Scheel til Skjern bekostede hans Uddannelse, Lx. Blaagaard 1807, Udmærkelse, 1806—08 Lærer for Biskop Balles Børn og Børnebørn, der „stedse vil velsigne hans Minde“, 1808—13 Kordegn og L. i Køge, L. v. Raadvaddams Fabrik, hvorfra Sognepræst Petersen, hans gl. Lærer, hentede ham hertil, Sølvkorset 1840, † i Næstved 1873, g. Kathrine Marie Hansen, f. i Køge 1790, † i Næstved 1886, begge begr. her. Søn: se Enø. — 1824: C. er en af de dueligste Lærere i Amtet. Vis. 1835: 57 Børn. I Ladby en Kirkegaard, hvor man har fundet Levninger af en Kirke. □ 1858—1904. *Thomas Petersen Schmidt*, f. 1828, Broder: se Ny Holsted, Lx. Jell. 1855, II L. i Vejlv, her, Sølvkorset i 1892, † i Næstved 1914, ugift. En dygtig og nidkær Lærer.

Lærerindeembede fra 1/10 1916.

6. Vemmeløse ($\frac{5}{9}$ 1794).

Vemmeløse blev i 1721 lagt til Flakkebjerg Skole, men Skolevejen var lang, og Børnene skulde passere en dyb Rende, den, de ikke uden Fare i 5—6 Maaneder kunde komme over. Da der kun kom faa Børn i Skolen, ofte kun 1 eller 0, henstillede Sognepræsten i Høve til Amtmanden at sammenkalde Bønderne i Flakkebjerg og Vemmeløse og befale dem at lade deres Børn søge Skolen eller straffe dem, hvis de ikke adlød. At Bønderne ikke kunde undvære deres Børn i Høsten, var kun en skaldet Undskyldning, thi de var lige forsømmelige hele Aaret. I 1737 fremsatte Bønderne i Vemmeløse Ønsket om at faa en Skole i deres By (16 Gd., 11 Hs.), men Byen blev i 1740 lagt til Hyllested Skole, hvilket kun i ringe Grad forbedrede Forholdene. — Ved Hyllested-Holsteinborg-Venslev Degnekalds Nedlæggelse i 1794 erholdt Skoleholderen i Hyllested imidlertid saa stort Løntillæg, at man fandt Anledning til at fratage ham Vemmeløse, hvis Bønder derfor ved kgl. Skr. af $\frac{5}{9}$ 1794 fritoges for at kontribuere til Hyllested Skole: 8 Lp. Hø, 8 Lp. Halm og $\frac{1}{2}$ Læs Tørv pr. Gaard, som derefter skulde ydes til den Skole, Bønderne havde opført s. A. midt i Byen, Ø. f. Gaden (4 Fag). Ved Gavebrev af $\frac{20}{2}$ 1796 skænkede *Qvistgaard*, Gerdrup, Bygningsmateriale til 4 Fag Udhus, som Bønderne saa skulde opføre. Skolehuset bestod da nu af 8 Fag i 1 Længe, Stue, Km. m. m., 1 Bil, Loft over 4 F., dels Bly-, dels eng. Vind. Af Gavebrevets øvrige Bestemmelser kan nævnes: Skolen tillægges Mt. Nr. 1, $3\frac{1}{2}$ Td., Lod N. f. Byen, Huspl. m. Have ($\frac{1}{2}$ Skp. af Byggepladsen til Lars Rasmussens Gaard, der skulde udflyttes), alt fri for Grundskat og Afgift til Husbonden. Hver Gmd. skal til Skoleholderen yde et Læs Tørv, 1 Skp. Rug, 2 Skp. Byg, hver Hmd. 1 Mk., 1 Karl 8 Sk., en konf. Dreng el. Pige 4 Sk. Af Gerdrups Afgift til Hyllested Skole, 24 Rd. i Løn og 2 Rd. til Skolebøger, tillægges Skoleholderen i Vemmeløse

1/3. Ved Gimlinge Degns Afgang: + 16 Rd. af Degneindtægterne.

1809: Skolen bør nedrives og igen opbygges, men i disse besværlige Tider er hverken Materiale at faa, ej heller kan Distriktet taale slig Udgift og Bekostning. — *Skolen nedlagdes i 1816*; i flere Aar derefter afholdtes Auktion over Skoleløn og Afgrøde, mens Hus og Have udlejedes. I Skr. af 18/1 1825 fra Rentekammeret forlangtes Jorden sat i Hartkorn; man solgte da Skoleloden („udygtig Jord“) for 50 Rbd., Hus og Have for 10 Rbd., tilsammen kun 19,430 □ Al. i Areal, til de Neergaard. Huset blev nedbrudt i 1883.

— 1787 — *Ellen Kirstine Jørgensen*, f. Thorsdt., Enke, fattig Skoleholderske. □ 1790—1800. *Lars Marcussen*, tilforn været ved Krigstjenesten. Han opholdes af det lidet, som de fattige Bønder kan give ham. Foruden det, at han fører et kristeligt Liv, saa lærer han og Børnene godt at læse og skrive. — I 1794 ansøgte Sognepræsten om Tilladelse til at antage en Dreng til Konfirmation: „Da jeg (nylig) var i Vemmeløse Skole for at overhøre Børnene, var der en Dreng, omtr. 22 Aar gl., iblandt Børnene. Skolemesteren og Drengens Husbond bad for ham, at han maatte gaa sammen med de andre Konfirmander, og Husbonden lovede, at Drengen stedse i Vinter maatte gaa hver Dag i Skole, siden han ikke alene er fattig, men og at Forældrene for mange Aar siden er døde. Drengen læser kun maadelig i Bog, har lært de 5 Parter og Hustavlen i Kathekismus, men naar han nu ogsaa fik lært Kathekismussen, kunde han maaske antages.“ □ 1800—16. *Nicolaj Johannes Lerche*, f. i Høve 1774, se Hyllested, g. i Førslev 1801 Enke Margr. Christensdt. Efter Ordre fra Kancelliet fik L. i 1808 i Sognepræstens og 2 af de bedste Mænds Nærvær af Provsten en alvorlig Irettesættelse i Skolestuen, dog at ingen Børn var til Stede, og blev betydet, at han vilde blive afsat, hvis han ikke fremtidigt iagttog sine Pligter; han mulkteredes derhos med 2 Rd. til Skolekassen. L. var uduelig,

han forlod Skolen i Skoletimerne, og alle Formaninger og Advarsler foragtede han eller ikke efterlevede. Han idømtes i 1816 ½ Aars Forbedringshus for Kvaksalverier og blev afsat fra sit Embede. Han ernærede sig senere som Kludesamler og Kammerjæger og afsluttede sin Løbebane paa Gimlinge Fattighus. — Vis. 1801: De faa læste godt i Bog, et Par læste Salmer. 1809: L. aldeles umulig, og hans Udvortes lover ikke noget, viste tillige yderste Fattigdom. Man læste taaleligt, begyndt i Regning.

Vemmeløse Skole genoprettedes 1901 (se Nr. 15); men indtil II Lærereembedet i Gimlinge blev nedlagt i 1913, søgte de større Børn Gimlinge Skole. Smaa børnene undervistes af en Lærinde. I 1913 kaldedes en Lærer.

7. Rude, nu kaldet „Ludvigsminde“,

(⁵/₉ 1794).

Ved kgl. Skrivelse af ⁵/₉ 1794 fordeltes Degnekaldets Indkomster mellem Skolerne i Hyllested, Venslev og Holsteinborg Sogne, se Vemmeløse. Grev *Reventlow* tøvede dog med at opføre ny Skole og kalde Lærer til det nye Embede i Holsteinborg Sogn, for han ønskede at ansætte en eksamineret Lærer (se Skafterup). Det første Hold eksaminerede Lærere udgik netop i 1794 fra Blaagaard, men ikke før 1799 lykkedes det Greven — endda kun ved at akkordere om Lønnen med Ansøgeren, der ikke vilde tiltræde for den normerede Løn — at faa sit Ønske opfyldt. I Ventetiden udførte Læreren i Venslev Degnetjenesten og fik Degnelønnen.

Distrikt. 1794: H. Sogn; og indtil 1824 + fire Gaarde af Venslev. 1828—33: + Bisserup. *Bygning* opført 1801, 10 F., 4 Vær., Brædeg. i 3 Vær., øvr. Murstg., 2 Skorst., 1 Bil., 1 Vindovn, 2 Udhuse, Stakitværk med Stakitport. 1810: + 2 F. til Bagerhus, Kølne og Kobberk. 1840: Udv. 1907: Ny

Skole, indviet d. $\frac{2}{12}$. — *Løn.* 1) Korn: 4.1 Td. R., 5.3 Td. B. (Jensen erholdt ved Akkorden 5 Td. R., 5 Td. B.), 2) Penge: Offer 20, Kirketjeneste paa H. 12, Skoleløn af Bønderne 3.5.8 Rd. (Akkord: ialt 80), 3) 1 Fv. Br. (3), 12 Læs Tørv (20), 3 Td. Land (6), 98 Lp. Hø, 98 Lp. Halm, 8 Brød, $\frac{1}{2}$ Gaas, 4 Flæskebørster, 10 Oste, 2 Mk. for Æg. 1824: Midl. Till., 1 Td. R., $4\frac{1}{2}$ Td. B., indgaar i Lønningen, og der maa desuden lignedes 10 Td. B. — Skønt Bisserup fragik i 1833, forblev Lønningen dog uforandret, da den havde været udredet af det gl. Holsteinborg Sogn, eftersom Bisserup By (med Undtagelse af 8 Huse, hvis Bidrag til Lærerlønnen var yderst ringe) forhen hørte til Fuirendal Sogn og først ved Sognepræst Gallschiøtts Død i 1828 henlagdes til Holsteinborg Sogn iflg. Reskript af $\frac{27}{6}$ 1820. — *Jord.* Mt. Nr. 1, Sterrede, efter ny Udvidelse ialt $9\frac{1}{2}$ Td. (Have 5) N. V. f. Byen, hvorpaa Skolen var bygget. — 1876: 1838 Kr.

1718—† 25. *Frederik Skolemester.* — Indtil 1788 udføres Skoletjenesten af *Koner*; den næstsidsste var en Husmandskone i Sognet, den sidste Jac. Proms Enke, *Anna Danscher*, Venslev, Broder: Gartner i Snedinge. □ 1788—98. *Poulsen*, se Skafterup, som „fik Huset efter Anna D.“ Vis. 1790: Rude Hjælpekole ligger i Byen, 34 Børn. Ingen Pengeløn, men lidet Korn, Hø, Halm og Ildebrand. Undervisningen foregaar i et Husmandshus, der kan rumme 30 Børn, ingen Jord, ingen Hauge. Der ønskes en Skole for Rude By og omliggende Huse. Den kunde bekvemmest anlægges, hvor Skyttehuset ligger. Der vilde i de 3 Sogne blive c. 50 Børn til hver Skole. □ $\frac{27}{7}$ 1799—1839. *Mads Jensen*, f. i Sønderby, Assens, 1767, Lx. Jo. 1799, fik Sølvkorset 1812, † 46, g. Ingeborg Marie Jensen, f. 1764, † 1829. J. var en begavet Mand og en dygtig Lærer, hvis naturhistorisk-økonomiske Kundskaber kom Egnen til Nytte. Dette i Forbindelse med hans Retskaffenhed i Tænkemaade gjorde ham til en agtet Mand paa Egnen. I 1830 bevilgede Kongen ham en Gratifikation,

stor 200 Rbd., af Dannebrogsmændenes Understøttelsesfond. Vis. 1807: Meget smuk Skr., 16 Sammenskrift, 4 skrev Bogstaver, 17 regnede, Fædrelandshist. og Geografi. 1809: Man roste ham meget. Jeg fandt ham derfor mindre god. Han var maaske bange. 1825: 48 Børn, mg, g?, mg, ug. J. er fortrinlig duelig, Fremgang meget god. Han har faaet Dannebrogskorset paa Landhusholdningsselskabets Anbefaling, da han befatter sig meget med Havevæsenet. 1836: Grev Holstein er Patron for alle Grevskabets Skoler, undtagen Ørslev, hvor han havde meldt sig ud af Skolekommissionen. J. begynder at blive sløv, men er dog endnu brugbar. □ 1839—67. *Jensen*, se Bisserup. Vis. 1844 og 52: J. er duelig, flittig, skikkelig. 47 Børn. Hj. 1864—67 Niels Rasmussen, f. 1836, Lx. Jell. 1863, t. Boeslunde, g. 1866 Marie Jensen, f. i Rude Skole 1831. □ 1867—92 *Christian Schmidt*, f. i Genner 1838, Lx. Skaarup 1858, indtil 1865 Lærer ved Haderslev Borgerskole og Organist ved Frue Kirke, Lærer ved Haderslev Realskole, her, † i Odense 1902, g. Cæcilie Fallesen, f. i Ø. Løgum 1838. S. var en Mand med store Evner, og han var vidt bekendt for sin ualm. kraftige og smukke Sangstemme. □ 1892—1914. *Hansen*, se Menstrup, var en meget anset og dygtig Mand. „Bedre Lærer, end H. var i sine Velmagtsdage, har der næppe været i den danske Folkeskole“ (en gl. Elev, Lærer). „Han var en mild og bramfri Mand, der levede med Gud, og som inderligt ønskede at se sine Elever paa det evige Livs Vej“ (II L. her fra 1907, derefter I L.). En Provst lod sin Barndomslærers Fotografi forstørre og indramme og hængte det op i sit Studerekammer. (Postmester Daniel Hansen).

II Lærerebede fra $\frac{1}{11}$ 1907— $\frac{1}{1}$ 32, derefter *Forskole*.

8. Krummerup (1804).

1739: Krummerup: 6 Gd., 7 Hs., Bendslev: 7 + 1, Flems-
tofte: 6 + 10. I Sognet er Plessens og Holsteinborgs Godser

med hinanden meleret. Skole skal holdes af Degnen, hvis Bolig tilbygges 4 Fag til Skolebrug, hvilket kunde tilfalde Kirkens Patron, Frk. Beenfeldt (Jomfruens Egede), tilligemed Holsteinborg som største Lodsejere at lade opbygge. 1740: Plessen har henvist sin Del af Sognet til Fuglebjerg og Holstein sin Del til Haarslev Skole. Frk. B.s 2 Gaarde, nemlig 1 i Krummerup og 1 i Bendslev, kunde da bekvemst henlægges til Haldagermagle og Haarslev Skoler, hvilket vi ikke skal tvivle om, at jo kan tillades imod, at disse Gaardes Beboere belønnede Skoleholderne for deres Umage efter hver Skoles Reglement. — Ved Degnekaldets Nedlæggelse i 1804, se Haldagermagle, oprettedes Krummerup Skole. Det nye Skoledistrikt blev fritaget for at kontribuere til andre Skoler, Degneboligen indrettedes til Skole, og Distriktets Degneindkomster saavel som de anordnede Ydelser samt 5 Fv. Brænde tilfaldt Lærerlønnen.

Bygning. Da Degneboligen var for lille og laa paa saa indskrænket Plads, at ingen ordentlig Skolebygning der kunde opføres, købte Grev Holstein en Byggeplads, hvorpaa han i 1808 lod opføre ny Skole, 10 F., 4 Vær., 2 Skorst., Bagerovn, 1 Bil., Murstg. i Sp., 2 Udhuse. Løn. 4.6 Td. R., 10.6 Td. B., 8.9½ Lp. Flæsk, 17 Lp. Brød, 17 Sn. Æg, Sulep. 4.3, Ref. for Sulevarer af Hmd. 1 og Offer 20 Rd. 1824: Midl. Till. fra 1813 bortfalder med 20 Rbd.; men der maa saa lignes 1.2 Td. R. + 1.2 Td. B. For den store Jordlod er indeholdt 6 Td. B. i Lønnen, og Læreren skal betale Skatterne af Jorden. (Disse 2 Bestemmelser bortfaldt henholdsvis 1844 og 1840). *Jord.* Mt. Nr. 2, 10 Td. N. f. Byen, Huspl. m. Have (½) i Byen, Ø. og N. for Kirken. For afstaaet Jord til Kirkegaarden ydedes senere 55 Kr. — 1876: 1695 Kr.

²⁸/₆ 1804—15. *Christian Ulrick Abildgaard*, f. i Tikøb Sk. 1778, Malersvend, blev lam i Hænderne, søgte i 1800 om Friplads paa Blaagaard, „da jeg i alt Fald mener, at jeg som født paa Landet af fattige Forældre kunde klassificeres med

Bøndersønner, for hvem saadanne Pladser er bestemte. Den Bondesøn, hvis Nr. jeg maaske da kom til at optage, kunde gavne Fædrelandet ved samme Handling som hans Far. Jeg ønsker at blive til Nytte paa den eneste Maade, jeg kan, og at undgaa at være mit Fædreland til Byrde“, Lx. Blaagaard 1804, byttede Embede med Eftmd., g. Martha Dahl, f. i Kbh. 1780, † paa Skovgaarden i Sneslev ²⁴/₄ 56. Søn: Lærer i Skelby. — Vis. 1808: Alt er endnu slettere end i de 2 andre Skoler. Af 32 Børn mødte 20. Der har ingen Skolegang været i afvigte Vinter til Dels af Mangel paa Skolestue, ikke et Barn kunde læse godt i Bog, mange gl. Børn kendte ikke engang Bogstaverne. De kunde noget af Kath. og Lærebog udenad, men ikke fatte det læste. Læreren er vist uden Skyld heri, han er sikkert duelig og har god Vilje, men Mangel paa Skolestue har vel været Hinder. Han er hindret ved Skolestuens el. Skolehusets slette Tilstand, men nu er denne Hindring bortryddet. □ 1815—† 19. *Nielsen*, se Tornemark. □ 1819—62. *Mads Sørensen*, f. i Egeslevmagle 1792, Hj. i Tingjellinge 1809, Lx. Br. Tr. 1813, Husl. paa Lykkenssæde v. Br. Tr., L. paa Agersø, her, paa hans Velynders, Amtsprovst Beyers, Forestilling kaldet til Fødebyen i 1837, men Udnævnelsen ophævedes ved, at Kaldsretten skiftede Indehaver, † 1881, g. i Egeslevmagle 1820 Jensine Kirstine Kirkerup, f. i Egesl. Degneb. 1794, † 1861, se Ørslev. Søn: se Gimlinge. — Hj.: *Rudolph* (Valsømagle), hans Svigersøn, og derefter i 1849 hans Søn, men da denne i 1850 indkaldtes til Krigstjeneste, overtog S. selv Skolen. — S.s 50 Aars Jubilæum i 1859 fejredes ved en Fest, hvori „deltog mange Embedsbrødre, tvende Præster m. fl., der hyldede den endnu livsfriske og livsglade Ungdomslærer.“ Ved sin Afskedigelse fik han smukke Gaver af Forældrene, hvilket den Gang næppe endnu var „Skik“. — Vis. 1835: En ferm Mand, 49 Børn. 1843: S. skal have været noget drikfældig, hvilket nu ikke finder Sted, men han er svagelig og kath. slet (se Sneslev). 1851: 50 B., S. skal nu

leve ordentlig, hans Helbred er bedre, han og Skolen har hævet sig i alle Henseender, passer nu sin Skole med Troskab. □ 1862—† 66. *Andreas Bernhard Preen Wellejus*, f. i Rønnebæk Sk. 1832, Lx. ...., g. *Laura Amalie Strømbom*, f. 1830. □ 1866—1905. *Christen Carlsen*, f. i Hallund 1836, Lx. Snedsted 1855, Vikar i Hobro, Holbæk, Aarhus, 1861 L. i Holmstrup, her, † 1906, g. *Christiane Albertine Rathmann*, f. i Holbæk 1832, † 80. — „Skoletidende“ om C.: „Særdeles dygtig Lærer“.

9. Vedskølle (1811).

Aar 1810 forlangte man af Sognedegn Breson, at han foruden sin Degnetjeneste skulde udføre Skoletjeneste i Vedskølle. Han protesterede og krævede under Henvisning til Forordningen, at hans Degnebolig skulde udvides med 4 Fag til Skolebrug, og at han *der* paalagdes at sørge for Skoleholdet. Saa kunde man flytte Tjæreby Legatskole til Vedskølle. Men Myndighederne fastholdt deres Fordring, og saa resignerede den 79-aarige Olding fra 1. Maj 1811.

Distrikt. V., Basnæs, Lundby (kun delvis indtil 1824), 1 Gd. af Tjæreby. *Bygning* opført 1811, men den blev muligvis indrettet til Udhus i 1816, da ny Skolebygning blev opført. Denne var sammenbygget med Fattighuset, tilsammen 26 F., hvoraf 13 F. til Skole, 3 Vær., Bagerovn. De andre 13 F., som tilhørte Basnæs, var indrettet til 6 Km. og Arbejdsstue til Fattiglemmer. Hele Bygningen bestod af 1 Længe, havde 4 Skorst., Brædeg. i 4 Vær., øvr. Murstg., Brøndværk af Eg. I 1846 var der kun 10 F. tilbage af Fattighuset, som nu ikke var sammenbygget med Skolen. 1885: Ny Skole opført paa den gl. Skoles og Fattighuses Plads, indviet d. 8. Sept. — *Løn*. 7.4 Td. R., 14.1 Td. B., 16 Sn. Æg, 16 Maal Mælk, 2 Skp. R., 3 Skp. B., 1 Rd., Offer 20 Rd., Skolebyg 3.7 Td. B., Græsningspenge af Tystofte 5 Rd. 1824: Der lignes yderl. 6

Td. B., men det midl. Till., 50 Rbd., bortfalder. — *Jord. Mt.* Nr. 4 b, 37/8 Td. (Have 2), N. f. Byen, udlagt ved Magelæg med Mt. Nr. 2 c Tjæreby, som er c. 5 Td., ligger N. V. f. Tjæreby og har tilhørt Degnekaldet. 1876: 1559 Kr.

13/5 1812—23. *Søren Larsen*, f. i Fræer 1789, efter sin Konf. i 2 Aar Lærer ved en Omgangsskole i Skørping Sogn, Substitut i Gudum (Lillevorde) i 4 Aar, Lx. Jo. 1812, Husl. paa Borreby, her, t. Hjembæk, † 1852, g. 1) i Skælskør 1813 Christine Basse, en tysk Kammerjomfru, 2) ..... L. følte sig i 1818 smerteligt berørt af Præstens Klage over, at han udeblev fra Gudstjenesten, og at han i den Anledning erholdt en Advarsel fra Amtsprovsten. Han havde kun været borte, naar Sygdom eller daarligt Vejr og Føre hindrede ham, og kun, naar han vidste, at Læreren i Tjæreby vilde være til Stede ved Gudstjenesten. Han havde ikke kunnet forestille sig, at det var en Uorden eller Uskik, at kun een Lærer ledede Sangen. Biskoppens Kendelse lød paa, at saafremt L. oftere udeblev fra Kirken uden skellig Grund og uden at melde det til Præsten, vilde Sagen blive andraget for Kancelliet. Vis. 1817: Læsn. og Skr. g, Rel. tg, Bibelhist. mg. □ 1823—29. *Hans Peter Andersen Rosenqvist*, f. i Drøsselbjerg 1794, Lx. Brøndbyvester 1820, L. i Smidstrup, her, t. Tjæreby, g. i Egeslevmagle 1821 Kirsten Christiansdt., f. i Baadslunde 1803, † 85. Vis. 1826: 69 Børn, mg, ug, mg, mg. R. meget duelig. Fremgang meget god. Skr. meget smuk. □ 1829—74. *Ludvig Christensen (Wemmer)*, f. i Bakkebølle 1804, Faderen var fra Høve og hed C. Wemmer, Kontorist paa Lysgaard-Hids Herredskontor og paa Bornholms Amtskontor 1817—26, Lx. Vesterborg 1828, Hj. i Nakskov, her, † i Kbh. 1877, g. her 1838 Ellen Jensdt., f. her 1816. De havde 8 Børn. Dt.: se Jydtmann, Skælskør. — C. ejede en Gaard i Høve, drev den selv, boede der en Tid og red daglig frem til og fra Skolen. For at forebygge denne Ulempe søgte han i 1856 Afsked med Pension, men Kancelliet resolverede, at han enten maatte tage

fast Bopæl i Skolen eller entlediges uden Pension. Vis. 1836: Bygning god i sig selv, men forfalden, og Skolestuen for lille. 73 Børn, C. ugift, nærig og ligger i Strid med Distriktet, kath. ikke ilde. 1844: Bygning god, Skolestuen for lille endnu. C. er endnu meget stridig og trættekær, kath. derimod godt. 1852: se Tjæreby. □ 1874—† 1900. *Niels Jensen*, f. i Mølleborup, Holbæk, 1844, Lx. Jo. 1864, II L. paa Læsø, Hj. i S. Bjerre, her, † af Hjerteslag. Man fandt ham om Morgen den d. 17. Okt. i Vejgrøften uden for Skolen. Aftenen før havde han været til Foredrag i Tjæreby Forsamlingshus. J. var meget afholdt. Tjæreby Sogns Brugsforening, en af Landets største, skylder væsentlig ham sin Tilblivelse, g. her 1875 Bertha Elisabeth Reistrup, f. i Tjæreby Sk. 1847. □ J. efterfulgtes af *Jens Marius Jensen*, Lx. Jell. 1882, Stifter af „Danmarks Lærerforenings Rejseforening“, † i Kbh. 1935, g. Anna Møller fra Jerslev Skole. J. var en rettænkende, stille og nobel Mand.

Lærerindeembede. 19/9 1885—98. *Albertine S. A. Andersen*, f. 1857, Lx. Femmer 1885. Embedet nedlagt, og i Stedet oprettet *II Lærereembede.* V. A. J. *Asmussen*, f. 1877, Lx. Jo. 1898, t. Spejlsby i 1903.

10. Bisserup (^{22/6} 1833).

I Bisserup, der oprindeligt hørte under Fuirendal Sogn, havde Beboerne i mange Aar, førend de fra Nytaar 1741 henvises til Skafterup Skole, holdt en Skolemester, der i sit Lejehus lærte deres Børn at læse. Mange, maaske de fleste af de større Børn, søgte Skafterup Skole fra 1741, men Smaabørnene vedblev at søge Byens Pogeskole, der efterhaanden regnedes som en Hjælpekole eller Biskole til Skafterup. Hjælpe-skolen blev holdt i et jordløst Hus, og henimod Slutningen af Aarhundredet erholdt Skolemesteren en lille Andel i Hovedskolens Skoleholderindkomster. Følgende Skolemestre næv-

nes her: 1) *Peder Skolemester*, † 1725, 2) 1725—39. *Anders Hansen*, 3) i en Række Aar indtil 1782 *Bergen*, se Skafterup, 4) Pogeskoleholder *Werning*, † 1785, 5) 1785—95. *Mads Hansen Madsen*, kaldet Mads Hansen, f. 1753, blev Skoleholder i Sønderup ved Skælskør, var vanfør i højre Ben, drev Skrædderprofession, og i Sønderup havde han en Huslod, g. i Hyllested Sept. 1787 Niels Larsens Enke, Karen Hansdt., Ballegaarden. Vis. 1789: Børnene syntes dog at have gjort liden Fremgang. Børnelærdommen kunde de nogenlunde gøre Rede for med Eftertanke og læste vel i Bog. M. er ikke uskikket og kath. temmelig vel. Skolebygning er i forsvarlig Stand. 6) 1795—1801. *Baggesen*, se Tiustrup. Vis. 1800: Nogle faa Børn havde lært Lærebog, men svarede deraf med god Forstaaelse, og de gjorde Rede for Bibelhist.s Indhold. Boglæsning var meget forskellig. Man havde lært Salmer. B. var syg. Det hedder, at denne Skole skal nedlægges. 7) 1801—02. *Poulsen*, se Skafterup. — Hjælpeskolen, der antagelig har nydt nogen Støtte fra Holsteinborg, blev nu nedlagt.

Bisserup blev i 1820 indlemmet i Holsteinborg Sogn (se Rude), og i Skoleplan af 1824 for Skafterup Skole bestemtes, at Byen skulde henlægges til Rude Skole, naar der blev Lærerskifte i Skafterup. Dette skete i 1831. Skoledirektionen, der ivrede for at indføre indbyrdes Undervisning, ønskede Rude Skole udvidet, hvorefter det samlede Børneantal, c. 120, kunde betjenes ved nævnte Methode. Lærer Mads Jensen sluttede sig hertil, men det er ikke utænkeligt, at han havde Vanskeligheder med at udrede sine personlige Grunde for Tilslutningen fra sine pædagogiske. Greven og Skolekommissionen ønskede derimod at indrette en fast Skole i Bisserup, da de dels nærrede Uvilje mod indb. Und., dels fandt, at Skovvejen fra Bisserup til Ludvigsminde Skole om Vinteren ofte var ufremkommelig. Indtil Skolekommissionens Ønske kunde realiseres, skænkede Greven en Bondestue til Skolebrug og lønnede af sin egen Kasse en Interims-Lærer til Skolen.

Til Lærer antog han Mads Jensens Søn, J. H. Jensen, der opholdt sig hjemme hos Faderen, og som muligvis i nogle Aar havde holdt Privatskole i Bisserup samtidigt med, at han var sin aldrende Far til Støtte. Greven kom paa denne Maade Skoledirektionen i Forkøbet, og hans sædvanlige storslaaede Offervillighed gav ham Sejren i Hænde.

D. $\frac{30}{4}$ 1833 indsendte Skoledirektionen en Skoleplan for Bisserup Skole til Godkendelse. *Løn*: 1) af Degnekaldet 3.6 Td. B., Offer 10 og Smaaredsel 2.3.15 Rbd., 2) Grev Holstein tilbyder et aarligt Bidrag til Lønningen af 4 Td. R. og 18 Td. B.; der lignedes desuden 2 Td. R. + 4.2 Td. B. paa Beboerne. Anmærkning: Foruden fornævnte Løntillæg tilbyder undertegnede Besidder af Holsteinborg (Frederik Adolph Holstein), at ville, ifald Kancelliet approberer Forslaget om en fast Skoles Oprettelse i Bisserup By, paa egen Bekostning dersteds opføre en hensigtsmæssig Skolebygning med Udhus mod, at Beboerne leverer Spand- og Gangdage samt Langhalm, og udlægge til Skolen, uden Byrde for Distriktet, den i Planen anførte Jordlod paa 8 Td. Land med en Eng. Den større Jordlod, der tillægges, kan fritage Beboerne for den halve Furage, saa der kun paalignes Distriktet den anden Halvdel med 64 Lp. Hø og 96 Lp. Halm. — Kancelliet approberede Skoleplanen d. $\frac{22}{6}$ 1833, og dermed var Bisserup Skole altsaa oprettet. D. $\frac{14}{5}$ 1834 udnævnte Greven J. H. Jensen til Lærer for Bisserup Skoledistrikt.

For den unge Jensen og hans Hustrus Vedkommende hastede det paa ingen Maade med at faa *Skolebygning* opført i Bisserup. Ægteparret hyggede sig i Rude Skole, hvor den unge Kone stod for Husholdningen, og som de betragtede som deres fremtidige Hjem. J. red til Hest til og fra Skolearbejdet i Bisserup. Men i Bisserup var man jo skuffet over, at Skolebygningens Opførelse trak ud. Man ankede ogsaa over, at J. var forsømmelig med Skolegerningen og for optaget af andre Forretninger, saasom ved Kontorarbejde hos Birkefogede-

den, Skrivearbejde for Sognepræsten og Mark- og Havearbejde for Faderen. I 1839 kaldedes J. til Lærer i Rude, og nu lod Grevskabet Bisserup Gæstgivergaard indrette til Skole: 14 F., Stentag, Kælder, Storstue, Gæstestue, Skænkestue (med Disk), Sovekm., 2 Gæstekam., Pige km., Forstue med Trappeopgang, Kk., Sp., Brædeg. i 10 F., Murstg. i 4 F., 2 Udhuse à 9 F. — Der byggedes nyt Krosted. — *Jord. Mt. Nr. 2 a og 2bb, 8½ Td.* (Have 3), S. f. Byen. Senere fragik Jord til Kapellanbolig. — 1876: 1560 Kr.

1824(?)—39. *Johan Henrik Jensen*, f. i Rude Sk. 1804, Lx. Jo. 1824, t. Rude, † i Skælskør 1868, g. i Holsteinborg 1830 Jensine Margrethe Fischer fra Landsgrav, f. 1806, † her 66. J. deltog i de gudelige Forsamlinger og var blandt Ordførerne. Vis. 1836: Bisserup tilforn søgt Skafterup Skole. Nyt Skolehus skal opføres, og for Tiden hjælper man sig med en taalelig Stue hos en Husmand, da Læreren bor hos sin Far. J. er brav og duelig. Ikke indb. Und. □ 1839—40. *Rønne*, se Haarslev. □ 1840—47. *Bjarnesen*, se Kvislemark. Vis. 1844: B. skal ikke have Lyst til Skolegerningen, men udviser i den senere Tid større Iver og synes at være flittig Lærer. □ 1847—94. *Karl Theodor Vestengaard*, f. i Ørslev Pgd. 1824, se Jørgensen, Hyllinge, for i Ungdommen til Søs, Lx. Skaarup 1844, Hj. i Høve, fik Sølvkorset i 1892, † i Buddinge 1915, g. i Ørslev 1850 Caroline Jensine Borup, f. i Kgs. Lyngby 1822. „Gl. Vestengaard var højt anset som en ualmindelig dygtig Lærer og en helstøbt, varmhjertet Personlighed“ (Folkeskolen, Maj 1914). Vis. 1852: 49 Børn, V. er en vakker og duelig Mand, kath. meget godt. □ 1894—1935. *Jens Danielsen*, f. i Vemmetofte 1868, Lx. Jo. 1887, Vikar i Utterslev paa Lolland og i Nostrup, II L. i Systofte, her, fik Guldkorset i 1935, g. i Systofte 1894 Nanna Steensen, f. i Ulfborg 1872, † 1936.

Poge- og Syskole fra 1885. Løn: 500 Kr. af Kommunen, Hus og Brændsel af Grevskabet. 1885—1930. *Bodil Caroline*

Maria Hansen, f. i Bisserup 1855, † 1933. Hun pensioneredes af Kommunen med frit Ophold paa et Alderdomshjem.

11. Kyse ($\frac{4}{6}$ 1858).

1807: Degn Hans Møller i Vallensved er død, og Degnekaldets Indkomster skal altsaa fordeles mellem Skolerne i Sognet, jvf. Reglement af 1806. Men da nu den i Vallensved Skole henhørende Ungdom er alt for talrig til, at dens Undervisning med Nytte kan bestrides af een Mand, og Kyse By og Udflyttere har saa lang og besværlig Vej til Vallensved Skole, at deres Ungdom har ikke uden største Vanskeligheder kunnet indfinde sig der paa den roligste og bekvemmeligste Tid af Aaret, saa er det nødvendigt, at en tredie Skole her i Sognet oprettes i bemeldte Kyse By, der bestaar af 13 Gd., 10 Hs. og mange Indsiddere. Vallensved Skolebygning kunde flyttes til Kyse, og Vallensved Degnebolig indrettes til Skole (Sognepræsten). — Kyse fik ingen Skole dengang, og 50 Aar efter ($\frac{20}{5}$ 1857) resolverede Ministeriet, at der skulde oprettes et II Lærerembede ved Vallensved Skole; men d. $\frac{4}{6}$ 1858 tiltraadte Ministeriet Sogneforstanderskabets Forslag om Oprettelse af en Skole i Kyse i Stedet for et II Lærerembede i Vallensved. — Kyse Skole oprettedes som Biskole, men blev i 1873 Hovedskole.

Distrikt. K. og Stubberup. *Bygning* opført 1859, 12 F., Tegltag. *Løn.* 1859: 100 Rd., 25 Td. B. — 1873: 6 Td. R., 25 Td. B., for Afsavn af Jord 25 Td. B., Skolepenge. 1877: + Distriktets Degneindtægter: 17 Lp. Brød, 17 Sn. Æg, 34 Kd. Mælk, 4 Medister, 2 Gæs, Offer og $3\frac{1}{2}$ Rd. — *Jord.* Mt. Nr. 17, Huspl. m. Have ($2\frac{1}{2}$) midt paa Gadejorden i Byen. 1878: + Mt. Nr. 8 b, 7 Td. i Stedet for de 25 Td. B. 1876: 1096 Kr.

1700—16. *Jonas Skolemester.* □ $\frac{6}{1}$ 1860—70. *Jens Peder Larsen*, f. i Sneslev 1827, Elev paa Hindholm Højskole, Vikar

paa Omø, konstitueret her, da der ikke meldte sig Ansøgere, søgte i 1864 om fast Ansættelse, som nægtedes ham, frasagde sig frivilligt Embedet, g. Caroline Marie Elisabeth Petersen, f. i Gerlev, Frederiksborg, 1838. □ 1870—85. *Hans Poulsen*, f. i Skaarup 1847, Lx. der 1867, Hj. i Longelse, her, t. Gelsted, g. 1) Christine Larsen, f. 1853, † 75, 2) i Venslev 1877 Christiane Petersen, f. i Venslev 1851. □ 1885—90. *Otto Kristian Lundberg*, f. i Køge 1860, Lx. Jo. 1881, Husl. i Stenløse Mølle, II L. i Kastrop, her, t. Rerslev v. Roskilde, † i Roskilde 1929, g. Maren Sofie Petersen, f. i Fakse 1858. Dt. er Lærerinde i Fløng. □ 1890—1909. *Niels Christian Nielsen*, f. i Tyrsted 1863, Lx. 1882, Privatl. i Korup, 1884—87 L. ved Grundtvigs Højskole, L. i Studsdal, her, t. Hyllinge, entl. 1929, fik Guldkorset. Provsten paategnede i 1904 en Ansøgning fra N. saaledes: „Præsten har ikke sagt et Ord for meget, Ansøgeren er en ualmindelig dygtig Lærer“, g. *Marie Kristensen*, f. 1860, ledede fra ½ 1892—1909 Kyse *Pogeskole*, der i 1894 indrettedes i Skolens Udhus. *Forskole* oprettet d. 1/5 1922.

12. Ny Holsted (^{16/10} 1897).

Se L. Næstved. *Bygning* opført 1897, 5 Vær. Løn: 800 Kr., Skolepenge 40 Kr., Brændsel, Have (2) og et lille Stykke Skov.

^{16/10} 1897—1914. *Claus Petersen Schmidt*, f. i Grumtofte, Angel, 1842, Broder: se Ladby, Lx. Jell. 1863, II L. i Næstelsø til 1870, L. v. Holsteinsminde til 1879, ved Hindholm Højskole til 1884, Forstander for Morsø Landbrugsskole, L. v. Hindholm, her, fik Sølvkorset i 1913, † 1923, g. i Vartov Okt. 1884 Georgia Knudine Sylow, f. i Korsør 1847, † c. 1885, 2) Hanne Dahlgaard.

I 1920 oprettedes *Forskole* og i 1925 *Lærerindeembede*. Skolen, der har Sløjdsal, Gymnastiksal m. m., har nu 7 Klasser, 3 Lærere og 1 Lærerinde samt 1 Lærerinde fælles med L. Næstved Skole.

13—16. Skoler, oprettede efter Aar 1900.

$\frac{1}{1}$ 1901: 13) *Bøgely*, se Sørbymagle. 14) *Vollerup*, se Gimlinge, for Vollerup og Bierup. Her var Ole Pedersen, f. $\frac{23}{12}$ 1866, Lx. 1896, Lærer fra $\frac{1}{1}$ 1901 til $\frac{1}{1}$ 1937. 15) *Vemmeløse*, se Nr. 6, for Vemmeløse og Dalmose. — $\frac{1}{1}$ 1909: 16) *Sandved*, se Haarslev; fra $\frac{1}{1}$ 1926 tillige *Forskole*.

G. Skælskør

($\frac{24}{9}$ 1708).

Ved Forordn. af $\frac{24}{9}$ 1708 paabødes det, at de Fattiges Børn i Købstæderne skulde nyde fri Undervisning, at ingen herefter maatte holde Skole, som ikke var grundet i sin Kristendom, og som ikke kunde regne og skrive, om fornødent gjordes, og at dansk Skoleholder skulde møde i Kirken og undervise alle Børn under 16 Aar i deres Kathekismus. — Ved Skælskør Kirkes Port, langs Ringmuren, laa et Hus paa 12 Fag, der med 4 F. til hver tidligere havde været beboet af Skolemester (Rektor), Hører (Adjunkt) og Klokker. Dette Hus bestod i 1736 kun af 8 F., 1 Loft højt, muret i Tavl, teglhængt, 2 Vær. og Køkken, og beboedes af Klokkeren, der formodentlig her fra 1709 holdt dansk Skole. Flg. Klokkere nævnes: Indtil 1713 *Jørgen Christensen Svie*, f. 1661, † 1713, og derefter indtil 1740 *Jørgen Waldsted*, ust., Klokker, Skoleholder og Bedemand. Saa længe W. tillige var Skoleholder, var han ret artig og skikkelig, men siden han fik bedre og dovne Dage, blev han saa aldeles forfalden. Han beskyldtes i 1748 for sammen med en Kvinde at have stjaalet af Kirkens Lys, borttaget Sæderne af de 3 sidste Fruentimmerstole i Pulpituret og en Del Kobber af den nedblæste Kobberhane paa Taarnet. Han maatte underskrive paa, at han var uværdig til

at betjene Klokkerembedet og gaa om Herrens Alter, og kvitterede frivilligt sit Embede, idet han anmodede om ikke at blive tiltalt ved Lov og Dom. — Vis. 1739: Ungdommen fandtes som sædvanligen i Købstæderne. Skolebørnene skikkelige, de Voksne, især Tyende, meget vankundige, ikkun nogle faa oplyste. Ved det, at Præsten blev spurgt i Kirken, hvordan det kunde være, at der paa det lidet Sted fandtes saa slet, som har 2 Præster, Degn og Skoleholder, blev det Menigheden og Ungdommen overtydet, at det ikke var Præstens Skyld, som flittigt kathekiserer, men Ungdommens, som ikke vil komme til Stede, kuns Skolebørn.

Til Fordel for Indretning af danske Skoler nedlagdes i H. t. Forordn. af 17/4 1739 bl. mange andre latinske Skoler ogsaa Skælskørs. Og d. 9/10 1739 befalede Kongen, 1) at Latinskolens Rektor skulde være dansk Skoleholder i Skælskør imod, at han fik Løfte paa Stege Degne- og Skoleholderkald, 2) at Degnekaldet, der hidtil havde været forenet med Rektorstillingen, skulde tillægges Skoleholderen, og denne nyde Degneindkomsterne af Byen. Men Degnepensionen, det vil sige det Korn, som Herredets Degne skulde yde til Skælskør lat. Skole, skulde tilfalde andre Latinskoler (Slagelse og Vordingborg), 3) at Bøsse- og Tavlepenge samt Legatreuter, knyttede til Byen, skulde tilfalde Byens fattige Børn, 4) og at Skolehuset (= Latinskolen) paa Kirkegaarden, som var forfaldent og unyttigt til Skolebrug, derhos ubelejligt, da det laa i den ene Ende af Byen, til Kirkens Bedste skulde sælges ved Auktion, hvorimod Kirken skulde bygge el. købe et bekvemt Hus midt i Byen til Skolen og Skoleh. i Stedet for den Husleje, Kirken før havde svaret til Rektor. — Latinskolen solgtes for 66 Rd. 5 Mk., og for 280 Rd. købtes d. 8/1 1740 af Hieronimus Petterson et Hus, 12 Fag ud til Gaden, Tralværk, teglhængt, Gaardsrum med Brønd, Baghus 10 F., klinet, straa-tækt, derudi Skillerum, Spiltouge med Hække og Krybbe, tillige Haverum, indhegnet med Plankeværk. Gaarden udi

Vest indhegnet med Lergavl, i Øst med Plankeværk, i vestre Side en liden Svineegil. Byggepladsen, bred til Gaden $25\frac{1}{4}$, bagtil 22 og dyb $38\frac{1}{2}$ Al., Havepladsen fortil 22, bagtil $17\frac{3}{4}$, dyb 40 Al., Mt. Nr. 133—134, Algade Nr. 10 og 12. Byens Skole var indrettet i det tilkøbte Hus indtil Aar 1804.

Kaldsret: Biskoppen, fra 1825: Førstelæreren (Overlæreren): Kongen, øvrige Lærere: Skoledirektionen indtil 1934, hvorefter de kaldes af Byraadet, med Ministeriets Billigelse. *Bygning*. 1825: Ny Skole, Mt. Nr. 29, Algade Nr. 15, to Etager, paa 1. Sal 2 Klasseværelser, i Stuen Lejlighed til I Lærer og 1 Værelse til Haandgerning. Dette Værelse anvendtes fra 1842 til Skolestue, mens III Lærer fik en lille Stue til Beboelse. 1856: Ny Bygning, opført i Skolens Baggaard, 4 Klasseværelser, indviet d. $\frac{1}{10}$ 1856. Den tidligere Bygning indrettedes til Beboelse for Lærerne. I 1902 flyttedes Skolen ud Vest for Kirken og Præstegaarden, Skælskør Bys Mårkgrund Nr. 144, hvor ny Skole opførtes, og i 1912 opførtes i denne Skoles Baggaard endnu en Skolebygning, hvor navnlig Realskoleafdelingen indrettedes. *Løn*. 1740: Fri Bolig, af hvert Ildsted 3 Sk. som Løn af Byen, $\frac{2}{3}$ af Ligpenge, af Kirken 12 Rd. 4 Mk., Offer, Korpunge af Legater 4 Rd. 5 Mk. samt liden Tillæg af Skolekassen for de fattige Børns Undervisning. (Dette Tillæg udbetaltes med 2 Rd. hvert Krammarked = 4 Rd.) — *Indberetning 1802*: Korn, Smaaredsel, Sulepenge, Furage 0, Offer 42, Korsangerpenge 8, Degneløn af Byen 5, af Kirken 4, af Byen til Brændsel 10, Warnsteds Legat $14\frac{2}{3}$, Karen Jørgensens Legat $2\frac{1}{2}$ samt Renholdelse af Ornamente og for Materiale $2\frac{1}{2}$ Rd. Til Embedet ligger 2 Skp. Land, Helligagrene Nr. 5, kaldet Klokkerageren, hvoraf svares $2\frac{1}{2}$ Mk. (senere 1 Rd.) til Kirken. — *1822*: Løn hidtil: Degneindtægterne, af Skolekassen 44 Rbd. 1 Mk., 6 Fv. Brænde og Skolepenge 80 Rbd. Herefter I Lærer: Bolig, Brændsel, Offer, 300 Rbd., II Lærer: Indtægterne som Kordegn, Klokker, Graver og Bedemand samt 150 Rbd. Til Dæk-

ning heraf haves: a) af Degnekaldet: Degnepenge 10, Degnejord 1, af Kirken 16, af Fattiggassen 1, Offer 130 samt Klokker, Graver og Bedemandsindtægter 30 Rbd., b) af Kapellaniet: Agersø og Omøs Kirketiende 160, Kirken 30, Korn af Jorder 20, c) andre Indtægter: Tavlepenge 10, Renter af Kapital 180, tilsammen 588 Rbd. Sølv. Skolens Budget balancerer med 680 Rbd., inkl. Bygningernes Vedligeholdelse 40 og Rengøring 20 Rbd. (1848: Budget 680, hvoraf 200 lignedes). Ved Kirurg Møllers Legat af 1828 erholdt Kordegnembedet Helligagrene Nr. 4. Jorden blev c. 1910 solgt til Kordegn Sørensen, og Renterne af Salgssummen tillagdes Embedet. — 1856: I L. 300 Rd., 50 Td. Byg, Offer, II L. 300 Rd., 25 Td. Byg, Embedsjorden, Degneindkomsterne, III og IV L. 150 Rd., 35 Td. Byg. De 2 første Bolig og Brændsel for gifte, de 2 sidste do. for ugifte Mænd, desuden Skolepenge efter Loven. 1876: 2044, 1479 og 1041 Kr.

Uddrag af Kirkens Regnskab. 1753: Til fattige Børn, som opvarter Sangen, 40 Al. sort Klæde. 1785: Til 3 Kordrenge: 2 Rd. 4 Mk. 8 Sk. og til Klæder 1) Skrædderen 3 Rd., 2) Materiale 24 Rd. 3 Mk. 8 Sk.

¹/₁ 1740—† 49. *Peder Olsen Wording*, f. 1705, Stud. Vordingborg 1726, Hører i Stege og Vordingborg, Rektor og Kordegn her 1734 og derefter dansk Sk. og Kordegn, lagt neden i Kirken ved Tolderens Stol, g. Cathrine Elisabeth Falck, f. 1703, † 1749. Da Klokkerembedet blev ledigt, ønskede W. dette til Degnekaldet, hvilket Sognepræst Friis var meget betænkelig ved: „Jeg omgaas ham som Ligemand og turde ej byde over ham som Klokker. Han vil nok heller byde end lyde. Han er vel en god Mand i sit Embede, men tillige en haard og grov Mand.“ W. blev alligevel Klokker og Bedemand, men det blev til Tab for ham, da Klokkerofferet ganske udeblev, og Klokkerlønnen slog ikke til for at holde en Ringer. — Friis gav ham flg. Eftermæle: Han var en brav og trofast Mand i sit Embede og, om man maa sige det, en umistelig

Mand i Henseende til Ungdommens Undervisning, hvis Lige næppe kommer.

1749—† 98. *Eskild Holm*, f. 1712, Stud. Vordingborg 1733, Sk. i Stenstrup paa Jungshoved, her, g. 1) Maren Cathrine Harring, † 1748, 2) i Ø. Egesborg 1749 Else Schade, f. 1727, † 1798, Søn: Provst i Helsing. Ved Wordings Død havde Sognepræsten ønsket Embedet delt i 2 Parter: 1) en Kordegn, tillige Skoleholder og Kateket om Søndagen, der ogsaa kunde forberede Ungdommen til Konfirmation, 2) en Klokker og Bedemand, tillige Skrive- og Regnemester. Men H. erholdt Embedet udelte. Han fandt dog i hele sin lange Virketid, at han havde nok at gøre med Degnekaldet; han var ikke kommet til Byen for at undervise Børn. Han holdt da en Adjunkt til Skolen, som led ilde ved idelig Skiften af Skoleholdere. Hans første Skoleholder var *en Student*, der snart forlod Skolen, lejede sig et Kammer i Byen og holdt *der* Skole for 6 å 8 Børn, dog mest i det latinske Sprog. — 1751—¹/₉ 54. *Jørgen Nicolaj Achen*, Stud., „skriver og regner godt, er meget stille og en ædru Karl, meget yndet af Menigheden“. A. rejste til København for at tage Præsteeksamen, men var fra ¹/₁₀ 1755 —¹/₁₀ 56 igen Skoleholder her, blev i 1760 Sognepræst i Gimlinge (se Egeslevmagle). Mens Achen var i København, stod Skolen en Tid øde; der blev ikke holdt Skole, og Holm var fraflyttet Skolen og flyttet ind i sit tilkøbte Hus. Fornævnte Student med sin Latinskole og en gl. Klokkerenke, der underviste smaa Pigebørn, udførte for deres faa Børn Byens eneste Skoletjeneste. Sognepræst Friis, der fra 1753 tillige var Provst, ønskede en Skoleholder, der ogsaa kunde være Organist, „en skikkelig, god og retsindig Mand, jeg vil ikke tale om en Skrive- og Regnemester, det maa de verdslige sørge for, men en god Skolemester, som tillige forstaar at kathekisere.“ I Nov. 1754 meldte Byfogedsønnen fra Tønsberg, *Niels Schindtler*, sig til Tjenesten. Han skrev og regnede vel, men kunde ikke spille paa Orgel. Provsten haabede,

at Købmænd og Folk, som var noget, som sædvanligt vilde give et Læs Brænde til Skolen, andre Folk 8 à 12 Sk., og saa blev S. antaget. Han opsagde imidlertid Stillingen til $\frac{1}{10}$ 1755, da han ikke kunde ernære sig derved, idet der kun mødte 1—4, højst 7 Børn i Skolen. Opsigelsen var Provsten kærkommen, da S. var „et slet Skarn og en Forargelse i Menigheden. Derom kunde fortælles en Del“. *Achen*, der altsaa nu ledede Skolen 1 Aar, afløstes af en gammel Mand ved Navn *Fischer*. Provsten fandt da Anledning til at udarbejde følgende Instruks for Skolen:

- 1) Skolen er en dansk Skole og er særlig stiftet for fattige Børn, hvis Forældre ikke kan betale for deres Undervisning. Børnene skal undervises i deres Børnelærdom samt Skrivning og Regning. Skoleholderen maa ikke tage Betaling for de Børn, som Inspektørerne henviser til Skolen. Han faar i Stedet 2 Rd. af Skolekassen til hvert Marked, 2) Holm har Ansvaret for Skolen, 3) og han skal selv katekiserere med Ungdommen om Lørdagen fra Middag til Aftensang og føre Bog derover 5) samt præparere Konfirmanderne enten i eget Hus eller i ledige Skoletimer, 6) Valg af Skoleholder skal bekræftes af Sognepræsten og Byfogeden. Skoleholderen skal kunne læse godt i Bog, forstaa sin Kristendom, skrive og regne godt samt være uanstødelig i Liv og Levnet. Han skal holde Skole i og bebo Skolehuset og maa ikke lade et af Børnene overhøre de andre, men selv lære Børnene, 7) Skoletiden: Vinter 8—11 og 1—4, Sommer 7—11 og 1—5. Der skal holdes Morgen- og Aftenbøn. Naar Børnene skal spise deres Mad i Skolen, læses til og fra Bord, 8) Pigerne separeres fra Drengene og gives deres à parte Sæder; der bør ogsaa gøres nogen Destination paa fornemme Folks Børn, at de Fattige sidder for sig selv, særdeles de, der gerne er fnattede og i saa Maade urene, hvilket Skoleholderen skal give Agt paa, saa at slige Børn holdes til Renhed, toer og kæmmer sig, og Forældrene derom advares, 9) Skoleholderen skal holde Journal over alle

Børn, som er 5 Aar og derover, 12) Skoleholderens Løn: Fri Bolig, fri for Skatter (undtagen Konsumtionsskatter). For Børn, som læser, faar han 2 Sk., af dem, som læser og skriver, 3 Sk., og de, som tillige regner, betaler 4 Sk. ugentligt, jvf. Inspektørernes Reglement af $1\frac{3}{4}$ 1709; i Løn som Bedemand: For Lig i bedste Jord og Vielse i Kirken 4 Mk. af de fornemste og af de gemene 2 Mk. Skolelønnen erbyder Børgereskabet sig at betale lige fuldt, enten Børnene forsømmer Skolen eller ej — det er knapt troligt — undtagen i Sygdom, Juletid, Paaske- og Pinseugen og i Høsten, da Børnene ikke søger Skolen, 13) Byen vedligeholder Skolehuset, 14) Børnene maa ikke straffes med Kæp, Ferle eller Tøjreb og ikke blaa eller blodig medhandles, være sig rig eller fattig, men de skal straffes med Ris for deres Forsømmelse og Udyd, dog med Forstand. Særlig skal de straffes, hvis de bander, bruger Skældsord og giver Øgenavne. Forældrene maa ej heller overfuse Skoleholderen, men de kan i givet Fald klage til Inspektørerne. Skoleholderen maa ikke tillade Børnene nogen usømmelig Frihed for at vinde deres og Forældrenes Gunst, 15) Børnene skal gaa i Skole, til de har lært Luthers Kathekismus og pønitente Salmer samt Pontoppidans Forklaring, 16) Skoleholderen sørger selv for Brændselet, ikke paatvivlende, at Forældrene som hidtil betænker Skolen med et Læs Tørv el. Brænde, enhver efter sin Evne. 17) Naar Skolen igen aabnes efter Nytaar til Hellig-3-Konger, erlægges for hvert Barn 10—16 Sk. efter Forældrenes Evne og ellers som sædvanlig, naar de kommer i Skole. — Instruksen blev kun slet efterlevet, f. Eks. kom af 81 Børn kun 27 i Skole. Byfoged Langschmid udfærdigede da en ny Instruks, hvorved han slettede fornævnte Punkter 2, 3, 5, 8, 15, 17, Bestemmelsen om Bedemandslønnen og Punkt 6, første Sætning, samt forhøjede Lønnen for at lære Børnene at læse, skrive og regne til henholdsvis 2, 4 og 6 Sk. Han tilføjede: Kordeggen, siden han ikke forstaa at regne, fuldkommen at skrive og desforuden har

andre Forretninger som Bedemand osv., skal underholde en Skoleholder, men da hans Tjenesteindtægter ikke er større end, at Familien kan leve deraf, mener jeg, Borgerskabet kunde give en Skilling mere for deres Børns Undervisning og blev forpligtet til at svare fuldt ud, enten Børnene var i Skole el. ej. Saa kunde der vel blive saa meget, at en skikkelig Student, som ellers formedelst den ringe Løn tager sin Afsked, saasomt han ser nogen bedre Lejlighed, blev her vel nok, ligesaa godt som det ses andre Steder, naar han blev vellønnet. — Fischer fratraadte snart, og der kom *ny Skoleholder*. Denne var svag hele Vinteren af en grasserende Sygdom og maatte i April 1758 tage sin Afsked. Holms Søn, *en Dreng paa 10 Aar*, holdt da Skole for 5 à 6 Pygmæer, men han selv kunde ikke overtales til saa nedrig Betjening. „Menigheden sukker og klager over denne Skolens og Ungdommens slette Tilstand. Jeg selv græmmer mig, og af 13 Konf.-Børn blev kun 5 antagne i dette Aar. Nok er det, at saa skøn Skælskørs Ungdom var i Wordings Tid, som selv antog sig Skolen, saa slet er den nu i Holms Tid. Kordegnen skulde alene tjene Kirken og kunde ret vel leve deraf, Klokkeren være Skoleholder, tillige Bedemand, i saa Maade kunde ogsaa han vel leve“ (Provsten). — $\frac{1}{6}$ 1758— $\frac{1}{12}$ 63. *Kirkerup*, se Ørslev, som rejste, fordi han ikke vilde sidde i Skolen og fryse. Brændselet var steget stærkt i Pris og kostede nu $5\frac{1}{2}$ Mk. mod tidligere 2 Mk. pr. Læs. Mange holdt paa, at Brændselet skulde leveres af Byen, og Følgen var, at Skolen intet fik. I Vintrene fra Nytaar 1761—Maj 1764 var Skolen lukket p. Gr. af manglende Brændsel. Allerede i 1760 havde Holm klaget til Biskoppen: „Saa kært, som Livet er, saa kært er og Brødet, da Livet derved styrkes og underholdes. Gud ved, ja, og Biskoppen, at jeg af alle Kordegne har det ringeste Brød. Kornet blev i min Formands Tid ganske borttaget og intet tilbage til min og mines Underhold uden det lidet Offer og uvisse Accidentser, der kan falde i saa liden og fattig By, og den

liden Løn, jeg har af Kirken, nemlig som Kordegn 8 Rd. 2 Mk. og som Klokker 6 Rd. 2 Mk., og Klokkerlønnen faar Manden, som ringer, og desuden de 2 Mk., jeg har for Alterklædernes Renholdelse. Og hvad angaar Skolen, da indbringer den ikke Karlens Løn, mindre noget for Kost, Tvætning, Lysning og desl., som han skal have. Ildebrand fattes og til Skolen, der efter Forordn. af 1739 burde aarlig leveres dertil, men her er ingen Orden og ingen Assistance dertil. Og det er mig umuligt at forsyne Skolen med Ildebrand, som falder hel besværligt at forskaffe mig selv. (Nu beder Holm om Bisk.s Assistance), den, jeg ikke venter af Provst Friis, der heller vil gøre mit ringe Levebrød endnu ringere end som hjælpe mig. Han forbyder Folk at give mig Tegnepenge, som dog Klokkeren faar i alle Købstæder. Forunderligt, hvor Provsten saa ubeføjet søger at beskære mit Levebrød, vitterligt er det, at hans er til Overflødighed, mit derimod knap til Nødtørfthighed, dog har han intet at miste og sparer ingen, ikke de fattigste Tjenestetyende, hos hvem han tillige med Kapellanen lod udpante ved 2 Mænd deres Paaskeoffer, følgelig ogsaa for min fattige Pige. De fik noget, jeg derimod intet, hverken af Hr. Provstens 4 el. af Kapellanens 3 Tyende, og til Pinsedag ofrede min Pige, men ikkun een af Provstens og een af Kapellanens gav mig Offer. Saadan Hr. Provstens Omgang nødes jeg til Deres Højærv. at andrage.“ — Holm ansøgte om 12 Rd. af Byen til Brændsel, men Byfogeden henlagde Ansøgningen. Sagen var, at der ved de latinske Skolers Reduktion og de danske Skolers Oprettelse i Købstæderne ikke var anført noget om Brændsel til Skolerne. — Friis til Biskoppen d. 28/4 1764: I Wordings Tid havde vi en velsignet Skole i alle Maader, Manden boede i Skolen, delte Varme med Børnene og de med ham, da Byen var i meget god Tilstand, og Borgerne for deres Børns Skyld gav godvilligt nogle Læs Brændsel til Skolen. Siden Holm kom, har her stedse været Vikar ved Skolen, som han selv har lønnet. Der er givet For-

slag om at kombinere Skoleholder- og Organisttjenesten og i saa Maade proponeret en gammel Student ved Navn Povl Simonsen, som tillige kan spille Orgel. Han kunde altsaa nyde frit Husværelse med en skøn Køkkenhave, Ugepenge af de fornemme Børn, 4 Rd. af Skolekassen for de fattige Børns Undervisning, 20 Rd. af Kirken for Organisttjenesten, og om Borgerskabet maatte befales at give 6 Rd. til Ildebrand, kunde det meget hjælpe. I Vinter har en afdanket Vagtmester opholdt sig her i Byen og informeret nogle Børn, særdeles i at skrive og regne; han har begæret Skolen, og jeg véd, at Byfogeden er for ham, da han hjælper ham at skrive, men da, som siges, han er meget drikfædig, er haard og vanskelig mod Børnene, har en Del af Menigheden været hos mig og bedt, at han ikke maatte bringes i Forslag. — $\frac{2}{6}$ 1764—72. *Poul Eskildsen Simonsen*, f. 1718, Stud. og Organist, † 1792, g. *Apelone Marie Fogh*, f. 1725, † 1791, blev saa Byens Skoleholder og Organist, og Kapellan Thanch jublede ($\frac{6}{10}$ 64): „Der er gjort Udvej til Ildebrand. Indvaanerne har tegnet sig for Bidrag dertil. Nu takker jeg den evige Gud! og høje Øvrighed dernæst, at Skolen er i Stand. Dog møder endnu en Vanskelighed, at en stor Del Forældre immer holder deres Børn borte fra Skolen.“ — Den følgende Tid afgav sørgmunttert Stof om opslidende Kævlerier og Stridigheder mellem Sognepræst, Kapellan, Kordegn og Skoleholder. Den nye Sognepræst, Lakier hed han, havde nok hele Koret imod sig, ikke mindst Kapellan Thanch, der maaske selv havde ønsket Sognekaldet. „For mig selv“, skrev Lakier til Biskoppen d. $\frac{10}{9}$ 1766, „har jeg den vemodige Bøn, at jeg endelig snart maatte befries for den Skoleholder, jeg maa drages med, som hverken i Henseende til Uddannelse eller og saa vigtigt Embede er værdigt, allermindst i en Købstad, hvor Brændevinen staar i hvert Hus; skrive kan han ej, som behøves, Læsegaver har han ejheller, mindre vil rette sig efter det, ham er sagt; desuden hænger samme af stærk Drik, Kredit og Logi, saa

ingen i Byen vil betro ham deres Børn, Tallet tager stadigt af i Stedet for at tiltage. Opsætsig og forargerlig er han i alle Maader, og Bidragene til Ildebrand falder nu daarligere. Jeg véd, at det er et Menneske, som uden Biskoppens Konsens (Samtykke) er beskikket af Grev Knuth (Stiftamtmanden) paa Hr. Thanchs Forestilling, som med Degnen spillede en og samme Rolle: at opofre Skolen, tænkende paa et Orgelværk i Luften (Orgelet var ubrugeligt) og saa paa en Musikant og ej paa en Skolemester. Det er da saaledes forefalden i lang Tid under saadanne 3 Lærere i den gamle Mands (Friis's) Alderdom.“ — I 1766 tillod Stiftsøvrigheden, at Kirken aarligt skulde give Skolen 10 Rd. til Brændsel, men Simonsen klagede over, at de Børn, som skulde være ham de bedste og viseste, ikke kom i Skole, men gik til en Korporal og en Vagtmester, hvilket Sognepræsten saa igennem Fingre med, skønt Stiftamtmanden havde forbudt private Skoler i Byen. — „Nogle klager over, at Simonsen lærte Børnene intet og handlede ilde med dem, andre forsvarer ham, hvad skal man tro“, indberettede Provst Olivarius, „og nu er det Tid, da der ikke maa tales et ondt Ord til et Barn, ellers bliver Forældrene straks vrede. Kirkerup siger, at det første Aar, han var i Skælskør, havdes af Skolepenge 28 Rd., thi da vilde mange skrive og regne, men de andre Aar mindre, og det sidste Aar kun 16 Rd. Der klages over, at Simonsen regner og skriver slet, men han kan dog nok lære Ungdommen saa meget, at de kan skrive en læselig Regning. Han har 20 Rd. som Organist, om disse maa blive ved for efterfølgende Skoleholdere, da Orgelet kommer vel aldrig i Stand, for Kirken er fattig. Han har 5 Rd. 3 Mk. for at læse gratis for de fattige Børn, fri Græsning til 2 Køer, om han havde dem. Iøvrigt, hvad han ugentlig faar af de Borgeres Børn, som søger Skolen, c. 16 Rd., iberegnet à parte Godhed af Forældrene, saa han dog har ved 40 Rd. foruden 10 Rd. til Brændsel. Ihvorvel Vagtmester Lund og Korporal Frank ved deres Pogeskoler har

en stor Del og end de bedste, men han, som siges at have haft en Hoben, kan vel ikke komme ud med lidt. Han har sagt, at han ikke bliver længer end til Paaske, thi han kunde som Fortjeneste ved at spille Orgel i København have mere at leve af. Beklageligt er det, at den Menighed er i saa stor Misforstaaelse.“ — *Simon Chr. Lund*, f. 1726, † 1784, g. *Maren Hoffmann*, f. 1722, † 1786, fortsatte sin Privatskole indtil sin Død. „Han var en duelig og arbejdsom Mand til at lære Ungdommen og derfor af Forældrene som af mig selv vil blive savnet“ (Thanch). *Francks* Privatskole fortsattes til 1772, men den blev nærmest holdt af hans Kone. En gl., beskadiget Underofficer, *Johan Knøphler*, f. 1698, lærte paa samme Tid nogle faa Børn at bogstavere. Disse Privatskoler søgtes af c. 40 Børn. — I 1768 blev Orgelet gjort i Stand, Simonsen fungerede altsaa som Organist, men han klagede over, at han kun havde 25 Rd. 3 Mk. i Løn som Skoleholder og Organist. Det var forstaaeligt, for der kom i et helt Aar ikke et Barn i Skolen. I Sommeren 1769 lykkedes det dog Sognepræsten at sammenslæbe 5 à 6 af de villigste og tillige de fattigste, men Simonsen vilde helst ingen Børn have i Skolen. „Han vil hellere leve in otio og yderste Fattigdom end være til mindste Nytte, ja, naar han tages fra Orgelværket, er han i Sandhed som det 5. Hjul paa Vognen — dette især saavel Lyst til Brændevin har gjort .....“ Simonsen havde nu talt om at holde en Vikar til Skolen, saaledes at denne fik Skolens Indkomster undtagen Boligen, $\frac{1}{3}$ af Brændselet og de 4 Rd. for fattige Børns Undervisning, som S. forbeholdt sig selv foruden Organistlønnen (Vikaren holder Vikar!). I de samme Dage besøgte Provsten uanmeldt Skolen: „Jeg fandt 18 Børn i Skolen, jeg kunde høre dem ud paa Gaden.“ Og en Uge derefter: „..... har været i Skolen, fandt 20 Børn. Det er Mening, at Vikaren skal lære at spille Klaver hos Simonsen og logere i et lille Kammer, som der skal være i Skolehuset, tæt ved Skolestuen, men hvorfra han skal faa Seng,

da S. ventelig ikke har flere end den, han selv bruger ....., ellers er det nok at formode, at han skal læse trolig for Børnene, siden hans Løn kun skal bestaa af Ugepengene.“ 14 Dage efter kom Provsten igen, men da var der ingen Børn i Skolen. Og Simonsen kunde i 1772 med Rette hævde: „Jeg har levet ganske kummerligt, fornemmelig i de 4 sidste Aar, da jeg ikke har haft nogen Skole, siden Børnene søger Poge-skolen her i Byen.“ I Efteraaret 1769 blev Thanch Stedets Sognepræst. Han samlede Ungdommen i sit Hus, overhørte dem og satte dem Lektier for, som de læste paa, dels i Hjemmene, dels i den private Skole. Han ønskede ansat en anden som Skoleholder og Organist i Simonsens Sted, for „naar Skoleholder, Organist, Degn, Kapellan og Sognepræst som Kirkens Betjente af den usle By skal have Opholdet, saa bliver det smalt for nogle og hel kummerligt for de fleste“. — I 1771 havde Provsten forlangt af Holm, at han selv skulde antage Skolen, som hans Kaldsbrev udtrykkeligt lød paa; men Holm undskyldte sig med, at han ikke havde Raad til at holde Vikar, og han selv skrev og regnede daarligt osv. Men den 17/9 1772 indberettede Provsten, at han for 4. Gang havde tilsagt Holm at holde Skole; han er den eneste rette Skoleholder i Skælskør, og derfor befales det ham at holde Skole, saafremt han ikke vil anses som den, der handler imod det ham givne Kaldsbrev. — Simonsen fik Ordre til at udflytte af Skolen, Brøndværket blev istandsat, „saa derved ingen Hasard kan være for Børn eller andre at gaa dertil“. Der var ingen Kakkellov i Skolen, men foreløbigt gik det nok uden. Byfogeden beordredes til at reparere Skolehuset paa Byens Bekostning. Efter at Biskoppen endelig havde betydet Holm, at han havde at begynde Skolen, og at, hvis han fremturede i sin Forsømmelse, Biskoppen nok skulde finde Midler til at bringe ham til Raison, *begyndte Holm Skolen* først i Oktober 1772. Der kom ogsaa 14—18 Børn, men kun saadanne, som skulde begynde at kende Bogstaverne, stave, lægge sammen

og lære „lidet inden i Kathekismus“. De mere voksne Børn, som skulde lære at skrive og regne, kom ikke. Vagtmester Lund vilde ikke modtage flere, end han havde, hvorfor Forældrene maatte sende Børnene til Tjæreby, Smidstrup og Egeslevmagle Skoler. Skolehuset var aabent, koldt og fugtigt, og der var ingen Kakkellovn (Jan. 1773), intet Brændsel, og ingen Reparation var sket. Holm passede dog Skolen tro og holdt ud uden Varme; men efterhaanden udeblev Børnene, da Borgerne ansaa den grasserende Kighoste, Brystsyge og Hævelse som en Følge af den Fugtighed, de havde taget i Skolen. I April og Maj 1773 visiterede Provsten Skolen; der var henholdsvis 3 og 4 Børn til Stede. „Det forundrede mig, at de endda var der, da jeg betragtede alt. Skolehuset er elendigt, ligesom en Røverkule.“ Nov. 1774: Skolehuset er brøstfældigt, og en stor Del, især af Baghuset, er nedfalden, Skorstenen er farlig og ubrugelig, men i det lille Værelse, hvor Skolemesteren har haft sin Bolig, staar en Bilæggerovn, og den Skorsten forekom os at være brugelig og sikker. *Der kunde holdes Skole for det første.* — $\frac{1}{11}$ 1775— $\frac{1}{1}$ 77 vikarierede Stud. C. W. Hansen, men Vagtmester Lund havde de fornemste og rigeste Børn, og Hansen var ussel i Klæder. Imidlertid resolverede Kongen d. $\frac{23}{2}$ 75, at Vikaren indtil den gl. Kordegns Død skulde nyde 20 Rd. aarlig af Kirkens Kasse. Og da nu H. „til Introduktion havde destingveret sig“ og faaet en sort Klædning, kom Børnene (44, Lund 22), ja, selv Oberstens Børn betroedes ham mod 1 Rd. maanedlig. Skolen havde velsignet Fremgang, og H. gode Gaver til at lære Ungdommen. Dec. 1775: „Nu er det rart med vor Skole, naar Folk blot vilde lade deres Børn komme der. H. er flittig og bekvem, men derhos ustadig ..... Gud ske Lov! Skolen er i Stand med alt“ (Thanch). Nogle skrev, regnede og læste, andre lærte Tysk og Latin, andre lidet el. intet. Desværre varede Herligheden med H. ikke længe. Han spillede Kort med Korporalerne og Rytterne paa Værtshuset til Kl. 5 om

Morgenen. Ja, en Søndag i Fasten, da han skulde prædike, var han saa drukken, at han næppe kunde tale el. gaa til Kirken. H. forflyttedes til Sorø, hvor „hans Løn blev forbedret, og os var han ikke meget nyttig“. Efter H. kom Stud. *Bjørn*, som straks udviste sin Ulyst til at holde Skole, kvitterede og tog i Kondition hos Præsten i Magleby. Holm søgte nu en Tid forgæves efter en Afløser og antog endelig en Mand fra Byen, *Johan Jørgen Lange* (Nov. 1777—Jan. 83), f. 1742, Maler, g. Maren Hansdt., f. 1744. „Samme Mand er grundig oplyst i sin Kristendom, er et ærbart og sædeligt Menneske, har Stadighed og Sindighed til at omgaas Børn, skriver og regner skikkeligt, og i Henseende til Læremaade og Gaver til at katekisere overgaar han begge ommeldte Studenter. Der var kun 14 Børn, men saa gik jeg fra Hus til Hus og overhørte dem i Boglæsning og Kristendom i Forældrenes Overværelse, og nu har vi 40 Børn i Skolen, hvor jeg ugentlig kommer 1, 2 à 3 Gange og ser deres Fremgang, og den spores daglig til Guds Ære. Saa vil jeg da ikke have den Fornøjelse alene uden at give Biskoppen Del deri“ (Thanch i Dec. 1777). I 1794 skrev Thanch: „Jeg anser disse Aar, da Lange paatog sig Skolen her, for den lykkeligste Periode af mine Embedsaar, i hvilken Ungdommen lærte Kristendom, gode Sæder, en god Del kunde skrive, og nogle blev øvede i at regne. Men da L. ikke kunde blive længer ved saa usle Indkomster — Kordegenen tog Lønnen, han fik Arbejdet — saa forfaldt vor Skole til sit forrige Intet, og fra den Tid af er den slettest i Stiftet; faa vil ligne L. i Flid og Redelighed.“ — Fra 1783 skiftede Skolen ofte Vikar, i nogle Aar indtil 1795 vikarierede *Baggesen*, se Tiustrup. Derefter stod Skolen ledig en Tid. Der meldte sig en gl. Skrædder og et Par andre af lige Kaar, hvilke satte Thanch i Uvished, om disse el. slet ingen var bedre. „En Trøst er tilbage, at Lange holder Skole med god Nytte for nogle faa, og *et Par Skoler* haves endnu, hvorhen de mindre Børn søger“. 1796—98 vikarierede *Lange*. Vis. 1749: Her

var stor Forsømmelse med Skolegang, og ingen vilde møde ved Katekisation, hvorfor og mange vidste dels lidet, dels intet at svare, og tog jeg derfor offentligt Løfte af Forældrene og Foresatte i Fremtiden med Flid at ville antage sig deres Børn og Tyendes aandelige Bedste. 1785: Hos den voksne Ungdom større Indsigt og Færdighed, end jeg er vant til at antræffe i Købstæderne. Mange Skolebørn svarede meget vel. De forsømmelige havde kun sig selv at anklage. 1789: Holm synger taaleligt og kath. lidt bedre. I Skolen var Børnene ikke kommet videre end til Luthers Kath., for hvilken dog de fleste gjorde Rede med temmelig god Forstand. Med Boglæsn. gik det an. Holm holder Assistent, som vel kan lære Børnene at læse i Bog, men forstaar ikke at kathekisere. Thanch afhjælper denne Mangel ved ugentlig Kath. i Skolen.

1798—~~1809~~. *Kløhn*, se Tjæreby. De 20 Rd., Holm havde faaet til Vikar, tillagdes nu Organistlønnen, som derved steg til 60 Rd.; i 1784 havde Kirken faaet nyt Orgel. — *D.* ²⁹/₇ 1803 nedlagdes Kapellaniembedet, og Kongetienden af Agersø og Omø, hidtil tillagt Kapellaniet, henlagdes fra ¹¹/₄ 1806 til Skolevæsenet „til Iværksættelse af dets hensigtsmæssige Forandring og Forbedring“. Kløhn erholdt af Beløbet 25 Rd. som Erstatning for manglende Have, hvis Brug han mistede, da Skolen d. ²/₁ 1804 nedbrændte. Ved Branden blev K.s Bohave, Fødevarer, Brændsel og Foder dels ødelagt, dels opbrændt. Ilden opstod i Snedker Hans Christensens Ejendom, forplantede sig til Skolen, og begge Huse ødelagdes ganske, ogsaa Huset paa Skolens anden Side antændtes. Det var heldigvis stille Vejr, og Brandvæsenet ydede udmærket Arbejde med Byens og Borrebys Sprøjter. Skolen var brandforsikret for 420 Rd., som udbetaltes. Kløhn flyttede med Familie ind i et Baghus, han selv havde opført i 1802 i Skolens Gaard. Der var meget ringe Plads til Familiens 6 Medlemmer, men der blev holdt Skole i en Lejestue et andet Sted i Byen; den kunde ikke rumme Børnene (70—80). Det blev

smaat for K., Offeret faldt kun ringe, adskillige Børn søgte ikke Skolen, og fra 1806 gik de fleste *Pigebørn i en privat Pigeskole*. Thanch havde været ivrig for at faa Kløhn til Skælskør, men efterhaanden kølnedes Venskabet mellem dem saa stærkt, at K. „uagtet al Føjelighed og Forsigtighed ikke kunde harmonere med Thanch“, og han erklærede, at han ikke vilde blive i Skælskør, om han til sig og sin talrige Familie end skulde betle sit Brød. — I 1807 klagede Thanch til Biskoppen over, at K. havde fornærmet ham ved et Skolebesøg — i Elevernes Nærværelse med Skældsord og forarget Ungdommen med mange Forbandelser. Endvidere, at K. brugte Ris ved Børnenes Afstraffelse, Haanddaske og Voldsomheder, slog dem i Hovedet med Lineal, gav dem Ørefigener, stærke Haanddask med tykt Rør og udviste slet Opførsel. „Jeg kunde melde hele Sider om hans slette Opførsel — om hans Udgang af Skolen til sin Avling.“ Og K.s Udtalelse desangaaende stod ikke til Troende. „En Ed fra ham agter jeg ikke mere end af en Horing, thi Religion er ej hans Sag.“ — Kløhn tilbageviste Beskyldningerne som værende i det væsentlige usande og, for saa vidt Revselserne angik, overdrevne. Thanch var kommet forbi Skolen og mente at have hørt, at et Barn fik Dask. Han gik saa ind i Skolestuen og sagde: „Jeg syntes, En fik Dask.“ K.: „Nej, for nærværende ikke.“ T.: „Jeg skal, Gud døde mig, ikke vide af det Piskeri at sige, og jeg skal, Gud døde mig, inden kort Tid nok ydmyge jer og vise jer, hvem jeg er.“ K. bad om, at T. ikke vilde anse ham som Gaardskarl, men som Lærer, hvortil T. svarede, at K. kunde takke ham for Embedet. — Kløhn byttede Embede med Eftermanden. Provsten havde anbefalet det: K. er ganske duelig, skikkelig, føjelig, og jeg har fundet mig ganske tilfreds med hans Undervisning. For paa en passende Maade at separere disse 2 Subjekter, Præst og Degn, fra hinanden uden svageste Præjudice (Fordom) for nogen i nogen Maade, da det er mindre opbyggeligt el. ærefuldt, naar disse ikke har-

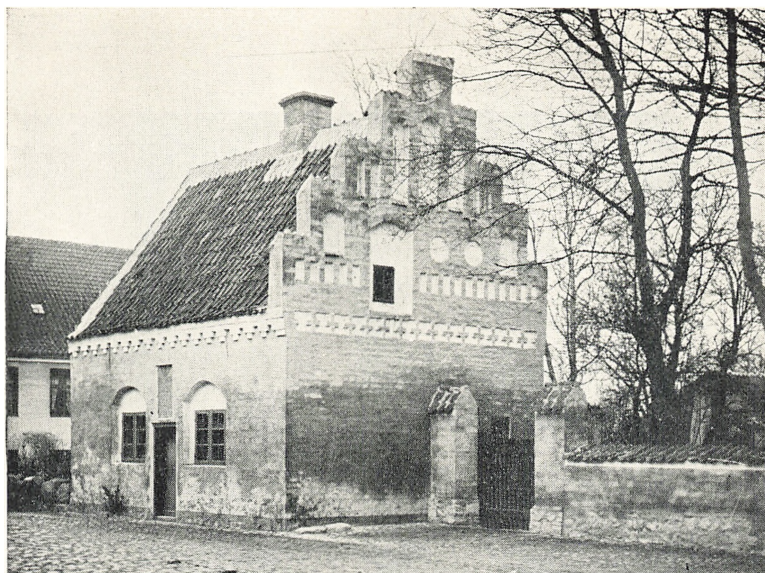
monerer ..... K. led Løntab ved at bytte. — *Vis. 1801*: En stor Del Børn var forsamlede, mange svarede meget fermt af Lærebog og med kendelig Forstand og megen Færdighed. Mange svarede ret vel af Kath. med god Indsigt. De gjorde herlig Rede for den bibelske Historie. De læste meget vel i Bog og havde lært Salmer. Man skrev og regnede. Adskillige Børn havde smuk Kundskab om Fædrelandets Geografi efter Landkortet. K. underviser meget godt og kath. ypperligt. 1807: K. udmærker sig ved Duelighed, Flid, Nøjagtig- i sit Kald og er en vel oplagt Lærer. Men han skal være for hastig og stolt og stundom udsvævet. Men der svaredes i Kirken, at ikke noget var at klage. Formedelst trykkende Hede tog jeg Skolebørnene denne Gang i Kirken, fordi her er luftigere og rummeligere. Af de paa Listen antegnede Børn, hvis Antal langt overgik 90, savnedes 26. Her undervises i Lærebog, Kath., Bibelhistorie, Skr. og Regn. Tillige læres Salmer. Desforuden gives Undervisning i Geografi, Historie, fornemmelig Fædrelandets, Naturlære og Naturhistorie samt Astro- nomi; tilhobe 10 Børn tog Del med kendelig Fremgang og Færdighed. Man vidste at gøre Rede for Lærebog og Kath. med klart Begreb og rigtig Indsigt. Bibelhist. var meget vel lært. Snart alle havde lært Salmer og vidste for det meste at fremsige dem uden Anstød. Her er en meget god Skole, som fortjener al Opmuntring og Understøttelse. K. har megen Duelighed og arbejder med Troskab og Flid i sit ringe Leve- brød, men Børnenes Antal er ham for stort.

1809— $\frac{1}{7}$ 10. *Gerhard Frederik Koenig*, f. i Kbh. 1764, tid- lig forældreløs, beskyttet af flere kbh. Familier, Stud. Her- lufsholm 1784, Kontorist, Gaardejer i Gentofte, 1794 Degn og Skoleholder i Boeslunde, her, L. ved Garnisons Skole i Kbh., 1812 Assistent i Rigsbanken og sluttelig L. ved Trini- tatis Skole, † 1818, g. i 1791 Karen Jensdt. Haugaard, f. 1764, † 1831. — *Vis. 1809*: Jeg fandt en herlig Ungdom forsamlet og havde al Aarsag til at være fornøjet med den Fremgang,

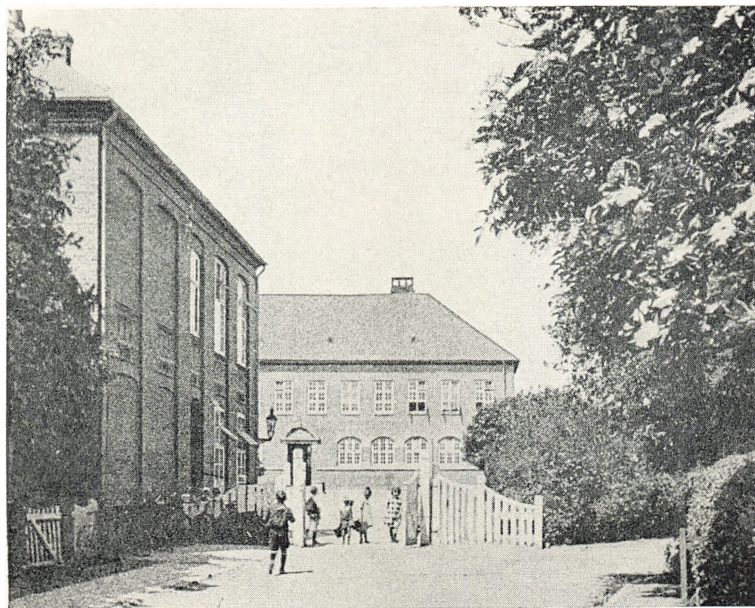
den havde gjort under sin nye Lærer. Læsn. og Skr. var god og Hovedregn. fortrinlig, og jeg opmuntrede K. til at fortsætte disse vigtige Forstandsøvelser, hvorved Undervisningen i Regningens Begyndelsesgrunde vil blive lettet for ham; ligeledes opmuntrede jeg ham til at fortsætte Øvelse i Korttegning, som er saa aldeles nyttig. K. eksaminerer ret godt, han har Greb derpaa, og da jeg kom i Skolen, fandt jeg, at han forstod sig paa Hovedregn. og behandlede Børnene med Indsigt og kærligt. De læste godt, skrev godt og tegnede smaa Landkort paa Tavlen. Han er nylig kommet fra Boeslunde. Der var smukke Børn forsamlede, hvis Fysiognomi udmærkede sig, og som selv viste Liv, saa jeg tilbragte med Fornøjelse et Par Timers Tid i Skolen.

^{12/1} 1811—59. *Jørgen Jensen*, f. i Tikøb 1787, Lx. Jo. 1809, L. i Hømb, ansat her paa den Betingelse, at han skulde lære Tysk og iøvrigt underkaste sig alle mulige Forandringer angaaende Skolens Reform, fik 1825 Kaldsbrev som II Lærer, Kordegn, Klokker og Bedemand — han havde ikke tidligere erholdt Kaldsbrev, da han ikke havde haft Tid til at lære Tysk — opnaaede som Vikar i Embedet at holde 50 Aars Jubilæum, † 1863, g. 1) i Egeslevmagle 1825 Vilhelmine Lovise Beyer, f. 1802, Sønnedatter af Amtsprovst B. og † 1832, 2) her 1835 Urmager Petersens Enke, Marie, f. i Herlufsholm 1783, † 1851. — Byfoged Borring var meget fornærmet, fordi han ikke var raadspurgt, før „denne Person“, som ikke var Student, blev kaldet; men Amtsprovsten tilskrev ham: „Det kunde have Interesse at erfare, hvad De kan have at indvende mod en Mands Beskikkelse, som fra Professor Saxtorph har erholdt udmærket Vidnesbyrd, og med hvis Embedsførelse jeg hidtil har været tilfreds.“ Borring gjorde, hvad han kunde for at hindre Jensen i at faa sine Kaar forbedrede. Læreren i Skælskør var nu daarligere lønnet end en maadelig oplyst Landsbylærer, skønt man forlangte mere af ham, erklærede Amtsprovsten. Brændselsspørgsmaalet blev dog nu løst paa

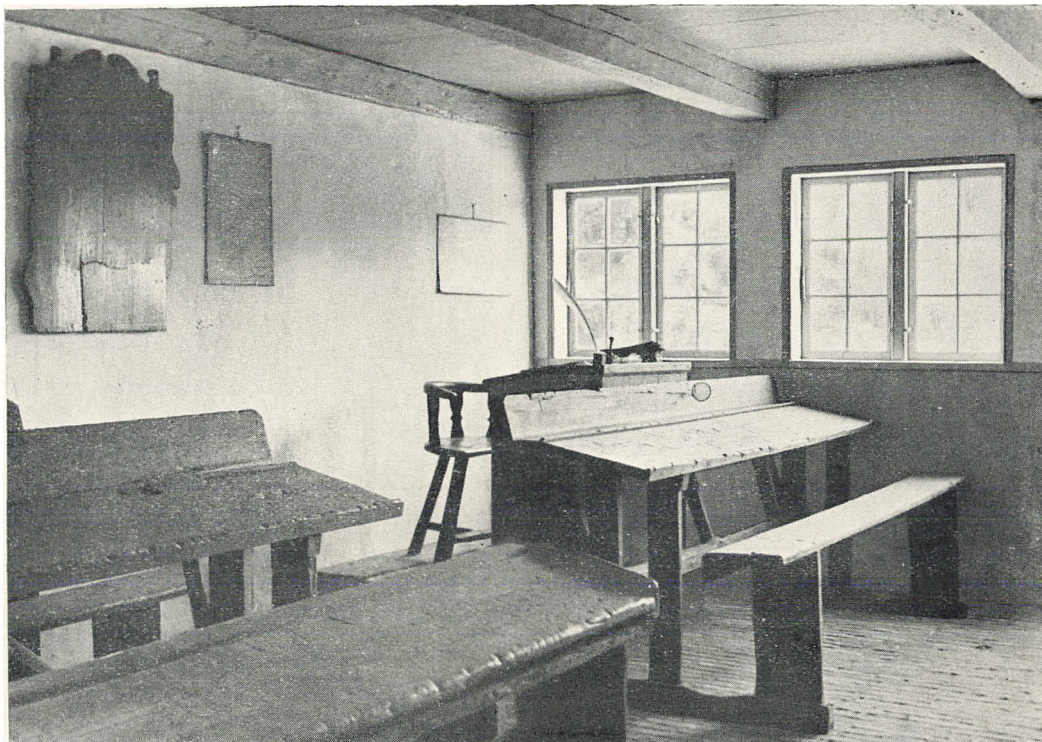
Grundlag af Reglement af 1806. Angaaende Andel i Kapellaniets 9 Td. Land afgjordes det, at J. skulde have Brugen af den ene Trediedel el. Græsning og Foder til 2 Køer. — I 1815 blev Biilmann Sognepræst i Skælskør. Hans store Forundring över Skoleforholdene i Byen er forstaaelig. Skolen laa i Aske, Lærerbolig og Skolestue var lejet hos Farver Harder, men Skolestuen var saa lille, at næppe 30 af 90 skolepligtige Børn kunde rummes der, og endda Halvdelen i de mørke Dage savne det nødvendige Lys. Det lykkedes at faa Skolestuen udvidet; men den reglementerede Trætavle fandtes ikke, og de gl. Borde og Bænke var næsten ubrugelige. — Præsten lod i Februar 1816 afholde offentlig Prøve i Skolen, hvortil han ikke alene indbød Skolekommissionens Medlemmer, men ogsaa Byens oplyste Fædre og Mødre. „Af Komm.s Medlemmer, som maaske aldrig her i sligt Ærinde har været sammenkaldt, mødte ingen uden jeg (Sgp.), og af Menigheden indfandt sig alene den hæderværdige Kanc. Pehrson, som under hele Prøven i begge Dage beærede Skolen med sin Nærværelse.“ — Til Jensens Ros og Fortjeneste udtalte Præsten, at han ved sin redelige Flid og utrættelige Virksomhed havde udrettet mere, end man med god Grund kunde formode at være muligt for et Menneske. — Biilmann arbejdede nu paa at gøre Skolen til en „højere Opdragelsesanstalt for Byen og Omegnen“, men hans Arbejde kronedes ikke med Held. Der skulde hængaa et lille Hundredaar, før Skolen — i 1910 — blev det, han ønskede. Imidlertid sled J. tro i sin Skole. Børneantallet var steget til 150, men da de nu var inddelt til 2 Klasser, der søgte Skolen hver halve Dag, og Skolestuen var udvidet ($7\frac{1}{3} \times 10$ og $3\frac{3}{4}$ Al. h.), var Pladsforholdene bedre! J. havde været i København for at blive uddannet i den indbyrdes Undervisnings Teknik paa Normalskolen, og fra 1822 ledede han Skolen ved denne Methode. — Af Indberetning for 1823: I nederste Klasse var 76 Børn. Naar Pigerne skriver, læser Drengene. Man har 66 Læse-, 100 Skrive-, 84 Regne- og 18

Skælskør Latinskole. (Skolemuseet.)

Skælskør Skole, opført 1902 og 1912. (Fot. Gjellebøls Bogh.)

Interiør fra en Byskole c. 1820—50. Paa Pulen ses 1) Blækhus med Gaasepen, 2) Redskab til at skære Gaasepenne med, 3) et Bundt utilskaarne Gaasefjer, 4) en Stabel indb. Underv.s Tabeller. (Den gl. By i Aarhus.)

Geografitabeller, alle paa Pappapir, 1 Pibe, 16 Pegestokke. Med Glæde kan vi indberette, at J. underviser med Lyst, Munterhed og Tilfredshed. Skolen er fyldt af Børn. Om det er et Udslag af Forældrenes Kærlighed til indbyrdes Undervisning eller ikke, vides ikke. Vis. 1817: Med Borgerskolens Ungdom, som mødte til Overhørelse efter Visitats i Kirken, havde jeg al Aarsag til at være veltilfreds. Boglæsning var meget god. I Skr. og Regn. gjort god Fremgang. Geografi var ikke forsømt. I Religion og Bibelhistorie var Børnene ligeledes vel underviste efter deres Alder, mere kan ikke forlanges i en Skole, til hvilken over 100 Børn er pligtige, og som kun har 1 Lærer. Den duelige Kordegn Jensen trænger til Hjælp, og jeg haaber, at Skolen snart bliver forsynet med en Førstelærer, som kan tjene til Undervisningens Gavn, saaledes som det bør være i en Borgerskole. J. er en god Lærer, men som Degn ikke paa sin Hylde, da han synger daarligt. Skolehuset bestaar af 3 lejede Værelser; til en ny Skolebygning er en Plan gjort. Overslaget stiger til over 20,000 Rbd. (Den byggedes i 1825 for 3700 Rbd.), en stor Tomt er købt dertil. Men hvor skal Pengene komme fra. Byen er fattig. Imidlertid er meget vundet; thi Thanch har resigneret, og Biilmann er kommet til Embedet.

Fra 1816—26 ledede *Fru Saxtorph* og Datter et *Pigeinstitut* i Byen. Der undervistes i Bibelhist., Lærebog, Skr., Tegn., Fædrelandshist., Fransk, Tysk og Fruentimmer-Haandarbejde (inkl. Brodering). Skolen begyndte med 12 Elever, havde ved Eksamen i Nov. 1819, der overværedes af en talrig Forsamling af Byens Honoratiores af begge Køn, 14, men 1823—26 kun 5—6 Elever. Alle 10 Aars Eksamener: Hovedkarakteren ug. — I 1823 begyndte Kordegn *Kløhns Enke* og Datter en Skole med 28 Børn, men i 1826 havde de kun 11 Børn, alle under 7 Aar. Denne Skole bestod endnu i 1845.

12/1 1825—1900.

Iflg. Skoleplan af 1822 skulde der ansættes en ordineret *Kateket og Førstelærer* ved Skolen, men Kancelliet ansaa det for rigtigst, at Embedet ikke blev besat, før den nye Skolebygning var opført, da der i Byen ikke kunde erholdes Lejlighed hverken til Læsestuen eller Beboelse for Læreren. — Skolebygningen indviedes d. 26/5 1825. Amtsprøbst Mønster holdt en saare skøn, kraftfuld Tale og indsatte Lærerne, *Kateket Andresen og Kordegn Jensen*, i deres Embeder. Sognepræsten talte over Ordet i Mark. 10,14. Højtideligheden overværedes af Skoledirektionen, en stor Del af Omegnens Honoratiores og mange af Byens Fædre og Mødre. — „D. 30/5 1825 begyndte Undervisningen i vor nye Borgerskole, en Bygning, der formentlig overgaar de fleste af danske Provins-skoler m. H. t. Soliditet, Smagfuldhed og Beliggenhed“ (Sgp.).

A. Lærerpersonalet.

I Lærerembedet. 12/1 1825—32. *Christian Conrad Sophus Andresen*, f. i Besser 1796, c. th. 1819, til Sgp. i Hals. □ 1832—45. *Jac. Lambert Hvalsøe*, f. 1802, c. th. 1828, † 1848. □ 1845—50. *Niss Chr. Katstrup*, f. i Ribe 1810, c. th. 1838, t. Sgp. i Thorning-Lysgaard. □ 1850—55. *Otto Marsvin Laurbjerg*, f. i Randers 1815, c. th. 1841, t. Sgp. i Vejlbj. □ 1856—66. *Theodor Julius Dorscheus*, f. i Kbh. 1816, c. th. 1843, t. Sgp. i Malt-Folding. □ 1866—71. *Jac. Severin Deichmann Brandt*, f. i Nykøbing M. 1831, c. th. 1857, studerede Botanik, Huslærer paa Bregentved, Skolebestyrer i Tønder 1861—64, fik i 1867 Universitetets Guldmedalje for botanisk Prisopgave, Æresmedlem af Botanisk Forening, Forfatter af „Lærebog i Naturlære“, t. Sgp. i Elling-Tolne. □ — *Kateketembedet nedlagdes* ved kgl. Resolution af 26/2 1872. Grunden dertil var, at mange af Byens Borgere søgte anden Skole for deres Børn, dels fordi Friskolens og Betalingskolens Lokaler var i samme

Bygning, dels fordi man forment, at Skolen ikke kunde give Børnene den fornødne Forberedelse til større Skoler. □ ²⁶/₂ 1872—96. *Henrik Lithin*, f. i Korsør 1834, Lx.Jo. 1854, L. i Middelfart, 1860 II L. og Kordegn her og derefter I L. og Kordegn, † 1897, g. i Middelfart 1860 Anine Christine Gimbel, f. i Fredericia 1833, † 1922. L. var en dygtig Mand, meget anset i Byen (se Skælskør tekniske Skole). □ 1896—1934. *Henrik Knudsen Henrichsen*, f. i Maribo 1864, Farfar og Farbroder Lærere i Magleby, Stevns, Vikar i Maribo, Lx. Jell. 1883, Husl. i Lundforlund 1883—85, Privatlærer i Stubbekøbing, II L. her og derefter I L. (fra 1899 benævnet Overlærer), fik i 1933 Guldkorset, Forfatter af flere Lærebøger for Handelsskoler, efter sin Entledigelse Medlem af Byens Skolekommission, g. i Boeslunde 1890 Laura Møller Nielsen, f. i Kbh. 1868 (se S. Handelsskole).

II Lærereembedet var forenet med Kordegnembedet indtil 1872 og fra 1897—1927. — *Jørgen Jensen* indtil 1859, se foran. Lærer *Hemmingsen*, Smidstrup, og Organist *Hjorth* assisterede ham nogle Aar, henh. ved Gymnastikken og Sangen. □ 1860—72. *Lithin*, se I L. □ 1872—87. *Embedet nedlagt*. □ 1887—96. *Henrichsen*, se I L. □ 1897—1927. *Jens Actor Steffen Sørensen*, f. i Torslev Skole 1861, Lx. Ranum 1883, L. i Æbeltoft, Hobro, 1889 L. og Kordegn i Mariager, her, Kordegnembedet beholdt han til ¹/₁ 1930, † 1936 hos sin Søn i Bregninge Præstegd., g. Anna Dagmar Nissen Juul fra Æbeltoft Kordegnbolig, f. 1863, † 1930. S. var en Mand, der deltog livligt i Tidens Rørelser.

III Lærereembedet, oprettet ved Skoleplan af ²⁸/₁₀ 1841, men besat ved Konstitution indtil ¹³/₁₀ 56, fra 1847—1909 forenet med Organistembedet. — 1842—43. *Cramer*, se Haldagermagle. □ 1843—49. *Harald Frederik Luplau*, f. i Ringsted 1820, Far: Præst, Lx. Jo. 1840, L. paa Fuirendal, her, t. Svendborg, fik i 1882 Sølvkorset, har udgivet „Dansk Sprog-lære“, ugift. □ 1849—54. *Nielsen*, se Magleby. □ 1854—55.

Johan Nic. Bergmann, ueks., Organist i Køng, var eneste Ansøger hertil, skønt man ved 2. Opslag havde forhøjet Lønnen fra 200 til 300 Rd., overtog efter Faderens Død i 1855 Køng Mølle. □ 1855—59. *Hans Ludvig Müller*, f. i Kjessendrup Sk. 1833, Lx. Jo. 1853, L. i Østofte, her, t. Rold v. Odense, † 1861, g. Andresina Marie Hansen, f. i Rønninge Skole 1840. □ 1859—62. *Johannes Holst*, f. i Møgeltønder 1835, Lx. Tønder, blev L. og Kantor ved Vemmetofte Kloster, Udgiver af „Børnevennen“ og af Holsts Geografi og Atlas, der i en lang Aarrække brugtes ved de fleste Skoler, g. 1) Martha Marie Didriksen, f. 1841, † 1868, 2) i Vemmetofte 1870 Andrea Smith, f. i Flinterup 1843. □ 1862—96. *Valdemar Fich*, f. i Sengeløse Sk. 1839, Lx. Jo. 1860, L. i Baarse, her, † 1896, g. i Gandløse 1863 Christiane Emilie Holck, f. i Landerslev Sk. 1841. F. var meget musikalsk, iøvrigt godt begavet, men ikke særlig energisk. — 1896—25. *Jørgen Schmidt Jacobsen*, f. i Renge Sk. 1863, Lx. Schmidt 1884, Hjælpelærer i Bjælkerup og i IV L.-Embedet, derefter kaldet, † 1931. J. var en fint dannet Mand, der nød almindelig Agtelse; ugift.

IV Lærerembedet, oprettet ved Skoleplan af 1856. — ¹³/₁₂ 1856—59. *Christensen*, se Glæno. — 1859—87. *Carl Emil Jydtsmann*, f. i Kbh. 1834, Lx. Jo. 1857, Hj. i Munkebjergby og Sørbymagle, her, g. i Tjæreby 1872 Nielsine Christensen, f. i Vedskølle Sk. 1846. J. var en pæn og honnet Mand, men han havde ikke saa let ved at holde Disciplin. — 1887—96. *Jacobsen*, se III L.; i de 2½ Aar, han var Hjælpelærer for Jydtsmann, var denne Privatlærer i København. — 1896—98. *Søren Tandrup*, f. 1872, Lx. Jo. 1891, tog sin Afsked uden Pension, var Sekondløjtnant og gik i belgisk Tjeneste til Kongostaten, hvor han faldt i Kampen mod de Indfødte. — 1898—1935. *Jørgen Peder Mathiassen*, f. i Faurbo 1869, Broder: L. i Mullerup, Lx. Jo. 1888, g. Elena Schmidt, f. i Skælskør 1884.

Lærerindeembede, oprettet ¹/₉ 1899. *Sophie C. Møller*, f.

1859, som en Tid havde virket ved Skolen, blev fast ansat, se Privatskoler.

I det nye Aarhundrede har en Stab af dygtige Lærere under Overlærer Henrichsens Ledelse ført Skolen frem til at blive en anset Skole, som søges af Børn fra alle Hjem i Byen. Skolen havde i 1934 13 Lærere og Lærerinder, der underviste c. 440 Elever, hvoraf 360 skolepligtige fra Byen. Den har Ret til at afholde Præliminæreksamen.

Organister (Stadsmusikanter) før 1847: Hans Orgelmester omkr. Aar 1700, Andreas Hansen, † 1717, Wentzel Lund c. 1720, Elias Wohlfeldt, † 1741, Orgelet ubrugeligt 1741—68, Poul Simonsen, † 1792, Chr. Grønvald Dagnes, † 1797, begravet paa Fattigvæsenets Bekostning, og Rasmus Hjorth fra 1797— $\frac{1}{1}$ 1847, der i Dec. 1846, 74 Aar gl. og Enkemand, ægtede Dorte Marie Pedersen, 32 Aar gl.

B. Undervisningen.

1825—42. I de 2 Læseværelser undervistes Drengene om Formiddagen, Pigerne om Efterm., I L. styrede Læseskolen, II L. Skr.- og Regneskolen (indb. Und.). Øverste Klasses Dreng 18 Timer (Rel. 5, Geogr. 1, Hist. 1), Ø. Kl. Piger 15 Timer (Rel. 5, Geogr. 1). Nederste Kl.: Drengene 18, Pigerne 15 Timer. Hver Drengeklasse desuden 6 Tim.s Gymnastik i Skolegaarden og Pigerne Haandgerning. *Lærebøger*: Balles Lærebog, Daugaards Bibelhist., Roschous Børneven, Birchs Naturen, Fibigers Læsebog for Bondestanden, Thonboes Eksempelsamling, Boesen Jesu Levnet. *Inventarium*: 2 Katedre, 15 Borde og Bænke, 2 store og 1 lille Trætavle, 61 Stentavler, 16 Blækhuse af Bly, 4 do. af Glas, 12 Pegestokke, 1 Pibe, 1 Lygte, 2 Ildskuffer, 1 Ildkasse, 1 Klatre- og 1 Springmaskine, 12 Trægeværer, 4 Svømmeseler, 1 Hængesele, 1 Svømmebro (62 Pæle, 32 Bræder), 1 Spand med Drikkekop, 6 Fag Rullegardiner, 1 Bornholmerur, de forskellige Tabeller til indb. Undervisning, 20 Borchs Læsebog, 15 Mallings Store

og gode Handlinger, 20 Fibigers Læsebog, 1 Sæt Fix's Regnebøger, nogle Blade Danmarks- og Europaskort samt nogle Haandbøger. *Børnetal* i 1841: 100 samt 11 i Privatskole. — *Vis.* 1826: Var meget tilfreds med øverste Klasse, kun ønsker jeg, at Skrivningen, skønt den er meget god for en Del Børn, maa bringes videre, da dette er en Borgerskole. I yngste Klasse er Undervisningen ganske god, men til færdig Boglæsning var de bedste Børn endnu ikke bragt. Skrivn. derimod var meget god. 122 Børn. — 1836: Borgerskolen har en egen smuk, men u hensigtsmæssig indrettet Gaard, som er bygget med Inventarium for 4000 Rd. af det nedlagte res. Kapellanis oplagte Indtægter. Skolen har kun 95 Børn, og Adskillelse mellem Borger- og Fattigskolen her er hverken fornøden eller iværksættelig — kun ønsker man en Realklasse, naar Midlerne dertil kunde findes. Kateketen passer Skolen med Flid og Duelighed og kath. godt. Han læser Rel., Hist., Geogr., Grammatik samt Retskrivning i ø. Kl. og for Læseskolen i ned. Kl., alt meget godt. Klokker Jensen har Skrivn. og Regn. i begge Klasser, hvor Fremgangen er meget god, Rel. i ned. Klasse, hvilket kun gaar nogenledes, som han overalt er en klodset Person. Han underviser ogsaa i Gymn., men kun saa temmeligt. Indb. Und. af Hvalsøe er meget god.

1842—1900. Ved Skoleplan af 1841 deltes Skolen i en Borgerskole med 3 og en Friskole med 2 Kl. — 1) *Borgerskolen*: Ø. Kl. Dreng 32 Tim. (Rel. 5, Matematik 2, Naturhist. 2, Geogr. 2, Hist. 2, Tysk 3, Tegn. 2), ø. Kl. Piger 20 Tim. (Rel. 5, Geogr. 1, Hist. 1), ned. Kl. Dreng og Piger 18 Tim. (Rel. 5, Geogr. 1, Hist. 1). 2) *Friskolen*, som havde Fællesundervisning: Ø. Kl. 19 Tim. (Rel. 5, Geogr. 1), ned. Kl. 17½ Tim. (Rel. 5). Samtlige Dreng 3 Tim.s Gymn., og Pigerne Haandgering foruden nævnte Timetal. Skolepenge, hvormed Lønnen til III L. tilvejebragtes: I Borgerskolens Drengekl. 3 Mk., i de andre 2 Kl. 2 Mk. maanedlig.

1849: Borgerskolen indskrænkes til 2 Klasser, een for

Drenge og een for Piger. Friskolen deles i 3 Kl., i nederste Kl. undervises ved indb. Undervisning. — 1868: Borgerskolens Pige Klasse nedlægges, Drengene deles til 2 Klasser. Skolepenge 4 og 3 Mk. maanedlig. — 1872: 1 Borgerskoleklasse med Heldagsundervisning for Drenge over 10 Aar, 3 Friskoleklasser med Halvdagsundervisning, nemlig de 2 nederste Kl. fælles for Drenge og Piger, mens den øverste deles i 1 Drenge- og 1 Pige Klasse. — 1898: Fællesundervisning gennemføres, hvorved der bliver flere fortløbende Klasser. — Antal Børn. 1863: 222 og i 7 private Skoler 39, 1868: 194, i 8 pr. Skoler 86. — Vis. 1844: *Borgerskolen*, 52 Børn, Fremgangen er særdeles god og alt i bedste Orden. Hvalsøe underviser i Dansk, Religion og Geografi, især Gegr. ug. Jensen er sløv og kath. maadeligt, men vedholdende. I øverste Kl. har han kun Regning, i Friskolen Læsn. og Skrivn., som gaar mg, Regn. g? Luplau er først tiltraadt ved Nytaar. Han er tro og flittig og skal godt kunne holde Orden, men han er forlegen, sagtfærdig og uøvet og lader i Historie Børnene kun remse deres Pensa, og Fremgangen i hans Fag er dels mg, dels g. Fremgang i det Hele særdeles god. Gymnastik er af anden Grad. *Friskolen*, 64 Børn, Jensen underviser i Læsn., Skrivn. og Regn., Luplau i Religion og Gymnastik. Læsn., Regn. og Gymn. g, Skr., Religion og indb. Und. mg. Byen har et privat Institut for Piger. — 1852: *Borgerskolen* er meget simpelt indrettet, idet den kun har 2 Klasser, og da Børnene kan optages ved 7 Aar, maa de deles i flere Afdelinger, men desuagtet er Tilstanden saa god som i de fleste Borgerskoler, kun, at der kun læres lidet Tysk, ikke Fransk, men vel Hist., Geogr. og Naturhist., meget godt. Laurbjerg er en fortrinlig Lærer. Hans Eksamination er kursisk, men fast og klar, og han er særdeles vel hjemme i alle Discipliner. Nielsen er baade duelig og flittig, kath. ret godt. Han har Pigeklassen samt Sang og Gymnastik, hvilken sidste er meget godt øvet. *Friskolen*: 84 Børn, Nielsen har øverste Klasse, Skrivn. mg,

Jensen de to nederste Klasser. Han er temmelig sløv, men meget tro og flittig. II Klasse ved indb. Und. g?, Gymnastik mg. — Disse Skoler har en egen anselig Gaard, men den udvendige Mur, som er sunken, skal ombygges. Byen har et Pigeinstitut og faar til Efteraaret et Drenginstitut, der oprettes af Student Gjellebøl.

Skælskør Asylskole.

Ved Nedlæggelse af et Lærerembede oprettedes i 1872 Skælskør Asylskole, der indtil 1888 havde til Huse i Skolebygningen og lededes af *Dorthea Augusta Cæcilie Bruun*, f. Thuesen. Fra 1888 lededes den af *Marie Emilie Sturm*. I 1890 opførtes Asylbygningen.

II. Privat- og Friskoler.*)

Forordningen af 1739, § 38: Ingen maa herefter holde dansk Skole paa Landet uden Provstens og Sognepræstens Vidende og Samtykke, som især bør paaagte, at ingen Landstrygere, Kvinder, aftakkede Soldater el. Underofficerer dertil bruges, medmindre de selv kender saadan en gl. Underofficer el. Soldat, el. skikkelig Kone, tjenlig til Pigebørns Undervisning i Huset, og de har eksamineret dem, saa de tør svare til deres Forhold. Dog bør Præsten formane sine Tilhørere og derover holde, at de skikker deres Børn i Skole og ej lader dem uden skellig Aarsag hjemme undervise . . .

Ved Lov af $\frac{2}{5}$ 1855 sikredes Privatundervisning Frihed, og der oprettedes nu en Del Privat- og Friskoler omkring i Landet, i Flakkebjerg Herreder kun smaa og i Regelen med kort Levetid.

1. Rosted Privatskole.

Daniel Frederiksen, f. i Slagelse 1650 (Far: Kapellan), Skoleh. i Norge, paa Lolland, i Rosted, boende hos Sognefoged Jacob Nielsen, † 1721, „var en gl. vækkelig Mand“, g. Sophie Antoniesdt., f. i Meklenborg, Far: Rytter, flyttede senere til Lolland, † 1721, 49 Aar gl. Søn, f. 1720, „voksede nok i Længden, men intet i Drøjden og kunde aldrig støtte paa sine Fødder“, blev efter Forældrenes Død underholdt af „den

---

*) Ved Friskoler forstaas her Privatskoler, der ledes efter Grundtvigs Skoletanker.

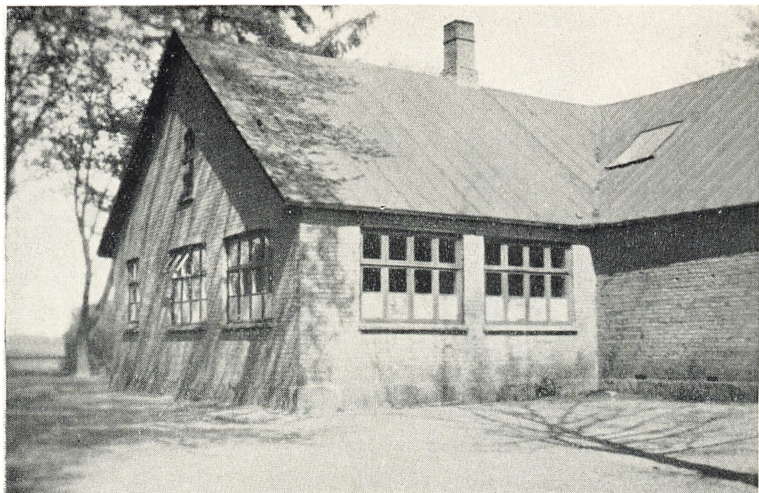
fattige Bloks Penge ved Kirkerup Kirke. Den Kvinde, som havde Barnet til Opsyn, fik ugentlig 1 Mk., men det sidste Fjerdingsaar († 1722) 1 Mk. 6 Sk. til dets Underholdning“. — *Carl Knøphler*, afskediget Rytter, understod sig nogle Aar i at læse for Børn i Rosted By. Pastor Horster sendte Degnen og en af Menighedens Medhjælpere til hans Hus i Rosted for at oplæse Forordn.s § 38 for ham og formaa ham til at efterleve Kongens Vilje ved at lukke Skolen. De 2 Mænd fandt en halv Snes Børn i Skolen hos K., men denne „erklærede, at han aldrig har begæret nogens Børn at komme hos sig, for at han skulde holde Læseskole for dem, ikke heller vilde el. kunde han bortvise Folks Børn, som kom til ham og begærede at undervises af ham, men mente, at vedkommende Forældre maatte selv forsvare den Sag.“ Horster udvirkede nu, at Knøphler tog fra Byen, men i 1784 henvendte Bønderne sig til Biskoppen og forklarede, at de havde $\frac{1}{2}$ Mil til Sørby Skole, og „Vejene er formedelst de 2 store Bække fast om Vinteren impassable, saa vore Børn kan ikke uden største Livsfare passere dem. Forrige Præst har indset det og bar Omsorg for, at vi stedse har haft En i Byen til at undervise vore Børn“. Bønderne bad da om Lov til at have en Skoleholder i Byen og om, at „det maa blive paalagt vor Præst at være os behjælpelig med at udsøge En dertil duelig, dog uden al for stor Bekostning for os, den vor Evne ikke taaler“. Men deres Ydelser til Sørby Skole skulde de nok fortsat erlægge. — Om Vejen oplyste Skoleholderen i Sørbymagle: „Der er en liden Rende, som kaldes Kragebro, hvor der ligger nogle Stene, som er tør om Sommeren, men Vand om Vinteren, dog ikke mere, end at store Børn kan gaa over. Dernæst en bredere Rende, som kaldes Spaanden, hvorover er lagt et Stykke Træ, som er 3 Kvarter bredt, som behøver et Rækværk. Hidindtil gaar man om Vinteren paa Tvært, men om Sommeren kan man baade gaa paa Tvært og uden om. Hvor Rosted og Sørbymagle Marker støder sammen, er Lindesbæk,

derover er en stenlagt Bro, som alle Folk baade kører og gaar over“. Amtmanden erklærede, at Vejen hverken var saa lang eller saa vanskelig, som Bønderne angav; men naar de selv bekostede Undervisningen, var det rimeligt at føje dem. — Biskoppen resolverede: 1) Rostedboerne maa sammen med Sognepræsten vælge en kristelig og oplyst Mand eller Kone til Skoleholder, hvem de selv skal lønne, 2) Skolen er kun for smaa Børn indtil 10 Aar, de større Børn skal søge Sørbymagle Skole, 3) Sognepræsten skal føre Tilsyn med Skolen. — Den saaledes oprettede Skole bestod formentlig i en meget lang Aarrække. I 1809 var Privatskolen hos Gmd. Niels Larsen i Rosted. Skoleholderen var Skrædder og af Bondestand.

I 1844 blev man klar over, at det var nødvendigt, grundet det store Børneantal, at udvide Sørbymagle Skole. Bymændene i Rosted benyttede Lejligheden til at kræve en Skole indrettet i deres By og tilbød at lægge 7 Td. Land samt 1 Td. L. til Bygge-, Have- og Gymnastikplads til Skolen — mod Godtgørelse, hævdede de senere. Sogneforstanderskabet og Skoledirektionen saa hellere en Udvidelse af Sørby Skole, men Kancelliet resolverede d. $16/10$ 1845, at Forstanderskabet aarligt skulde udsætte 150 Rd. for at opspare en Kapital til en Skoles Opførelse i Rosted. Det gjorde man ogsaa de følgende 2 Aar, men Resultatet blev jo, at der ansattes II Lærer i Sørby. Samtlige Gaardmænd havde imidlertid købt Jord til Skole, Mt. Nr. 2 h, $5\frac{1}{8}$ Td. S. f. Byen. 1874: Rostederne kræver en Skole i deres By, som er Sognets største. Lærer Rasmussen, Sørby, opfordres til at overtage det eventuelle nye Embede, men der sker intet. I 1890 oprettede et Interessentskab med Gdr. *Rasmus Bagge* til Formand en Privatskole i Byen; man indrettede Skolebygning, 8 F. + Udhus, og antog en Lærerinde. $1/11$ 1890—1912. *Kirstine Olsen*, f. i Ødum 1858, ueks., t. Røj Forskole. Skolen begyndte med 50, men havde kun 8 Elever, da den nedlagdes d. $1/11$ 1936.

2. Karrebæksminde Privatskoler.

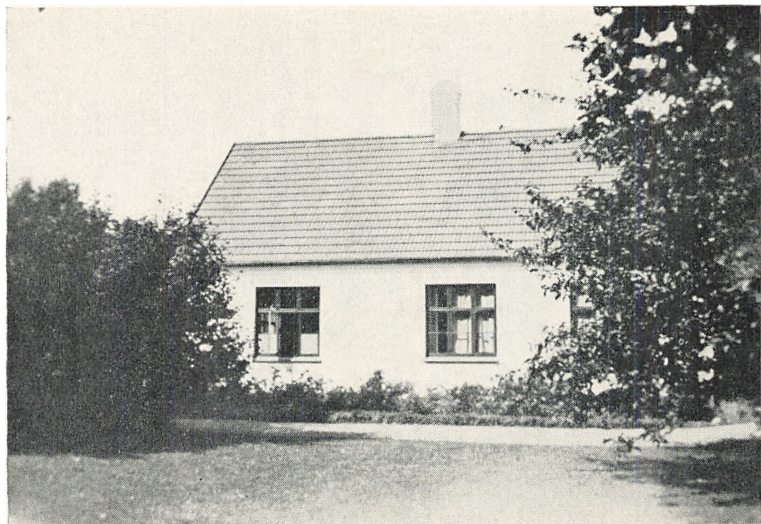
Se Karrebæk Skole. I 1855 oprettede nogle Skibskaptajner i K. en Privatskole, som allerede Aaret efter havde 53 Elever i 2 Klasser. Man nærrede da store Forventninger saavel til Skolens indre som ydre Anseelse. Der skulde gives videregaaende Undervisning, og Kommunen skulde overtage Skolen. Men Karrebæksmindernes Andragender i 1856 og 63 desangaaende blev ikke imødekommet, da Forstanderskabet ønskede en eventuel Forbedring af Skolevæsenet knyttet til Karrebæk Skole. Heller ikke Sognepræstens Anmodning til Skoledirektionen i 1876 gav noget Resultat, skønt han kunde berette, at Byen havde 300 Indbyggere med over 60 skolepligtige Børn, og derfor fandt, at den havde rimeligt Krav paa at faa en Skole, „ikke som den hidtil kaldtes en Realskole, men en ganske alm. Almueskole“. I Stedet henvistes en Del af Byen til Enø Skole, og i 1893 henlagdes hele Byen til denne Skole. Godt et Aars Tid efter nedlagdes Privatskolen. „Karrebæksminde Realskole“ nød i mange Aar Tilskud fra Amtet, fra 1859 saaledes 300 Rd., fra 1863 250 Rd., men i 1874 bevilgede Skoleraadet kun 100 Rd. med Bemærkning, at „det kun gælder for denne Gang“. — 1855—71. *Jørgen Møller*, f. i Randers 1818, Lx., ugift. □ 1871—74. *Joh. Kristoffer Breson*, f. paa Glænø 1839, se Glænø Skole, Lx. Jell. 1860, blev L. p. Frederiksberg, var vanfør paa venstre Arm, dygtig Lærer i Tegn., Rel. og Sang, i Frikvartererne lærte han Børnene (nu c. 25) at spille Krokett, var stærkt præget af Grundtvig og gav Skolen fri for at følge ham til Graven paa Køge Aas. — Efter B.s Afrejse søgte Børnene et Aar Karrebæk Skole. □ C. 1875—95. *Marius Bendtzen*, f. i St. Hedinge 1828, havde studeret Medicin og rejst meget i Udlandet, ugift, en stille og nøjsom Mand, optaget p. Kb. Alderdomshj., † 1898. — Ovenover Skolens Lokale, som var paa 1620 Kbfod, holdt Frk. Backhausen og senere Frk. Bildsted Syskole. — I Karrebæksminde var der nogle *Pogeskoler*, der blev holdt i Lærer-

Høve Friskole, opført 1876.

Mindesten over Rasm. Dinesen på Høve Frim.s Kgd.

Tjæreby Friskole, opført 1907.

Høve Frimenighedskirke.

indernes Hjem, var meget ubetydelige og fik intet Tilskud fra Kommunen. Følgende Pogelærerinder nævnes: Kaptajn *Nielsens* Hustru (senere g. m. Gmd. Bagger, Enø), Kapt. *Erichsens* Hustru, 1870—1900 *Henriette Vendine Vinkler*, f. i Nyborg 1824, Enke, og 1895—1907 *Kamilla Mortensen*. (Nogle Oplysninger givet af Albert Hermansen, Slagelse).

3. Harald Steensen Møllers Privatskoler.

H. S. Møller, f. i Fejø Pgd. 1785, L. i Herredskirke-L. Løjtofte, afskediget uden Pension, Husl. paa Egholm 1845, g. 2) i Holsteinborg 1846 Maren Hansdt., f. i Venslev 1806, Privatl. i *Nyrup* ved Skafterup 1846—48, L. ved en Privatskole paa *Glænø*, som var oprettet af en Gaardmand, 1848—51, blev i Forsommeren 1851 opsagt til at fratræde sin Stilling til 1. Nov., men blev meget fortørnet over Opsigelsen og besværede sig til Kancelliet, der ^{29/7} erklærede, at den Sag var *det* uvedkommende. Og *Glænø* Privatskole blev nedlagt. I 1852 var M. konstitueret som Lærer paa Omø, hvorefter han slog sig ned som Privatl. i *Skælskør*. Her maatte Kommunen yde ham Huslejhjælp, som forgæves blev søgt refunderet uden Fattighjælps Virkning, skønt han efter Evne søgte at ernære sig ved at give Undervisning. D. ^{18/10} 1858 ansattes han som Vakancelærer paa Omø, hvor han døde 14 Dage efter.

4. Haldagergaarde Privatskole.

Her virkede først *N. Jørgensen*, se Hyllinge Skole, fra 1861—63. Derefter *Carl Jepsen*, f. 1841, Lx. Skaarup 1863, g. i Krummerup 1865 Nicoline Jacobine Holm, Haldagermagle, 1868 L. i Stege. Skolen blev vist nu nedlagt.

5. Friskolen paa Flakkebjerg Mark.

Gmd. *Chr. Madsen* og Hustru, der hyldede Friskoletanken, havde i 1862 paa Flakkebjerg Mark ladet indrette Skole i deres Gaards Øverstestue og antaget en Lærer til at undervise deres 5 Børn. Allerede i November s. A. afløstes for-

nævnte Lærer af en ung Mand fra Fyn, *Rasmus Erichsen Dinesen*, f. i Gialdbjerg 1839. Han havde været paa Kolds Højskole, og Kold sagde til ham: „Du skal være Friskolelærer.“ Han søgte da videre Uddannelse paa Grundtvigs Højskole, hvorefter han oprettede en Friskole i Brangstrup. Skønt han mødte megen Modstand, især fra Gejstligheden, som var Fjender af Friskolebevægelsen, vandt han frem, og Skolen gik godt. Men saa kom der Bud efter ham fra Chr. Madsens, der havde faaet ham anvist af Kold. Dinesen fulgte Kaldet fra Sjælland, og da han forstod at omgaas Børn og var elsket af dem, sluttede snart flere Familier sig til hans Skole i Flakkebjerg. Ved Eksamen i 1863 noterede Sognepræsten: 10 Børn, D. viste, at han ikke blot besad gode Kundskaber, men ogsaa Evne til at gøre Undervisningen livlig og frugtbringende. — I 1865 købte Dinesen en Gaard paa Høve Mark, hvor han samlede Ungdommen til Aftenmøder, indtil Høve Marks Forsamlingshus blev opført i 1876. Forsamlingshuset, der blev bygget i Korsform, hvorfor Folk sagde, at det onde ikke kunde bo der, og Frimenighedskirken, der opførtes ved Siden af i 1880, ligesom det frie Skole- og Kirkeliv paa Eggen maa betragtes som Frugter af den aandelige Vækkelse, som Dinesen havde bragt med sig fra sin Hjemegn, og som tog sin stille Begyndelse i Forældre kredsen omkring den lille Friskole i Chr. Madsens Øverstestue. — D. var Forsanger i Frimenighedskirken til sin Død i 1907. Han jordedes paa Frimenighedens Kirkegaard, og Landboforeningen og Venner satte Mindesten paa hans Grav med følgende Indskrift:

Der var Solskin over hans Virke
i Hjem, i Skole og Kirke,
i Landmandskredse ude og inde,
derfor sattes ham dette Minde.

Dinesen blev gift i 1868 med Karen Hansen, f. i Oure 1846. Karen Dinesen har gjort Forfatteren af nærværende Bog den Glæde at fortælle lidt om Friskolerne i Høve og paa Flakke-

bjerg Mark (se ogsaa Hellesen, Egeslevmagle). Hun har intet fortalt om sig selv; det behøvedes heller ikke, for den Varme, hvormed hun omfatter og fremkalder sine Erindringer, fortæller tydeligt nok om en Kvinde, der interesseret og virksomt har levet med og i Bevægelsen, som hendes Hjerte endnu den Dag i Dag slaar for. Karen Dinesen slutter sin Beretning saaledes: „Den aandelige Udvikling, som den Gang begyndte, fortsætter vi fremdeles. Friskolen (i Høve) gaar sin stille Gang frem.“ — Den danske offentlige Skole skylder den danske Friskole megen Tak, fordi den brød Isen og banede Vej for nye Skoletanker. Takken kan for denne Egns Vedkommende adresseres til Rasmus Dinesen og hans Hustru. — Flakkebjerg Marks Friskole lededes fra 1865—67 af *H. K. Nielsen*, Lx. Blaagaard, og sluttelig af *N. Jørgensen*, se Oreby Privatskole, til 1869. Skolen havde i 1866: 16, i 1869: 9 Elever.

6. Friskolen i Flakkebjerg By

havde til Huse i Chr. Madsens gamle Stuehus i Flakkebjerg By og lededes fra dens Oprettelse i 1865 til 1870 af *Christian Severin Sørensen*, f. i Thorum 1838, † 1921, g. her Caroline Dorthea Hansen, f. i Skælskør 1844, † 1915, se Skælskør Friskole. — 1870— $\frac{1}{5}$ 71. *Johannes Carlsen*, og saa nedlagdes Skolen. Antal Elever: 1865: 8, 1868: 22.

7. Førslev Privatskole,

der bestod i en Række Aar omkring 1870—80, var oprettet af nogle Familier i Førslev By, hvis Børn var for fine til at gaa sammen med andre Folks Børn. Den lededes af Sogneprestens Søn, *Peder Johansen Juhl*, f. 1822, † 1901.

8. Oreby Privatskole.

Orebyboerne kunde ikke rigtig glemme den Tort, de led i 1833, da de forgæves havde arbejdet paa at faa Høve Skole opført midt imellem Høve og Oreby, og c. 1860 (se S. Bjerre)

oprettede de en Privatskole i deres By. I 1886 krævede de, at Kommunen skulde indrette en offentlig Skole i Oreby, idet de tilbød at forære Privatskolens Bygning til dette Øjemed og foreslog at beskære Høve Lærerembedes Indtægter til Fordel for det nye Lærerembede. Sogneraadet erklærede, at Børnetallet — i Flakkebjerg 86, i Høve 67 — ikke nødvendiggjorde nogen Ændring i de bestaaende Tilstande, at Lønnen for det nye Embede snart vilde kræves forhøjet og blive til Byrde for Kommunen, og at Privatskolens Bygning, som var opført af Kampesten, og hvis Beliggenhed var indsnævret og uheldig, ikke kunde indrettes anordningsmæssigt til offentlig Skolebygning. Ministeriet henlagde da Sagen, og i 1895 nedlagdes tilmed Privatskolen. Men i 1901 imødekom man Orebyerne ved i deres By at opføre Forskolen, og da denne d. $\frac{1}{5}$ 1925 henflyttedes til den nyopførte Høve Skole mellem de 2 Byer, løstes det gamle Stridsspørgsmaal til Orebyernes Tilfredshed. — Skolen lededes af følgende: 1) 1869—72. *Niels Jørgensen*, f. i Kbh. 1842, ugift, L. v. Flakkebjerg Marks Friskole, her, 2) 1872—c. 77 *Peder Olsen*, f. 1844, Lx., som blev Lærer i Aarløse, g. Ane Boline Jensen, 3) 1877—82. *C. F. W. Petersen*, f. i Kbh. 1857, blev L. i Turebylille, 4) 1882—83. *Stenbæk* (fra Ormslev?), 5) 1883—90. Frøken *Jensen*, en ældre Dame, som blev optaget paa Slagelse gl. Kloster. Skolen førte nu en hensygnende Tilværelse, 6) 1890—93. *Ane Kirstine Wie*, f. i Horne, Fyn, 1871, forlod Skolen for at tage Forskolelærerindeksamen og blev senere Lærerinde i Slagelse, 7) og slutte­lig Frøken *Kruse* fra Korsør. — Skolen havde i 1870 21 Børn.

9. Høve Friskole

oprettedes d. $\frac{1}{5}$ 1875 og begyndte med 18 Børn i et Lokale hos Smed Johs. Vedel i Høve By, men allerede i Sept. 1876 flyttedes den til Høve Marks Forsamlingshus, hvor der var indrettet Plads til Skole. Den lededes af 1) 1875—80 *Hanne Grum*, f. i Stege 1831, ueks., L. paa Holsteinsminde, her, † i

Drejød Pgd. 1882, begr. paa Høve Frimenigheds Kgd. Hanne Grum var en selvstændig Personlighed, dygtig i Faget, vel nok lidt streng, men vi holdt af hende for hendes stærke Tro paa Livet; hun var sand i hele sin Færd. Det var nok Johs. Vedel, der fik hende hertil. Han sagde: „Hun er af den Slags: vi maa tage Skoene af, før vi gaar ind.“ Hun fratraadte paa Grund af Svagelighed og var en Tid derefter optaget i Hjemmet hos Vennerne Niels Nielsen og Hustru i Egeslev (K. D.), 2) en kort Tid af *Carl Rønne*, se Magleby Friskole, 3) 1880—82 *Th. E. Jensen*, f. 1856, Lx., blev L. i Sprove, 4) *Villemoes Andersen*, 5) 1883—1902 *Christiane Posselt*, f. i København, rejste i 1902 til Sorø, kom senere paa et Kloster i S. Jylland, † paa et Besøg i Flakkebjerg, begr. paa Høve Frim.s Kgd. — C. Posselt var en forstandig og god Kvinde, udviklet i kristelig Henseende og samvittighedsfuld. Hun var glad ved Børnene og tog sig af hver enkelt. De sang Morgensang og bad Fadervor, og Børnene var glade for at gaa i Skole. Hun var en ældre Kvinde og levede med i Menighedslivet her i Høve, som dengang var meget bevæget, da her var Omskiftning med Præster. Naar Mændene var samlede og tit var tvivlraadige, kunde hun paa sin stille Maade give et godt Raad. Det var hende, som sagde: „Naar al den Kritik falder, saa bliver her godt at være i Høvekredsen.“ Og det har vi erfaret. (K. D.). — Skolen bestaar endnu.

10. Magleby Friskole.

Sognepræstens Søn og Kapellan, *Carl Rønne*, oprettede i 1874 en Friskole, der havde til Huse i Magleby Præstegaard. Hans *Hustru* ledede Skolen, som i 1875 havde 19 Elever, men ophørte allerede i 1876, da Rønne og Hustru flyttede fra Byen. Ikke faa Børn fra Magleby søgte derefter i mange Aar Skælskør Friskole. — Da Børneantallet i Magleby Skole i 1885 blev for stort, paatænkte Sogneraadet at overføre en Del af Børnene til den Friskole, nogle Beboere agtede at indrette i

et Forsamlingshus paa Magleby Mark (opførtes 1886). Men den Bestyrelse, der repræsenterede fornævnte Beboere, stillede ved sin Formand, Gdr. *Jens Jespersen*, følgende Betingelser for at modtage Børnene til Skolegang i Forsamlingshuset: 1) Sogneraadet indsætter 30 Børn til Skolegang hveranden Dag, 2) tilskyder et aarligt Bidrag af 500 Kr. + 3 Fv. Brænde 3) og anskaffer det nødvendige Materiel til Skolen, saasom Borde, Bænke, Bøger og Tavler, hvilket derefter tilhører Skolen. Der ventes at være Plads til 20 Børn ad Gangen. 4) De Børn, Sogneraadet indsætter, skal søge Skolen fra 6—10 Aars Alderen. Resten af Børnene kan søge Skolen til Konfirmationsalderen. Lærerinden, som skal have Lærerindeeksamen, ansættes af Forsamlingshusets Bestyrelse. Mulksystemet maa ikke bringes i Anvendelse ved Skolen. Overenskomsten gælder for 1 Aar ad Gangen og kan opsiges med $\frac{1}{2}$ Aars Varsel til Ophør en 1. November. — — Det var $17\frac{1}{2}$ 1886. En Maaned efter vedtog Sogneraadet at oprette et Lærerindeembede ved Magleby Skole. Denne Vedtagelse blev Friskolens Dødsdom.

11. Hyllested Friskole

fremkom som Modvægt mod den stærke Fremhæven af Kundskabstilegnelsens overvejende Betydning, som Lærer Jacobsen var Talsmand for, og som gav sig Udslag ved, at han stillede for store Fordringer til sine Elever og udviste Strenghed overfor dem. Friskolen, der bestod fra 1880 til 1905, lededes af *Niels Petersen*, f. i Strøby, Elev paa Askov Højskole, g. Kirstine Jensen. P. blev i 1905 Bogholder ved Brugsforeningernes Fabrikker i Viby.

12. Se S. Bjerre Skole.

13. Dalmose Borgerskole,

oprettet 1928, har flere Gange skiftet Leder, en lille Skole.

14. Tjæreby Friskole

begyndte i 1905 med 4 Børn hos Forsøgsleder N. P. Nielsen, Tystofte. I 1907 byggedes Skole, som startede med 20 Elever. Skolen, som bestaar endnu, har fra 1913 været ledet af *Svend K. Møller* fra Søby Skole, Taasinge, f. 1886, uddannet paa Skaarup og Odense Seminarier, L. v. Rødkilde Privatskole, her, fra 1920 tillige Organist ved Høve Frimenighedskirke, g. med Forsøgsleder N. P. Niensens Datter, Karen Rask N.

15. Skælskør Friskole

oprettedes i 1864 og lededes indtil 1870 af *J. P. Andersen*, f. i Grinderslev 1841, senere Medejer af Silkeborg Realskole. 1870—1916 lededes den af *Sørensen*, se Flakkebjerg Friskole, hvorefter den blev nedlagt. — *Sørensen* var en god, sagtmodig og retsindig Mand, der nød megen Agtelse paa Skælskøregnen. Hans Skole søgtes af Børn fra Egnens af Grundtvig prægede Hjem.

16. Privatskoler i Skælskør

fra 1825—1938. I Skælskør har der været et Mylder af smaa-bitte Privatskoler, hvis Opgave vel var at betjene hver sit Samfundslag i Borgerskabet. Der kan nævnes følgende Ledere af Privatskoler (Tidsangivelser er omtrentlige): *Peder Møller* 1836—56, *Johanne Noll* 1840, *Jomfru Lassen* 1841, *Madame Heilmann* 1843—53, *Frederikke og Adolphine Harder* („Samfundets Støtter“) 1860—70, *Jomfru M. Thomsen* 1862—92, en solid Skole, *Dagmar Larsen* 1862—70, *Jomfru Petersen* 1862—64, *Frederikke Slangerup* 1860—70, *Madame Nordlander* 1863—66, *Frk. Wulff* 1865, *Charlotte Wahlgreen* 1867—80, *Henriette Telling* 1880, *Thekla Harder* 1890, *Petra Marie Nielsen*, *Agnes Amalie Lassen* og *Sophie Møller*, sidstnævnte ansat ved Skælskør Skole i 1899. Den „fine“ Drengeskole fra $\frac{1}{10}$ 1852—75 lededes af *Rejer Gjellebøl*, f. i Ringgive 1821, c. ph., som havde en Boghandel ved Siden af Skole-

stuen. Somme Tider maatte han forlade Skolestuen for at betjene Kunderne. Men fra sidst i Tresserne holdt han sig til disse og lod Skolearbejdet udføre af Lærer *Koefoed*, senere og indtil Skolens Nedlæggelse af *N. Andersen* (Overlærer paa Frederiksberg). Elevantal: 1863: 8, 1868: 12. — Den fine Pigeskole lededes fra 1866—80 af *Marie Jordening*, derefter af *Frederikke Gemzøe* og *Ingeborg Dantzer*. — *Dagmar Gronenbergs Skole*, der oprettedes i 1881, var den eneste af for-nævnte Skoler, som oplevede Aarhundredskiftet. Denne Skole lededes indtil 1924 af *Dagmar Gronenberg* og havde et betydeligt Elevantal (højest 102, i 1924: 70), flest Piger, idet Forældrene paaskønnede Skolens Haandgerningsundervisning. Fra Smidstrup Skoledistrikt søgte mange Børn, særlig efter Aar 1900, Skolen, som iøvrigt bestaar endnu, men ingen væsentlig Betydning har i Byens Skoleliv. — En Sønnesøn af Kordegn *Jørgen Jensen*, *Harald Jensen*, havde fra 1885—87 en Skole i Byen. Den blev Forløber for *Skælskør private Realskole*, som i 1888 oprettedes af *Niels Henrik Jepsen*. Han afstod d. $\frac{1}{8}$ 1900 Skolen til *O. E. Guldberg*, der $\frac{1}{8}$ 1910 afhændede den til Kommunens almindelige Skolevæsen. Ved den private Realskole virkede bl. a. *R. Christiansen* (Korsør), *R. Nielsen* (Tranekær Realskole), *Mytling* (Vamdrup Realskole), *Seehusen* (Viborg), *Frederiksen* (Slagelse) og *Just Poulsen*, se Glænø, alle før Aar 1900.

III. Skolehjem og Fagskoler.

1. *Fuirendal Hospital*, der stiftedes d. 29/10 1811 af Grev *F. A. Holstein*, var baade et Hospital for Gamle og et Skolehjem for Forældreløse og var grundlagt paa Spindeskoletanken, idet Børnene sysselsattes ved Industriarbejde m. m.; men Rokken og Væven kunde ikke fastholde Børnene paa Fuirendal. Det Hele var for fabriksmæssigt i Anlæg og Drift, og dette Skolehjem blev en Skuffelse for Greven. Hans Omsorg for fattige og hjemløse Børn svækkedes dog ikke, og hans Blik søgte da mod Svejts. Her havde en Rigmand, Philip Emanuel Fellenberg (1771—1844), hvis Indstilling overfor Menigmand og Smaafolk var af Støbning som Holsteins, købt en Landejendom, som han i 1804 lod indrette til Skolehjem for fattige og forsømte Børn for i kristelig Aand at oplære og opdrage dem til at blive gode Borgere ved at beskæftige dem dels ved almindelig Skoleundervisning, dels ved Haandværks-, men navnlig ved Have- og Landbrugsarbejde, som langt stærkere satte Børnenes Tanker i Bevægelse og udvidede deres Interessesfære. Der var allerede indrettet et Par Fellenbergske Anstalter her i Landet (Bøggildgaard og Kathrinelyst), og da Holstein havde mødt Stephansen, se Venslev Skole, der følte Kaldet til og længtes efter at overtage Opdragergerningen ved et saadant Skolehjem, og fandt, at her var Manden, handlede han hurtigt. De gamle Hospitalsmedlemmer flyttedes over i en Sidefløj af Fuirendal, Resten lod han indrette til Skolestue, Haandgerningsskole, Værksted, Gymnastiksal, So-

veværelser osv. Han skænkede Jord af en lille Gaards Størrelse til Land- og Havebrug, indsatte Besætning, Redskaber og Inventar, ja, gav endog kontante Tilskud til Driften. Og paa Greveparrets Sølvbryllupsdag d. $\frac{4}{5}$ 1833 aabnedes Skolehjemmet igen. Denne Gang greb Holstein ikke fejl, men han havde ogsaa fundet de rette Ledere i Stephansen og hans Hustru. — *Anders Stephansen*, f. i Terndrup 1791, Lx. Jo. 1815, Husl., Institutbestyrer i Nibe 1820, i Aalborg 1822, Forstander her og derefter paa

2. „*Holsteins Minde*“, hvortil Skolehjemmet henflyttedes d. $\frac{4}{5}$ 1840, fik Guldkorset i 1869, † 1870, g. i 1824 *Dorothea Svenningen*, f. 1803, † 65. Holsteins Minde suppleredes i 1890 med Skolehjemmet „*Skovgaard*“, hvortil Pigerne henflyttedes.

3. *Hindholm Højskole* oprettedes d. $\frac{1}{11}$ 1852 af *Anders Stephansen*, der selv ledede den til 1867. Skolen søgtes af et meget stort Elevantal, men i de politisk bevægede Aar i Firserne gik det tilbage for den. Den nedlagdes i 1916, og i dens Sted oprettedes

4. *Hindholm Kost- og Realskole*; men i 1934 genoprettede Forstander *Ludvig Beck*, fh. Holsteins Minde og Flakkebjerg Ungdomshjem,

5. *Hindholm Højskole* eller „*Barnets Højskole*“, hvor der gives almindelig Højskoleundervisning, men med den særlige Opgave for Øje at uddanne Medhjælpere ved Børnehjem, altsaa en Slags Seminarium.

6. *Flakkebjerg Ungdomshjem* stiftedes af en Komité under Ledelse af F. A. Holstein og begyndte d. $\frac{31}{8}$ 1836 med C. C. Møller som Forstander. *Christen Christensen Møller*, f. i Storbørde 1810, Lx. Snedsted 1831, L. ved og derefter Bestyrer af Stephansens Institut i Aalborg, Forstander her, Medlem af den grundlovgivende Rigsdag, Fortjenstmedaljen i Guld m. m., † 1890, g. 1) Anna Henriette Møller, f. 1803, † 1848, 2) i Høve 1850 Charlotte Sophie Mygdal, f. 1817, † 1873.

7. Smed *Johannes Vedels Haandværkerskole* i Høve, 1877

—82, var grundlagt paa den Tanke at opdrage og uddanne unge Mennesker ved at beskæftige dem baade ved legemligt Arbejde som Lærlinge i hans Smedeværksted og ved aandeligt Arbejde i Skolestue, knyttet til Værkstedet. — *Vedels Pige-højskole* samme Sted, 1884—87, vandt kun ringe Tilslutning.

8. *Skælskør tekniske Skole* stiftedes d. $\frac{1}{11}$ 1865 med Lærer *Lithin* og Snedkermester *Houland* som Lærere og havde til Huse i Borgerskolen fra 1865—87, derefter i Haandværker- og Industriforeningens Bygning, hvor den private Realskole ogsaa havde Sæde.

9. *Skælskør Handelsskole* oprettedes i Nov. 1894 af Skælskør Handelsforening paa Initiativ af Lærer *Henrichsen*, der ledede den til 1934; Lokaler paa Borgerskolen.

10. *Fuglebjerg tekniske Skole*.

IV. Spinde- og Industriskoler.

1. Skælskør Spindeskole.

I Slutningen af det 18. og Begyndelsen af det 19. Aarhundrede var Pædagogerne meget optagne af den Tanke, at Børnene og den voksne Ungdom skulde sysselsættes med og undervises i Haandarbejder af forskellig Art, for at de kunde vokse op til at blive gode og nyttige Borgere i Samfundet. Ogsaa den store Skolekommission saavel som Kancelliet interesserede sig derfor og mente i Henseende til Haandgernings- eller Industriskoler i Købstæderne, at Pigerne kunde undervises i Fruentimmer-Haandarbejde, Paparbejde, flette Kurve, flette Straa, strikke Fiskegarn, sy Handsker, og for de lidt mere voksne at sy Sko; foruden Skrædderprofessionen en Del Possementmagerarbejde, som ikke kræver særlige Maskiner, nogle Slags Traadarbejder, hvortil der kun bruges Tang og Hammer og ganske lidt Fil, saasom at gøre Hægter og Maller, Kæder og Pibehytter. Drengene kunde lære at bruge Kniv, saavel Tolle- som Krumkniv, Saug, Løvsaug til krumme Linier, Høvl, Rasp, Fil; saadanne Arbejder, saa de faar Øvelse i at lime, sinke, beitze og dreje samt bruge Tangen til at bøje med. I Aarene fra c. 1780 til henimod Midten af det 19. Aarhundrede trivedes da, navnlig paa Sjælland, en Mængde Arbejds- (Industri-) og Spindeskoler, selv om Krigen 1807—14 og de nærmest efterfølgende Aar ogsaa hindrede fuldt Udbytte af dette Arbejde, bl. a. fordi Arbejdsmaterialet jo blev meget dyrt. — Det blev især Spindeskolerne, der vandt Ter-

rain, takket være den Understøttelse, de modtog, paa Landet dels af Rybergs Spindeselskab, dels af Grev F. A. Holstein, der dog ogsaa støttede andet Husflidsarbejde, for Skolerne paa Holsteinborg Gods, i Byerne af *Det Reiersenske Fond*, som ved Testamente var stiftet af *Niels Lunde Reiersen* til Nysø (1742—95) med det Formaal at støtte Københavns og de sjællandske Købstæders Industri, og som begyndte sin Virksomhed d. 2. Juli 1798.

Den temperamentsfulde Sognepræst *Thanch* i Skælskør var begejstret for Tanken med Spindeskolerne. Han satte sig straks i Forbindelse med Direktionen for *Det Reiersenske Fond*, hvilket resulterede i, at Fondet tiltraadte, at der indrettedes Spindeskole i Købmand Bays Hus i Skælskør. Til Læremoder antoges den dygtige Spinderske Madame *Lange*, f. 1744, og hendes Mand — formentlig Maler Johan Lange — blev Regnskabsfører. Fondet gav følgende Understøttelse til Spindeskolens Indretning: a) fri Husleje fra $\frac{1}{1}$ 1799 (25 Rd., senere 30), b) til Ildebrand og Lys 26 Rd. For det øvrige ligesom til Spindeskolerne i Korsør og Slagelse, nemlig de fornødne Rokke, Hasper, Skamler samt Godtgørelse for Udgifterne til Vedligeholdelse af Redskaber, Rokkesnore og Olie. I Præmie for hvert Barn, som spinder 70 Streng aarligt, 5 Rd., 60 Str. 4, 50 Str. 1 Rd. I Spindeløn for hver Streng Hørgarn 7 Sk. og i Præmie 1 Sk., for hver Streng Blaargarn henholdsvis 11 og 1 Sk. Endvidere det behøvende Kvantum Blaar mod, at Garnet leveres forsvarligt spundet. Til Læremoderen for hver Streng Garn, der spindes, 2 Sk., og for hvert Barn, der oplæres til Garn at spinde, 2 Rd. Til Regnskabsføreren 5 pCt. af, hvad Spindelønnen aarligt beløber sig til. — Det var Meningen, at Drengene skulde lære Vævning, men dette skete lige saa lidt her som i de andre Byer. — I Maj 1799 flyttedes Spindeskolen til *Thanchs Gaard* og i August 1800 til et andet Hus. Skolen begyndte med 5 og havde i Efteraaret 1799 12 Elever. Inventariet: 15 Rokke,

15 Talhasper, 15 Skamler, 4 Reoler, 15 Stole til at sætte Tenene paa, naar der haspes, 2 Garnvinder, 4 Lysestager og 4 Lysesakse, bekostedes af Fondet. I 1801 havde Skolen 21 Børn, men kun 15 Rokke. — Af Fondets Regnskab for $\frac{1}{7}$ 1799— $\frac{1}{7}$ 1800. Skælskør: Spindeløn 7 Rd. 16 Sk., Præmier til Børn og Læremoder samt til Lys, Brændsel og Husleje 79 Rd. 12 Sk. — 1800—01: Spindeløn 12 Rd. 5 Mk. 3 Sk., Præmier osv. 122 Rd. 1 Mk. 12 Sk. Det spundne Garn afleveret til Forvævning.

Skælskør Spindeskole ophørte allerede i 1806. Den skyldte da Fondet 6 Rd. $49\frac{1}{2}$ Sk., som først blev refunderet i 1808. I April 1806 nedbrændte 13 af Byens Bygninger, hvilket kan have været medvirkende til Skolens Nedlæggelse. Men iøvrigt egnede Thanch sig næppe til at lede Skolen. Han var af uligevægtig Natur og nu en Olding (f. 1728). Han havde været Præst i Skælskør fra 1757, først som Kapellan, derefter fra 1769 som Sognepræst, og han tog ikke sin Afsked før i 1815. I Betragtning af sin lange Embedstid og udviste Flid bæredes han i Juni 1815 med Titelen „Amtsprovst“. Han døde i 1820, og hans yderst fattige og svagelige Eftermand, der tyngedes af Pensionsbyrden, erklærede, da han meldte Dødsfaldet til Biskoppen: „Det var sandelig ogsaa paa høje Tid, saafremt jeg med mine ikke skulde gaa til Grunde.“

Ved Visitatsen i 1801 nedskrev Biskoppen: Jeg gik derfra ind i Skælskør Spindeskole. 19 Piger, deriblandt Børn paa 5 Aar, havde fra Læseskolen begivet sig derhen. Her sad de ned og spandt med al Iver. Det gik ret godt. De læser om Formiddagen og spinder om Eftermiddagen. Anlægget er fra Reiersenske Stiftelse. Sognepræst Thanch tager sig meget deraf.

Engländeren *Joseph Lancaster* havde ved Aar 1800 i et Fattigkvarter i London oprettet en Skole for de fattigste og mest forsømte Børn. Da Skolen snart søgtes af mange Hundrede Børn, som ikke kunde betale Skolepenge, og Lancaster

ikke evnede at holde Lærere, fandt han paa at inddele Børnene i flere Hold og vælge blandt de dygtigste en Hjælper til hvert, som skulde bistaa ham ved Undervisningen og med Disciplinen. Skotten *Andrew Bell* havde samtidig fundet paa og praktiseret det samme. Denne saakaldte Bell-Lancasterske Undervisningsmaade — indbyrdes Undervisning — kom her til Landet med Major *Josef Nicolaj Benjamin Abrahamson*, der paa militærisk Vis og ved Hjælp af Signalpiber, Pegestokke, Tabeller m. m. forstod at sætte Fart og Appel i Methoden. Abrahamson stod højt anskrevet hos Landsfaderen, der var en stor Beundrer af Methoden, og blev i 1819 Forstander for Normalskolen i København, hvor der efterhaanden blev indrettet Kursus for Lærere, for at de kunde gøre sig fortrolige med Methodens Teknik.

Fra 1806—29 herskede den myndige Amtsprovst *Peter Hans Mønster*, senere Biskop i Aarhus, over Skolevæsenet i Sorø Amt. Han meldte sig til Tjeneste hos Majoren og blev hans trofaste Adjutant. Altsaa blev Sorø Amt Højsædet for den indbyrdes Undervisning, dog med Modstand fra Holsteinborg Gods. Mellem Mønster og Grev F. A. Holstein opstod en ret skarp Fejde desangaaende. Abrahamsons og Mønsters hellige Iver for Methodens Indførelse i Skolerne og dens nøjagtige Udførelse i Praxis, forenet med deres myndige Optræden, kaldte Folkeviddet frem til at give dem Tilnavnene „Den røde Bisp“ (A.) og „Den stærke Provst“ (M.). For Mønsters Vedkommende havde Tilnavnet en dobbelt Klang, idet han var vidt bekendt for sin vældige Legemsstyrke.

I 1824 indgik Sorø Amts Skoledirektion til Direktionen for *Det Reiersenske Fond* med Andragende om, at Sorø Amts Købstæder maatte kommes til Hjælp med Redskaber og Materiale til den Undervisning i Haandarbejde, som Skoledirektionen agtede at sætte i Forbindelse med Undervisningen i de egentlige Lærefag i Købstæderne, eller at en aarlig Sum maatte tilstaas til bemeldte Redskabers Anskaffelse. Andra-

gendet blev i 1825 imødekommet, idet der af Fondets Midler bevilgedes 100 Rbd. til hver af Amtets 5 Købstæder til Indretning af Industriskoler.

Samme Aar ansøgte Abrahamson om Understøttelse af Det Reiersenske Fond, „for at den indb. Und. i det Hele kunde bestandigen grundfæstes her i Riget til Vindskibeligheds og Husflids Fremme, men ogsaa til nyttig og gavnlig Almueoplysnings Fremme“. Ogsaa denne Ansøgning blev vel modtaget i Direktionen: „Til her i Landet at grundfæste en Sag, der saa aldeles interesserer vor allernaadigste Konge, og hvorved Vindskibelighed og Husflid upaatvivlelig vil fremmes betydeligt, bidrager Fondet med Fornøjelse 400 Rbd. aarligt. Om den specielle Anvendelse med, hvad videre der maatte anses fornødent, bedes Kammerjunkeren at indhente Hs. Maj.s allernaadigste Bestemmelse.“

D. 28/11 1824 meldte Skoledirektionen til Fondet, at 3 af Amtets Købstæder straks kunde begynde, og d. 12/10 1825 afholdt Skælskør Skolekommission Møde om Indretning af en Arbejdsanstalt, som skulde sættes i Forbindelse med Borgerskolen. Man fandt, at da der til almindelig Hjælp for sjællandske Købstæders Borgerskolars Arbejdsanstalter ikkun kunde ventes 400 Rbd. aarlig fra Fondet, saa burde man under Hensyn til, at Skælskør kun er en lille, fattig By, paa hvis Andel ikke meget kunde ventes at falde, indskrænke sig til de tarveligste Forslag, især med Hensyn til de Tilskud, som Byens Borgere dog under alle Omstændigheder vilde komme til at udrede, og at det ikke kunde nytte at begynde et Værk, man ikke saa sig i Stand til at fortsætte. Man vedtog da: 1) Arbejdsanstalten skal begynde med følgende Rekvisitter: 2 Garnvinder, 3 Hasper, adskillige Dusin Synaale og Fingerbøl-ler, 4 Uldhække, 10 Syskrin, 1 Skab, 12 Stole, 2 Bænke og 1 Bord samt 6 Sakse og 6 Knive. Af Materiale til Forarbejdning anskaffes 6 Lp. Hør, 6 Lp. Blaar, 2 Lp. Uld og 50 Al. Lærred. 2) Undervisningstiden skal være 6 Timer ugentlig i

2 Dage. Man antog, at 30 Pigebørn kunde nyde godt af Undervisningen, og flere kunde næppe heller rummes i Arbejdslokalet, et Værelse i Borgerskolen. 3) Madame *Margrethe Christiane Christophersen*, f. Holst i 1772, indstilles til Pladsen som Læremoder. Den Understøttelse, hun fik af Kommunen, kunde derved bortfalde. — D. $21/1$ 1826 approberede Skoledirektionen Valget af Madame C., Løn 25 Rbd., paa Vilkaar, at hun saa hastigt som muligt skulde begive sig til København for paa Normalskolen at tilegne sig den brugelige Læremethode. Til Rejse og Diæter tilstodes hende 20 Rbd. Hun skulde binde sig til Pladsen i 3 Aar og iøvrigt være paa $1/2$ Aars Opsigelse. De nødvendige Rekvisitter og Inventarium til Læreanstaltens Paabegyndelse og Drift lovede Direktionen at forskaffe, ligesom den vilde drage Omsorg for, at en passende Del af Det Reiersenske Fonds Tilskud blev tildelt Skolen. D. $17/2$ 1826 kom C. tilbage fra Normalskolen forsynet med Duelighedsattest, og d. $22/5$ s. A. begyndte Industriskolen. Det Reiersenske Fond havde ved et Tilskud af 100 Rbd. dækket alle Udgifter ved Oprettelsen. Ved Skolens Aabning havde meldt sig 39 Piger (Antal skolepligtige Piger i Byen var c. 45). Undervisningstiden maatte straks udvides til 4 halve Dage ugentlig, og Lærerindens Løn forholdsvis forhøjes derefter. Ved Besøg i 1827 kunde Sognepræsten konstatere: „29 friske Pigebørn til Stede.“ — Man paalagde Lærerinden, at hvert Stykke i Strikning og Syning skulde forsynes med *dens* Nr., som havde udført det, og for at Arbejdet kunde blive nettere, foreskrev man Anskaffelse af Mønstre til Strømper m. m.; Børnene skulde afveksle med de forskellige Arbejder. Skolekommissionen mente derved at se denne gavnlige Indretning bære gode Frugter, og Sognepræsten troede nok, at det vilde tjene til at vække Kappelysten hos Børnene, om der kunde gives Udvej til nogle Præmier. Ethvert Barn skulde forfærdige et Stykke i Spind, Strikning og Syning. — I 1831 berettes: Nogle og tyve Piger har søgt Skolen og er under-

viste 4 Formiddage à 3 Timer i Kartning, Uld- og Hørspind samt Linned- og Navnesyning. De har spundet 17 Pd. Hørgarn, strikket 31 Par større og mindre Barnestrømper samt 2 Par Sokker, hvortil Ulden er kartet og spundet af dem selv, samt syet af Skjorter til større og mindre Børn 25 Stykker, desuden 6 under Arbejde. Ligeledes 25 Stykker Særke og under Arbejde 7. Desuden nogle Navneklude syet. Auktion agtes afholdt over Genstandene. — Skolen gik nu sin rolige Gang indtil Margr. Christophersens Død i 1837. Hun afløstes af *Engel Margrethe Lange*, f. Kastrup i 1796, som i nogle Aar ledede Skolen ret godt. 1842: „I Haandgerningsskolen, som er forenet med Byens almindelige Skolevæsen, har E. M. Lange givet 16 fattige Pigebørn Undervisning efter Bestemmelserne i Spind, Strikning, Linned- og Navnesyning, og Børnene har gjort antagelige Fremskridt.“ Samme Aar blev Skolelokalet inddraget til den alm. Skoleundervisning, Undervisningen henlagdes til Lærerindens Hjem, Tilslutningen blev mindre, og Engel Lange mindre energisk. Hendes Løn blev i 1845 nedsat til 20 Rd. + 1½ Fv. Brænde („som hun nyder godt af“), og i 1846 blev hun efter Opsigelse afskediget formedelst Mangel paa Duelighed, hvorefter den muntre, selskabeligt anlagte *Johanne Noll*, f. 1812, Dt. af Løjtnant N., Annebjerggaarden, overtog Gerningen. Hun stod paa venskabelig Fod og i selskabelig Forbindelse med Byens fornemmere Familier, og for at sikre Skolens Fremgang overtog flere af Husmødrene Tilsynet med Skolen. Lønnen steg igen til 35 Rd. + 1½ Fv. Brænde, senere til 50 Rd. + 2 Fv. — I 1847 underviste Noll 18 fattige Pigebørn i Spind osv., og de følgende Aar steg Tallet til 30. Det kan antages, at hun endnu i en Aarrække ledede Skolen som Spindeskole, men ellers gik den naturligt over til at blive en almindelig Haandgerningsskole. Hun ledede den til 1888, † 1902. Noll efterfulgtes af *Marie Emilie Sturm*, og denne i 1897 af *M. S. C. Jansen*. Fra 1888 foregik Undervisningen i Asylskolens Bygning og fra 1902

i Borgerskolens nye Bygning. Og Skælskør Borger- og Realskoles Haandgerningsskole er saaledes en direkte Fortsættelse af den gamle Spindeskole. — Vis. 1844: En Haandgerningsskole haves paa et andet Sted i Byen og styres af Md. Lange, men den skal kun være maadelig og søges ikke ret meget. 1854: Haandgerningsskolen. Lærerinde Frk. Noll. Den synes i god Orden. Har 6 Damer til Bestyrerinder.

Spinde- og Industriskolerne blev ikke kun et pædagogisk Eksperiment, men en pædagogisk Realitet, som ikke gik spørløst hen over det danske Samfundsliv. Megen Haandsnildhed opøvedes allerede i Børnealderen, Respekt og Sans for Haandens Arbejde vækkedes, og mange unge Mennesker lededes ind i den Livsstilling, som var deres naturlige Virkefelt. Industriskolerne fortsattes under Navn af Husflidsskoler, og Linien er fortsat med Sløjdskoler, hvor det pædagogiske Element i Teori og Praksis bedre har kunnet gøre sig gældende til Gavn og Glæde navnlig for Drengene. Pigerne har jo mere holdt sig til kvindelig Haandgerning, og det kan med Rette siges, at det maalbevidste og smukke Arbejde, der nu udføres i Landets Haandgerningsskoler, maa henføres til at have sin Oprindelse fra Spindeskolerne. Oprettelsen af Skolekøkkener er en yderligere Understregning af, at man i vore Dage anerkender Værdien af den Indsats, Pædagogerne og Industriens Mænd i Fællesskab øvede, og at man har annekteret den Opfattelse, disse Mænd for c. 150 Aar siden fremførte om de praktiske Skolefags Betydning som et Led i Opdragelsens Tjeneste.

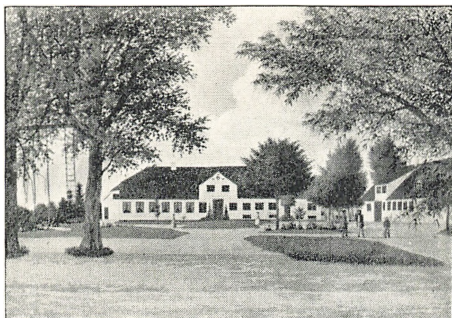
2. Egeslevmagle Spindeskole.

I 1778 havde Grosserer *Niels Ryberg* (1725—1804), Ejer af Øbjerggaard, oprettet en Spindeskole i Køng. Nogle formaaende Mænd fandt Idéen god og oprettede „Næstved patriotiske Selskab“, hvis Opgave skulde være at støtte Indretning og Drift af Spindeskoler. I 1783 byggede *Qvistgaard*,

Gerdrup, Egeslevmagle Spindeskole til Selskabet. Den var af Størrelse som Frederik den Fjerdes Skoler og bestod af 9 F. Egebindingsværk, br. Murstens Vægge, Straatag, Vær., Km., Sp., Kk., 1 Skorst., 1 Bil., Loft overalt, 6 F. eng. Vind., 2 F. Blyvind., vistnok Brædeg. overalt. Jord. Mt. Nr. 61, 310 □ Al., Huspl. midt i Byen ved Kirken. Spindeskolen, ogsaa kaldet Kvindeskolen, lededes af *Maren Christensdt.*, der tituleredes „Spindelærerske“; den nedlagdes 1806—07. I Præstø Amts Aarbog for 1926 og „Vor Ungdom“ s. A. har R. Nielsen fortalt udførligt om Rybergs Spindeskoler, bl. a. oplyses, at der fra $\frac{1}{7}$ 1785— $\frac{1}{7}$ 86 i Egeslevmagle Spindeskole spandtes 738 Pd. Garn, og at der i Selskabets sidste Bestyrelsesmøde d. $\frac{13}{1}$ 1809 blev tilstaaet Maren C. (nu 91 Aar gl.) en aarlig Pension, stor 36 Rd.

3. Egeslevmagle Industriskole.

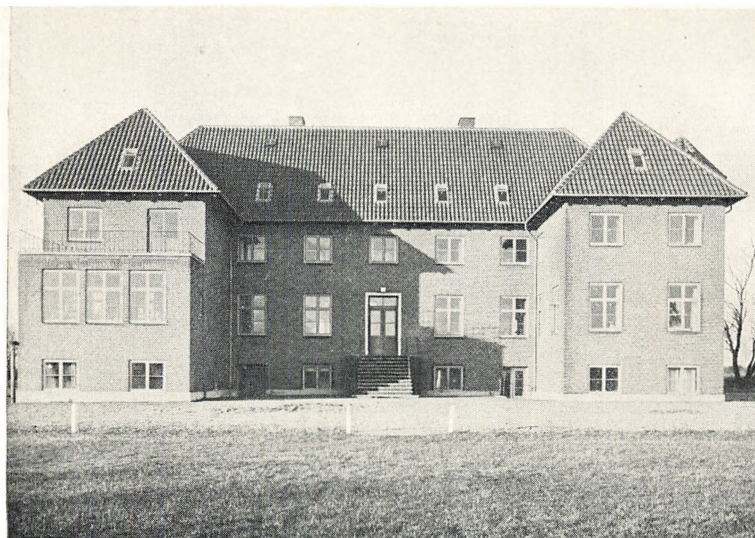
Paa patriarkalsk Vis herskede Sognepræsten i Egeslevmagle, Provst *Seyer Malling Beyer*, over sit Sogn. Han holdt aabenbart meget af Egnen og berettede dens Historie i sin „Topografi“ (1820). Han fortæller bl. a.: „Jeg holder Fasteprædiken hver Onsdag, hvor Skolebørnene møder. Jeg beklager, hvor der kathekiseres for Børnene i Kirken uden Prædiken, hvorover mange ældre udebliver. Efter Prædikenen om Søndage træder Ungdommen ud paa Kirkegulvet og gør Rede for Prædikenen Indhold, som kortelig gennemgaaes for dem. Derpaa kathekiseres over det bestemte Pensum af Lærebogen, der slutter med en kort Afhandling over en Bibelhistorie, passende paa det, der er kathekiseret over Lærebogen. I Fasten kathekiseres kun over Lidelseshistorien.“ Beyer lod ogsaa i mange Aar afholde Søndagsskole. Det synes i det Hele at have været den gamle Mands særlige Glæde at samle Ungdommen, der, eftersom hans Oldingeaar tiltog — smittet af de Ældre —, med største Ærbødighed saa op til ham. Det

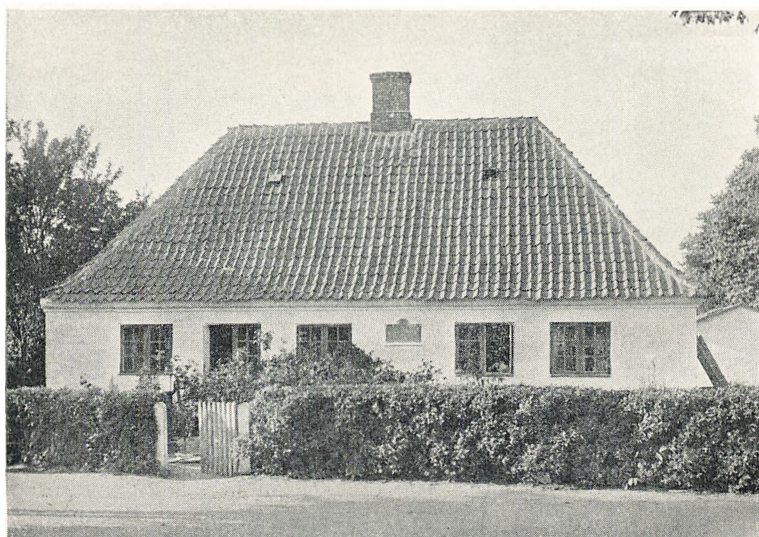
*Holsteins Minde c. 1870.
(Beck: Holsteins Minde.)*

Hindholm gl. Højskole. (Nationalmuseet.)

Barnets Højskole, opført 1934.

Køng-Spindeskole, opført 1778. Egeslevmagle Spindeskole havde samme Størrelse og Indretning. (Skolemuseet.)

er da rimeligt, at han efterhaanden følte et vist Gammelmands-Velvære ved at sole sig i den megen Hyldest, der ombølgede ham. I 1798 var han bleven Provst for V. Flakkebjerg Herred. I 1812 „fik han det Indfald at blive Ridder, da mange yngre i Embede var betænkt“. Han fik saa Korset. Da der i Medfør af Skolereglement af 1806 blev udnævnt en Amtsprovst, ansøgte han om at erholde Rang med Amtsprovster. Denne Ansøgning bevilgedes. Men da han i 1816 androg om at blive Amtsprovst for V. Flakkebjerg Hd., reagerede Biskoppen og erklærede overfor Kancelliet: „B. er 75 Aar gl., men mener at have endnu Kræfter i Behold til yderligere Arbejde. Jeg havde haabet, hvad jeg har tilraadet ham, at han havde ladet sit Forsæt fare, (men) Tanken om at have en overordnet Amtsprovst synes at være ham ubehagelig til, at han kan vænne sig til denne . . . Han har ellers erholdt saa udmærkede Prøver paa Hs. Maj.s Naade og Tilfredshed.“ Ved Visitatsen i 1826 noterede Biskoppen: „Jeg takker Menighedens ærværdige Lærer for hans Arbejde og ønsker af ganske Hjerte, at Gud endnu i flere Aar vil opholde denne kraftfulde Olding. Her er en indbyrdes Undervisningsskole, som Amtsprovst Mønster lader gaa sin Gang, fordi den gamle Amtsprovst Beyer vil indrette alt efter sit eget Hoved.“ — Det var Beyers Mening, at en Præsts Gerning ikke alene er at opdrage Ungdommen til Kristendom og Sædelighed, men ogsaa „at forædle Ungdommens Begreber ved at vænne og øve dem i borgerlige og huslige Videnskaber“.

Spindeskolen, som „Næstved patriotiske Selskab“ havde afleveret til *Qvistgaard*, stod nu ledig. Paa Beyers Forestilling lovede Q., at den „kønne“ Bygning maatte skænkes til Skolebrug for Egeslevmagle Distrikt. I 1808 indfriede Enkefru Q. sin afdøde Mands Løfte, og det følgende Aar lod hun Spindeskolen indrette til Læseskole og Arbejdsskole. I 1810 dannedes en „Kommission“ af Sognets værdige Mænd, der vedtog aarlig at yde noget til en Industriskole, som derefter tog sin

Begyndelse. Herom indberettede Beyer: „Jeg har oprettet et Industrianlæg, at Ungdommen i Vinteraftener kunde faa Smag eller Lyst til Haandarbejde, f. Eks. at flette Kurve af Pile, Vidier og Halm, binde Sold, Suder (Fodtøj), skære Trætøfler etc. (ved anden Lejlighed nævner han: sno Reb, lave Grimer, Seler, Sadelgjord, Garnnet, danne Pyntehatte, som de selv bærer), som heldig har lykkedes mig ved Hjælp af min Skolelærer *Petersen* og en anden dertil duelig Mand, som forstod at oplære Ungdommen deri. Jeg har af de tiloversblevne Degneindkomster optaget 20 Rd. til Lys og Materiale (i dette Øjemed), som jeg ser vel anvendt, og Forvisning om, at ingen vil paaanke eller miskende mig for, især om Gud vil, jeg lever, med Guds Bistand at skulle fortsætte dette med Held, som det lover.“ Enkefru Q. skænkede Økser, Hamre, Knibtænger, Huggejern, Save, Knive m. m., som uddeltes i Præmier paa den aarlige Auktionsdag, da de forfærdigede Ting solgtes til Fordel for næstfølgende Vinters Arbejde. — For Overværelse og Tilsyn m. m. fik Lærer Petersen 10 Rd. aarligt. Landhus-holdningsselskabet tildelte ham desuden Sølvmedalje og senere et Sølvbæger med Inskription til en Værdi af 50 Rd. for hans uegennyttige Arbejde ved Industriskolen, der formentlig var i Gang til c. 1830. Fru Q. havde c. 1814 indgaaet nyt Ægteskab og boede derefter paa Gunderslevholm, dette havde til Følge, at „Kommissionen“ opløstes, men Beyers Interesse kølnedes ikke. Han fortsatte trøstigt Ledelsen af „Industri-anlægget“ paa egen Haand, selv om Tilslutningen nu var ringere. — Men det er værd at nævne, at Husflidssagen den Dag i Dag har sit Sæde i Egeslevmagle.

Beyer entledigedes i 1835 og døde i 1840, 99 Aar gl. Hans Eftermand i Embedet skrev i 1836: Den gamle Provst er en uegennyttig og kærlig Hyrde, mild og blid; han fik ved sit Jubilæum et Guldbæger af Menigheden.

4. Smidstrup Industriskole.

Lærer *Hentzer* kvitterede i 1812: I H. t. det af Provst Beyer i Smidstrup Skole anlagte Industriarbejde med at beskæftige Ungdommen ved Haandarbejder i Vinteraftener: I at binde Pile- og Halmkurve, sy Straahatte af Halm, Drengene at binde deres egne Strømper, har Provsten, for at jeg skulde bidrage til dets Forfremmelse ved Overværelse og Tilsyn om Aftenen, understøttet mig med 10 Rd. til Opmuntring. — Skolen bestod omkring 1820.

5. Spinde- og Industriskolerne paa Holsteinborg Gods.

I Venslev indrettedes Spindeskole i et Hus — Mt. Nr. 31 b — 7 Fag, Vægge af Kisel, Spindeskole og Hørstue samt Beboelse. I Tornemark, Skafterup, Spjellerup og formentlig flere af Grevskabets Skoler indrettedes særligt Lokale til Arbejdsskole, ellers i Huse nær Skolerne. Se iøvrigt Afdeling V. — Ogsaa paa Holsteinborgegnen findes Husflidsskoler den Dag i Dag.

V. F. A. Holstein.

Bag den store Reform indenfor Skolevæsenet, som Anordn. af 1814 medførte, stod navnlig Brødrene *Chr. D. Reventlow* til Christianssæde og *Johan Ludvig R.* til Brahe Trolleborg samt Biskop *Balle*. De 2 Grevers varme Interesse for Bondestandens Oplysning og Dygtiggørelse, dens Ve og Vel, kom ogsaa til særligt at omfatte og præge Holsteinborgegnen, en væsentlig Del af de 2 Flakkebjerg Herreder. I Aaret 1796 arvede *Frederik Adolph Holstein* ($^{18}/_{10}$ 1785— $^{21}/_{5}$ 1836) Holsteinborg Gods. Grev *C. D. Reventlow* blev den unge Greves Formynder og indledede det Arbejde for at fremme Skolevæsenet paa Holsteinborg Gods, som F. A. Holstein, da han blev myndig, med megen Iver og største Interesse fortsatte. Og da Grev Holstein d. $^{4}/_{5}$ 1808 ægtede *J. L. Reventlows* Datter, *Vilhelmine Julie* (1788—1868), fik han en Livsledsagerinde, der — præget af sit Barndomshjem — trofast bistod sin Mand i hans velsignelsesrige Arbejde for at dygtiggøre og vække Befolkningen paa Godset.

Det hænder sig, naar man færdes ved Herregaardene, at man stødes over de lidet pyntelige Arbejderhuse med deres forsømte og nøgne Haver. Det gør man ikke, naar man færdes paa Holsteinborgegnen. Hyggeligt og velholdt ligger Huse med de kønne Smaahaver, som Beboerne synes at hæge om. Og kommer man ind i Gaarde og Huse og faar Folkene i Tale, svækkes Ens Indtryk ingenlunde af, at Holsteinborgegnen kulturelt set staar et Trin højere end Omegnen. Det er først og fremmest Grev F. A. Holsteins Værk, der saaledes

har høstet sin Velsignelse. Det vil være rimeligt, ja, paakrævet, at supplere de Oplysninger om Grev Holsteins Virke, der allerede er givet i Afdelingerne I, III og IV, med mere indgaaende Omtale af, hvad han har betydet for Egnen, navnlig for dens Skolevæsen. — F. A. Holstein afløste Hoveri, forbedrede Jordernes Drift, oprettede Assuranceforening og Sparekasse m. m. I 1809 oprettede han Industriselskabet, der virkede til Fremme af Havevæsen, Agerdyrkning og Husflid, og han uddelte Præmier til dygtige Hjem, f. Eks. Bægre og Skeer, og til Ungdommen, f. Eks. Knapper, Signeter, Spænder osv., alt af Sølv med Indskrift. Disse Præmier uddeltes med religiøs Højtidelighed i Kirkerne. Han oprettede Haandgerningsskoler for smaa og store Piger, som undervistes i Spinding, Strikning og Syning, og for Karle, der lavede Kurve, Træskeer, Sleve, Klædebørster, Bikuber m. m. m., og han lønnede 12 særskilte Lærere, der underviste i Haandværk. Lærerne paa Godset støttede og deltog ivrigt i Arbejdet. Han ansatte en Syngelærer til at retlede ved Skolernes Sangundervisning og en Gymnastiklærer til at lede Gymnastikken (se Tornemark), ja, han indrettede endog et Gymnastikinstitut med Lokaler paa Holsteinborg og Fuirendal. Her kunde Børnene ganske gratis (inkl. Gymnastikdragt) blive opøvede i Gymnastik. Greven lod paa egen Bekostning, dog at Beboerne ydede Spand- og Gangdage samt Langhalm, opføre 12 Skoler, nemlig Rude, Venslev, Høve, S. Bjerre, Tornemark, Skafterup, Kvislemark, Spjellerup, Haarslev, Krummerup, Ørslev og Flakkebjerg Skoler, de 2 sidste dog for Brandassurancens. Han grundlagde ogsaa Bisserup Skole. Og han fulgte Skolens Gerning med levende Interesse. Ved Venslev Skoles Indvielse d. 28/10 1828 talte han, efter at have holdt en kort Bøn, over 1. Krønk. 29,5, „Hvem er villig til at fylde sin Haand i Dag for Herren“: Skolebygningerne er færdige, men det væsentligste tilbage, nemlig Arbejdet i Skolen og Frugten af Arbejdet. Her skulde det vise sig, om Beboerne vilde fylde

Haanden for Herren ved at arbejde Haand i Haand med Læreren til Børnenes Vækst i Herrens Tugt og Formaning. Ja, en Slægt skal I være med at opdrage. Derfor beder jeg Eder, Venslev Sogns Beboere, at I baade i Huset som paa Marken, aarle og silde, vil vaage over Børnene, at de maa vorde velberedte til at modtage det Evangelium og den Tro, som paa dette Sted skal indplantes i deres Hjerter. (Holm: F. A. Holstein). — De gudelige Forsamlinger havde deres Udspring fra og deres Fristed paa Holsteinborg, og Egnens Skolevæsen prægedes naturligt af denne Bevægelse, som blev Genstand for Myndighedernes Forfølgelse, saasnt dens Beskytter var død. D. G. Monrad, senere Biskop, udtalte om denne Forfølgelse: „Naar en Mængde Mennesker, der er forsamlede efter Solens Nedgang, læser sammen i Bibelen, da er Forsamlingen ulovlig, men kaster de Bibelen under Bordet og tager Kortene frem, da er Forsamlingen lovlig. Hvis en af Forsamlingen læser en Prædiken af Luthers Huspostil, da er Forsamlingen ulovlig, men giver de sig til at føre gækkelig Snak eller synge en letfærdig Vise, da bliver Forsamlingen straks lovlig“ (Flyvende Blade 1842).

Rasmus Sørensen fortæller i „Mit Levnedsløb“, at Greven hver 3. Juledag holdt Højtidsmøde paa Holsteinborg med alle Lærerne paa Grevskabet. Først spiste de ved hans Bord, sang en Julesalme med ham og hans Familie og deltog i Huset Juleglæde. Derpaa indledede Greven en Diskussion paa Grundlag af nyeste udkomne pædagogisk Stof. Lærerne udtalte sig frit, og kom de med noget Nyt, blev Greven glad. Hans Korlæsningsmetode blev med Held brugt i Skolerne. Paa Fuirendal blev afholdt maanedlige Lærermøder. Den Skolemand, som boede og opvartede her ved disse Møder og ofte indledede med et Emne, var And. Stephansen, der var Lærer og Opdrager for fader- eller moderløse Børn, hvis legeomlige og aandelige Forplejning, Greven bekostede.

Ved Visitatsen i 1808 noterede Biskoppen: Da de nuvæ-

rende høje Priser paa Lys og Skrivemateriale truer at ville forhindre (Undervisningen i Aftenskolerne), saa tilbød Grev Holstein med vanlig Velvilje at ville bestride Udgifterne dertil. Naar jeg undtager Sorø Akademi, kender jeg i Sorø Amt intet Skolepatronat, der virksommere fremmer og uegennyttigere understøtter Skolevæsenets Fremgang til det bedre end bemeldte Grevskab, og villigt erkender jeg, at den nuværende Greve af Holstein med Iver træder i sin værdige, af Oplysningen saa fortjente Svigerfader, Grev L. Reventlows Fodspor. Han har til Skolerne anskaffet nye, gode Landkort, hensigtsmæssige Skolebøger, og de fleste Skoler byggede nye ligesom paa Brahe Trolleborg. Degneboligerne er for det meste indløste og saaledes forvandlede, Lærernes Vilkaar betydeligt bedre. Selv værdiger han Skolevæsenet hele sin Opmærksomhed og vil sikkert udrede noget til Gavn for dette (se ogsaa Kvislemark, Vis. 1808). — Et smukt Vidnesbyrd om Frugten af Holsteins Virksomhed afgav Sognepræsten for Kvislemark-Fuirendal ved sin Indberetning om Skolevæsenet i 1827: Lærerne har været anstændigt lønnede, til Dels ved Tilskud fra Holsteinborg. Ungdommen er vel oplyst, og — hvilket er det glædeligste — man sporer i det daglige Liv saavel som ved Sammenkomster megen Sædelighed, og ved disse en sjælden, for mig i Begyndelsen endog paafaldende, Iagttagelse af udvortes Velanstændighed. Give Gud, det maa saa vedblive.

Men smukkest var den Mindetale, som Lærer Erik Birch, Haarslev, holdt over Grev Holstein i Skolelærerkonventet paa Fuirendal d. 25/6 1836. Den fortæller jævnt og stilfærdigt *Kendsgerningen* om F. A. Holsteins Tjenersind og Uegennyttighed, men ogsaa om den Taknemmelighed, Lærerne følte overfor en Mand, der havde adelspræget deres Arbejde, saa Skole og Hjem fandt hinanden i fælles Arbejde for Ungdommens Oplæring og Opdragelse. Ogsaa paa dette Omraade synes Holsteinborgegnen at gaa i Spidsen den Dag i Dag.

Birch udtalte: Greven var ung, men kundskabsrig, utrættelig virksom, varmt følende for sine Undergivnes Vel. Han var og blev Herrens Tjener, der ikke tjente for Øjen, for at tænkes Mennesker. Med stor Opofrelse af egen Formue opførte han smukke Skolebygninger, ansatte duelige Lærere, og han mødte ved Eksaminer i Skolerne. Hvert Fjerdingaar holdt han Skolekonvent, hvor Skolekommissions-Medlemmer og Lærere mødtes og drøftede Skolespørgsmaal under Grevens Præsidium. Der var Liv og sand Broderaand for Skolesagen. Af mit Skoledistrikt mødte den Tid mange Fædre og Mødre ved Eksamen og var saa hjertensglade, dels ved at høre deres Børn, dels ved at være Vidne til, hvor faderligt deres Herskab tog sig af endog det fattigste Barn, der udmærkede sig ved Flid og Sædelighed. Skolefester for Børnene opstod ved hans Godhed. Præmier til Opmuntring uddeltes af ham selv ved de glade Børnefester, der da aarligen holdtes i Sommerens skønneste Dage, først i Holsteinborgs Have for samtlige Skoler i Grevskabet, siden ved Deling af Skolerne dels i Holsteinborgs og dels i Fuirendals Have. Festen aabnedes med en passende Tale af Lærerne efter Tur, og passende Sange blev afsungne baade før og efter Talen. Et med forskellige Præmier behængt Træ, stundom et med Præmier belagt Bord, tiltrak sig især Børnenes Opmærksomhed. Der var Præmier baade for Læseskolen og for Arbejdsskolen; thi Greven havde ved enhver Skole, hvor det lod sig gøre, foranstaltet nyttig Haandgerning for baade Drengene og Piger. Han honorerede Lærerne ved disse Skoler med et passende Gratiale, ligesom han ogsaa anskaffede de fornødne Redskaber og Arbejds materiale. Og Salget kunde ikke dække Udgiften til Materialet. Efter Præmieuddelingen legede Børnene. De voksne Drengene løb om Kap, de foretog Klavring, Springning og andre gymnastiske Øvelser; de var underviste, enhver i sin Skole, af en ung Mand, som Greven havde ladet oplære paa det gymn. Institut og ugentlig tog om til Skolerne for at give Undervis-

Interiør fra en gl. Arbejdsskolestue. Paa Vinduespillen 2 Vævespjæld (Hosebåndsvæve) og et Alenmaal. Paa Borde og Bænk et pultformet Skrin af Type fra det 18. Aarhundrede, Navne- og Strikkeklude samt en Kappesøske. (Den gl. By i Aarhus.)

Frederik Adolph Holstein.

Vilhelmine Holstein, f. Reventlow.

ning, og Greven lønnede ham. Forældrene var ogsaa til Stede ved Festen — som Tilskuere — Barnesindet var glad, Legemet styrket ved den Vederkvægelse af Spise og Drikke, de havde nydt, før de fik Hjemlov. Der opstod Aftenskoler, baade Arbejds- og Skrive-, Læse- og Regneskoler. Efterhaanden maatte dette blive for dyrt, og Greven maatte indstille, da de gode Følger af de stedfundne Industriindretninger viste sig. Men den bedre Indsigt i Jordernes Drift, Sans for Havevæsenet og alskens nyttig Haandgøring udbredte sig hurtigt blandt Grevskabets Jordbrugere, er der endnu og vil vist gaa frem fra Slægt til Slægt. Haandgøringsskoler og Præmier holdt vel op i 1827. Da der befaledes Skolekommissionsmøder afholdt hver Maaned for hvert Pastorat, maatte Greven frasige sig Patronatet for nogle af Skolerne, men han tilbød Lærerne og Skolekommissionerne stedse at være dem til Tjeneste i alt, hvad de ønskede til Skolens Tarv. Og de aarlige Sammenkomster, han derefter holdt med os, viste os, at han var *Skolens nidkære Befordrer, sande Ven og Velgører*. Hans sidste Værk var disse maanedlige Skolelærerkonventer. Uden ham var de ikke blevet holdt her, og ethvert andet Sted vilde ikke have afgivet passende Lejlighed for os alle. Det var altsaa sidste Velgøring, vi og vort Fag modtog af ham, at han, efter at have modtaget vor kære Broders, Jørgensens (Kvislemark), skriftlige Ytring om et Skolekonvent, straks bifaldt den, gjorde et Udkast til de Love, vi selv kunde give os, tegnede sig for et aarligt Bidrag til et Bibliotek, vi ønskede oprettet, skænkede straks en Del Bøger dertil og lovede at give flere efterhaanden. (Efter Talerens Manuskript, men forkortet. Tidsskrift for Almuen 1836). — Lærerkonventet bestod af 22 Medlemmer; det bekostedes helt af Greven.

Til Grevinde Viilhelmine H.s Navn knytter sig den kønne overleverede Beretning om, at hun i 1810 lod det første Juletræ her i Landet tænde for at glæde et sygt Barn. Det lyder troligt.

I 1872 rejste Egnens Bønder en Mindestøtte for Grev Holstein og Hustru i Holsteinborgs Have. — Et Digt af A. Madсен om And. og Dorothea Stephansen (Ludvig Becks Mindestskrift „Holsteinsminde 1833—1933“) slutter saaledes:

De Navne har de sjældne Kaar:
I Glans de vokse Aar for Aar.

Det gælder ogsaa om Frederik Adolph og Vilhelmine Holstein, ikke mindst med Egnens Skolevæsen in mente.

Kilder.

Rigsarkivet: Kancelli og Ministerium (bl. a. Brevbøger og Tegnelser), Generalkirkeinspektoratet, Den lille Skolekommission (1736), Den store Skolekommission (1789), Tællings- og Skattelister, Lengnichs Uddrag, Universitetsmatrikelen, Det Reiersenske Fond m. m.

Landsarkivet: Sjællands Stiftsøvrighed, Sjællands Bispeembede (indkomne Skrivelser, Kopibøger, Konzeptbøger, Kollegialbreve, Herreds- og Stiftsbøger, Visitatsbøger, Enkekasser m. m.), Antvorskov-Korsør Amt, Antvorskov Rytterdistrikt, Sorø Amt, Sorø Amtsprovsti, Sorø Amts Skoledirektion, V. og Ø. Flakkebjerg Herreders Provstier, Skifteretter og Auktionsprotokoller (gejstlige og verdslige), Domsprotokoller, Brandtaksationer, de paagældende Herregaarde og Sogne — ogsaa en Mængde Kirkebøger m. m. fra andre Egne paa Sjælland — Skælskør Raadstue, Slagelse Hospital m. m.

Matrikelskontorets, Bispekontorets og Universitetets Arkiver.

Trykte Kilder: A. Petersens Sjællands Stifts Degnehistorie, Gejstlig Stat, Jonstrup Stat og nogle Oplysninger om andre Seminarier.